

FRANS

*Framtida regelverk och ansvarsförhållanden
på naturgasmarknaden i Sverige*

*Betänkande av Utredningen om framtida hantering
av systemansvaret för gas m.m.*

Stockholm 2011

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

SOU 2011:46

SOU och Ds kan köpas från Fritzes kundtjänst. För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Fritzes Offentliga Publikationer på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Beställningsadress:
Fritzes kundtjänst
106 47 Stockholm
Orderfax: 08-598 191 91
Ordertel: 08-598 191 90
E-post: order.fritzes@nj.se
Internet: www.fritzes.se

Svara på remiss. Hur och varför. Statsrådsberedningen (SB PM 2003:2, reviderad 2009-05-02)
– En liten broschyr som underlättar arbetet för den som ska svara på remiss.
Broschyren är gratis och kan laddas ner eller beställas på
<http://www.regeringen.se/remiss>

Textbearbetning och layout har utförts av Regeringskansliet, FA/kommittéservice.

Omslag: Elanders Sverige AB.

Tryckt av Elanders Sverige AB.
Stockholm 2011

ISBN 978-91-38-23589-8
ISSN 0375-250X

Till statsrådet och chefen för Näringsdepartementet

Regeringen beslutade den 3 juni 2010 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att utforma förslag till den framtida hanteringen av systemansvaret för gas m.m. (dir. 2010/60). Samma dag förordnades jag, Minoo Akhtarzand, som särskild utredare. Utredningen om framtida hantering av systemansvaret för gas m.m. (N 2010:05) antog förkortningen FRANS.

Arbetet med denna utredning har utgått från utredningsdirektivet som bas och visionen att bidra till en väl fungerande och effektiv gasmarknad som underlättar verksamheten för marknadens samtliga aktörer, inklusive kunderna. Vidare har min ambition varit att skapa en stor delaktighet hos branschen och alla andra berörda parter för att i möjligaste mån få fram ett förslag baserat på stor delaktighet och förutsättningar till acceptans hos berörda parter. Med anledning av detta har jag tillsammans med utredningssekretariatet drivit utredningsarbetet med stöd av två grupper. Den ena gruppen har bestått av sakkunniga och adjungerade experter och den andra gruppen av specialister.

Betänkandet har utformats i samarbete mellan utredare, sakkunniga, specialister och utredningens sekretariat. Arbetet har varit mötesintensivt och präglats av ett mycket givande och väl fungerande samarbete. Skriftliga och muntliga framkomna synpunkter har vidarebefordrats och delgivits alla ledamöter i båda grupperna samt bemötts och behandlats under processens gång. Alla deltagare har dock av naturliga skäl inte deltagit i utformningen av betänkandets samtliga delar. Det är i detta avseende viktigt att beakta att det är jag som särskild utredare som ensam är ansvarig för betänkandets överväganden och förslag.

Genom betänkandet "FRANS – framtida regelverk och ansvarsförhållanden på naturgasmarknaden i Sverige" som härmed

presenteras, är uppdraget slutfört. Jag vill rikta ett varmt tack till samtliga deltagare för deras stora engagemang i FRANS.

Stockholm i maj 2011

Minoo Akhtarzand

Deltagare i FRANS (N 2010:05)

Särskild utredare

Landshövdingen i Jönköpings län Minoo Akhtarzand

Sekretariat

Civilingenjören Carl-Johan Beckvid, huvudsekreterare
Juristen Mia Pousette, utredningssekreterare

Sakkunniga

Marknadschefen Lars Frisk, Swedegas AB
Avdelningsdirektör Mari Gremlin, Konsumentverket
Kanslirådet Iris Heldt, Näringsdepartementet
Verkställande direktören Hans Kreisel, E.ON Gas Sverige AB
Rättssakkunnige Andreas Lindholm, Näringsdepartementet
Ansvarig för näringspolitik Mikael Möller, Plast- & kemiföretagen
Verkställande direktören Thomas Ollendorff, DONG Energy AB
Civilingenjören Michael Pellijeff, Statens energimyndighet
Koncernchefen Jan Samuelsson, Lunds Energikoncernen
Ekonomerna Thomas Sundqvist, Konkurrensverket
Naturgasexperten, Björn ter Bruggen, Energimarknadsinspektionen
Produktansvarig för naturgas Hans Åkesson, Energigas Sverige

Adjungerade experter

Verksjuristen Björn Forsberg, Affärsverket svenska kraftnät
Analytikern Jan Lundberg, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Specialister

Contract Manager Patrick Farran-Lee, Swedegas AB
Utredaren Ulrika Formgren, Affärsverket svenska kraftnät
Verkställande direktören Magnus Hedgran,
Göteborg Energi Gasnät AB
Enhetschefen Johan Klinga, Öresundskraft AB

Affärsutvecklingschefen Ulf Molén, E.ON Gas Sverige AB
Chef Bränsle & Optimering Sigvard Strelert, Lunds Energikoncernen
Affärsområdeschefen Håkan Svensson, Varberg Energi AB

Juridiskt stöd till sekretariatet
Juristen Camilla Rosenberg

Konsulter

Principal Consultant Per Byrenius, Pöyry Management Consulting
(Sweden) AB
Chef Energisystem Lennart Larsson, COWI AB
Senior Consultant Marie Röpötti, Pöyry Management Consulting
(Sweden) AB

Administratör

Ann-Charlotte McCarthy

Innehåll

Sammanfattning	15
Summary	27
Författningsförslag	35
1 Utredningsuppdrag och tillvägagångssätt	59
1.1 Utredningsuppdraget.....	59
1.1.1 Systemansvaret för gas	60
1.1.2 Marknadsmodellen för gas	60
1.1.3 Försörjningstryggheten för gas	61
1.2 Tillvägagångssätt	61
1.2.1 Utredningens vision och övergripande mål	61
1.2.2 Organisation	62
1.2.3 Genomförande	63
1.3 Betänkandets struktur	67
1.4 Utgångspunkter och begrepp.....	67
1.4.1 Utgångspunkter för utredningsarbetet	67
1.4.2 Frekvent refererade EU-rättsakter	68
1.4.3 Frekvent refererade organisationer, organ och initiativ.....	69
1.4.4 Vissa begrepp	70
2 Systemansvaret för gas – gällande regelverk och föresättningar	73
2.1 Gasförordningen	74
2.2 Gasmarknadsdirektivet	75

2.3	Naturgaslag (2005:403).....	76
2.4	Naturgasförordning (2006:1043)	83
2.5	Nuvarande systemansvarsverksamhet för gas hos Svenska kraftnät	86
2.5.1	Skillnaden mellan systemansvar och systembalansansvar	87
2.5.2	Övergripande systemansvar	87
2.5.3	Organisation och ekonomi med koppling till systemansvarsverksamheten för gas.....	89
2.5.4	Exempel på verksamhet inom enheten Balanstjänst.....	91
2.5.5	Exempel på verksamhet inom enheten Marknadsdesign	91
2.5.6	Exempel på verksamhet inom enheten Marknadsstöd.....	93
3	Marknadsmodellen för gas – gällande regelverk och förutsättningar.....	95
3.1	Gasförordningen	95
3.2	Gasmarknadsdirektivet	96
3.3	Naturgaslag (2005:403).....	97
3.4	Naturgasförordning (2006:1043)	98
3.5	Marknadsmodellen ur ett internationellt perspektiv	98
3.5.1	Pågående harmoniseringsarbete inom EU	98
3.5.2	Mekanismer för kapacitetstilldelning	100
3.5.3	En jämförelse av marknadsmodeller inom olika medlemsstater.....	106
4	Försörjningstryggheten för gas – gällande regelverk och förutsättningar	111
4.1	Naturgaslag (2005:403).....	111
4.2	Naturgasförordning (2006:1043)	113
4.3	STEMFS 2008:3.....	114

5	Överväganden och förslag.....	117
5.1	Avsnitt 3 i bilaga I till förordning (EG) 715/2009	117
5.1.1	Punkten 3.1 Fastställande av de tekniska uppgifter som nätanvändare måste ha för att kunna få effektivt tillträde till systemet	118
5.1.2	Punkten 3.2 Fastställande av alla punkter som är relevanta för uppfyllandet av kraven på transparens	127
5.1.3	Punkten 3.3 Uppgifter som ska offentliggöras för alla relevanta punkter och tidsplanen för offentliggörandet	130
5.1.4	Punkten 3.4 Uppgifter som ska offentliggöras om överföringssystemet och tidsplanen för offentliggörandet	136
5.2	Den framtida hanteringen av systemansvaret för gas	144
5.2.1	Begreppet transmissionsnätsoperatör	145
5.2.2	Avgränsning av gasnätsverksamhet	146
5.2.3	Skyldigheter för transmissionsnätsoperatör	148
5.2.4	Systembalansansvar	150
5.2.5	Överföring av nuvarande systemansvarsverksamhet för gas (systembalansansvar) hos Svenska kraftnät till en ny aktör	152
5.2.6	Former för överföring av systembalansansvaret.....	153
5.2.7	Tillsyn över naturgaslagen.....	156
5.3	Den svenska marknadsmodellen för gas.....	157
5.3.1	Eftersträvalade egenskaper hos en marknadsmodell... ..	158
5.3.2	Elmodellen kontra shippermodellen	159
5.3.3	Potentiella problem av legal natur	159
5.3.4	Potentiella problem av kommersiell natur	161
5.3.5	Sammanfattande bedömning.....	162
5.4	Alternativ justering av den svenska marknadsmodellen för gas	163
5.4.1	Erforderliga författningsändringar vid ett införande av adapterlösningen	166
5.4.2	Nya förutsättningar med adapterlösningen	168
5.4.3	Ytterligare övervägt men ej framkomligt alternativ.....	172

5.5	Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 994/2010 om åtgärder för att trygga naturgasförsörjningen och om upphävande av rådets direktiv 2004/67/EG	174
5.5.1	Förordningens ingress	175
5.5.2	Artikel 1 – Syfte	179
5.5.3	Överväganden och bedömning artikel 1	179
5.5.4	Artikel 2 – Definitioner	179
5.5.5	Överväganden och förslag artikel 2	180
5.5.6	Artikel 3 – Ansvar för att trygga gasförsörjningen... ..	183
5.5.7	Överväganden och förslag artikel 3	184
5.5.8	Artikel 4 – Upprättande av en förebyggande åtgärdsplan och en krisplan	185
5.5.9	Överväganden och förslag artikel 4	189
5.5.10	Artikel 5 – Innehållet i de nationella och gemensamma förebyggande åtgärdsplanerna	192
5.5.11	Överväganden och bedömning artikel 5	194
5.5.12	Artikel 6 – Normer för infrastruktur	195
5.5.13	Överväganden och förslag artikel 6	198
5.5.14	Artikel 7 – Förfaranden för att möjliggöra kapacitet för flöden i båda riktningarna eller begära undantag.....	200
5.5.15	Överväganden och bedömning artikel 7	202
5.5.16	Artikel 8 – Normer för försörjning	203
5.5.17	Överväganden och förslag artikel 8	205
5.5.18	Artikel 9 – Riskbedömning	206
5.5.19	Överväganden och bedömning artikel 9	208
5.5.20	Artikel 10 – Krisplaner och krisnivåer	209
5.5.21	Överväganden och förslag artikel 10	213
5.5.22	Artikel 11 – Krishantering på unionsnivå och regional nivå	217
5.5.23	Överväganden och bedömning artikel 11	219
5.5.24	Artikel 12 – Grupp för samordning av gasförsörjningen (Gas Coordination Group)	221
5.5.25	Överväganden och bedömning artikel 12	222
5.5.26	Artikel 13 – Informationsutbyte.....	222
5.5.27	Överväganden och bedömning artikel 13	224
5.5.28	Artikel 14 – Kommissionens övervakning	226
5.5.29	Överväganden och bedömning artikel 14	227
5.5.30	Artikel 15 – Upphävande.....	227

5.5.31 Överväganden och bedömning artikel 15	228
5.5.32 Artikel 16 – Undantag.....	228
5.5.33 Överväganden och bedömning artikel 16	229
5.5.34 Artikel 17 – Ikraftträdande	229
5.5.35 Överväganden och bedömning artikel 17	229
5.5.36 Bilaga I – Beräkning av N-1-formeln	230
5.5.37 Överväganden och bedömning bilaga I.....	233
5.5.38 Bilaga II – Marknadsbaserade åtgärder för ökad gasförsörjningstrygghet	234
5.5.39 Överväganden och bedömning artikel II	235
5.5.40 Bilaga III – Icke-marknadsbaserade åtgärder för ökad gasförsörjningstrygghet	236
5.5.41 Överväganden och bedömning bilaga III.....	236
5.5.42 Bilaga IV – Regionalt samarbete	237
5.5.43 Överväganden och bedömning bilaga IV	239
5.6 Följdändringar i författningar	239
5.6.1 Överväganden och förslag om tillsyn.....	239
5.6.2 Överväganden och förslag överklagande.....	240
5.6.3 Avgifter	241
6 Konsekvensutredning.....	243
6.1 Utredningsuppdrag och sammanfattning av konsekvenser	243
6.1.1 Utredningsuppdrag	243
6.1.2 Sammanfattning av konsekvenser.....	244
6.2 Systemansvaret för gas.....	246
6.2.1 Konsekvenser för Svenska kraftnät	246
6.2.2 Konsekvenser för Energimarknadsinspektionens tillsyn	247
6.2.3 Konsekvenser för den svenska försörjningstryggheten för gas	249
6.2.4 Konsekvenser för den svenska gasmarknaden	250
6.2.5 Konsekvenser för slutförbrukare.....	253
6.3 Marknadsmodellen för gas	259
6.3.1 Konsekvenser av att bibehålla nuvarande marknadsmodell.....	259
6.3.2 Konsekvenser av en justering av marknadsmodellen.....	260

6.4	Försörjningstryggheten för gas	261
6.4.1	Konsekvenser för den långsiktiga försörjningstryggheten för gas	262
6.4.2	Konsekvenser för den kortsiktiga försörjningstryggheten för gas	263
6.5	Konsekvenser för små och stora företag samt konsumenter	264
6.5.1	Konsekvenser för små företag med anledning av utredningens förslag	264
6.5.2	Konsekvenser för stora företag med anledning av utredningens förslag	266
6.5.3	Konsekvenser för konsumenter med anledning av utredningens förslag	267
7	Författningskommentar	269
7.1	Förslag till ny lag om trygg naturgasförsörjning.....	269
7.2	Förslag till förordning om trygg naturgasförsörjning	273
7.3	Förslag till lag om ändring i naturgaslagen (2005:403)	275
7.4	Förslag till förordning om ändring i naturgasförordning (2006:1043)	281
7.5	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:1118) med instruktion för Energimarknadsinspektionen	283
7.6	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:1119) med instruktion för Affärsverket svenska kraftnät.....	284
7.7	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:1153) med instruktion för Statens energimyndighet.....	285
7.8	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2008:1330) om vissa avgifter på naturgasområdet.....	287

Referenser	291
Särskilt yttrande	293
Bilagor	
Bilaga 1: Kommittédirektiv 2010:60.....	295
Bilaga 2: Förordning (EG) nr 715/2009 av den 13 juli 2009	307
Bilaga 3: Rättelse till Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 715/2009 av den 13 juli 2009	327
Bilaga 4: Rättelse till Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 715/2009 av den 13 juli 2009	329
Bilaga 5: Kommissionens beslut av den 10 november 2010 om ändring av avsnitt 3 i bilaga I till Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 715/2009.....	331
Bilaga 6: Förordning (EU) nr 994/2010 av den 20 oktober 2010.....	337
Bilaga 7: Direktiv (EG) nr 73/2009 av den 13 juli 2009.....	361
Bilaga 8: Balansavtal naturgas	405
Bilaga 9: Konsultrapport COWI AB	433
Bilaga 10: Konsultrapport Pöyry Management Consulting AB...	461

Sammanfattning

Regeringen beslutade den 3 juni 2010 att utse en särskild utredare med uppgift att hantera frågorna gällande systemansvar, marknadsmodell och Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 994/2010 av den 20 oktober 2010 om åtgärder för att trygga naturgasförsörjningen och om upphävande av rådets direktiv 2004/67/EG (gasförsörjningsförordningen). Uppdraget för Utredningen om framtida hantering av systemansvaret för gas m.m. (N 2010:05) preciseras i kommittédirektiv 2010:60 och innebär i korthet att:

- Lämna förslag till hur en överföring av dagens systemansvarsverksamhet vid Svenska kraftnät till en ny aktör bör genomföras.
- Utreda om den svenska marknadsmodellen för gas behöver anpassas för att uppfylla EU:s formella krav, och om utredaren så finner lämpligt lämna ett förslag till anpassning av det svenska regelverket.
- I förekommande fall föreslå anpassningar i lagstiftning och regelverk för att Sverige ska kunna uppfylla kraven enligt gasförsörjningsförordningen.

Utredningen om framtida hantering av systemansvaret för gas m.m. har antagit förkortningen FRANS och lämnar i detta betänkande förslag rörande systemansvar, marknadsmodell och gasförsörjningstrygghet i enlighet med utredningsuppdraget.

Systemansvaret för gas

Utredningen föreslår att den del av dagens systemansvarsverksamhet för gas hos Svenska kraftnät som avser den kortsiktiga balanseringen av det svenska naturgassystemet (systembalansansvaret) överförs till Swedegas AB. Överföringen bör ske efter det att Swedegas AB har certifierats som transmissionsnätsoperatör (TSO). Nuvarande myndighetsuppgifter inom ramen för Svenska kraftnäts systemansvarsverksamhet för gas föreslås överföras till Energimarknadsinspektionen. Genom att formellt skilja på rollen som transmissionsnätsoperatör och rollen som systembalansansvarig möjliggör utredningens förslag ett flexibelt regelverk som tillåter förekomst av fler än en transmissionsnätsoperatör på den svenska gasmarknaden. Med utredningens förslag kommer Swedegas AB således att bli såväl transmissionsnätsoperatör som systembalansansvarig, samtidigt som ytterligare transmissionsnätsoperatörer kan etablera sig vid sidan av Swedegas AB. Utredningen utgår vidare från att Energimarknadsinspektionen i samband med kommande certifieringsförfarande av transmissionsnätsoperatörer fastställer avgränsningen mellan transmission och distribution på den svenska gasmarknaden. Avgränsningen är direkt avhängig tolkningen av regeringens föreslagna definition av begreppet transmissionsnätsoperatör (prop. 2010/11:70). Avgränsningen kan få stor inverkan på marknadens aktörer.

I fråga om systemansvaret för gas finns det ett antal förutsättningar och förhållanden som haft speciell inverkan på utredningsarbetet och dess resultat. Överföringen av dagens systemansvarsverksamhet för gas hos Svenska kraftnät till en ny aktör ska enligt kommittédirektivet ske inom ramen för en s.k. TSO-lösning, samtidigt som förvaltningen av transmissionssystemet även fortsättningsvis ska ske i icke-statlig regi.

Vidare hanterar Svenska kraftnät i dag den kortsiktiga balanseringen av det svenska gassystemet i sin helhet, i egenskap av systemansvarig myndighet. En överföring av dagens systemansvarsverksamhet för gas hos Svenska kraftnät till en privat aktör kräver således speciell eftertanke vad gäller den framtida hanteringen av Svenska kraftnäts nuvarande myndighetsuppgifter.

I regeringens proposition 2010/11:70 Tredje inremarknads-paketet för el och naturgas föreslås att en transmissionsnätsoperatör ska avse den som bedriver överföring av naturgas i en högtrycksledning eller nät som i huvudsak består av högtrycks-

ledningarna med undantag för högtrycksledning som huvudsakligen används i samband med lokal distribution av naturgas.

I dag ägs det svenska transmissionsnätet av Swedegas AB och E.ON Gas Sverige AB i olika delar. Ett förslag som till stor del bygger på ändrade ägarförhållanden i transmissionssystemet torde inte vara särskilt konstruktivt så länge det inte finns några incitament för ändrade ägarförhållanden hos berörda aktörer. Utredningen har därför utformat sina förslag på ett sätt som gör dem tillämpbara i ett flera olika scenarier.

Utredningen föreslår att dagens systemansvarsverksamhet för gas hos Svenska kraftnät överförs till Swedegas AB. Vid sidan av Svenska kraftnät bedömer utredningen att Swedegas AB är den enda aktör på den svenska gasmarknaden som i dag väntas uppfylla Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/73/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas och om upphävande av direktiv 2003/55/EG (gasmarknadsdirektivets) krav på ägarmässig åtskillnad.

I syfte att undvika eventuella problem till följd av att den privata aktören Swedegas AB övertar uppgifter som tidigare utförts av en myndighet, har utredningen valt att göra en uppdelning av den systemansvariga myndighetens nuvarande uppgifter. Utredningen föreslår att de uppgifter hos den systemansvariga myndigheten som tillsammans utgör den löpande och kortsiktiga balanseringen av naturgassystemet överförs till Swedegas AB i egenskap av systembalansansvarig. Nuvarande myndighetsuppgifter hos Svenska kraftnät föreslås emellertid överföras till Energimarknadsinspektionen.

Förslaget innebär flera fördelar. Genom att ersätta den systemansvariga myndigheten med en systembalansansvarig aktör, kan systembalansansvaret i praktiken utövas av vilken aktör som helst så länge regeringen anser att aktören ifråga är lämplig. Regelverket blir på detta sätt mer flexibelt än vad som är fallet i dagsläget samtidigt som åtskillnaden mellan myndighetsuppgifter och löpande systembalansansvar bidrar till en tydlig roll- och ansvarsfördelning på marknaden.

Utredningens förslag bygger vidare på att rollen som systembalansansvarig formellt skiljs från rollen som TSO. Detta skapar ytterligare flexibilitet genom att det ger möjlighet för fler TSO:er att etablera sig på en och samma marknad. En TSO behöver således inte nödvändigtvis vara systembalansansvarig eftersom det endast kan finnas en aktör som ansvarar för systembalansen i det svenska gassystemet som helhet.

Med utredningens förslag till hantering av systemansvaret för gas erhålls härigenom ett regelverk som kan tillämpas vid flera olika scenarier. Det faktum att transmissionssystemet i dag ägs av två aktörer utgör därmed inte något hinder för tillämpningen av utredningens förslag. Nuvarande ägarförhållanden i det svenska transmissionsnätet för gas kan däremot leda till problem vid kommande certifiering av transmissionsnätsoperatörer i Sverige. Detta i fall någon ägare av transmissionsnät inte visar sig kunna uppfylla kraven för att bli certifierad.

Utredningen föreslår därför att Energimarknadsinspektionen i samband med kommande certifiering av transmissionsnätsoperatörer fastställer avgränsningen mellan transmission och distribution på den svenska gasmarknaden. Avgränsningen är direkt avhängig tolkningen av regeringens föreslagna definition av begreppet transmissionsnätsoperatör, enligt proposition 2010/11:70. Avgränsningen kan få stor inverkan på marknads aktörer.

I syfte att skapa en referens till hur gränsdragning mellan transmission och distribution sker på andra håll, har konsultföretaget COWI AB på uppdrag av utredningen kartlagt och jämfört gränsdragning mellan transmission och distribution i fem av EU:s medlemsstater. Resultatet visar att det inte tycks finnas någon fullständigt gemensam praxis inom EU. Mätning och/eller tryckreglering tycks emellertid återfinnas i gränsen mellan transmissionsnät och distributionsnät i fyra av de fem jämförda medlemsstaterna.

Då gränsdragningen mellan transmission och distribution kan få inverkan på tariffnivåerna i det svenska naturgassystemet har utredningen även anlitat konsultföretaget Pöyry Management Consulting AB i syfte att utreda konsekvenserna av en sammanslagning av dagens två tariffer i det svenska transmissionssystemet till en. Resultatet visar att en sammanslagning av transmissions-tarifferna kan, men inte nödvändigtvis behöver, leda till höjda tariffnivåer i det svenska naturgassystemets norra del och till sänkt tariffnivå i den södra delen. Med år 2009 som utgångspunkt för en sammanslagning av de nuvarande bägge transmissionstarifferna kan enligt konsultrapporten, allt annat oförändrat, den sammanlagda överföringskostnaden för det norra kundkollektivet komma att öka med knappt 64 miljoner kronor, vilket motsvarar en ökning av tariffen med cirka 65 procent. Omfördelningen kan samtidigt komma att innebära att den sammanlagda överföringskostnaden för slutförbrukarna i det södra kundkollektivet sänks med knappt 64

miljoner kronor, vilket motsvarar en sänkning om cirka 21 procent. Skillnaden i procentandelar beror på att det södra kundkollektivet står för en större andel av naturgasförbrukningen än det norra kundkollektivet. Konsultrapporten visar även att det finns olika vägar att möjliggöra en förändring av ägandet i transmissions-systemet utan att erhålla den omfördelning av kostnaderna som beskrivits ovan.

Det är möjligt att tillämpa utredningens förslagna regelverk oberoende av hur ägandet av transmissionssystemet kommer att se ut i framtiden. En TSO kan t.ex. komma att äga hela det svenska transmissionsnätet för gas och samtidigt vara systembalansansvarig. Detta scenario skulle kunna bli en realitet om Swedegas AB förvärvar de delar av transmissionssystemet som i dag ägs av E.ON Gas Sverige AB. Det kan också bli en realitet om föreslagen definition av transmissionsnätoperatör tolkas som att E.ON Gas Sverige AB:s delar av transmissionsnätet i själva verket är att betrakta som distributionsnät. Swedegas AB blir då ensam ägare till återstoden av det svenska transmissionssystemet.

Det föreslagna regelverket tillåter vidare ett scenario där en TSO och tillika systembalansansvarig äger en del av det svenska transmissionssystemet, medan en eller fler TSO:er äger övriga delar av transmissionssystemet. Detta scenario kan bli en realitet i det fall E.ON Gas Sverige AB avyttrar sina nuvarande delar av transmissionsnätet till någon annan aktör än Swedegas AB.

Slutligen tillåter det föreslagna regelverket ett scenario där dagens ordning kan bibehållas. Svenska kraftnät kan då även fortsättningsvis hantera den kortsiktiga balansen, men i egenskap av systembalansansvarig istället för systemansvarig myndighet. Det sista alternativet är dock inte något som utredningen förespråkar, utan är snarare att betrakta som en konsekvens av det föreslagna regelverkets flexibilitet.

Trots att utredningens förslag således gör det möjligt att hantera systembalansansvaret under varierande förutsättningar är det viktigt för marknadens fortsatta funktion att snabbt få klarhet i vilka aktörer som uppfyller kraven för att bli certifierade som TSO liksom konsekvenserna av att äga transmissionsnät för gas utan att uppfylla de krav som ställs på en TSO.

Den svenska marknadsmodellen för gas

Utredningen bedömer att den svenska marknadsmodellen för gas i dag kan anses uppfylla de formella kraven enligt EU:s rättsakter, varför någon förändring av nuvarande marknadsmodell inte bedöms vara nödvändig. Vid jämförelser med andra medlemsstater inom EU visar sig den svenska marknadsmodellen för gas uppvisa tydliga likheter. I syfte att tillgodose ett eventuellt framtida behov av anpassning av den svenska marknadsmodellen för gas, har utredningen utformat en lösning som kan tillämpas med små förändringar av det svenska regelverket. Ett framtida behov av anpassning är en tänkbar konsekvens av det nu pågående harmoniseringsarbetet kring nätföreskrifter inom EU, vars effekter ännu inte är kända. Behovet torde därför kunna uppstå vid t.ex. investeringar i nya gränsöverskridande tillförselledningar till den svenska gasmarknaden.

De kriterier som ligger till grund för hur en marknadsmodell ska utformas är relativt vagt formulerade i EU:s rättsakter. Den svenska regleringen med direkt koppling till marknadsmodellen är dessutom begränsad till 6 kap. 3 § naturgaslagen (2005:403). Den knapphändiga informationen om vad som faktiskt kan anses vara utmärkande för en lämpligt utformad marknadsmodell skulle kunna tolkas som ett stort mått av frihet. Samtidigt ställer EU:s rättsakter ett antal krav på bl.a. tillhandahållande av tjänster, produkter och publicering av information, som indirekt ger vägledning om hur en typisk marknadsmodell inom EU är tänkt att vara utformad.

I syfte att skapa en bild av hur den svenska marknadsmodellen för gas i dag förhåller sig till marknadsmodeller inom andra medlemsstater inom EU, har utredningen låtit konsultföretaget COWI AB kartlägga och jämföra ett antal signifikanta parametrar hos olika marknadsmodeller. Studien omfattar kartläggning och jämförelser av kapacitetstilldelning, aktörsroller, balansering och avtalsförhållanden i de marknadsmodeller som tillämpas i Sverige, Danmark, Tyskland och Österrike. Resultatet ger vid handen att den svenska marknadsmodellen uppvisar tydliga likheter med övriga jämförda marknadsmodeller.

I samband med kontakter mellan utredningen och kommissionen under vintern 2011 fick utredningen vidare bekräftat att den svenska marknadsmodellen för gas i dagsläget anses uppfylla gällande regelverk inom EU. Oberoende av detta är det förvisso

möjligt att justera den svenska marknadsmodellen. Genom att införa tvingande krav på att gashandelsföretag ska boka inmatningskapacitet i gränspunkten till det svenska transmissions-systemet, skulle de få återstående olikheterna försvinna. Samtidigt skulle detta resultera i införandet av ytterligare ett moment för den gränsöverskridande handeln med gas, nämligen handel med kapacitet i inmatningspunkten till det svenska transmissions-systemet. Från kommissionens sida framfördes därför att en justering enligt ovan bedöms vara onödig och inte tillföra något ytterligare värde till den svenska marknadsmodellen. Även om den erhållna informationen inte utgör någon garanti för att det inte kan bli aktuellt med framtida ändringar av marknadsmodellen, är utredningens samlade bedömning att den svenska marknadsmodellen för närvarande kan anses uppfylla de formella kraven enligt EU:s rättsakter. Det finns ur denna aspekt därför inte något skäl att justera den nuvarande marknadsmodellen för gas.

I det fall Sverige skulle få anledning att justera marknadsmodellen för gas i framtiden, har utredningen tagit fram ett förslag till möjlig justering som i korthet bygger på att gränssnittet mellan den svenska marknadsmodellen och utlandet harmoniseras genom en adapter, dvs. genom tvingande kapacitetsbokningar för gashandelsföretag i gränspunkten till det svenska transmissionssystemet. Genom adaptern kan det nuvarande gränssnittet mellan marknadsmodellerna förflyttas från gränspunkten i Dragör till landföringen i Klagshamn på svenskt fastland. Lösningen skulle således göra det möjligt för Sverige att tillhandahålla de standardiserade produkter och tjänster samt offentliggöra den information som formellt kan komma att krävas för gränsöverskridande infrastruktur enligt EU:s rättsakter.

Denna s.k. "adapterlösning" skulle samtidigt innebära en anpassning av det svenska regelverket inför eventuellt framtida tillförselledningar för gas till den svenska marknaden. Med detta avses att en aktör med planer på att bygga en ny tillförselledning till Sverige skulle ha möjlighet att säkra investeringen genom att kapacitet tilldelas genom ett s.k. open season-förfarande. Denna typ av förfarande kräver att gashandelsföretag kan boka kapacitet i transmissionsnätet, vilket inte är fallet i Sverige i dag. Genom att utforma ett regelverk som tillåter att den svenska gasmarknaden sammanlänkas med utlandet genom fler adapters i likhet med den tänkbara vid Dragör, torde även frågan om framtida transit kunna

hanteras relativt enkelt med införande av lämpliga entry/exit-avgifter till och från det svenska transmissionssystemet.

Genom adapterlösningen finns härmed ett användbart verktyg som kan tillämpas om eller när det skulle uppstå behov. Då omfattningen av de författningsförslag som krävs för en justering enligt adapterlösningen är relativt blygsam, är merparten av det arbete som krävs inför en framtida förändring redan utfört.

Trygg naturgasförsörjning

Utredningen har gjort en genomgång av det svenska regelverket med bäring på försörjningstryggheten för gas och föreslår de förändringar som krävs för att säkerställa den svenska tillämpningen av gasförsörjningsförordningen. Gasförsörjningsförordningen är direkt gällande och tillämplig i samtliga medlemsstater inom EU vilket bl.a. bidrar till att naturgaslagens (2005:403) 8 a kap. "Trygg naturgasförsörjning" föreslås tas bort och ersättas av en ny lag om försörjningstrygghet för gas. Utredningen föreslår att Statens energimyndighet utses till behörig myndighet enligt gasförsörjningsförordningen. Myndigheten får härigenom även fortsättningsvis det övergripande ansvaret för den svenska försörjningstryggheten för gas. Utredningen har särskilt beaktat de nya förutsättningar som följer av att överföra dagens systemansvarssamband för gas till Swedegas AB. Svenska kraftnäts myndighetsuppgifter med koppling till gasförsörjningstryggheten, som i dag följer av uppdraget som systemansvarig myndighet, föreslås överföras till den behöriga myndigheten som genom delegering kan överlämna uppgifter till exempelvis den föreslagna systembalansansvarige aktören Swedegas AB. Vidare föreslår utredningen att Sverige bör hålla fast vid nuvarande tillämpning av begreppet skyddade kunder, dvs. endast låta begreppet omfatta konsumenter. Mot bakgrund av gasförsörjningsförordningens kraftigt skärpta försörjningsnorm finns det inte utrymme att låta begreppet skyddade kunder omfatta fler kundgrupper än konsumenter. Ett fortsatt väl fungerande och än mer utvecklat samarbete med Danmark bedöms vara nödvändigt för att kunna säkerställa den svenska försörjningstryggheten för gas.

Gasförsörjningsförordningen trädde i kraft den 2 december 2010 och ersatte då Rådets direktiv 2004/67/EG av den 26 april 2004 om åtgärder för att säkerställa en tryggad naturgasförsörjning (gasförsörjningsdirektivet). Förordningen är direkt gällande och

tillämplig i alla medlemsstater och innehåller detaljerade bestämmelser om vilka krav medlemsstaterna ska se till att uppfylla för att gasförsörjningen ska kunna upprätthållas även vid krissituationer.

Varje medlemsstat ska senast den 3 december 2011 utse en behörig myndighet som ska ansvara för att genomföra de åtgärder som gasförsörjningsförordningen innehåller. Alla medlemsstaters behöriga myndigheter ska samarbeta för att undvika avbrott i gasförsörjningen. I Sverige föreslås Statens energimyndighet bli behörig myndighet. Myndighetens ansvar och arbetsuppgifter utökas därmed jämfört med i dag.

Ett problem vid säkerställandet av gasförsörjningstryggheten är att den behöriga myndigheten inte har tillgång till någon driftcentral för naturgassystemet och därför inte kan övervaka gasförsörjningen. Mot bakgrund av detta är det nödvändigt att Statens energimyndighet kan delegera operativa uppgifter till den systembalansansvarige.

Enligt gasförsörjningsförordningen har kommissionen i händelse av kris rätt att kräva vissa uppgifter direkt av den behöriga myndigheten. Vissa uppgifter bör således inte delegeras till någon annan. Det är därför sannolikt nödvändigt att Statens energimyndighet måste upprätta viss jourberedskap för att kunna sköta kommunikationen med kommissionen utanför ordinarie arbetstid när så krävs. Försörjningstrygghetsavgiften som i dag delas av Statens energimyndighet och Svenska kraftnät föreslås oavkortat finansiera Statens energimyndighets fortsatta arbete med försörjningstryggheten för gas. Försörjningstrygghetsavgiftens storlek är en fråga att hanteras av regeringen och Statens energimyndighet.

Den behöriga myndigheten ska tillsammans med aktörer på naturgasmarknaden upprätta förebyggande åtgärdsplaner och krisplaner så att alla berörda aktörer vet vad som ska ske vid försörjningsproblem. De uppgifter som delegeras ska framgå av planerna som ska upprättas. Den behöriga myndigheten får också upprätta gemensamma förebyggande åtgärdsplaner och gemensamma krisplaner med till exempel Danmarks behöriga myndighet. Detta vore för svensk del fördelaktigt eftersom tillförseln av gas till den svenska gasmarknaden sker från Danmark. Planerna ska så långt som möjligt bygga på marknadsåtgärder. Icke marknadsbaserade åtgärder får bara vidtas om kris är utlyst.

Gasförsörjningsförordningen inför en norm, N-1, för infrastruktur som stadgar att kapaciteten hos den infrastruktur som återstår efter ett avbrott hos den enskilt största infrastrukturen ska

vara tillräcklig för att gasen, trots avbrottet, ska räcka även en dag med exceptionellt hög efterfrågan på gas. Sverige är beviljad undantag från denna bestämmelse eftersom det endast finns en tillförselledning för gas till Sverige. Sverige ska dock fortfarande sträva efter att uppfylla kravet. Undantaget gäller så länge Sverige inte har någon gastransit till andra medlemsländer och så länge den årliga bruttogaskonsumtionen understiger 2 Mtoe samt så länge mindre än 5 procent av Sveriges totala primära energikonsumtion kommer från gas. Den behöriga myndigheten bör kontinuerligt bevaka förutsättningarna för undantaget och rapportera till kommissionen.

Vidare ska kapacitet för flöden i båda riktningar möjliggöras i gränspunkter mellan gränsöverskridande naturgasledningar för att gas ska kunna transporteras åt fler håll om det visar sig behövas. Det är möjligt att begära undantag från skyldigheten att möjliggöra kapacitet för flöden i båda riktningarna och ägaren av den svenska stamledningen, Swedegas AB, kan således ansöka om undantag hos den behöriga myndigheten. Kommissionen kan begära att en behörig myndighet ändrar sitt beslut att bevilja undantag.

Den största förändringen med gasförsörjningsförordningen är dock att kraven på försörjning, den s.k. försörjningsnormen, skärps markant. Försörjningen av skyddade kunder ska säkerställas även vid extrema temperaturer under en 7-dagarsperiod liksom under en 30-dagarsperiod med exceptionellt hög efterfrågan på gas samt under minst 30 dagars avbrott i leveranser genom den svenska tillförselledningen under genomsnittliga vinterförhållanden. Jämfört med det tidigare gasförsörjningsdirektivet har försörjningsnormen således utökats från 24 timmar till 30 dygn vilket är en utmaning för Sverige. För att ha en chans att klara detta kan Sverige inte utöka begreppet skyddade kunder till att omfatta något annat än enbart konsumenter.

I fråga om konsumenter har utredningen uppmärksammat ett problem. Det finns starka skäl som talar för att även bostadsrättsinnehavare som inte är spiskunder bör omfattas av begreppet skyddade kunder. I fråga om den fysiska överföringen av gas är det emellertid inte möjligt att skilja mellan bostadsrättsföreningar och fastighetsbolags hyresfastigheter. Vid en krissituation med behov av en snabb reducering av den samlade gasförbrukningen kan därför bostadsrättsföreningar komma att hanteras i likhet med fastighetsbolag. Problemet lösning utgörs dock inte av ytterligare åtgärder på efterfrågesidan. Sannolikt kan problemet endast lösas

genom åtgärder för att förbättra tillgången på gas vid en kris-situation, t.ex. genom ökad inhemsk biogasproduktion, LNG-anläggningar eller en ny tillförselledning.

Gasförsörjningsförordningen innehåller också bestämmelser om hur informationsutbyte vid en kris ska gå till och innehållet i de olika planerna som den behöriga myndigheten ska ta fram.

EU:s medlemsstater ska eftersträva en samordning av gasförsörjningen inom unionen. Samordningen underlättas av Gas Coordination Group i vilken samtliga behöriga myndigheter ingår tillsammans med byrån för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter (ACER) och det europeiska nätverket av systemansvariga för gas (ENTSOG).

Den behöriga myndigheten förslås få rätt att utfärda förelägganden, som kan förenas med vite, i syfte att säkerställa tillämpningen av gasförsörjningsförordningen i Sverige.

Summary

On the 3rd of June 2010 the Government decided to appoint a special investigator in order to perform an overhaul of the Swedish natural gas legislation. The issues of interest consist of the overall balancing of the Swedish natural gas system, the market model for gas and the compliance of the Swedish regulation according to the Regulation (EU) No 994/2010 of the European Parliament and of the Council, concerning measures to safeguard security of gas supply and repealing Council Directive 2004/67/EC.

In brief, the mission of the committee “ The Future Balancing Regime for Gas etc. (N 2010:05)” is composed of the following tasks:

- Establish a proposal for the transfer of the present system balancing administration from the state agency Svenska kraftnät to a private market player.
- Identify if there is a need to adjust the Swedish market model for gas in order to fulfil the EU legislation and, if needed, establish a proposal for relevant adjustments of the national legislation.
- Suggest adjustments of the national legislation needed to secure the accomplishment of the Regulation (EU) No 994/2010 within Sweden.

The committee has been given the abbreviation FRANS. In this report the proposals regarding the future system balancing regime, the market model and the security of gas supply are presented in accordance with the committee directive (2010:60).

The regime for the balancing of the Swedish natural gas system

The responsibility for the balancing and the operation of the Swedish natural gas system is today split between three market players. These are the state agency Svenska kraftnät and the two private owned companies Swedegas AB and E.ON Gas Sverige AB. The system balancing regime consists of the short term balancing administration, embracing the complete Swedish natural gas market. It also consists of the technical operation of the Swedish transmission system.

Svenska kraftnät is responsible for the short term balancing administration, which among other issues, includes nominations, matching and allocation of gas. Through contractual relations with a number of balancing administrators, Svenska kraftnät accomplishes the daily balancing settlement and the final monthly and financial settlement.

The two owners of the transmission system, Swedegas AB and E.ON Gas Sverige AB, are responsible for the technical operation as well as the capacity allocation within the transmission system. As an unbundled transmission network owner, Swedegas AB is supposed to fulfil the requirements in accordance with article 9 of the Regulation (EC) No 73/2009. E.ON Gas Sverige AB is a vertically integrated company.

The aim of the committee's proposals regarding the system balancing regime, is to create a clear and distinct distribution of responsibilities and roles in the Swedish natural gas market. In consequence, new possibilities are created for an overall increased efficiency. Except establishing new conditions for the system balancing regime, this will probably have a positive impact on the organisation of the Swedish security of gas supply.

The committee suggests that the present system balancing administration, which is accomplished by the state agency Svenska kraftnät, will be transferred to the private market player Swedegas AB. With the responsibility for the system balancing administration, Swedegas AB will be considered as the "System Balancing Administrator" (SBA) of the complete Swedish natural gas system.

The transfer is suggested to take place after Swedegas AB has been certified in accordance with the Regulation (EC) No 715/2009, as well as appointed as a transmission system operator (TSO) in accordance with the Regulation (EC) No 73/2009.

During 2011, the Government has proposed a national definition of a TSO. The definition has a close relation to the interface between transmission and distribution of the Swedish natural gas market. The way in which the future interpretation of the definition is done, might have a large influence of the Swedish market players. Hence, the committee assumes that the Energy Markets Inspectorate will define a clear limit between transmission and distribution when accomplishing the certification procedures of the future transmission system operator, or operators, in the Swedish market.

Svenska kraftnät is a state agency as well as an enterprise. Present tasks managed by Svenska kraftnät, due to its role as a state agency, are suggested to be transferred to the Energy Markets Inspectorate. Hereby, the transmission network will be operated in a non discriminatory and transparent manner from all points of view.

Moreover, through a legal distinction between the role as the SBA and the role as a TSO, the flexibility of the Swedish legislation will increase compared with today. Any market player that is considered as suitable by the Government will be able to act as the SBA. Hence, Swedegas AB may act in two roles. One, as the SBA, and two, as a TSO. Through the suggested legislation, additional transmission system operators will be able to act in the Swedish natural gas market beside Swedegas AB, if so is needed in the future. However, there can only be one SBA at a time, as the system balancing administration embraces the Swedish natural gas market in a total.

The committee's proposals create new possibilities, allowing a higher degree of an overall efficiency in advantage for the system balancing regime, as well as for the organisation of the Swedish security of gas supply.

The Swedish market model for gas

The Swedish market model for gas was designed at the time of the liberalization of the national natural gas market. The liberalization was initiated in 2000 and finalized during 2007. Using the Swedish electricity market model as a template, the natural gas market achieved a simple, reliable and transparent market model suitable for the Swedish needs. However, differences between the Swedish gas market

model and other market models within the EU were identified at an early stage.

The main features of the Swedish market model could be seen as a result of a historical over-capacity in the transmission system, in combination with the fact that there is only one way of supply of natural gas to Sweden. There is no domestic and large scale production of gas, and transit of gas through Sweden is not possible. As a result of these conditions, there is no need for an entry fee in the entry point of the Swedish transmission system, and no need for capacity trading between shippers and the transmission system operator in the Swedish market.

Capacity in the complete Swedish natural gas system is contracted between the end users and the distribution system operators and transmission system operators respectively. From this point of view, the complete Swedish natural gas system could be considered as a single distribution network area in any of the EU member states.

In order to get an updated view of the Swedish gas market model in relation to other market models, the committee engaged the consultant company COWI AB. The instruction was to identify differences and similarities between a number of market models with respect to certain comparable parameters. The study embraced mapping of procedures for capacity allocation, the market players roles, balancing and contractual relations. Except Sweden, the marked models applied in Denmark, Germany and Austria were studied. Also the Netherlands were included to some extent. From a Swedish point of view, the result is interesting.

The differences shown by the Swedish market model ten years ago, are today to be considered as very small compared to the other market models studied. This is probably a result of the ongoing and common efforts in establishing the internal market for gas. The main difference consists of the fact that there is no need for capacity trading in the entry point to the Swedish transmission system. However, this is not an obstacle for any gas trading company. Compared to an introduction of an entry fee and subsequent capacity bookings by shippers, the Swedish market model of today rather involves one moment less. This actually facilitates third party access in a convenient way. It is also advantageous for all market players, Swedish as well as foreign. On the other hand, a conceivable introduction of capacity bookings for shippers in the

entry point of the Swedish transmission system, would result in a market model very similar to those applied in Germany and Austria.

As a result of contacts between the committee and the Commission in the beginning of 2011, an overall assessment by the committee is that the Swedish market model is considered to fulfil the requirements according to the EU legislation. An adjustment of the present market model could certainly be done in order to erase the only remaining significant difference. However, according to the Commission, this would rather result in the introduction of another moment in the Swedish entry point, without any additional values.

The information achieved by the Commission should not be seen as a guarantee that changes of the Swedish market model will not be necessary in the future. Changes of the EU legislation, or the expansion of the Swedish natural gas market, could result in a future need for adjustments.

As it is confirmed that the Swedish market model, today, fulfils the requirements according to the EU legislation, the committee considers that there is no reason for an adjustment. If a need would arise in the future, the committee has prepared a solution. It can easily be applied in order to allow the booking of capacity by shippers in the Swedish entry point. The solution is known as the adaptor solution, creating a new interface between Sweden and Denmark. Through a minimum of changes in the Swedish legislation, the new interface would imply new possibilities in combination with major advantages of the present market model. Hence, there is a practicable tool to be used in the future, if needed.

Security of gas supply

The committee has performed an overhaul of the national legislation with respect to the security of gas supply. The report contains proposals for measures in order to secure the appliance of the Regulation (EU) No 994/2010 of the European Parliament and of the Council, concerning measures to safeguard security of gas supply and repealing Council Directive 2004/67/EC. As a result of the overhaul, chapter 8 a of the Swedish natural gas law (2005:403) is suggested to be cancelled. Instead, a new law concerning the security of gas supply is suggested to be introduced.

The committee suggests that the Swedish Energy Agency will be appointed as the national competent authority in accordance with the Regulation (EU) No 994/2010. The authority is today responsible for the major parts of the security of gas supply within Sweden. In the new role as the competent authority, the responsibility will increase as a consequence of additional tasks and intensified requirements.

The Swedish Energy Agency does not have any control room for the supervision of the national natural gas system. Hence, it is necessary for the Swedish Energy Agency to delegate certain operational tasks to the system balancing administrator. According to the committee's proposal, the system balancing administrator may also be a TSO. In this way the operational tasks can be delegated to a market player with continuous manning for the supervision and control of the gas supply.

However, according to the Regulation (EU) No 994/2010, the Commission has the right to get certain information directly from the competent authority. For this reason, parts of the responsibilities, within the role as a competent authority, are not possible or proper to delegate. This means that the Swedish Energy Agency most likely has to arrange some kind of on-duty service in order to safeguard the communication with the Commission in case of an emergency situation.

Among other things, the measures of the competent authority includes the carrying out of a risk assessment. On the basis of the risk assessment, the competent authority shall also establish a preventive action plan, as well as an emergency plan. Operational tasks delegated to the system balancing administrator, shall be specified in the plans. The monitoring of security of gas supply at national level is to be done on a regular basis.

Competent authorities within different member states are supposed to cooperate with each other, in order to prevent a supply disruption and to limit damages if a disruption would occur. From a Swedish point of view it would probably be favourable with a close cooperation between the Swedish and the Danish competent authorities, as all natural gas consumed in Sweden is imported from Denmark.

Regarding the protected customers, the committee suggests that the present definition which only embraces household consumers, will be preserved without any changes. The main reason for this is the new and rigorous supply standard requirements in accordance with article 8 of the Regulation (EU) No 994/2010.

The committee has identified a potential problem related to the definition of the protected customers. As before, it is not possible to include housing cooperatives in the definition of protected customers. This is because it is not possible to separate housing cooperatives from commercial real estate companies when it comes to the transport of gas. As a consequence, housing cooperatives may have their gas deliveries reduced, or temporarily interrupted, in case of an emergency situation. In order to solve this problem, the solution is probably found through measures to strengthen the overall gas supply in the Swedish market. The demand side measures are today considered to be exhausted.

In consequence with the proposed transfer of the system balancing administration to the private owned company Swedegas AB, the committee has paid attention to the new conditions in the market with respect to the security of gas supply. Svenska kraftnät is today responsible for certain tasks with connection to the security of gas supply, besides the Swedish Energy Agency. When accomplishing the Regulation (EU) No 994/2010, Svenska kraftnät's present security of gas supply tasks are to be managed by the competent authority.

The split and transfer of Svenska kraftnät's present tasks to Swedegas AB and the Swedish Energy Agency, is therefore to be considered as an effective way of accomplishing the EU regulation. The roles of the market players will become more distinct and the reaction time in the case of a disruption, or an emergency situation, will probably be shortened compared with today. The safeguarding of the Swedish security of gas supply will probably become strengthened.

Författningsförslag

1 Förslag till lag om trygg naturgasförsörjning

Härigenom föreskrivs följande.

Lagens tillämpningsområde

1 § I denna lag finns bestämmelser om trygg naturgasförsörjning. Bestämmelser om trygg naturgasförsörjning finns också i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 994/2010 av den 10 oktober 2010 om åtgärder för att trygga naturgasförsörjningen och om upphävande av rådets direktiv 2004/67/EG¹.

Definitioner

2 § Termer och uttryck som används i denna lag har samma betydelse som i naturgaslagen (2005:403).

Behörig myndighet

3 § Regeringen meddelar föreskrifter om vilken myndighet som ska vara behörig myndighet enligt förordning (EU) nr 994/2010.

---

¹ EUT L 295, 12.11.2010, s. 1 (Celex 32010R0994).

Företagsplaner

4 § Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, den behöriga myndigheten får meddela föreskrifter om skyldighet för företag att upprätta en förebyggande åtgärdsplan och en krisplan för företagets verksamhet (företagsplaner).

Överlämnande av uppgift enligt förordning (EU) nr 994/2010

5 § Den behöriga myndigheten får överlämna åt den systembalansansvarige att utlysa krisnivåer enligt artikel 10.3 i förordning (EU) nr 994/2010. När den systembalansansvarige utlyser någon av de krisnivåer som anges i nämnda punkt, ska den omedelbart informera den behöriga myndigheten om detta och förse myndigheten med all nödvändig information.

Tillsyn

6 § Den behöriga myndigheten utövar tillsyn över efterlevnaden av

1. denna lag och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen, och
2. förordning (EU) nr 994/2010 och de planer som upprättas enligt förordningen.

7 § Den behöriga myndigheten har rätt att på begäran få de upplysningar och ta del av de handlingar som behövs för tillsynen.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, den behöriga myndigheten, får meddela föreskrifter om insamling av de uppgifter som behövs för att den behöriga myndigheten ska kunna fullgöra sina uppgifter enligt denna lag och förordning (EU) nr 994/2010.

8 § Den behöriga myndigheten får meddela de förelägganden som behövs för att säkerställa efterlevnaden av de föreskrifter och planer som omfattas av tillsynen. Ett föreläggande får förenas med vite.

Ett föreläggande gäller omedelbart, om inte annat beslutas.

Avgifter

9 § Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, den behöriga myndigheten får meddela föreskrifter om avgifter för att finansiera de uppgifter som den behöriga myndigheten har enligt denna lag och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen samt enligt förordning (EU) nr 994/2010.

Överklagande

10 § Ett beslut av den behöriga myndigheten om förelägganden enligt 8 § får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätt.

Denna lag träder i kraft den xx 2012.

2 Förslag till förordning om trygg naturgasförsörjning

Regeringen föreskriver följande.

Förordningens tillämpningsområde

1 § Denna förordning kompletterar bestämmelserna i lagen (2012:xx) om trygg naturgasförsörjning. Bestämmelser om trygg naturgasförsörjning finns också i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 994/2010 av den 10 oktober 2010 om åtgärder för att trygga naturgasförsörjningen och om upphävande av rådets direktiv 2004/67/EG¹.

Definitioner

2 § De termer och uttryck som används i förordningen har samma innebörd som i lagen (2012:xx) om trygg naturgasförsörjning.

Behörig myndighet

3 § Statens energimyndighet är behörig myndighet enligt lagen (2012:xx) om trygg naturgasförsörjning och förordning (EU) nr 994/2010.

Företagsplaner och samarbete mellan behöriga myndigheter

4 § Statens energimyndighet får meddela föreskrifter om skyldighet för företag att upprätta en förebyggande åtgärdsplan och en krisplan för företagets verksamhet (företagsplaner).

Statens energimyndighet får samarbeta med andra medlemsstaters behöriga myndigheter och upprätta gemensamma förebyggande åtgärdsplaner och gemensamma krisplaner enligt förordning (EU) nr 994/2010.

---

¹ EUT L 295, 12.11.2010, s. 1 (Celex 32010R0994).

Uppgiftslämnande

5 § Statens energimyndighet får meddela föreskrifter om insamling av de uppgifter som behövs för att fullgöra sitt uppdrag som behörig myndighet enligt lagen (2012:xx) om trygg naturgasförsörjning och förordning (EU) nr 994/2010.

3 Förslag till lag om ändring i naturgaslagen (2005:403)

Härigenom föreskrivs i fråga om naturgaslagen (2005:403)¹ dels att 7 kap. 2 §, 8 a kap. och 10 kap. 5 a § ska upphöra att gälla,

dels att 7 kap. 1, 3–7, 9–12 §§, 10 kap. 1 och 4 §§, 11 kap. 4 § ska ha följande lydelse, och

dels att rubriken närmast före 7 kap. ska ha följande lydelse,

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Övergripande systemansvar

Systembalansansvar

7 kap.

1 §

Regeringen *skall* utse en myndighet *som har* det övergripande ansvaret för att balansen kortsiktigt upprätthålls mellan inmatning och uttag av naturgas i det nationella naturgassystemet (*systemansvarig myndighet*).

Regeringen *ska* utse en *juridisk person eller myndighet att ha* det övergripande ansvaret för att balansen kortsiktigt upprätthålls mellan inmatning och uttag av naturgas i det nationella naturgassystemet (*systembalansansvarig*).

Regeringen får meddela föreskrifter om den systembalansansvariges uppgifter.

3 §

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, den systemansvariga myndigheten får meddela föreskrifter om skyldighet för dem som ingått ett balansavtal enligt 4 § första stycket att till den systemansvariga myndigheten

---

¹ Senaste lydelse för
7 kap. 2 § SFS 2006:646, och
8 a kap. 1–2 §§ SFS 2006:646,
8 a kap. 3 § SFS 2008:901,
8 a kap. 4–8 §§ SFS 2006:646,
10 kap. 5 a § SFS 2006:646.

lämna de uppgifter om inmatning och uttag av naturgas som behövs för utövandet av systemansvaret.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, *den systemansvariga myndigheten* får meddela föreskrifter om skyldighet för dem som bedriver överföring av naturgas att till *den systemansvariga myndigheten* lämna de uppgifter som behövs för utövandet av *systemansvaret*.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, *tillsynsmyndigheten* får meddela föreskrifter om skyldighet för dem som bedriver överföring av naturgas att till *den systembalansansvarige* lämna de uppgifter som behövs för utövandet av *systembalansansvaret*.

4 §²

En leverantör av naturgas får bara leverera naturgas i uttagspunkter för vilka leverantören eller någon annan, gentemot *den systemansvariga myndigheten*, har åtagit sig det ekonomiska ansvaret för att det nationella naturgassystemet tillförs lika mycket naturgas som tas ut i uttagspunkten (balansansvar). Ett sådant åtagande ska göras genom ett avtal med *den systemansvariga myndigheten* (balansavtal).

En leverantör av naturgas får bara leverera naturgas i uttagspunkter för vilka leverantören eller någon annan, gentemot *den systembalansansvarige*, har åtagit sig det ekonomiska ansvaret för att det nationella naturgassystemet tillförs lika mycket naturgas som tas ut i uttagspunkten (balansansvar). Ett sådant åtagande ska göras genom ett avtal med *den systembalansansvarige* (balansavtal).

Första stycket tillämpas inte under den tidsfrist som anges i 7 a § första stycket.

Med uttagspunkt avses därvid den punkt där en gasförbrukare, enligt avtal med innehavaren av naturgasledning, tar ut naturgas för förbrukning.

5 §

Villkoren i balansavtalen *skall* vara objektiva och icke-diskriminerande.

Villkoren i balansavtalen *ska* vara objektiva och icke-diskriminerande.

² Senaste lydelse 2009:581.

Den *systemansvariga myndigheten* får inte ingå balansavtal förrän *de metoder som har använts för att utforma avtalen* har godkänts av tillsynsmyndigheten. Godkännande *skall* lämnas, om *metoderna kan antas leda till att avtalen* uppfyller kraven enligt första stycket.

Den *systembalansansvarige* får inte ingå balansavtal förrän *avtalsvillkoren* har godkänts av tillsynsmyndigheten. Godkännande *ska* lämnas om *villkoren* uppfyller kraven enligt första stycket.

Ett beslut enligt andra stycket gäller omedelbart.

Tillsynsmyndigheten ska delge beslutet enligt 49 § första stycket 1 och andra stycket delgivningslagen (2010:1932).

6 §

Den *systemansvariga myndigheten* *skall* offentliggöra de villkor som tillämpas i balansavtalen samt på begäran utan dröjsmål lämna skriftlig uppgift om dessa villkor.

Den *systembalansansvarige* *ska* offentliggöra de villkor som tillämpas i balansavtalen samt på begäran utan dröjsmål lämna skriftlig uppgift om dessa villkor.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om offentliggörande av villkor enligt första stycket.

7 §³

När den *systemansvariga myndigheten* får kännedom om att ett avtal med *myndigheten* om balansansvar enligt 4 § första stycket ska upphöra att gälla, ska *myndigheten* utan dröjsmål underrätta de innehavare av naturgasledningar på vars ledningsnät de uttagspunkter är belägna där balansansvaret sålunda kommer att upphöra att gälla. Ledningsinnehavarna ska utan dröjsmål underrätta berörda

När den *systembalansansvarige* får kännedom om att ett avtal med *den systembalansansvarige* om balansansvar enligt 4 § första stycket ska upphöra att gälla, ska *den systembalansansvarige* utan dröjsmål underrätta de innehavare av naturgasledningar på vars ledningsnät de uttagspunkter är belägna där balansansvaret sålunda kommer att upphöra att gälla. Ledningsinnehavarna ska

³ Senaste lydelse 2009:581.

leverantörer av naturgas.

När någon, som i ett avtal med en leverantör av naturgas har åtagit sig balansansvaret i de uttagpunkter där leverantören levererar naturgas, får kännedom om att detta avtal ska upphöra att gälla, ska den balansansvarige utan dröjsmål underrätta den *systemansvariga myndigheten* och de innehavare av naturgasledningar på vars ledningsnät de uttagpunkter är belägna där balansansvaret sålunda kommer att upphöra att gälla. Innehavarna av naturgasledningar ska utan dröjsmål underrätta leverantören av naturgas.

Regeringen eller, efter tillsynsmyndigheten meddelar närmare föreskrifter om underrättelseskyldigheten enligt första och andra styckena.

utan dröjsmål underrätta berörda leverantörer av naturgas.

När någon, som i ett avtal med en leverantör av naturgas har åtagit sig balansansvaret i de uttagpunkter där leverantören levererar naturgas, får kännedom om att detta avtal ska upphöra att gälla, ska den balansansvarige utan dröjsmål underrätta den *systembalansansvarige* och de innehavare av naturgasledningar på vars ledningsnät de uttagpunkter är belägna där balansansvaret sålunda kommer att upphöra att gälla. Innehavarna av naturgasledningar ska utan dröjsmål underrätta leverantören av naturgas.

9 §⁴

Den som övertar balansansvaret i en naturgasförbrukares uttagpunkt efter en anmälan enligt 8 § första stycket får göra det från och med den dag då naturgasleverantören övertar leveranserna.

I andra fall får balansansvaret bara övertas från och med den första dagen i en kalendermånad. Den leverantör som enligt 7 d § är leveransskyldig i uttagpunkten ska enligt de närmare föreskrifter som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten meddelar underrätta innehavaren av naturgasledning om övertagandet senast en månad innan det ska ske.

Den *systemansvariga myndigheten* får, om det finns särskilda skäl, i det enskilda fallet medge att balansansvaret i en uttagpunkt ska börja gälla

Den *systembalansansvarige* får, om det finns särskilda skäl, i det enskilda fallet medge att balansansvaret i en uttagpunkt ska börja gälla tidigare än vad

⁴ I föreslagen lydelse i prop. 2010/11:70 Tredje inreklamspaketet för el och naturgas.

tidigare än vad som följer av andra stycket.
andra stycket.

En innehavare av naturgasledning som tar emot en anmälan enligt andra stycket ska sända underrättelser i anledning därav enligt de närmare föreskrifter som meddelas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten.

10 §⁵

Den som bedriver överföring av naturgas ska enligt de närmare föreskrifter som meddelas av regeringen eller av den myndighet som regeringen bestämmer hålla den *systemansvariga myndigheten* underrättad om byte av balansansvarig enligt 7 b § första och tredje styckena, 7 c § första stycket och 9 §. Den som bedriver överföring av naturgas ska dessutom hålla den *systemansvariga myndigheten* underrättad om vem som har åtagit sig balansansvaret för dennes egna inköp.

Den som bedriver överföring av naturgas ska enligt de närmare föreskrifter som meddelas av regeringen eller av den myndighet som regeringen bestämmer hålla den *systembalansansvarige* underrättad om byte av balansansvarig enligt 7 b § första och tredje styckena, 7 c § första stycket och 9 §. Den som bedriver överföring av naturgas ska dessutom hålla den *systembalansansvarige* underrättad om vem som har åtagit sig balansansvaret för dennes egna inköp.

11 §

Den *systemansvariga myndigheten* skall svara för avräkningen mellan de balansansvariga enligt de föreskrifter som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, *myndigheten* meddelar.

Den *systembalansansvarige* ska svara för avräkningen mellan de balansansvariga enligt de föreskrifter som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, *tillsynsmyndigheten* meddelar.

12 §⁶

En leverantör av naturgas som har levererat gas till en uttagspunkt där det saknas någon som är balansansvarig ska

En leverantör av naturgas som har levererat gas till en uttagspunkt där det saknas någon som är balansansvarig ska

⁵ Senaste lydelse 2009:581.

⁶ Senaste lydelse 2009:581.

vid den *systemansvariga myndighetens* avräkning anses som balansansvarig i uttagspunkten. Ersättning ska betalas enligt de villkor som den *systemansvariga myndigheten* tillämpar mot balansansvariga.

vid den *systembalansansvariges* avräkning anses som balansansvarig i uttagspunkten. Ersättning ska betalas enligt de villkor som den *systembalansansvarige* tillämpar mot balansansvariga.

10 kap.

1 §⁷

Tillsynsmyndigheten utövar tillsyn över efterlevnaden av

1. denna lag och föreskrifter och villkor som har meddelats med stöd av lagen, och

2. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 715/2009 av den 13 juli 2009 om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnäten och om upphävande av förordning (EG) nr 1775/2005.

Tillsynen omfattar inte efterlevnaden av bestämmelserna i 7 kap. med undantag för 5 och 6 §§, 8 kap. med undantag för 13–20 §§, 8 a kap. med undantag för 1 § och inte heller efterlevnaden av bestämmelserna i 5 kap.

Tillsynen omfattar inte efterlevnaden av bestämmelserna i 8 kap. med undantag för 13–20 §§ och inte heller efterlevnaden av bestämmelserna i 5 kap.

4 §⁸

Tillsynsmyndigheten ska fatta beslut i ett ärende inom två månader från det att en anmälan kom in till myndigheten om anmälan

1. har lämnats in av någon som har ett intresse i saken, och

2. innehåller ett påstående att en innehavare av en naturgasledning, lagringsanläggning eller förgasningsanläggning inte följer bestämmelser som omfat-

Tillsynsmyndigheten ska fatta beslut i ett ärende inom två månader från det att en anmälan kom in till myndigheten om anmälan

1. har lämnats in av någon som har ett intresse i saken, och

2. innehåller ett påstående att en innehavare av en naturgasledning, lagringsanläggning eller förgasningsanläggning *eller en systembalansansvarig* inte

⁷ Föreslagen lydelse i prop. 2010/11:70.

⁸ Föreslagen lydelse i prop. 2010/11:70.

tas av myndighetens tillsyn följer bestämmelser som omfattas av myndighetens tillsyn enligt 1 §.

Om myndigheten behöver ytterligare tid för att avgöra ärendet får tillsynsmyndigheten förlänga tiden med två månader eller, om sökanden medger det, med den ytterligare tid som kan behövas för att ärendet ska kunna avgöras.

Tidsfristerna gäller även vid anmälan mot den systemansvariga myndigheten med påstående att dess balansavtal inte är objektiva eller icke-diskriminerande.

11 kap.

4 §⁹

Beslut av tillsynsmyndigheten enligt 2 kap. 15 och 16 §§, 6 kap. 5 § första stycket, 7 kap. 5 § andra stycket samt 10 kap. 3, 4, 7 och 10 §§ *samt beslut av den systemansvariga myndigheten om ersättning enligt 7 kap. 2 § samt om åtgärder och ersättning enligt 8 a kap. 5 och 6 §§* får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till *kammarrätten*.

Beslut av tillsynsmyndigheten enligt 2 kap. 15 och 16 §§, 6 kap. 5 § första stycket, 7 kap. 5 § andra stycket samt 10 kap. 3, 4, 7 och 10 §§ får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till *kammarrätt*.

Regeringen får meddela föreskrifter om överklagande av andra beslut enligt denna lag eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av lagen.

Denna lag träder i kraft den xx 2012.

---

⁹ Senaste lydelse 2006:646.

4 Förslag till förordning om ändring i naturgasförordning (2006:1043)

Härigenom föreskrivs i fråga om naturgasförordningen (2006:1043)

*dels att 29–33 §§ ska upphävas¹,
dels att rubriken närmast före 21 § ska ha följande lydelse,
dels att 21–23, 27 och 34 §§ ska ha följande lydelse,*

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Övergripande systemansvar

Systembalansansvar

21 §

Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät) skall vara systemansvarig myndighet enligt 7 kap. 1 § naturgaslagen (2005:403).

Swedegas AB ska vara systembalansansvarig enligt 7 kap. 1 § naturgaslagen (2005:403).

22 §

Den som bedriver överföring av naturgas *skall* hålla *Svenska kraftnät* kontinuerligt underrättad om temperatur, tryck, flöde och ventillägen i mät- och reglerstationer och om sådana driftsstörningar som kan påverka driften av det svenska naturgassystemet.

Den som bedriver överföring av naturgas *skall* också hålla *Svenska kraftnät* underrättad om volymen naturgas i ledningarna, *hur stor volym överförd naturgas som, med beaktande av 7 kap. 2 § andra stycket naturgaslagen*

Den som bedriver överföring av naturgas *ska* hålla *Swedegas AB* kontinuerligt underrättad om temperatur, tryck, flöde och ventillägen i mät- och reglerstationer och om sådana driftsstörningar som kan påverka driften av det svenska naturgassystemet.

Den som bedriver överföring av naturgas *ska* också hålla *Swedegas AB* underrättad om volymen naturgas i ledningarna.

¹ Senaste lydelse
29-30 a §§ 2008:900,
34 § 2007:1321.

(2005:403), kan avbrytas och var i ledningsnätet ett sådant avbrytande skulle kunna ske.

Den som bedriver överföring av naturgas skall utan dröjsmål underrätta Svenska kraftnät om sådana planerade åtgärder på de egna ledningarna som kan påverka driften av det svenska naturgassystemet.

Den som bedriver överföring av naturgas ska utan dröjsmål underrätta Swedegas AB om sådana planerade åtgärder på de egna ledningarna som kan påverka driften av det svenska naturgassystemet.

23 §

Svenska kraftnät får meddela närmare föreskrifter om underrättelser enligt 22 §.

Energimarknadsinspektionen får meddela närmare föreskrifter om underrättelser enligt 22 §.

27 §

Svenska kraftnät får meddela närmare föreskrifter om underrättelser enligt 7 kap. 10 § naturgaslagen (2005:403).

Energimarknadsinspektionen får meddela närmare föreskrifter om underrättelser enligt 7 kap. 10 § naturgaslagen (2005:403).

34 §

Statens energimyndighet är tillsynsmyndighet enligt 8 a kap. naturgaslagen (2005:403). Energimarknadsinspektionen ska i övriga delar utöva tillsyn enligt 10 kap. 1 § naturgaslagen (2005:403).

Energimarknadsinspektionen är tillsynsmyndighet enligt 1 kap. 9 § naturgaslagen (2005:403).

5 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:1118) med instruktion för Energimarknadsinspektionen

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2007:1118) med instruktion för Energimarknadsinspektionen att 2 § ska ha följande lydelse,

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

Energimarknadsinspektionen ska särskilt samverka med

1. Konsumentverket och Konkurrensverket i frågor som rör kundfrågor och marknadsövervakning av de konkurrensutsatta energimarknaderna,

2. Elsäkerhetsverket i frågor som rör leveranssäkerhet och överföringskvalitet i elnätet, och

3. Affärsverket Svenska kraftnät i frågor som rör utvecklingen av *de gemensamma marknaderna* för el och *naturgas* inom Norden och Europa.

3. Affärsverket Svenska kraftnät i frågor som rör utvecklingen av *den gemensamma marknaden* för el inom Norden och Europa.

---

¹ Senaste lydelse SFS 2008:1072.

6 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:1119) med instruktion för Affärsverket svenska kraftnät

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2007:1119) med instruktion för Affärsverket svenska kraftnät
dels att 3 § 13–15 ska upphöra att gälla,
dels att 2 och 3 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Svenska kraftnät är systemansvarig myndighet enligt 8 kap. 1 § ellagen (1997:857) och 1 § förordningen (1994:1806) om systemansvaret för el *samt enligt 7 kap. 1 § naturgaslagen (2005:403) och 21 § naturgasförordningen (2006:1043)*. Svenska kraftnät är även elberedskapsmyndighet enligt elberedskapslagen (1997:288).

Föreslagen lydelse

2 §

Svenska kraftnät är systemansvarig myndighet enligt 8 kap. 1 § ellagen (1997:857) och 1 § förordningen (1994:1806) om systemansvaret för el. Svenska kraftnät är även elberedskapsmyndighet enligt elberedskapslagen (1997:288).

3 §¹

Svenska kraftnät ska också

1. bygga ut stamnätet för el baserat på samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningar,
2. svara för tillsyn i frågor om driftsäkerhet hos det nationella elsystemet enligt ellagen (1997:857) och förordningen (1994:1806) om systemansvaret för el,
3. främja konkurrensen på el- och naturgasmarknaderna,
3. främja konkurrensen på elmarknaden,
4. främja forskning, utveckling och demonstration av ny teknik av betydelse för verksamheten,
5. svara för beredskapsplaneringen inom sitt verksamhetsområde under kris- eller krigsförhållanden,
6. bedriva tjänsteexport inom sitt verksamhetsområde,
7. främja dammsäkerheten i landet,

¹ Föreslagen lydelse i SOU 2010:30.

8. bygga ut, installera och förvalta ledningar för elektronisk kommunikation, främst på stamnätet, samt upplåta nätkapacitet i dessa,

9. svara för uppgifter som följer av att verket är kontoförande myndighet enligt lagen (2003:113) om elcertifikat,

10. som kontoföringsmyndighet handlägga frågor om ursprungsgarantier enligt lagen (2010:601) om ursprungsgarantier för el,

11. bevaka tillgången på höglastkapacitet i det svenska elsystemet och löpande förmedla information om effekttillgång till marknadens aktörer,

12. inom sitt verksamhetsområde se till att möjligheterna att bygga ut förnybar elproduktion underlättas,

13. årligen till regeringen redovisa sitt arbete som systemansvarig myndighet för naturgas, särskilt uppgifter om förhållanden av betydelse för utvärdering av gasmarknadsreformen,

14. samråda med Energimarknadsinspektionen vid utförande av inspektionens uppdrag att utarbeta en årlig rapport om försörjningstryggheten för naturgas enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/55/EG av den 26 juni 2003 om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas och om upphävande av direktiv 98/30/EG,

15. samråda med Statens energimyndighet vid utförande av myndighetens uppdrag om årlig rapportering enligt Rådets direktiv 2004/67/EG av den 26 april 2004 om åtgärder för att säkerställa en tryggad naturgasförsörjning,

16. årligen senast den 10 januari, den 10 april, den 10 juli samt den 10 oktober

16. årligen senast den 10 januari, den 10 april, den 10 juli samt den 10 oktober

redovisa statistiska uppgifter om elimport från tredje land för föregående kvartal enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/54/EG av den 26 juni 2003 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om upphävande av direktiv 96/92/EG, senast ändrat genom Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/3/EG, och

redovisa statistiska uppgifter om elimport från tredje land för föregående kvartal enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/72/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om upphävande av direktiv 2003/54,

17. se till att de regelverk och rutiner som affärsverket disponerar över är kostnadseffektiva och enkla för medborgare och företag,

18. inkassera kapacitetsavgifter,

19. delta i utvecklingen av regionala marknader för el inom naturgas inom Norden och EU, och

19. delta i utvecklingen av regionala marknader för el inom Norden och EU,

20. ska delge Energimarknadsinspektionen resultatet av sin tillsyn över det nationella elsystemet driftssäkerhet, och

21. utföra de uppgifter som åligger den systemansvariga för överföringssystem för el i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 2009/714/EG av den 13 juli 2009 om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel.

7 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:1153) med instruktion för Statens energimyndighet

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2007:1153) med instruktion för Statens energimyndighet att 2 och 17 §§ ska ha följande lydelse,

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

Statens energimyndighet ska

1. verka för rationell tillförsel, omvandling, distribution och användning av energi,

2. samordna arbetet med omställningen av energisystemet och verka för en ökad användning av förnybara energikällor, särskilt vindkraft,

3. inom sitt verksamhetsområde främja forskning, utveckling, demonstration, innovation, affärsutveckling och kommersialisering, marknadsintroduktion av ny teknik och nya tjänster samt nyttiggörande av resultat från sådan verksamhet,

4. vara tillsynsmyndighet för naturgasförsörjning enligt 8 a kap. naturgaslagen (2005:403),

4. vara behörig myndighet enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 994/2010 av den 20 oktober 2010 om åtgärder för att trygga naturgasförsörjningen och om upphävande av rådets direktiv 2004/67/EG och fullgöra de uppgifter som följer av förordningen,

4 a. ansvara för att de marknadstester som avses i artikel 6.10 i förordning (EU) nr 994/2010 genomförs,

5. utarbeta underlag för utvärdering och omprövning av de samlade energipolitiska programmen,

6. bevaka energimarknadernas och energisystemets utveckling och särskilt energiomvandlingens och energianvändningens

¹ Senaste lydelse SFS 2010:807.

inverkan på och betydelse för miljö och klimat samt näringslivets konkurrenskraft och den ekonomiska tillväxten,

7. följa den internationella utvecklingen inom verksamhetsområdet och främja svenskt deltagande i internationellt samarbete,

8. ansvara för officiell statistik i enlighet med vad som anges i förordningen (2001:100) om den officiella statistiken,

9. bevaka att Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 106/2008 av den 15 januari 2008 om ett gemenskapsprogram för energieffektivitetsmärkning av kontorsutrustning följs,

10. för Sveriges räkning, som nationell expertmyndighet för de projektbaserade mekanismerna gemensamt genomförande och ren utveckling, ansvara för att formellt godkänna klimatprojekt i enlighet med beslut 16/CP.7 och 17/CP.7 under Förenta nationernas ramkonvention om klimatförändring,

11. inom sin verksamhet för en effektiv energianvändning, beakta behoven av funktionalitet, hanterbarhet och andra konsumentaspekter vid utformning av märkning och tekniska standarder samt vid provning av energianvändande utrustning,

12. ha ett särskilt sektorsansvar för miljömålsarbetet,

13. tillsammans med Naturvårdsverket delta i arbetet med att genomföra och föreslå förbättringar av systemet för handel med utsläppsrätter,

14. medverka i och förvärva utsläppsenheter från projekt inom ramen för Kyotoprotokollets projektbaserade flexibla mekanismer JI och CDM samt liknande marknadsbaserade flexibla mekanismer upprättade under Förenta nationernas ramkonvention om klimatförändring eller inom ramen för beslutet om ansvarsfördelning inom EU,

15. medverka i genomförandet av det regionala tillväxtarbetet med utgångspunkt i förordningen (2007:713) om regionalt tillväxtarbete och i enlighet med prioriteringarna i En nationell strategi för regional konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning 2007–2013,

16. se till att de regelverk och rutiner som myndigheten disponerar över är kostnadseffektiva och enkla för medborgare och företag, och

17. ha ett samlat ansvar för information och för att ta fram underlag i enlighet med vad som anges i Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/28/EG om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor och om ändring och ett senare upphävande av direktiven 2001/77/EG och 2003/30/EG.

17 §²

Statens energimyndighet ska bistå regeringen med att ta fram underlag till sådan rapportering som faller inom myndighetens ansvarsområde.

Myndigheten ska i fråga om sitt miljöarbete rapportera till Naturvårdsverket och samråda med verket om vilken rapportering som behövs.

Den rapport som myndigheten årligen ska utarbeta i enlighet med de rapporteringskrav som följer av Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/67/EG av den 26 april 2004 om åtgärder för att säkerställa en tryggad naturgasförsörjning ska utarbetas i samråd med Affärsverket svenska kraftnät.

Denna förordning träder i kraft den xx 2012 utom i fråga om 2 § 4, som träder i kraft den 3 december 2011.

---

² Senaste lydelse SFS 2011:97.

8 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2008:1330) om vissa avgifter på naturgasområdet

Härigenom föreskrivs att 1, 8, 10 och 12 §§ i förordningen (2008:1330) om vissa avgifter på naturgasområdet ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Denna förordning innehåller bestämmelser om avgifter för att finansiera den del av verksamheten vid Energimarknadsinspektionen som sker enligt naturgaslagen (2005:403) (tillsynsavgift) samt den del av verksamheten vid Affärsverket svenska kraftnät (*Svenska kraftnät*) och Statens energimyndighet (Energimyndigheten) som sker enligt 8 a kap. nämnda lag (försörjningstrygghetsavgift).

1 §

Denna förordning innehåller bestämmelser om avgifter för att finansiera den del av verksamheten vid Energimarknadsinspektionen som sker enligt naturgaslagen (2005:403) (tillsynsavgift) samt den del av verksamheten vid Statens energimyndighet (Energimyndigheten) som sker enligt lagen (2011:xx) om trygg naturgasförsörjning (försörjningstrygghetsavgift).

Försörjningstrygghetsavgiften ska betalas till *Svenska kraftnät*. *Hälften av de inbetalda avgifterna ska av Svenska kraftnät överföras till Energimyndigheten.*

Svenska kraftnät ska lämna uppgift till den avgiftsskyldige om storleken av den försörjningstrygghetsavgift som ska betalas vid varje betalningstillfälle.

8 §¹

Försörjningstrygghetsavgiften ska betalas till *Energimyndigheten*.

Energimyndigheten ska lämna uppgift till den avgiftsskyldige om storleken av den försörjningstrygghetsavgift som ska betalas vid varje betalningstillfälle.

¹ Senaste lydelse SFS 2009:859.

10 §

Den som är avgiftsskyldig enligt denna förordning ska senast en månad efter utgången av varje kvartal till Energimarknadsinspektionen rapportera den mängd naturgas som överförs i anslutningspunkten.

Energimarknadsinspektionen ska vidarebefordra uppgifter som lämnas enligt första stycket till <i>Svenska kraftnät</i> .	Energimarknadsinspektionen ska vidarebefordra uppgifter som lämnas enligt första stycket till <i>Energimyndigheten</i> .
---	--

12 §

Energimarknadsinspektionen får <i>efter samråd med Svenska kraftnät</i> meddela föreskrifter om hur överföring av naturgas ska rapporteras.	Energimarknadsinspektionen får meddela föreskrifter om hur överföring av naturgas ska rapporteras.
---	--

1 Utredningsuppdrag och tillvägagångssätt

1.1 Utredningsuppdraget

Regeringen beslutade den 3 juni 2010 att utse en särskild utredare med uppgift att hantera frågorna gällande systemansvar, marknadsmodell och Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 994/2010 av den 20 oktober 2010 om åtgärder för att trygga naturgasförsörjningen och om upphävande av rådets direktiv 2004/67/EG (gasförsörjningsförordningen). Uppdraget för Utredningen om framtida hantering av systemansvaret för gas m.m. (N 2010:05) preciseras i kommittédirektiv 2010:60 och innebär i korthet att:

- Lämna förslag till hur en överföring av dagens systemansvarsverksamhet vid Svenska kraftnät till en ny aktör bör genomföras.
- Utreda om den svenska marknadsmodellen för gas behöver anpassas för att uppfylla EU:s formella krav, och om utredaren så finner lämpligt lämna ett förslag till anpassning av det svenska regelverket.
- I förekommande fall föreslå anpassningar i lagstiftning och regelverk för att Sverige ska kunna uppfylla kraven enligt gasförsörjningsförordningen.

1.1.1 Systemansvaret för gas

Enligt FRANS kommittédirektiv ska utredaren bl.a. identifiera nödvändiga förändringar och i förekommande fall föreslå anpassningar i lagstiftning och regelverk för att möjliggöra en hantering av systemansvaret i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/73/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas och om upphävande av direktiv 2003/55/EG (gasmarknadsdirektivets) sammanhållna lösning för systemansvar och transmission (TSO). Utredaren ska vidare lämna förslag till den lagstiftning och det regelverk i övrigt som krävs för att införa en ordning där ansvaret för systembalans och transmission är sammanhållet inom ett organ.

Av kommittédirektivet framgår även att utredaren ska lämna förslag till hur en överföring av dagens systemansvarsverksamhet vid Svenska kraftnät till en ny aktör bör genomföras. I detta arbete ska utredaren utgå från att det svenska transmissionsnätet för gas även fortsättningsvis ska förvaltas i icke-statlig regi. Samtidigt ska utredarens förslag beakta de krav på ägarmässig åtskillnad som anges i gasmarknadsdirektivet.

I fråga om konsekvenser ska utredaren bl.a. belysa konsekvenserna för Svenska kraftnät av att gasverksamheten avvecklas, samt konsekvenserna för den svenska gasmarknaden av att Svenska kraftnät upphör som systemansvarig myndighet. Likaså ska konsekvenserna för Energimarknadsinspektionens tillsyn belysas, liksom konsekvenserna för den svenska försörjningstryggheten för naturgas beroende på vald systemansvarslösning.

1.1.2 Marknadsmodellen för gas

Utredaren ska följa pågående harmoniseringsarbete inom EU med koppling till den svenska marknadsmodellen för gas och om erforderligt utforma förslag till ändring av den svenska lagstiftningen.

Genom att identifiera och utvärdera effekterna av förändringarna i det reviderade avsnittet 3 i bilagan till Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 715/2009 av den 13 juli 2009 om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnäten och om upphävande av förordning (EG) nr 1775/2005 (gasförordningen), ska eventuellt behov av anpassning av den svenska marknadsmodellen

för gas utredas och om lämpligt ligga till grund för förslag till förändringar.

1.1.3 Försörjningstryggheten för gas

I förekommande fall ska utredaren föreslå anpassningar i lagstiftning och regelverk för att Sverige ska kunna uppfylla kraven enligt gasförsörjningsförordningen.

Gasförsörjningsförordningen innebär tydligt skärpta krav på EU:s medlemsstater. Rådets direktiv 2004/67/EG om åtgärder för att säkerställa en tryggad naturgasförsörjning (gasförsörjningsdirektivet) upphörde att gälla vid gasförsörjningsförordningens ikraftträdande.

Jämfört med gasförsörjningsdirektivet är gasförsörjningsförordningens krav betydligt mer omfattande och långtgående. Gasförsörjningsförordningen är dessutom, till skillnad från gasförsörjningsdirektivet, direkt gällande och tillämplig i alla medlemsstater.

Gasförsörjningsförordningens övergripande syfte är att bidra till att öka försörjningstryggheten på EU:s inre marknad för naturgas. Målet är att den inre marknadens funktion ska kunna upprätthållas vid såväl partiella som mer omfattande störningar i tillförseln av gas till EU.

1.2 Tillvägagångssätt

1.2.1 Utredningens vision och övergripande mål

Utredningens vision har varit att bidra till utformningen av en väl fungerande och effektiv gasmarknad som underlättar verksamheten för samtliga aktörer, inklusive kunderna.

För att kunna lämna de förslag och bedömningar som utredningens vision kräver, har ett av de övergripande målen varit att få utredningens deltagare att känna en stor delaktighet, ett stort engagemang liksom ansvar för utredningsarbetet och dess slutsatser. Härigenom har det varit möjligt att kunna presentera utredningens betänkande på utsatt tid, vilket har varit det andra övergripande målet under utredningsarbetet.

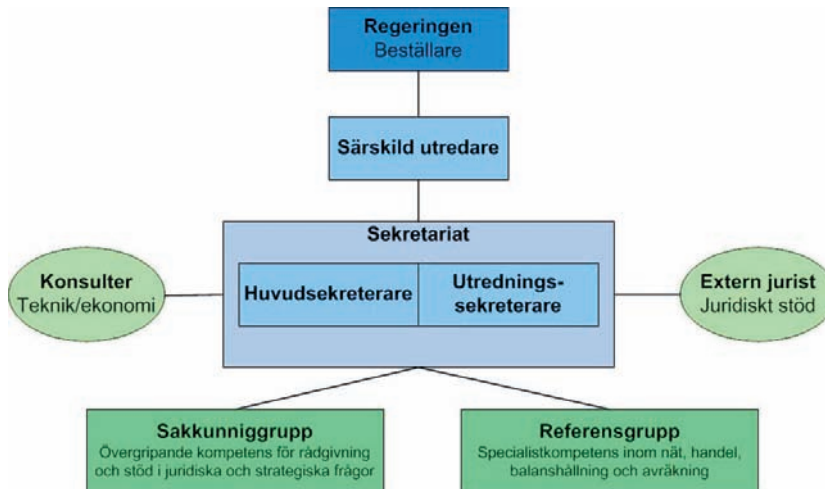
1.2.2 Organisation

Utredningsarbetet har letts av den särskilda utredaren. Utkast till betänkandets texter har löpande tagits fram av utredningens sekretariat i samråd med de två grupper som under arbetet varit knutna till utredningen. Vid sidan av dessa grupper har utredningen tagit hjälp av externa konsulter för inhämtning av information, kartläggning och jämförande studier. Sekretariatet har dessutom haft stöd av en extern jurist med bred kunskap om den svenska naturgasmarknaden.

Sakkunniggruppen har utgjorts av personer med övergripande kompetens i ledande befattningar inom gasbranschen och berörda organisationer i övrigt. Gruppens syfte har varit att bistå utredaren och sekretariatet med rådgivning och stöd i frågor av juridisk och strategisk karaktär. I gruppen har även ingått två adjungerade experter.

Referensgruppen har utgjorts av personer med specialistkompetens inom områdena nätverksamhet, handelsverksamhet, balanshållning och balansavräkning. Arbetet med att utvärdera och föreslå förändringar av systemansvar och marknadsmodell har kontinuerligt krävt återkoppling från personer med denna typ av specialistkompetens. Referensgruppen har dessutom varit indelad i två undergrupper som har arbetat självständigt och parallellt med sekretariatet. Undergrupperna har vid varje möte i referensgruppen tilldelats uppgifter att lösa, vilka har redovisats vid kommande möte. Härigenom har utredningsarbetets sakfrågor snabbt kunnat drivas framåt.

Figur 1.1 Illustration av utredningens organisation

1.2.3 Genomförande

Utredningsarbetet har genomförts inom ramen för ett traditionellt projektupplägg med ett antal väldefinierade faser. Upplägget har bidragit till en god överblick över utredningsarbetet, naturliga delleveranser, ökade möjligheter till uppföljning samt god styrbarhet.

Arbetet har präglats av en hög mötesfrekvens genom separata möten i sakkunniggruppen och referensgruppen. Mötena har genomförts med fyra till sex veckors intervall inom respektive grupp. De sammanlagt 15 möten som genomförts inom sakkunniggruppen och referensgruppen under perioden augusti 2010 till april 2011 har givit deltagarna god insyn i arbetet och samtidigt bidragit till att sekretariatet erhållit värdefulla synpunkter. Vid sidan av dessa möten har inledande bilaterala möten genomförts med berörda aktörer i utredningsarbetets inledningsskede.

Som ett komplement till den löpande kontakten med sakkunniggruppen och referensgruppen har sekretariatet fått vägledning och stöd av en extern jurist med bred kunskap om den svenska gasmarknaden.

Sekretariatsmöten har genomförts i genomsnitt var annan vecka. Slutjusteringsmöte genomfördes i form av en tvådagars konferens i

slutet av april 2011 och var det enda tillfälle då sakkunnig- och referensgruppen samlades samtidigt.

Förstudien

Förstudien genomfördes under maj 2010 och omfattade merparten av den grundläggande planeringen inför det kommande arbetet. Utredningens vision, övergripande mål, arbetsformer, bemanning och tidsplanering tog form under denna fas.

Projekteringsfasen

Projekteringsfasen inleddes i samband med regeringsbeslutet den 3 juni 2010 och avslutades i samband med det andra mötet i sakkunniggruppen den 12 oktober 2010. Under projekteringsfasen bedrevs utredningsarbetet i första hand på bredden. Nätverk skapades och sekretariat, sakkunniggrupp och referensgrupp bemannades. Utredaren och huvudsekreteraren genomförde i mitten av augusti 2010 en rundresa bland berörda aktörer inom branschen.

Under projekteringsfasen utformades vidare administrativa rutiner för ekonomi och budgetuppföljning, diarieföring och arkivering. Utredningens webbplats skapades. En stor mängd information i sakfrågorna inhämtades samtidigt som utformningen av betänkandets struktur inleddes. Sekretariatet deltog i den kommittéutbildning som ett antal gånger per år genomförs av Kommittéservice. Sammanlagt genomfördes två möten i sakkunniggruppen och ett möte i referensgruppen under projekteringsfasen.

Genomförandefasen

Genomförandefasen sträckte sig från mitten av oktober 2010 t.o.m. sakkunniggruppens möte den 25 januari 2011. Under denna fas utfördes merparten av det arbete som planerats och förberetts under projekteringsfasen. En viktig del av arbetet i denna fas var att kontinuerligt förankra slutsatser och delresultat inom arbetsgrupperna för att undvika risk för sena kursändringar under avslutningsfasen.

Sekretariatet övergick till att arbeta på djupet i sakfrågorna med stöd av sakkunniga och specialister. Utformningen av beskrivande texter liksom överväganden och förslag skedde till viss del parallellt med utformningen av författningstexter. Detta tillvägagångssätt möjliggjordes till stor del genom inledande kartläggning av utredningens tänkta arbetsflöde från start till mål i fråga om systemansvar och marknadsmodell.

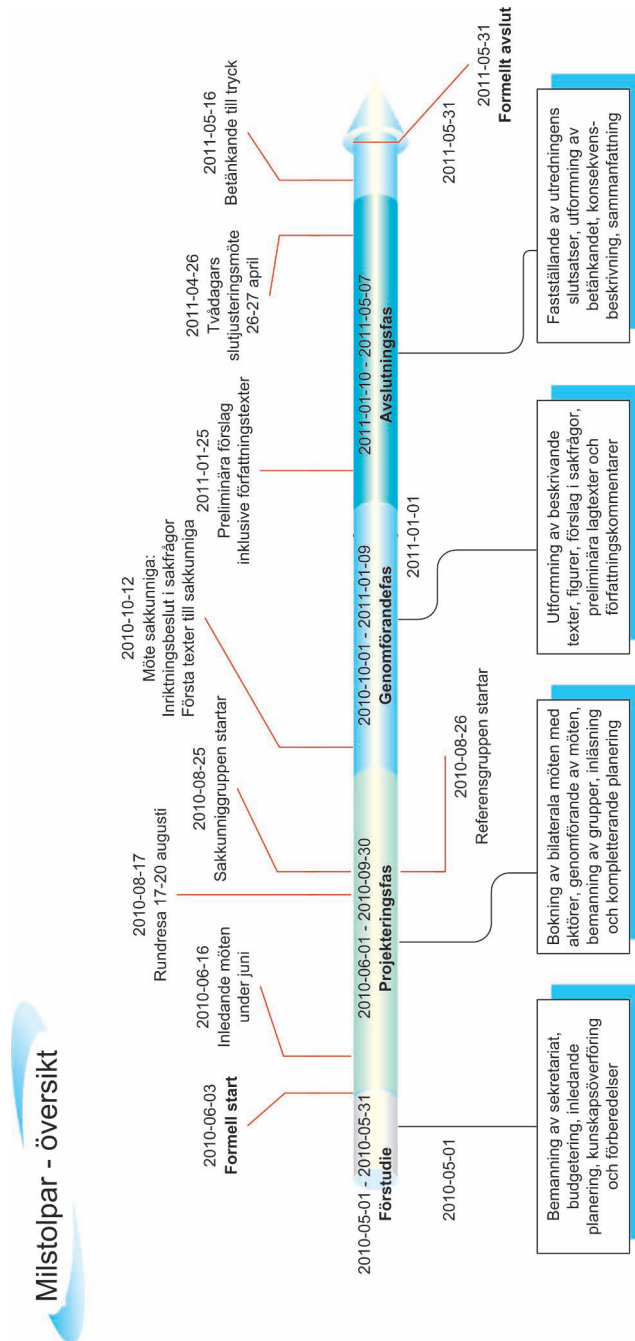
Under slutet av genomförandefasen upphandlades konsulter i syfte att underlätta kvalitetssäkring och utformning av konsekvensutredning under utredningsarbetets avslutningsfas. Under genomförandefasen samlades sakkunniggruppen tre gånger och referensgruppen fyra gånger.

Avslutningsfasen

I denna sista fas av utredningsarbetet var arbetet inriktat på att ytterligare utveckla och kvalitetssäkra resultatet från genomförandefasen parallellt med utformningen av betänkandets konsekvensutredning. Detta arbete underlättades av jämförande beskrivningar, analyser och exempel på konsekvenser levererade av de tidigare upphandlade konsulterna. Avslutningsfasen omfattade även utformning av betänkandets delar av mer administrativ karaktär liksom utformningen av betänkandets sammanfattning på svenska och engelska.

Under avslutningsfasen genomfördes två möten inom sakkunniggruppen respektive referensgruppen följt av ett gemensamt tvådagars slutjusteringsmöte den 26–27 april. Avslutningsfasen avslutades i månadsskiftet april/maj 2011 och återstående tid fram till slutredovisningsdatumet den 31 maj ägnades åt korrekturläsning, tryck och avslutande administrativt arbete.

Figur 1.2 Utredningsarbetet har bedrivits under ett antal väldefinierade faser

1.3 Betänkandets struktur

Betänkandet består av sju avsnitt samt missiv, sammanfattning på svenska och engelska samt författningsförslag och referenser. Ambitionen har varit att göra en tydlig åtskillnad mellan beskrivande texter (gällande regelverk och förutsättningar vid betänkandets utformning) och de texter som innehåller slutsatser och värderingar av slutsatser till grund för framlagda förslag.

Avsnitt 2–4 är härigenom utformade som beskrivningar av gällande regelverk och förutsättningar avseende systemansvar, marknadsmodell och försörjningstrygghet för gas. Genom beskrivningarna uppnås flera fördelar. På samma gång som de tydliggör vilka delar av det nuvarande regelverket som har direkt inverkan på utredningsarbetets sakfrågor, bidrar de till att identifiera vilka delar av det svenska regelverket som kan komma att påverkas av betänkandets överväganden och förslag.

Betänkandets överväganden, bedömningar och förslag har samlats i avsnitt 5 och fördelas per sakområde i avsnitten 5.1–5.6. Konsekvensutredningen återfinns i avsnitt 6 och omfattar liksom avsnitt 5 de olika sakfrågorna under separata rubriker. Efter författningss kommentarerna i avsnitt 7 följer avgivna särskilda yttranden, referenser samt betänkandets bilagor.

1.4 Utgångspunkter och begrepp

1.4.1 Utgångspunkter för utredningsarbetet

Beskrivningarna av gällande regelverk och förutsättningar tar sin utgångspunkt i rådande förhållanden vid betänkandets utformning. Parallellt med utredningsarbetet genomförs emellertid införlivandet av det tredje inre marknadspaketet för el och gas i svensk rätt. Delar av det tredje inre marknadspaketets rättsakter ska tillämpas redan fr.o.m. den 3 mars 2011. Detta innebär att delar av det regelverk som beskrivs i de inledande avsnitten 2–4 per definition redan är inaktuella vid utformningen av detta betänkande.

I vissa fall rör utredningens överväganden, bedömningar och förslag delar av nuvarande regelverk som påverkas av genomförandet av det tredje inre marknadspaketet liksom tillämpningen av gasförsörjningsförordningen. Utredningen hänvisar i dessa fall

till de styrande dokument som ligger till grund för det framtida regelverket, dvs. aktuella propositioner liksom rättsakter från EU.

Avsnitt 5.1 intar dock en särställning i detta avseende. Avsnittet innehåller en beskrivning av den reviderade bilagan till gasförordningen, med tillhörande bedömningar av artiklarnas nya lydelse. Den reviderade bilagan trädde ikraft den 1 december 2010 och ska tillämpas fr.o.m. den 3 mars 2011. Väsentliga delar av bilagans artiklar har en direkt koppling till gasmarknadsdirektivet, vars skärpta krav på åtskillnad och oberoende av vissa marknadsaktörer ska tillämpas fr.o.m. den 3 mars 2012.

När det gäller aktörsrollerna på den svenska gasmarknaden har utredningen valt att i bedömningarna av den reviderade bilagans artiklar utgå från den struktur som gäller vid betänkandets utformning. Anledningarna till detta är följande:

1. Utredningen har inte kännedom om i vilken grad regeringen kommer att beakta betänkandets förslag till strukturförändringar på den svenska gasmarknaden.
2. Även om utredningens förslag genomförs, kommer samtliga berörda aktörer enligt nuvarande marknadsstruktur vara tvungna att uppfylla gällande krav enligt EU:s rättsakter fr.o.m. den 3 mars 2011 fram till dess att en strukturuomvandling sker.
3. Slutligen har utredningen inte kännedom om de fullständiga effekterna av gasmarknadsdirektivets skärpta krav på åtskillnad och oberoende. Dessa kommer att bli kända först genom Energimarknadsinspektionens framtida tillsyn. Nuvarande roller hos marknadsaktörer kan således komma att förändras fr.o.m. den 3 mars 2012 till följd av genomförandet av det tredje inre marknadspaketet. Fram till dess att en förändring sker ska samtliga berörda aktörer uppfylla kraven enligt EU:s rättsakter.

1.4.2 Frekvent refererade EU-rättsakter

Gasförsörjningsförordningen

Med gasförsörjningsförordningen avses Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 994/2010 om åtgärder för att trygga naturgasförsörjningen och om upphävande av rådets direktiv 2004/67/EG.

Gasförordningen

Med gasförordningen avses Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 715/2009 av den 13 juli 2009 om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnäten och om upphävande av förordning (EG) nr 1775/2005.

Gasmarknadsdirektivet

Med gasmarknadsdirektivet avses Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/73/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas och om upphävande av direktiv 2003/55/EG.

Den tidigare gasförordningen

Med den tidigare gasförordningen avses Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1775/2005 av den 28 september 2005 om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnäten.

Gasförsörjningsdirektivet

Med gasförsörjningsdirektivet avses Rådets direktiv 2004/67/EG av den 26 april 2004 om åtgärder för att säkerställa en tryggad naturgasförsörjning.

1.4.3 Frekvent refererade organisationer, organ och initiativ

ACER

Byrån för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter

ENTSOG

Europeiska nätverket av systemansvariga för transmissionssystem för gas

ERGEG

Europeiska tillsynsmyndigheternas grupp för el och gas

GRI

Gas Regional Initiative (forum skapat på initiativ av ERGEG)

1.4.4 Vissa begrepp

Gas – naturgas

Utredningen väljer att använda orden gas och naturgas i en och samma betydelse, dvs. såväl fossil som förnybar metangas liksom andra gaser i den mån det är tekniskt möjligt att använda dessa gaser i det svenska naturgassystemet. I konsekvens med utredningens ordval används omväxlande orden gas och naturgas liksom sammansatta ord i vilka dessa ingår.

Gasleverantör – gashandelsföretag, handelsaktör

Med gasleverantör avser utredningen ett företag som köper gas och säljer denna till slutförbrukare, dvs. ett detaljhandelsföretag. En aktör som dessutom bedriver grossisthandel med gas benämner utredningen gashandelsföretag. Handelsaktör och shipper används i samma betydelse.

Nätägare – ledningsinnehavare

Med nätägare avses ägare av såväl koncessionspliktigt som ej koncessionspliktigt nät för anslutning och överföring av gas i det svenska naturgassystemet. Utredningen använder begreppet nätägare i samma betydelse som ledningsinnehavare, dvs. den som förfogar över nätet.

Naturgasföretag

Med naturgasföretag avses varje fysisk eller juridisk person med undantag för slutförbrukare som bedriver åtminstone en av följande verksamheter: produktion, överföring, distribution, leverans, köp eller lagring av naturgas, inbegripet LNG, som ansvarar för kommersiella och tekniska arbetsuppgifter och/eller underhåll i samband med dessa verksamheter.

Det svenska naturgassystemet – den svenska gasmarknaden

Med det svenska naturgassystemet avser utredningen det sammanhängande ledningssystemet i Sverige från gränspunkten i Dragör inklusive rörledning, mät- och reglerstationer, linjeventilstation, rensdonsstation och lager. Några LNG-anläggningar och/eller kompressorstationer finns i dagsläget inte i det svenska naturgassystemet.

Den marknad som har skapats i anslutning till det svenska naturgassystemet benämner utredningen den svenska gasmarknaden eller naturgasmarknaden. Detta begrepp omfattar således inte de lokala biogasmarknader vilka förekommer på ett flertal orter i landet.

Systemansvarig myndighet – systembalansansvarig

Svenska kraftnät är i dag systemansvarig myndighet för den svenska gasmarknaden. I rollen som systemansvarig myndighet ansvarar Svenska kraftnät bl.a. för att upprätthålla den kortsiktiga balansen i det svenska naturgassystemet. Ansvaret för att upprätthålla den kortsiktiga balansen kan således betraktas som en delmängd av Svenska kraftnäts nuvarande uppgifter. Utredningen benämner denna delmängd systembalansansvaret. När denna delmängd överförs till en ny aktör benämns denne aktör för systembalansansvarig eller den systembalansansvarige.

Transmissionsnät och distributionsnät

Med det svenska transmissionssystemet eller transmissionsnätet avser utredningen stamledningen från gränspunkten i Dragör upp till Stenungsund med tillhörande grenledningar fram t.o.m. MR-station. Med distributionsnät avser utredningen ett nät av ledningar nedströms MR-station vars huvudsakliga användning är att överföra naturgas till slutförbrukare inom ett geografiskt avgränsat område.

Transmission – överföring

I den svenska översättningen av EU:s rättsakter används ordet överföring för engelskans transmission och i konsekvens med detta ordet överföringssystem för engelskans transmission system. Transmission liksom transmissions [-nät], [-system], [-ledning] är vedertagna begrepp på den svenska gasmarknaden. Utredningen väljer att använda transmissionssystem och överföringssystem i en och samma betydelse.

Med överföring av naturgas avses i naturgaslagen (2005:403) 1 kap. 6 § överföring av naturgas för annans räkning genom såväl transmissionsledningar som distributionsledningar. För att undvika missförstånd till följd av skillnaden mellan definitionerna av begreppet överföring väljer utredningen att förtydliga i de fall ordet överföring används i en annan bemärkelse än överföring i just transmissionsledningar.

Transmissionsnätoperatör – TSO

Utredningen väljer att använda sig av regeringens föreslagna begrepp transmissionsnätoperatör (prop. 2010/11:70) i samma betydelse som det engelska begreppet transmission system operator (TSO). Med transmissionsnätoperatör eller TSO avses därmed den som bedriver överföring av naturgas i en högtrycksledning eller nät som i huvudsak består av högtrycksledningar med undantag för högtrycksledning som huvudsakligen används i samband med lokal distribution av naturgas.

2 Systemansvaret för gas – gällande regelverk och förutsättningar

I det följande kommer det regelverk som behandlar systemansvaret för överföringssystem för gas i Sverige och EU belysas. De rättsakter som är av primärt intresse är följande:

- Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/73/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas och om upphävande av direktiv 2003/55/EG (gasmarknadsdirektivet)
- Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 715/2009 av den 13 juli 2009 om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnäten och om upphävande av förordning (EG) nr 1775/2005 (gasförordningen)
- Naturgaslag (2005:403)
- Naturgasförordning (2006:1043)

Den följande beskrivningen fokuserar på de artiklar och paragrafer som bedöms relevanta för utredningens arbete med att utforma ett förslag till den framtida hanteringen av systemansvaret för gas. Väsentliga delar av balansansvaret regleras i dagsläget genom avtal mellan Svenska kraftnät och de balansansvariga aktörerna. Utredningen beaktar även författningsförslagen i regeringens proposition 2010/11:70 Tredje inre marknads paketet för el och naturgas.

2.1 Gasförordningen

Gasförordningen är bindande och direkt tillämplig i alla medlemsstater och ska tillämpas från och med den 3 mars 2011. I förordningens artikel 32 uppges det emellertid att den ska tillämpas från och med den 3 september 2009. Rättelse har därefter skett varför förordningen ska gälla från och med den 3 mars 2011. Detta framgår också av Nya el- och gasmarknadsutredningens betänkande SOU 2010:30, där det bland annat är redogjort för gasförordningens innehåll och där rättelsen omnämns. Beträffande utnämning av systemansvariga är det främst artikel 3, som handlar om certifiering av systemansvariga för överföringssystem, som nu är av intresse. Gasförordningen hänvisar ofta till gasmarknadsdirektivet och till det tidigare gasmarknadsdirektivet (2003/55/EG).

Av artikel 3 i gasförordningen framgår att kommissionen ska yttra sig över anmälningar om certifiering som en nationell tillsynsmyndighet skickar enligt artikel 10.6 i gasmarknadsdirektivet. Kommissionen har två månader på sig från mottagandet av en sådan anmälan att yttra sig till den nationella tillsynsmyndigheten. Kommissionen ska i yttrandet bedöma anmälan förenlighet med artikel 10.2, 11 och 9 i gasmarknadsdirektivet. Kommissionen ges således en kontrollfunktion av den nationella tillsynsmyndighetens bedömning. Om kommissionen begär att ACER också ska yttra sig får de två månaderna förlängas med ytterligare två månader. När den nationella tillsynsmyndigheten därefter får ta del av kommissionens yttrande ska den nationella tillsynsmyndigheten inom två månader anta sitt slutliga beslut om certifiering av den systemansvarige för överföringssystemet.

Kraven för att uppnå en sådan certifiering som gasförordningens artikel 3 handlar om återfinns inte i förordningen, utan återfinns istället i gasmarknadsdirektivets artikel 10, vilken artikel 3 i gasförordningen även hänvisar till. Direktivets artikel 10 hänvisar i sin tur vidare till artikel 9 i direktivet. Således måste förutsättningarna i både artiklarna 9 och 10 vara uppfyllda för att en certifiering ska kunna ske. Genom hänvisningen i förordningens artikel 3 till direktivets artikel 11 kan man dra slutsatsen att också förutsättningarna i artikel 11 måste vara uppfyllda för att certifiering ska kunna beviljas.

Av intresse i gasförordningen är också artikel 4, i vilken det framgår att alla systemansvariga för överföringssystem i hela Europa ska samarbeta genom Entso för gas, ENTSOG. Detta för

att främja den inre marknaden för naturgas och gynna gränsöverskridande handel. Gasförordningens artikel 5 redogör närmare för inrättandet av ENTSOG.

2.2 Gasmarknadsdirektivet

Gasmarknadsdirektivet innehåller bland annat artiklar som är relevanta för systemansvariga för överföringssystem.

Enligt gasmarknadsdirektivets artikel 2 definieras en systemansvarig för ett överföringssystem som ”varje fysisk eller juridisk person som bedriver överföringsverksamhet och som ansvarar för drift och underhåll och, vid behov, utbyggnad av överföringssystemet inom ett visst område och, i tillämpliga fall, dess sammanlänknings- till andra system och för att säkerställa att systemet på lång sikt kan uppfylla rimliga krav på gastransporter.” En systemansvarig för ett överföringssystem omnämns också TSO, vilket står för engelskans Transmissions System Operator.

Av artikel 9 i direktivet följer att från och med den 3 mars 2012 ska varje företag som äger ett överföringssystem också agera som systemansvarig för överföringssystemet. Detta medför att de krav gällande åtskillnad och oberoende som ställs på en TSO enligt artikel 9 måste vara uppfyllda. En TSO måste t.ex. vara ägarmässigt åtskild från produktions- och/eller leveransverksamhet. Vidare uppges det i artikel 9 att innan ett företag godkänns och utses till systemansvarig för överföringssystem ska företaget certifieras enligt förfarandet i gasmarknadsdirektivets artikel 10 och gasförordningens artikel 3.

Artikel 10 reglerar hur den nationella tillsynsmyndigheten ska utse och certifiera en TSO samt anger handläggningstider för tillsynsmyndigheten. Av artikel 10 framgår att ett företag måste certifieras innan det godkänns och utses till systemansvarig för ett överföringssystem. Den nationella tillsynsmyndigheten ska fatta beslut om certifiering inom fyra månader från det att en anmälan för att bli systemansvarig för ett överföringssystem inkom. När de fyra månaderna har löpt ut ska certifieringen anses beviljad. Av artikel 10.5–6 framgår att tillsynsmyndighetens uttryckliga eller underförstådda beslut börjar gälla först efter det att kommissionen har yttrat sig enligt gasförordningens artikel 3. Artikel 10 innehåller också de skyldigheter som åligger en systemansvarig så som exempelvis anmälningskyldighet om ändrade förhållanden.

Uppgifter som åligger en systemansvarig för ett överförings-system anges i artikel 13 i direktivet. Enligt direktivets definition av systemansvarig för överföringssystem ska en systemansvarig ansvara för drift, underhåll och utveckling av överföringsanläggningen på affärsmässiga villkor och med vederbörlig hänsyn till miljön. Det är dock endast ett tekniskt drift- och balansansvar för det egna systemet som avses. Enligt artikel 13 får en systemansvarig inte diskriminera systemanvändare. Den systemansvarige har en skyldighet att lämna de uppgifter som behövs, både för att säkerställa att transport och lagring av naturgas kan ske på ett sätt som är förenligt med säker och effektiv drift av det sammanlänkande systemet, men också för att systemanvändarna ska kunna få effektivt tillträde till systemet.

2.3 Naturgaslag (2005:403)

Naturgaslagens definitioner återfinns i 1 kap. 2–8 §§ och av 1 kap. 2 § framgår det att även biogas och gas från biomassa och andra gaser omfattas av begreppet naturgas, under förutsättning att det är tekniskt möjligt att använda dessa gaser i naturgassystemet.

En viktig skillnad mellan gasmarknadsdirektivet och naturgaslagen är skillnaden i definitionen av begreppet överföring. I 1 kap. 6 § naturgaslagen definieras överföring som överföring av naturgas för annans räkning genom såväl transmissionsledningar som distributionsledningar, det vill säga hela vägen fram till användaren.

I direktivet uppges det i artikel 2.3 att överföring är transport vars avsikt är tillhandahållande till kunder, men inte leverans, av naturgas genom ett nät som i huvudsak består av högtrycksledningar, med vissa angivna undantag. Det svenska begreppet överföring är således vidare än direktivets definition av överföring, eftersom begreppet överföring i Sverige innefattar både transport i transmissions- och distributionsledningar. Enligt direktivet omfattas inte transport i distributionsledningar av begreppet överföring.

I 3 kap. 1 § naturgaslagen uppges det att ett företag som innehar en naturgasledning och bedriver överföring av naturgas ansvarar för drift och underhåll och, vid behov, utbyggnad av sitt ledningssystem och, i tillämpliga fall, dess anslutning till andra ledningssystem. Företaget ansvarar också för att ledningssystemet är säkert, tillförlitligt och effektivt och systemet måste på lång sikt uppfylla rimliga krav på överföring av naturgas.

Enligt gasmarknadsdirektivet uttrycks motsvarande ansvar i artikel 2.4 och åvilar den systemansvarige för överföringssystemet, men med begränsningen som följer av att begreppet överföring används. Enligt direktivet åligger ansvaret bara den systemansvarige inom transmissionsnätet, det vill säga ansvaret sträcker sig inte lika långt som för en ledningsinnehavare enligt naturgaslagen. Motsvarande definition av systemansvarig för distributionssystem finns i gasmarknadsdirektivets artikel 2.6.

Av 3 kap. 2 § framgår det att ett företag som bedriver överföring av naturgas inte får bedriva handel med naturgas. Vidare anges det att i ett företag som innehar koncession för naturgasledning får inte en styrelseledamot, verkställande direktör eller firmatecknare samtidigt också vara det samma i ett företag som bedriver handel med naturgas. Det finns således ett krav på personell eller funktionell åtskillnad för dessa företag.

I 3 kap. 5 § naturgaslagen uppges det att en naturgasledningsinnehavare är skyldig att på skäliga villkor ansluta andra naturgasledningar, lagringsanläggningar och förgasningsanläggningar. Detsamma gäller vid återinkoppling av en befintlig naturgasledning, ändring av den avtalade kapaciteten i anslutningspunkten samt ändring av tiden för överföringen. Om det skulle vara så att den först nämnda ledningen saknar kapacitet för den begärda åtgärden föreligger dock inte någon anslutningsskyldighet. Detsamma gäller om det annars finns särskilda skäl. Någon anslutningsskyldighet föreligger heller inte om någon har en naturgasledning som uteslutande används för egen räkning.

På samma sätt som någon som innehar en naturgasledning är skyldig att ansluta ledningen till andra ledningar är en ledningsinnehavare enligt 3 kap. 6 § naturgaslagen skyldig att på skäliga villkor överföra gas. Denna skyldighet gäller inte för den som innehar en naturgasledning som uteslutande används för egen räkning.

Den som bedriver överföring av naturgas är enligt 3 kap. 7 § naturgaslagen skyldig att utföra mätning av överförd naturgas och att rapportera resultaten av dessa mätningar enligt de föreskrifter som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten meddelar.

När det gäller begreppet systemansvarig är det viktigt att beakta att systemansvarig i naturgaslagens bemärkelse inte är detsamma som systemansvarig för överföringssystemet (TSO) enligt direktivets bemärkelse.

En systemansvarig för ett överföringssystem (TSO) enligt gasmarknadsdirektivets artikel 2.4 är varje fysisk eller juridisk person som bedriver överföringsverksamhet och som ansvarar för drift och underhåll och, vid behov, utbyggnad av överföringssystemet inom ett visst område och, i tillämpliga fall, dess sammanlänkning till andra system och för att säkerställa att systemet på lång sikt kan uppfylla rimliga krav på gastransporter.

Enligt naturgaslagen 7 kap. 1 § ska regeringen utse en myndighet som har det övergripande ansvaret för att balansen mellan inmatning och uttag av naturgas kortsiktigt upprätthålls. Denna myndighet kallas för systemansvarig myndighet. Regeringen har i förordning (2007:1119) med instruktion för Affärsverket svenska kraftnät utsett Svenska kraftnät att vara systemansvarig myndighet enligt 7 kap. 1 § naturgaslagen.

Den systemansvariga myndigheten får beordra innehavaren av naturgaslager och förgasningsanläggningar att om det behövs öka eller minska inmatning eller uttag av naturgas från överföringsledningarna, naturgaslager och förgasningsanläggningar. Kravet för att få beordra en ökning eller minskning av uttag eller inmatning är att det enligt 7 kap. 2 § naturgaslagen ”behövs för att kunna utöva systemansvaret”. Om systemansvaret inte kan utövas genom att beordra minskning eller ökning av uttag eller inmatning av naturgas får den systemansvariga myndigheten enligt 7 kap. 2 § andra stycket naturgaslagen, i den utsträckning det behövs för att kunna utöva systemansvaret, beordra innehavare av naturgasledningar att begränsa eller avbryta överföring av naturgas till kunder. En sådan begränsning eller avbrytande av överföringen ska, i den utsträckning systemansvaret medger det, genomföras så rättvist som möjligt och i första hand ska konsumenters naturgasförsörjning säkras. I den utsträckning det är möjligt ska ledningsinnehavarens åtaganden beträffande leveranssäkerhet beaktas. Regeringen har också möjlighet att meddela ytterligare föreskrifter om den systemansvariga myndighetens befogenheter.

Enligt 7 kap. 3 § får regeringen eller den systemansvariga myndigheten efter regeringens bemyndigande, meddela föreskrifter om skyldighet för dem som ingått ett balansavtal enligt 7 kap. 4 § naturgaslagen att lämna de uppgifter om inmatning och uttag av naturgas som behövs för utövandet av systemansvaret till den systemansvariga myndigheten. Vidare får regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, den systemansvariga myndigheten meddela föreskrifter om skyldighet för dem som bedriver över-

föring av naturgas att till den systemansvariga myndigheten lämna de uppgifter som behövs för utövandet av systemansvaret.

Enligt 7 kap. 4 § naturgaslagen måste det finnas ett balansavtal som reglerar leverantörens balansansvar. Detta framkommer genom att det i 7 kap. 4 § anges att en leverantör av naturgas bara får leverera naturgas till uttagspunkter för vilka leverantören (eller någon annan) gentemot den systemansvariga myndigheten har åtagit sig det ekonomiska ansvaret för att det nationella naturgas-systemet tillförs lika mycket naturgas som tas ut i uttagspunkten. Åtagandet för detta balansansvar sker genom att ett avtal med den systemansvariga myndigheten ingås. Med uttagspunkt avses en punkt där en gasförbrukare enligt sitt avtal med innehavaren av naturgasledningen tar ut naturgas för förbrukning, 7 kap. 4 § sista stycket naturgaslagen.

I 7 kap. 5 § anges det att villkor för balansavtalen ska vara objektiva och icke-diskriminerande. Vidare framkommer det att den systemansvariga myndigheten inte får ingå balansavtal förrän de metoder som har använts för att utforma avtalen har godkänts av tillsynsmyndigheten. Till tillsynsmyndighet har regeringen utsett Energimarknadsinspektionen, vilket framgår av 34 § naturgasförordningen. Tillsynsmyndigheten ska lämna godkännande om metoderna kan antas leda till att avtalen uppfyller kraven på objektivitet och icke-diskriminering. Tillsynsmyndighetens beslut att lämna godkännande gäller omedelbart och beslutet ska delges enligt 49 § första stycket 1 och andra stycket delgivningslagen (2010:1932).

Den systemansvariga myndigheten ska enligt 7 kap. 6 § naturgaslagen offentliggöra de villkor som tillämpas i balansavtalen och på begäran utan dröjsmål lämna skriftliga uppgifter om dessa villkor. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten (Energimarknadsinspektionen) får meddela närmare föreskrifter om offentliggörandet av villkor.

Så snart den systemansvariga myndigheten får kännedom om att ett avtal om balansansvar ska upphöra att gälla, ska myndigheten enligt 7 kap. 7 § naturgaslagen utan dröjsmål underrätta berörda ledningsinnehavare. Ledningsinnehavarna ska i sin tur utan dröjsmål underrätta berörda leverantörer av naturgas. En motsvarande underrättelseskyldighet åligger också den som genom avtal har åtagit sig att vara balansansvarig för vissa uttagspunkter för en gasleverantörs räkning, i det fall avtalet med gasleverantören ska upphöra att gälla. Den balansansvarige ska utan dröjsmål enligt 7

kap. 7 § andra stycket underrätta den systemansvariga myndigheten och innehavarna av naturgasledningarna på vars ledningsnät uttagpunkterna är belägna där balansansvaret kommer att upphöra att gälla. Innehavarna av naturgasledningar ska i sin tur utan dröjsmål underrätta leverantören av naturgas om balansavtalets upphörande. Enligt paragrafens sista stycke får regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten meddela närmare föreskrifter om underrättelseskyldigheten enligt ovan.

Enligt 7 kap. 7 a § naturgaslagen har en leverantör av naturgas tio vardagar eller maximalt femton kalenderdagar på sig att återställa sitt balansansvar om leverantören har förlorat det med omedelbar verkan. Tidsfristen börjar löpa dagen efter den dag leverantören tog del av eller haft möjlighet att ta del av den först mottagna underrättelsen enligt 7 kap. 7 §. Samma tidsfrist gäller också för en leverantör vars avtal om balansansvar sagts upp och upphör att gälla före den ovan nämnda fristens utgång. Tidsfristen för att återställa balansansvar gäller dock inte om leverantören trätt i likvidation, ställt in betalningarna, försatts i konkurs eller förklarat sig inte ha för avsikt att återställa balansansvaret. Vidare gäller att om leverantören under tidsfristen träder i likvidation, ställer in betalningarna, försatts i konkurs eller förklarar sig inte ha för avsikt att återställa balansansvaret upphör tidsfristen omedelbart att löpa.

7 kap. 7 b § handlar om leverantörens underrättelseskyldighet om balansansvaret återställs under tidsfristen. Leverantören ska då underrätta berörda innehavare av naturgasledning om vem som har åtagit sig balansansvaret i de uttagpunkter där leverantören levererar naturgas. Det framgår av andra stycket att ett sådant nytt balansansvar som en ny balansansvarig har åtagit sig gäller från och med dagen efter det att berörd ledningsinnehavare mottagit underrättelsen från leverantören. Om en ledningsinnehavare inte har fått någon underrättelse från leverantören om vem som är ny balansansvarig för berörda uttagpunkter innan tidsfristen i 7 a § löpt ut, ska ledningsinnehavaren dagen efter fristens utgång anvisa berörda gasförbrukare en leverantör. Detta framgår av 7 kap. 7 b §. Den anvisade leverantören ska gentemot ledningsinnehavaren ha åtagit sig att leverera naturgas till gasförbrukare som saknar leverantör. Ledningsinnehavaren ska dessutom utan dröjsmål underrätta gasförbrukarna om vilken leverantör som har anvisats dem och även upplysa förbrukarna om naturgaslagens bestämmelser om byte av leverantör. Den anvisade leverantören ska å sin

sida utan dröjsmål underrätta gasförbrukarna om de villkor för leverans som leverantören tillämpar.

Om en leverantör inte har rätt att återställa balansansvaret enligt 7 a § eller om tidsfristen för att återställa balansansvaret upphör att löpa till följd av de i 7 a § sista stycke uppräknade omständigheterna ska innehavaren av naturgasledning så snart som möjligt anvisa berörda gasförbrukare en leverantör, som gentemot ledningsinnehavaren har åtagit sig att leverera naturgas till gasförbrukare som saknar leverantör. Den nya balansansvariges balansansvar gäller från och med dagen för anvisningen enligt 7 kap. 7 c §. Ledningsinnehavaren ska också underrätta gasförbrukarna om vilken leverantör som har anvisats och lämna information om naturgaslagens bestämmelser om byte av leverantör. Detta ska ske utan dröjsmål. Liksom ovan ska den anvisade leverantören utan dröjsmål underrätta gasförbrukarna om de villkor för leverans som leverantören tillämpar.

Av 7 kap. 7 d § naturgaslagen framgår att en naturgasleverantör som levererar gas till en gasförbrukare i en viss uttagpunkt är skyldig att fortsätta leverera gas tills leveransskyldigheten upphör. Detta gäller oavsett vad som har avtalats. Enligt 7 d § andra stycke upphör leveransskyldigheten om gasförbrukaren slutar ta ut gas i uttagpunkten, om någon annan börjar leverera gas till gasförbrukaren i uttagpunkten eller om överföringen av gas får brytas på grund av att gasförbrukaren har försummat sina skyldigheter gentemot leverantören enligt 8 kap. 3 eller 4 §§.

Enligt 7 kap. 8 § naturgaslagen ska en leverantör av naturgas som ska börja leverera naturgas till en uttagpunkt omedelbart anmäla det till innehavaren av naturgasledningen. Anmälan ska också innehålla uppgifter om vem som har åtagit sig balansansvaret i uttagpunkten. Vidare uppges det i andra stycket att en naturgasleverantör som övertar leveranserna till en naturgasförbrukare i dennes uttagpunkt bara får göra det från och med den första dagen i en kalendermånad. Därför måste en anmälan göras senast en månad innan övertagandet ska ske. Formerna för byte av gasleverantör föreslås förändras som en följd av genomförandet av det tredje inre marknads paketet (se regeringens proposition 2010/11:70 Tredje inre marknads paketet för el och naturgas).

Innehavaren av naturgasledningen som tar emot en anmälan ska skicka ut underrättelser med anledning därav enligt föreskrifter meddelade av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten. 8 § innehåller också en rätt för regeringen

eller tillsynsmyndigheten, efter regeringens bemyndigande, att meddela närmare föreskrifter om naturgasleverantörers skyldigheter.

Om en gasförbrukare saknar leverantör av naturgas ska en leverantör anvisas gasförbrukaren av berörd innehavare av naturgasledning. En sådan anvisad leverantör ska gentemot ledningsinnehavaren ha åtagit sig att leverera gas till en sådan gasförbrukare. Detta följer av 7 kap. 8 a §. Ledningsinnehavaren ska utan dröjsmål underrätta gasförbrukaren om vilken leverantör som har anvisats, om innebörden av en sådan anvisning och om naturgaslagens bestämmelser om byte av leverantör. Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om vad en sådan underrättelse ska innehålla. Den anvisade leverantören ska utan dröjsmål underrätta gasförbrukaren om de villkor för leveransen som leverantören avser att tillämpa och om den dag leverantören tänker börja leverera gas enligt avtalet. Om en gasförbrukare använder mer gas än vad som levereras enligt leveransavtalet med leverantören ska gasförbrukaren betala till den anvisade leverantören enligt de villkor som den tillämpar. Detta framgår av 7 kap. 8 a § sista stycket.

I 7 kap. 8 b § uppges det att en gasförbrukare som inte har något sådant leveransavtal som avses i 7 d § och gasförbrukaren inte heller har anvisats någon ny leverantör enligt 8 a § ska betala för sin förbrukning till en leverantör som anvisats av ledningsinnehavaren och enligt de villkor som den anvisade leverantören tillämpar.

Om någon övertar balansansvaret i en naturgasförbrukares uttagpunkt får det enligt 7 kap. 9 § i dagsläget bara göras från och med den första dagen i en kalendermånad. Även här ska leverantören som är leveransskyldig enligt 7 d § i uttagpunkten meddela innehavaren av naturgasledningen om övertagandet senast en månad innan det ska ske. Om det finns särskilda skäl får den systemansvariga myndigheten medge att balansansvaret i en uttagpunkt ska börja gälla före den första dagen i en kalendermånad. En innehavare av naturgasledning som tar emot en anmälan ska skicka underrättelser med anledning därav enligt de föreskrifter som regeringen eller tillsynsmyndigheten har meddelat.

Enligt 7 kap. 10 § åvilar det den som bedriver överföring av naturgas en skyldighet att meddela den systemansvariga myndigheten byte av balansansvarig enligt 7 b § första och tredje styckena, 7 c § första stycket och 9 §. Den som bedriver överföring av naturgas ska dessutom hålla den systemansvariga myndigheten under-

rättad om vem som har åtagit sig balansansvaret för dennes egna inköp.

Av 7 kap. 11 § framgår det att den systemansvariga myndigheten ska svara för avräkning mellan de balansansvariga enligt de föreskrifter som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, den systemansvariga myndigheten meddelar.

Om en gasleverantör levererar gas till en uttagspunkt som saknar någon som är balansansvarig ska gasleverantören enligt 7 kap. 12 § naturgaslagen ses som balansansvarig i uttagspunkten när den systemansvariga myndigheten avräknar förbrukningen. Ersättningen ska betalas enligt de villkor som den systemansvariga myndigheten tillämpar mot balansansvariga.

2.4 Naturgasförordning (2006:1043)

Enligt naturgasförordningens (2006:1043) 1 § återfinns det i förordningen kompletterande bestämmelser till naturgaslagen. Enligt 2 § har termer och uttryck som används samma betydelse som i naturgaslagen.

I 3 § naturgasförordningen framgår det att koncession inte behövs för ombyggnad av en mät- och reglerstation, linjeventilstation, rensdonsstation eller en kompressorstation.

Av 4–10 a §§ naturgasförordningen framgår mer detaljerade bestämmelser kring hur en ansökan om koncession ska utformas och vad den ska innehålla m.m.

Enligt 4 § naturgasförordningen ska en ansökan om koncession för en naturgasledning enligt 2 kap. 1 § första stycket naturgaslagen innehålla uppgifter om det överföringsbehov som naturgasledningen är avsedd att tillgodose, det behov som MR-stationen eller en kompressorstation är avsedd att tillgodose och de alternativa sträckningar av naturgasledningen och de alternativa placeringar av stationen som sökande undersökt samt resultatet av de samråd som föregått ansökan.

Av 5 § naturgasförordningen framgår det att en ansökan om koncession för en lagringsanläggning eller en förgasningsanläggning enligt 2 kap. 2 eller 3 §§ naturgaslagen ska innehålla uppgifter om det behov som anläggningen är avsedd att tillgodose och de alternativa placeringar av anläggningen som den som ansöker har undersökt samt resultatet av de samråd som föregått ansökan.

I 6 § naturgasförordningen framgår det att en ansökan skriftligen ska ges in till Energimarknadsinspektionen. Förutom vad som angetts i 4 och 5 §§ ska även uppgifterna uppräknade i 6 § framgå av ansökan. En ansökan ska innehålla en teknisk beskrivning av den planerade ledningen, stationen eller anläggningen samt en kostnadsberäkning. Det ska också finnas en ritning över ledningens, stationens eller anläggningens konstruktion och dess anslutning till naturgasledningar. En karta över ledningens föreslagna sträckning eller stationens eller anläggningens föreslagna placering, liksom en beskrivning av den mark som behöver tas i anspråk för ledningen, stationen eller anläggningen ska medfölja. Bestyrkta förteckningar över ägare och innehavare av fastigheter över vilka ledningen avses dras fram eller på vilka stationen eller anläggningen avses placeras, eller på fastigheter som på annat sätt behövs för anläggningen ska skickas med. Uppgift om de överenskommelser som träffats om upplåtelse av mark för ledningen, stationen eller anläggningen ska medfölja, liksom de hinder som finns mot sådana överenskommelser. Organisationen hos den som ansöker ska uppges. Det ska också redogöras för hur de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken efterlevs. Utöver detta ska ansökan också innehålla en sådan miljökonsekvensbeskrivning som framkommer av 2 kap. 7 § andra stycket naturgaslagen.

Energimarknadsinspektionen har möjlighet att enligt 7 § naturgasförordningen i det enskilda fallet ge dispens från föreskrifterna i 4–6 §§. Energimarknadsinspektionen får också begära in de ytterligare uppgifter som behövs för att ärendet ska kunna avgöras.

När Energimarknadsinspektionen har fått in en ansökan enligt 4 eller 5 § ska det kungöras i en ortstidning. Utöver kungörelsen ska Energimarknadsinspektionen skicka meddelanden om ansökan till de sakägare som har uppgetts i ansökan. Av både kungörelsen och meddelandet ska det framgå att synpunkter på ansökan ska framföras skriftligt till Energimarknadsinspektionen och inom vilken tid. Tiden ska uppgå till minst fyra veckor från det att kungörelsen var införd i ortstidningen.

I ett ärende om koncession ska det enligt 9 § naturgasförordningen inhämtas yttranden från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Försvarsmakten, länsstyrelser i berörda län, berörda kommuner, berörda fastighetsägare och övriga berörda sakägare.

När alla dessa uppgifter har sammanställts ska Energimarknadsinspektionen tillsammans med ett eget yttrande överlämna ärendet

till regeringens prövning. I yttrandet ska Energimarknadsinspektionen enligt 10 § naturgasförordningen ta ställning till om miljökonsekvensbeskrivningen uppfyller kraven i 6 kap. miljöbalken.

10 a § naturgasförordningen anger att regeringen har fem år på sig att fatta beslut i ett ärende enligt 4 och 5 §§. Tiden räknas från det att en fullständig ansökan inkom till Energimarknadsinspektionen. När det gäller en förlängning av giltighetstiden för en koncession enligt 13 § naturgasförordningen ska regeringen fatta beslut inom tio år från det att en fullständig ansökan kom in till Energimarknadsinspektionen. I båda fallen gäller att tidsfristen kan förlängas vid högst ett tillfälle med högst den ursprungliga tidsfristens längd och under förutsättning att förlängningen är nödvändig på grund av utredningen av ärendet. Om en förlängning av tidsfristen görs ska den sökande informeras om skälen för att handläggningstiden förlängs innan den ursprungliga tidsfristen har gått ut. Det framgår också att det i 8 § lagen (2009:1079) om tjänster på den inre marknaden finns bestämmelser om att ett mottagningsbevis ska skickas till den sökande när en fullständig ansökan har kommit in och vad mottagningsbeviset ska innehålla.

I 11 § naturgasförordningen uppges det att innan en koncessionspliktig naturgasledning, lagringsanläggning eller förgasningsanläggning börjar byggas ska koncessionshavaren göra en anmälan om det till Energimarknadsinspektionen och till den eller de kommunala nämnder som fullgör uppgifter inom plan- och byggväsendet. Tillsammans med anmälan ska en karta och en teknisk beskrivning av naturgasledningen, lagringsanläggningen eller förgasningsanläggningen lämnas in.

När naturgasledningen, lagringsanläggningen eller förgasningsanläggningen är färdigbyggd får den enligt 12 § naturgasförordningen inte börja användas innan Energimarknadsinspektionen har lämnat tillstånd till det (drifttillstånd).

Av 12 § naturgasförordningen framkommer det att en ansökan om förlängning av giltighetstiden för en koncession ska vara skriftlig och inges till Energimarknadsinspektionen. Även i förlängningsärenden gäller 4–10 §§ naturgasförordningen.

Även när det är fråga om överlåtelse av koncession enligt 2 kap. 12 § första stycket naturgaslagen ska Energimarknadsinspektionen enligt 13 § naturgasförordningen pröva en sådan ansökan.

För det fall en koncession återkallas enligt 2 kap. 14 § naturgaslagen ska Energimarknadsinspektionen bereda ärendet och

tillsammans med ett eget yttrande överlämna ärendet till regeringens prövning enligt 15 § naturgasförordningen.

Energimarknadsinspektionen prövar även ärenden enligt 2 kap. 15 § andra och tredje styckena, 2 kap. 16 § första och andra styckena samt 2 kap. 17 § första och andra styckena naturgaslagen.

Förordningens 17 § innehåller bestämmelser om att den som överför naturgas ska mäta överförd naturgas och rapportera mätresultaten enligt de föreskrifter som Energimarknadsinspektionen meddelar.

I 17 a § uppges det att Energimarknadsinspektionen får meddela närmare föreskrifter om mätning av överförd naturgas och rapportering av resultatet av mätningarna.

Föreskrifter med krav på och kontroll av den mätutrustning som används får enligt 18 § ställas av Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll, liksom utövandet av tillsyn över efterlevnaden av utfärdade föreskrifter.

I 21 § naturgasförordningen pekas Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät) ut som systemansvarig myndighet enligt 7 kap. 1 § naturgaslagen.

Av 22 § framgår en uppgiftsskyldighet för den som bedriver överföring av naturgas genom att vissa uppgifter ska tillhandahållas Svenska kraftnät. Det framgår att Svenska kraftnät enligt 23 § naturgasförordningen har möjlighet att meddela föreskrifter om uppgiftsskyldigheten.

2.5 Nuvarande systemansvarsverksamhet för gas hos Svenska kraftnät

Som framgår av beskrivningen ovan är det svenska regelverkets skrivningar med avseende på systemansvaret för gas utformade för att stödja en lösning där den kortsiktiga balanseringen utförs av en systemansvarig myndighet. Den systemansvariga myndigheten är i dag Svenska kraftnät som formellt trädde in i rollen i samband med den partiella marknadsöppningen i Sverige som skedde den 1 juli 2005. Beslutet att utse Svenska kraftnät till systemansvarig myndighet togs av regeringen den 14 oktober 2004.

2.5.1 Skillnaden mellan systemansvar och systembalansansvar

Det är en väsentlig skillnad mellan systemansvar i naturgaslagens bemärkelse och systemansvar i gasmarknadsdirektivets bemärkelse. Detta lyfts fram bl.a. i Nya el- och gasmarknadsutredningens betänkande Tredje inre marknadspaketet för el och naturgas – Fortsatt europeisk harmonisering (SOU 2010:30).

En systemansvarig aktör i gasmarknadsdirektivets bemärkelse är en aktör som äger och/eller driver någon form av system och som bl.a. är ansvarig för dess drift och underhåll. Det finns således systemansvariga för transmissionssystem liksom systemansvariga för distributionssystem, lager- och LNG-anläggningar.

En systemansvarig för ett transmissionssystem (TSO) ska enligt gasmarknadsdirektivet, förutom att ansvara för drift och underhåll, ansvara för balanseringen av sitt eget nät. Eftersom det inom en och samma medlemsstat kan finnas fler än en TSO, är det rimligt att balansansvaret begränsas till det nät som genom ägandet omfattas av systemansvaret.

I sin nuvarande roll som systemansvarig myndighet ansvarar Svenska kraftnät för den kortsiktiga balanseringen av hela det svenska gassystemet. Den kortsiktiga balanseringen, eller systembalansansvaret, har således lyfts ut ur det systemansvar som i övrigt för närvarande innehas av de båda ägarna till det svenska transmissionsnätet, Swedegas AB och E.ON Gas Sverige AB. Den nuvarande svenska lösningen med en systemansvarig myndighet stöds av gasförordningens artikel 1, sista stycket. I detta stycke fastställs att medlemsstaterna får inrätta ett organ i enlighet med gasmarknadsdirektivet, vilket ska genomföra en eller flera av de uppgifter som brukar utföras av den systemansvariga för överföringssystemet (transmissionssystemet).

2.5.2 Övergripande systemansvar

Svenska kraftnät är ett statligt affärsverk med uppgift att förvalta Sveriges stamnät för elkraft. Stamnätet omfattar ledningar för 400 kV och 220 kV med tillhörande transformatorstationer och utlandsförbindelser. Svenska kraftnät är även systemansvarig myndighet för de svenska marknaderna för el och naturgas.

2009 uppgick antalet anställda till över 325 personer. Koncernens rörelseintäkter 2009 uppgick till knappt 6,9 miljarder kronor och resultatet samma år uppgick till 375 miljoner kronor. Svenska kraftnäts systemansvarsverksamhet för gas stod 2009 för 1 procent av koncernens samlade rörelseintäkter och för en knapp procent av det redovisade resultatet samma år.

Svenska kraftnäts nuvarande systemansvarsverksamhet för gas utgör således en blygsam del av den samlade verksamheten och är en följd av regeringens beslut under hösten 2004. Väsentliga delar av erforderligt systemstöd för bland annat meddelandehantering och balansavräkning liksom rutiner för planering, drift och avräkning kunde då tas fram genom en vidareutveckling av Svenska kraftnäts befintliga plattform skapad för den svenska elmarknaden. Den förväntade synergieffekten av att hantera systemansvaret för gas inom samma organisation som ansvarar för systemansvaret för el var en av anledningarna till att Svenska kraftnät av regeringen utsågs till systemansvarig myndighet.

I egenskap av systemansvarig myndighet ansvarar Svenska kraftnät för att balansen mellan inmatning och uttag i det svenska naturgassystemet upprätthålls på kort sikt. För detta ändamål tecknar Svenska kraftnät avtal med balansansvariga aktörer. En balansansvarig aktör bär det ekonomiska ansvaret för att balansen upprätthålls mellan tillförd gas och uttagen gas i de inmatnings- och uttagpunkter som balansansvaret omfattar. Den balansansvarige är skyldig att planera för balans mellan sin inmatning och sitt uttag av gas. Den avräkningsmodell som tillämpas innebär att de balansansvariga aktörerna över tiden kan rätta till sina egna obalanser via ett s.k. balanskonto. Detta minimerar behovet av balanserande åtgärder från den systemansvariga myndigheten. Skulle obalanser identifieras vilka kräver åtgärd använder sig Svenska kraftnät så långt som möjligt av marknadsmekanismer. I första hand innebär detta att Svenska kraftnät vänder sig till de balansansvariga för att få in bud på s.k. reglergashandel.

Om en situation emellertid skulle uppstå som är så allvarlig att den inte går att åtgärda inom ramen för marknadsmässiga överenskommelser, kan Svenska kraftnät med stöd i naturgaslagen (2005:403) beordra innehavare av lager att ändra in- eller utmatningen. Om detta inte är tillräckligt kan Svenska kraftnät beordra ledningsinnehavare att begränsa eller avbryta överföringen av gas till kunder.

Då all gas som matas in i det svenska gassystemet kommer från Danmark, har Svenska kraftnät ett nära samarbete med den danska systemansvarige aktören Energinet.dk. Genom ett samarbetsavtal mellan Svenska kraftnät och Energinet.dk regleras ansvarsfördelningen ur balanshänseende i gränspunkten i Dragör. Vid sidan av detta avtal finns ett motsvarande samarbetsavtal mellan Swedegas AB och Energinet.dk, vilket avser ansvarsfördelningen i gränspunkten i Dragör ur nätägarhänseende.

I arbetet med att övervaka balansen i det svenska gassystemet upphandlar Svenska kraftnät tjänster rörande övervakningen av transmissionssystemet av någon av dess båda ägare. Under åren 2005–2007 utfördes dessa tjänster av E.ON Gas Sverige AB. Sedan 2008 har Swedegas AB övertagit uppgiften.

Som medlem i EU är det viktigt att Sverige deltar i det pågående harmoniseringsarbetet på den inre marknaden för el och naturgas. Svenska kraftnät deltar bl.a. i arbetet inom Europeiska nätverket av systemansvariga för transmissionssystem för gas (ENTSOG) tillsammans med Swedegas AB. Svenska kraftnät deltar även vid möten inom Gas Regional Initiative (GRI). GRI är ett forum skapat på initiativ av de europeiska tillsynsmyndigheternas grupp för el och gas (ERGEG). Exempel på andra svenska deltagare inom GRI är Energimarknadsinspektionen och Swedegas AB.

I rollen som systemansvarig myndighet ingår även att främja konkurrensen på naturgasmarknaden. Som systemansvarig myndighet har Svenska kraftnät också en skyldighet att vidta planeringsåtgärder för säkerställandet av naturgasförsörjningen. Det övergripande ansvaret för försörjningstryggheten för gas innehas emellertid av Statens energimyndighet.

2.5.3 Organisation och ekonomi med koppling till systemansvarsverksamheten för gas

Svenska kraftnäts nuvarande systemansvarsverksamhet för gas omfattar cirka fem personer fördelade på de tre enheterna Balanstjänst, Marknadsdesign och Marknadsstöd. Verksamheten finansieras genom en förbrukningsenergiavgift samt genom intäkter från såld gas i samband med balansräkningen.

Förbrukningsenergiavgiften uppgår enligt Svenska kraftnäts avtal om balansansvar i början av januari 2011 till 0,45 kr/MWh (övre värmevärde). Förbrukningsenergiavgiften betalas av de

balansansvariga aktörerna vilka tecknat balansavtal med Svenska kraftnät. Avgiften tas ut på den totala förbrukningen under leveransmånaden som respektive balansansvarig har balansansvar för.

Svenska kraftnäts kostnader kopplade till systemansvarsverksamheten för gas utgörs av administrativa kostnader, kostnader för såld gas liksom av avskrivningar. Rörelseresultatet efter avskrivningar uppgick år 2009 till 2 miljoner svenska kronor. En sammanställning av Svenska kraftnäts ekonomiska resultat 2009 med avseende på systemansvarsverksamheten för gas visas nedan.

Tabell 2.1 Ekonomiskt resultat år 2009 avseende Svenska kraftnäts systemansvarsverksamhet för gas

Ekonomiskt resultat 2009 (MSEK)	
<i>Intäkter</i>	
Förbrukningsenergiavgift	11
Intäkter såld gas	46
<i>Kostnader</i>	
Administrativa kostnader	7
Kostnad såld gas	47
<i>Rörelseresultat</i>	3
Avskrivningar	1
<i>Överskott</i>	2

(Källa: Svenska kraftnät)

Tabell 2.2 Redovisning av Svenska kraftnäts administrativa kostnader kopplade till systemansvarsverksamheten för gas år 2009

Administrativa kostnader 2009 (MSEK)		
	Marknad	Balanstjänst
Personalkostnader	3	2
Löpande IT-kostnader	0,3	0,5
Medlemskap ENTSOG	0,5	
Övrigt	0,3	

(Källa Svenska kraftnät)

2.5.4 Exempel på verksamhet inom enheten Balanstjänst

Upprätthålla den kortsiktiga balansen

Balanstjänst är den enhet inom Svenska kraftnät som ansvarar för att upprätthålla den kortsiktiga balansen i det svenska naturgas-systemet. Detta innebär att enheten övervakar trycket i transmissionsnätet och vid behov vidtar åtgärder för att upprätthålla trycknivån. Balanstjänst tar emot de balansansvarigas balansplaner och skickar de balansansvarigas handel i Dragör till Energinet.dk för avstämning mot respektive motpart i handeln. Enheten ansvarar för beräkning av gränser för de balansansvarigas balanskonton. Det totala tillåtna intervallet för de balansansvarigas balanskonton beräknas utifrån en bedömning av inom vilka gränser trycket i transmissionsnätet kan variera utan att det uppstår problem i driften av systemet. Vid beräkningen beaktas Svenska kraftnäts eget innehav av gas. Andelen av det totala intervallet som tilldelas respektive balansansvarigs balanskonto beror på omfattningen av den balansansvariges balansansvar. Enheten ansvarar också för genomförande av veckohandel. Veckohandeln görs med balansansvariga och ligger till grund för beräkning av det neutrala pris som används i balansavräkningen.

Exempel på övriga uppgifter

I enhetens ansvar ingår löpande förvaltning och utveckling av erforderliga IT-system, deltagande i utvecklingsarbete med koppling till balansavtalet samt driftsamarbete med Energinet.dk.

2.5.5 Exempel på verksamhet inom enheten Marknadsdesign

Utforma balansavtal

Svenska kraftnäts marknadsavdelning har två enheter som båda har ansvar inom systemansvarsverksamheten för gas, nämligen Marknadsdesign och Marknadsstöd.

Enheten Marknadsdesign ansvarar för innehållet i det avtal om balansansvar som tecknas mellan Svenska kraftnät och de balansansvariga aktörerna. Avtalet är ett standardavtal som reglerar relationen mellan avtalsparterna liksom den avräkningsmodell som

tillämpas. Under ett antal år från det att Svenska kraftnät trädde in i rollen som systemansvarig myndighet gjordes en årlig översyn av balansavtalet i nära samverkan med de balansansvariga aktörerna.

Genomförd översyn har bl.a. medfört ändringar i pris-konstruktion och införande av ett särskilt regelverk för s.k. veckohandel för att skapa ett svenskt balansgrundpris. Balansgrundpriset är nödvändigt för att Svenska kraftnät på ett neutralt sätt ska kunna prissätta balansgas och korrektionsgas i avsaknad av ett svenskt marknadspris. Vidare har införande av särskilda regler vid försörjningsstörning införts. Sedan den 1 oktober 2009 gäller balansavtalet tills vidare. Balansavtalet framgår i sin helhet av betänkandets bilaga 8.

Genomföra gasmarknadsråd

Som systemansvarig myndighet delar Svenska kraftnät systemansvaret för det svenska transmissionsnätet med de båda transmissionsnätägarna Swedegas AB och E.ON Gas Sverige AB. En viktig kontaktyta och informationskanal för branschens aktörer är det gasmarknadsråd som samlas fyra gånger per år. Enheten Marknadsdesign inom Svenska kraftnät ansvarar tillsammans med Swedegas AB och E.ON Gas Sverige AB för att sammankalla och genomföra möten i Gasmarknadsrådet. I rådet finns representanter för balansansvariga, distributionsnätägare, slutkunder, branschföreningen Energigas Sverige samt myndigheter. I gasmarknadsrådet avhandlas frågor av gemensamt intresse för marknadsaktörerna samt villkor som rör Svenska kraftnäts och transmissionsnätägarnas respektive avtalsparter.

Exempel på övriga uppgifter

Enheten Marknadsdesign ansvarar för Svenska kraftnäts deltagande inom det europeiska samarbetet kring den inre marknaden för gas, bl.a. genom medlemskapet i ENTSOG och arbetet inom GRI.

Enheten ansvarar även för att bevaka marknadsutveckling och marknadsregler i angränsande nät, bl.a. Energinet.dk:s transportregler. Inom enheten utformas vissa av de rapporter som krävs enligt Svenska kraftnäts regleringsbrev, t.ex. den årliga rapporten till regeringen. I enhetens löpande arbete ingår dessutom kontakter

med myndigheter och departement, deltagande i olika typer av referensgrupper liksom utformning av remissvar.

2.5.6 Exempel på verksamhet inom enheten Marknadsstöd

Balansavräkning

Inom enheten Marknadsstöd utförs den dagliga liksom slutliga balansavräkningen gentemot de balansansvariga aktörerna. Varje balansansvarig aktör ska i förväg planera för att upprätthålla balans mellan den gas som matas in och tas ut i de inmatnings- och uttagspunkter som balansansvaret omfattar. Det går emellertid inte att undvika vissa differenser mellan planer och utfall. Genom balansavräkningen fångas dessa differenser upp. Balansavräkningen görs med ledning av de balansplaner som de balansansvariga aktörerna översänder till Svenska kraftnät dagen före leveransdygnet, tillsammans med den uppmätta förbrukning som respektive nätägare rapporterar dagen efter leveransdygnet. Den slutliga balansavräkningen sker en gång per månad.

Varje balansansvarig aktör har hos Svenska kraftnät ett balanskonto på vilket den balansansvariges obalanser per dygn ackumuleras under månaden. Balanskontot ger de balansansvariga aktörerna en viss ”vingelmån” då negativ obalans kvittas mot positiv och vice versa. Om saldot på balanskontot emellertid överstiger tillåten maxgräns eller understiger tillåten minimigräns, utgörs skillnaden av s.k. balansgas som måste köpas eller säljas av den balansansvariga aktören för att åter komma i balans. Avsikten är att ge de balansansvariga aktörerna incitament att sträva efter att hålla sina obalanser inom det tillåtna intervallet.

I samband med den slutavräkning som utförs varje månad, debiteras de balansansvariga aktörerna för deras samlade otillåtna obalans under den gångna månaden. Eftersom de energivolymer som av nätägarna rapporteras per dygn under månaden är baserade på preliminära mätvärden, uppstår skillnader vid den slutliga balansavräkningen vilken grundas på slutliga mätvärden. Likaså uppstår det vid den slutliga avräkningen skillnader till följd av att de energivolymer som av nätägarna rapporteras per dygn är baserade på preliminära värmevärden, medan den slutliga balansavräkningen bygger på slutliga värmevärden. För att kompensera

för dessa skillnader köper och säljer de balansansvariga aktörerna korrektionsgas från och till Svenska kraftnät.

All rapportering av balansplaner, mätvärden och avräkningsdata sker på den svenska gasmarknaden via Ediel-plattformen vilken ursprungligen skapades för motsvarande meddelandehantering på den svenska elmarknaden.

Exempel på övriga uppgifter

Till arbetsuppgifterna inom enheten Marknadsstöd ingår även att samla in, uppdatera och publicera strukturdata. Strukturdata utgörs av olika typer av information som är nödvändig för att den löpande rapporteringen och balansavräkningen ska fungera. Inom enheten sker även framtagande av faktureringsunderlag vid slutlig balansavräkning, lagerredovisning av innehav av gas och ekonomisk uppföljning. I enhetens arbete ingår också löpande kontakter med balansansvariga aktörer och nätägare till följd av balansavräkningen, förvaltning och utveckling av erforderliga IT-system, administrativ förvaltning av tecknade balansavtal, deltagande i löpande utvecklingsarbete kopplat till balansavtalet samt myndighetskontakter.

3 Marknadsmodellen för gas – gällande regelverk och förutsättningar

Till skillnad från bestämmelserna om systemansvar och försörjningstrygghet för gas är regleringen av marknadsmodellen relativt otydlig. Med få undantag saknas direkt reglering i såväl den nationella lagstiftningen som i EU:s rättsakter.

Utformningen av den nuvarande svenska marknadsmodellen för gas har tagit sin utgångspunkt i den svenska elmarknadsmodellen med stöd av gasmarknadsdirektivet och gasförordningen. Intentionen vid utformningen var att den svenska marknadsmodellen för gas ska bidra till fullbordandet av den inre marknaden för gas.

Tillämpningen av den svenska marknadsmodellen för gas bygger till stor del på den branschpraxis som skapades utifrån lagar, förordningar och föreskrifter i samband med genomförandet av det andra inre marknadspaketet i svensk lagstiftning. Denna branschpraxis finns beskriven i Svensk Gasmarknadshandbok och den fullständiga dokumentationen finns tillgänglig på Gasmarknadshandbokens webbplats www.gasmarknadshandboken.se.

I det följande ges en övergripande beskrivning av de delar i regelverket som utredningen bedömer har en direkt eller indirekt inverkan på marknadsmodellens utformning och tillämpning.

3.1 Gasförordningen

Gasförordningens tillämpningsområde omfattar högtrycksrörledningar som kopplar lokala distributörer till gasnätet och som inte huvudsakligen används i samband med lokal distribution. Förordningens syfte är bl.a. att fastställa icke-diskriminerande regler när det gäller villkor för tillträde till överföringssystem

(transmissionssystem). Till stor del fokuserar gasförordningens regler på ökad samordning för att säkerställa ett effektivt och transparent tillträde till överföringsnäten över gränserna.

Gasförordningen innehåller emellertid få skrivningar med direkt inverkan på marknadsmodellens utformning. De tydligaste exemplen är gasförordningens definition av nätanvändare i kombination med förordningens grundläggande krav på tredjepartstillträde till överföringsnäten.

En nätanvändare definieras enligt artikel 2.11 som en kund eller potentiell kund till en systemansvarig för överföringssystem samt systemansvariga för överföringssystem, i den mån det är nödvändigt för dem för att kunna bedriva sin överföringsverksamhet. I gasförordningens artikel 14.1 punkten a stadgas att systemansvariga för överföringssystem ska se till att på ett icke-diskriminerande sätt erbjuda samtliga nätanvändare sina tjänster. Enligt utredningens bedömning har nämnda artiklar en direkt inverkan på marknadsmodellens utformning, dvs. i artiklarna stadgas det mest grundläggande kravet på vad marknadsmodellen ska tillgodose, nämligen formerna för tredjepartstillträdet.

I konsekvens med detta följer att gasförordningens övriga artiklar är skrivna med utgångspunkt från den marknadsmodell som följer av de stadgade formerna för tredjepartstillträdet. Gasförordningens regler för t.ex. utformning av överföringstariffer, fasta och avbrytbara tjänster, lång- och kortfristiga tjänster liksom principer för kapacitetstilldelning får härigenom en indirekt inverkan på marknadsmodellens utformning och tillämpning.

3.2 Gasmarknadsdirektivet

Även gasmarknadsdirektivet innehåller få skrivningar med direkt inverkan på marknadsmodellens utformning. Av artikel 32.1 framgår dock att medlemsstaterna ska se till att det införs en ordning för tredjepartstillträde till överförings-, distributionssystem och LNG-anläggningar grundad på offentliggjorda tariffer.

Tredjepartstillträdet ska gälla för alla berättigade kunder inbegripet gashandelsföretag och ska tillämpas objektivt utan att någon diskriminerande åtskillnad görs mellan systemanvändarna. Enligt utredningens bedömning har artikeln, i likhet med gasförordningens artiklar 2.11 och 14.1a, en direkt inverkan på marknadsmodellens utformning och tillämpning. En systemanvändare

definieras enligt gasmarknadsdirektivets artikel 2.23 som varje fysisk eller juridisk person som levererar till eller får leveranser från systemet.

3.3 Naturgaslag (2005:403)

Av naturgaslagen (2005:403) 6 kap. 3 § andra stycket framgår att överföringstariffer ska utformas så att den avgift en kund betalar för överföringen till sin anslutningspunkt innefattar avgift för överföringen i samtliga rörledningar genom vilka överföringen sker.

För kunden innebär detta att den avgift som kunden betalar till det gasnätsföretag vars nät kunden är ansluten till, även omfattar avgiften eller avgifterna till överliggande gasnätsföretag för överföringen av gas genom deras nät. Samtidigt betalar kunden för sin gas till det gashandelsföretag som levererar gasen. Kunden får på detta sätt två tydliga avtalsrelationer och en tydlig redovisning av kostnaden för nät respektive gashandel.

Naturgaslagens 6 kap. 3 § andra stycket är således att betrakta som grunden för det mest utmärkande draget hos den svenska marknadsmodellen för gas. Varje kund avtalar erforderlig kapacitet hos det gasnätsföretag till vilket kunden är ansluten. Gasnätsföretagen avtalar i sin tur erforderlig kapacitet för alla sina nätkunder i överliggande nät tills kapaciteten är avtalad från kundens uttagspunkt till gränspunkten i Dragör. Kapacitetsavtalen mellan gasnätsföretagen sker genom s.k. nät/nätavtal, vilket är ett exempel på den branschpraxis som nämnts ovan.

Det bör i sammanhanget påpekas att det som i naturgaslagen uttrycks som ”samtliga rörledningar genom vilka överföringen sker” endast avser samtliga rörledningar inom Sverige. Då merparten av den gas som förbrukas i Sverige importeras från Danmark, har den överförts genom det danska transmissionssystemet. Genom den danska marknadsmodellen adderas emellertid kostnaden för överföringen genom transmissionssystemet till gaspriset. Trots naturgaslagens skrivning omfattar de svenska nättarifferna således inte avgift för samtliga rörledningar genom vilka överföringen sker. En del av överföringskostnaden ligger alltså i gashandelspriset på grund av överföringen genom uppströms nät utanför Sveriges gräns.

3.4 Naturgasförordning (2006:1043)

Enligt utredningens bedömning omfattar naturgasförordning (2006:1043) i dagsläget inte några regler med direkt eller indirekt inverkan på utformningen eller tillämpningen av den svenska marknadsmodellen för gas.

3.5 Marknadsmodellen ur ett internationellt perspektiv

3.5.1 Pågående harmoniseringsarbete inom EU

I samband med genomförandet av det tredje inre marknadspaketet har kommissionen uppmärksammat problemet med att det saknas gemensamma mekanismer för kapacitetstilldelning inom EU. De nationella marknaderna innehåller funktioner som skiljer sig åt vilket bidrar till att bibehålla marknadssegregationen och hindra skapandet av den inre marknaden.

Handelsaktörer som i dag vill överföra gas mellan olika medlemsstater tvingas i många fall lägga ett pussel av olika typer av kapacitetsprodukter som tillhandahålls av olika aktörer, vid olika tidpunkter och med olika villkor. För att öka den gränsöverskridande handeln och göra det enklare för handelsaktörer att överföra gas inom EU krävs därför en tydligare gemensam ansats.

Genom att utforma gemensamma mekanismer för kapacitetstilldelning kan den gränsöverskridande överföringen av gas inom EU underlättas. Samtidigt blir det möjligt att i större grad kunna utnyttja den kapacitet som i dag är bokad men av olika anledningar inte används. De kommande gemensamma nätföreskrifterna är därför ett viktigt verktyg för fullbordandet av den inre marknaden för gas.

Nätföreskrifterna väntas reglera förhållanden med direkt inverkan på marknadsmodellens utformning och tillämpning. Av detta skäl är det viktigt att följa det pågående arbetet inom EU. I det följande ges en övergripande beskrivning av regelverket och de ramriktlinjer som ligger till grund för nätföreskrifternas utformning.

Utarbetande av nätföreskrifter

Enligt gasförordningens artikel 6 (Utarbetande av nätföreskrifter) ska kommissionen efter samråd med ACER, ENTSOG och andra berörda intressenter årligen upprätta en förteckning över de områden som ska inbegripas vid utarbetandet av gemensamma nätföreskrifter på den inre marknaden för gas.

Nätföreskrifterna ska enligt gasförordningens artikel 8 (Uppgifter för ENTSOG) utarbetas av ENTSOG. Nätföreskrifternas omfattning framgår av artikelns punkt 6. De ska utarbetas med avseende på gränsöverskridande nät och frågor kopplade till marknadsintegration. Nätföreskrifterna ska dock inte påverka medlemsstaternas rätt att fastställa nationella nätföreskrifter som inte har någon inverkan på den gränsöverskridande handeln.

Den lista över områden som ska omfattas vid ENTSOG:s utarbetande av gemensamma nätföreskrifter enligt gasförordningens artikel 8.6 omfattar bland annat regler för tredjepartstillträde liksom regler för kapacitetstilldelning och hantering av överbelastning i nätet. I fråga om den svenska marknadsmodellen för gas och dess förhållande till kommande gemensamma nätföreskrifter är frågor som rör tredjepartstillträde, kapacitetstilldelning och marknadsintegration av speciellt intresse.

Utarbetande av ramriktlinjer

Kommissionen ska enligt gasförordningens artikel 6 uppmana ACER att inom en tidsfrist, som inte överstiger sex månader, utarbeta riktlinjer (i förordningen benämnd ramriktlinjer) för ENTSOG:s arbete med utformningen av nätföreskrifterna. Varje ramriktlinje ska bidra till icke-diskriminering, verklig konkurrens och en väl fungerande marknad.

I avvaktan på det operativa arbete som ACER påbörjade i början av mars 2011, presenterade ERGEG den 10 juni 2010 ett utkast till ramriktlinjen "Capacity Allocation on European Gas Transmission Networks". Den 7 december samma år presenterades en reviderad version i form av ramriktlinjen (Revised Pilot Framework Guideline on Capacity Allocation Mechanisms), vilket är det dokument som ligger till grund för detta avsnitt.

3.5.2 Mekanismer för kapacitetstilldelning

Avgränsning och mål

Den föreslagna ramriktlinjens regler gäller för gränspunkter i gränsöverskridande transmissionsnät mellan två eller fler medlemsstater. Gränspunkterna kan vara såväl fysiska som virtuella. Vidare omfattar den föreslagna ramriktlinjen regler för gränspunkter mellan sammanhängande entry/exit-system inom en och samma medlemsstat. Enskilda slutförbrukares uttagspunkter liksom gränspunkter till distributionsnät omfattas inte. Inte heller omfattas inmatningspunkter till det som på engelska benämns ”supply-only networks”, inmatningspunkter från LNG-terminaler, produktionsanläggningar och gaslager. Ett ”supply-only network” kan beskrivas som ett nät vars funktion uteslutande är att förse slutförbrukare med gas. Utredningen tolkar detta som ett nät eller system vilket inte erbjuder någon transit av gas.

I fråga om kapacitet så gäller den föreslagna ramriktlinjens regler för all existerande kapacitet enligt TSO:s beräkningar. Detta inbegriper även kapacitet som gjorts tillgänglig genom kapacitetsökningar till följd av utvecklade beräkningsmetoder liksom frigjord kapacitet till följd av överbokningar och återlämnad kapacitet från shippers/gashandelsföretag. Kapacitet som i dag är låst till följd av avtal, omfattas fr.o.m. den dag avtalen löper ut. Ny kapacitet som fördelas genom så kallat open season-förfarande omfattas emellertid inte av ramriktlinjens regler. Däremot omfattas eventuell ny kapacitet som efter ett open season-förfarande fortfarande är tillgänglig.

Ramriktlinjens mål är att ge tydliga riktlinjer för ENTSOG:s kommande arbete med utformningen av de gemensamma nätföreskrifterna enligt gasförordningens artikel 6.2.

Införlivande av nätföreskrifternas regler

Varje TSO ska i relevanta delar anpassa sina befintliga överföringsavtal och/eller villkorsbestämmelser med avseende på de kommande nätföreskrifternas regler kring fördelning av kapacitet i gränspunkter enligt ovan. Avtal och villkorsbestämmelser ska vara harmoniserade till nätföreskrifterna inom sex månader fr.o.m. dess ikraftträdande. Detta krav måste uppfyllas oavsett om befintliga

avtal och/eller villkorsbestämmelser tillåter den anpassning som nätföreskrifterna kräver.

Kommunikation, samarbete och intressenters medverkan

Av förslaget till ramriktlinje för fördelning av kapacitet framgår att de gemensamma nätföreskrifterna ska bidra till att definiera ett standardiserat innehåll i en TSO:s överföringsavtal. Nätföreskrifterna ska även specificera allmänna villkor för tilldelning av kapacitet liksom villkor för de tjänster som är knutna till denna verksamhet.

Nätföreskrifterna kommer även att innehålla regler i syfte att erhålla standardiserade former för kommunikation mellan TSO och nätanvändarna.

När det gäller former för samarbete väntas nätföreskrifterna ställa krav på att TSO:er med sammanlänkade system ska harmonisera, koordinera och koppla sina respektive tjänster för kapacitetstilldelning, så att de tjänster som erbjuds på olika sidor om en gränspunkt harmoniserar med varandra. Samarbetet omfattar även upprättande av virtuella gränspunkter och upprättandet av gemensamma rutiner för kapacitetstilldelning. Verksamhet med koppling till relevanta gränspunkter ska koordineras i syfte att optimera formerna för tillträde till nätet.

Nätföreskrifterna ska vidare innehålla en tidplan för genomförandet av de nya kraven på kommunikation och specificera hur samarbetet mellan TSO:er ska utformas med avseende på kapacitetstilldelning och maximering av tillgänglig kapacitet.

I syfte att identifiera marknadens behov och övriga aktuella förutsättningar i fråga om kapacitetstilldelning, ska samråd ske med berörda intressenter innan nätföreskrifterna beslutas. Frågor av speciellt intresse för samråd är avbrott i kapacitetstjänster liksom andelen tillgänglig kapacitet som ska avsättas i form av fast kapacitet under korta perioder. Av intresse är vidare en detaljerad beskrivning av metoden för kapacitetstilldelning i respektive gränspunkt.

Kapacitetstjänster

Enligt förslaget till ramriktlinje ska nätföreskrifterna ange regler för hur en TSO fastställer den fasta respektive avbrytbara kapacitet som erbjuds i respektive gränspunkt. Vidare föreslås att nätföreskrifterna ska ställa krav på att en TSO i vilken gränspunkt som helst ska kunna erbjuda såväl fast som avbrytbar kapacitet i båda riktningar. I gränspunkter med enkelriktat flöde ska kapacitet för avtalsmässig/virtuellt motflöde kunna erbjudas åtminstone i form av avbrytbar kapacitet. Publicerad information om tillgänglig fast kapacitet ska vara bindande för varje TSO och all kapacitet som ställs till marknads förfogande ska uttryckas som energienheter per tidsenhet.

Erbjudande och användning av kapacitet speciellt avsedd för transit ska inte vara tillåten. Detta innebär att kapacitet alltid ska erbjudas och hanteras på samma sätt, oavsett om den används för transit eller för överföring av gas till slutförbrukare inom en medlemsstat.

Fast och avbrytbar kapacitet

De kommande nätföreskrifterna ska enligt ramriktlinjen omfatta en definition av standardiserade tjänster för fast kapacitet med olika löptider. Vid specificeringen av dessa standardiserade tjänster ska ENTSOG samråda med berörda intressenter för att täcka in marknads behov. Samrådet ska omfatta tjänster och produkter som löper per år, kvartal, månad, dag liksom del av dag. Samma uppsättning tjänster och produkter ska kunna erbjudas i varje gränspunkt.

I fråga om avbrytbar kapacitet ska nätföreskrifterna definiera hur en TSO tillämpar tjänster för avbrytbar kapacitet i båda riktningar i varje gränspunkt. TSO:er i angränsande nät ska införa standardiserade rutiner för avbrytbar kapacitet, inklusive erforderliga ledtider, för att kapacitet ska kunna avbrytas på ett koordinerat och kontrollerat sätt. Nätföreskrifterna ska även ange möjliga orsaker för avbrott, olika typer eller klasser av avbrytbarhet och en beskrivning av hur kapacitet i praktiken avbryts.

Fördelning och erbjudande av kapacitetstjänster

Även metoder för fördelningen mellan tillgänglig fast kapacitet på lång och kort sikt är något som ska beskrivas i nätföreskrifterna. Enligt ramriktlinjen ska minst 10 procent av tillgänglig fast kapacitet i gränspunkter avsättas i form av fast kapacitet på kort sikt. Förhållandet mellan olika typer av kapacitet ska i sammanlänkade system vara lika på bägge sidor om en gränspunkt och vara föremål för övervakning av de nationella tillsynsmyndigheterna.

Av nätföreskrifterna ska även framgå hur en TSO ska erbjuda tillgänglig kapacitet med avseende på erforderlig insyn och för att undvika diskriminering mellan olika nätanvändare. Kraven omfattar såväl fast kapacitet på lång och kort sikt som avbrytbar kapacitet. Varje TSO ska enligt ramriktlinjen erbjuda tillgänglig fast kapacitet samt all eventuell återstående och outnyttjad fast kapacitet, all eventuell kapacitet som frigjorts av shippers/gashandelsföretag sedan tidigare bokning samt all eventuell kapacitet som frigjorts på grund av att den inte utnyttjats enligt den så kallade use-it-or-lose-it principen. Som framgår av principens benämning bygger den på att bokad kapacitet som inte utnyttjas ska återföras till marknaden.

Kopplade (bundlade) tjänster

I nätföreskrifterna ska enligt ramriktlinjen stadgas att TSO:er på respektive sida om en gränspunkt gemensamt ska erbjuda kopplade, eller så kallade bundlade, kapacitetstjänster avseende fast kapacitet. Avsikten med detta är att den korresponderande exit- respektive entrypunkten i en gränspunkt mellan två system ska integreras, dvs. överföringen av gas mellan två sammanlänkade system ska kunna ske genom endast en kapacitetsbokning och en nominering av gas.

I syfte att på sikt koppla eller bundla den tekniska kapaciteten till fullo i en viss gränspunkt, föreslås nätföreskrifterna reglera hur situationer hanteras där tillgänglig kapacitet på ena sidan om en gränspunkt skiljer sig från tillgänglig kapacitet på den andra sidan. I detta avseende föreslås att i det fall tillgänglig kapacitet skulle uppstå på sidan A, och härigenom överskrida tillgänglig kapacitet på sidan B, får "överskottet" av tillgänglig kapacitet på sidan A inte bokas för en längre tid än redan bokad kapacitet på sidan B.

Varje TSO ska således eftersträva en maximering av bundlad kapacitet. För att skynda på denna utveckling föreslås respektive TSO att förmå sina respektive nätanvändare att frigöra så mycket kapacitet som möjligt i varje gränspunkt, även innan dess att befintliga avtal löper ut. Då detta möjligen kan vara behäftat med problem föreslås i ramriktlinjen att kapacitet som omfattas av avtal tecknade före nätföreskrifternas ikraftträdande, måste vara bundlad senast 5 år därefter. Berörda nätanvändare föreslås komma överens om hur den frigjorda och bundlade kapaciteten därefter ska fördelas sinsemellan. Då även detta förfarande kan vara behäftat med problem, föreslås de nationella tillsynsmyndigheterna vid behov medla mellan parterna.

I det fall parterna inte kan nå en överenskommelse kring den nya fördelningen får en TSO fördela den bundlade kapaciteten mellan nätanvändarna med hjälp av en fördelningsnyckel som bygger på respektive nätanvändares andel av de totala kapacitetsrättigheterna i systemet. Löptiden för den nya kapacitetsfördelningen ska inte vara längre än löptiden hos de tidigare avtalen. Det tydliggörs i sammanhanget att nätföreskrifterna inte avser att reglera utformningen av handelsavtal/gaskontrakt och att dessa avtal inte ska behöva sägas upp med anledning av de kommande nätföreskrifterna.

Kapacitetstilldelning

Som framgått ovan ska nätföreskrifterna enligt ramriktlinjens förslag ange formerna för hur en TSO erbjuder fast och avbrytbar kapacitet. Nätföreskrifterna ska även definiera ett antal tidpunkter då nätanvändarna ska erbjudas att boka tillgänglig kapacitet. Längden hos varje sådant tillfälle för bokning av kapacitet (tilldelningsfönster) måste även ta hänsyn till den tidsrymd under vilken erbjuden och bokad kapacitet därefter avses vara låst. Erbjudande av kapacitet på lång sikt kräver en längre ledtid mellan tilldelning och användning än erbjudande av kapacitet på kort sikt. Detta är en följd av att det för bägge parter normalt sett är ett större åtagande att ingå långa avtal än korta.

I nätföreskrifterna ska stadgas att rutinerna för tilldelning av en och samma typ av kapacitet i alla gränspunkter inom Europa ska vara koordinerade i tid. Syftet är att erhålla en ökad marknadsintegration och bättre fungerande konkurrens. För att detta

ska vara möjligt krävs även att nätföreskrifterna ställer krav på harmoniserade mekanismer för kapacitetstilldelning i samtliga gränspunkter och att varje TSO i detalj publicerar information om bland annat de mekanismer som tillämpas. Någon kapacitetstilldelning vid sidan av de gemensamma reglerna i enlighet med nätföreskrifterna ska enligt ramriktlinjen inte få förekomma.

Tilldelningen av all fast och avbrytbar kapacitet vid ovan nämnda tillfällen för kapacitetstilldelning ska enligt ramriktlinjen bygga på auktionsförfarande. Nätföreskrifterna ska ange principerna för anonyma och webbaserade procedurer med erforderlig insyn för att förhindra eventuellt missbruk av t.ex. en dominerande marknadsställning. På dessa plattformar för webbaserade procedurer för bokning av kapacitet ska all kapacitet som finns i en gränspunkt mellan angränsade nät ställas till marknadens förfogande, inklusive kapacitet på andrahandsmarknaden. För att begränsa antalet plattformar för bokning av kapacitet ska nätföreskrifterna innehålla en plan som definierar genomförande, delsteg och tidplan.

Nätföreskrifterna ska även säkerställa en utformning av auktionsförfarandet som är tillämpbar vid samtliga gränspunkter inom EU. I det fall ett och samma auktionsförfarande inte skulle vara tillämpligt i alla gränspunkter, ska åtminstone ett och samma förfarande användas av TSO:er på bägge sidor om en gränspunkt i sammanlänkande system. Auktionsförfarandet ska vara föremål för samråd med berörda intressenter samt för de nationella tillsynsmyndigheternas tillsyn.

Auktionsförfarandet ska även omfatta auktion av fast kapacitet på dygnsbasis. Om inte annat framgår av de kommande nätföreskrifterna, ska den tariff som står under tillsyn av berörd myndighet utgöra grundpriset för såväl fast som avbrytbar kapacitet. Eventuella intäkter som genom auktionsförfarandet kan komma att överskrida de av tillsynsmyndigheten fastställda intäktsramarna, ska i första hand användas till att sänka nättariffen eller till att genomföra erforderliga investeringar. Överskott kan också användas till att skapa ytterligare incitament för en TSO att maximera den tillgängliga kapaciteten. De nationella tillsynsmyndigheterna föreslås avgöra hur ett eventuellt överskott ska hanteras.

Vidare ska tilldelningen av avbrytbar kapacitet inte begränsa tilldelning och användning av fast kapacitet. I detta avseende kan aldrig erbjudanden av avbrytbar kapacitet bli styrande för erbjudandet av fast kapacitet. Kapacitet som genom auktions-

förfarande erbjuds på dygnsbasis och som fortfarande är tillgänglig efter det att auktionen har avslutats kan erbjudas enligt principen först till kvarn får först mala. Återstående kapacitet efter ett auktionstillfälle, som inte erbjuds på dygnsbasis, ska auktioneras ut vid kommande auktionstillfällen avseende kapacitet för lika lång eller kortare tid.

Utredningen konstaterar avslutningsvis att förändringar kommer att genomföras på EU:s inre marknad för gas inom ett flertal områden, vilka med stor sannolikhet kommer att inverka även på den svenska gasmarknaden.

3.5.3 En jämförelse av marknadsmodeller inom olika medlemsstater

Den svenska marknadsmodellen för gas har genom åren kommit att beskrivas som avvikande jämfört med de marknadsmodeller som generellt har tillämpats inom övriga EU. Den huvudsakliga orsaken till detta är att den svenska marknadsmodellen för gas i början av 2000-talet utformades med den svenska elmarknadsmodellen som utgångspunkt. Ett alternativ som diskuterades, men valdes bort, var att istället utgå från en utländsk gasmarknadsmodell vid skapandet av den svenska.

I syfte att skapa en bild av hur Sveriges marknadsmodell för gas förhåller sig till marknadsmodeller i andra medlemsstater inom EU i dagsläget, har utredningen anlitat konsultföretaget COWI AB för att kartlägga och jämföra ett antal signifikanta parametrar hos olika marknadsmodeller. Konsultrapporten återfinns i sin helhet i bilaga 9.

Studien omfattar kartläggning och jämförelser av kapacitetstildelning, aktörsroller, balansering och avtalsförhållanden i de marknadsmodeller som tillämpas i Sverige, Danmark, Tyskland och Österrike. Vidare omfattar studien en kartläggning och jämförelse av avgränsning mellan transmission och distribution i medlemsstaterna enligt ovan samt Nederländerna. Resultatet ger en aktuell bild av likheter och skillnader mellan den svenska marknadsmodellen och övriga jämförda marknadsmodeller.

Kapacitetstilldelning

I samtliga jämförda marknadsmodeller är det slutkunden som avtalar om kapacitet med den distributionsnätägare till vilken kunden är ansluten. I de svenska och tyska modellerna är det vidare distributionsnätägaren som avtalar med överliggande transmissionsnätägare om utmatningskapacitet från transmissionsnätet. I Danmark avtalas utmatningskapacitet från transmissionsnät till distributionsnät av en transportkund (gashandelsföretag, shipper), medan motsvarande kapacitetsbokning i Österrike görs av ett centralt organ.

I Danmark, Tyskland och Österrike bokas in- och utmatningskapacitet i gränspunkt mellan transmissionssystem av transportkunder. Här i ligger avvikelser hos den svenska marknadsmodellen vad gäller kapacitetstilldelning, dvs. det förekommer inte någon handel med vare sig in- eller utmatningskapacitet på den svenska sidan i gränspunkten mellan de danska och svenska transmissionssystemen. Detta är bl.a. ett resultat av att Sverige, till skillnad från övriga studerade medlemsstater, endast har en tillförselväg för gas och att transit av gas därmed inte är möjlig. Den svenska marknadsmodellen saknar således ett moment jämfört med övriga studerade modeller, men detta moment är i dagsläget inte nödvändigt för marknadsfunktionen. Gashandelsföretag har i dag tillgång till den svenska marknaden i sin helhet utan att behöva boka någon inmatningskapacitet till det svenska transmissionssystemet.

Om den svenska marknadsmodellen skulle kompletteras med kapacitetshandel i gränspunkten kommer den att uppvisa stora likheter med de jämförda modellerna och i allt väsentligt vara identisk med den nuvarande tyska marknadsmodellen, vad gäller kapacitetstilldelning.

Aktörsroller

Som en direkt konsekvens av att det inte sker någon handel med inmatningskapacitet till det svenska transmissionssystemet saknas transportkunden bland aktörsrollerna i den svenska marknadsmodellen. I övrigt är aktörsrollerna i princip desamma. Danmark är den enda medlemsstat bland de jämförda i vilken transmissionssystemet ägs, drivs och övervakas av en och samma aktör,

Energinet.dk. I Sverige, Tyskland och Österrike är ägande och drift av transmissionsnät skilt från övergripande övervakning, samordning och systembalansansvar. I Tyskland och Österrike åligger systembalansansvaret en eller flera marknadsområdesoperatörer, medan systembalansansvaret i Sverige i dag hanteras av Svenska kraftnät.

Den svenska motsvarigheten till balansansvarig tycks inte återfinnas i någon av de övriga studerade modellerna. I Österrike finns aktörsrollen balansenergileverantör vilken ansvarar för fysisk balansering. Aktörsrollen skiljer sig således från den svenska aktörsrollen balansansvarig, vilken har det ekonomiska ansvaret för att balansen upprätthålls. Motsvarande aktörsroller saknas i Danmark och Tyskland medan aktörsrollerna slutförbrukare, gasleverantör, distributionsnätägare, transmissionsnätägare och lagerägare är direkt jämförbara i samtliga studerade marknadsmodeller.

Balansering

Som nämnts ovan innehas det övergripande ansvaret för systembalansen i det svenska naturgassystemet av Svenska kraftnät. Motsvarande roll i Danmark innehas av Energinet.dk medan Tyskland och Österrike tillämpar en ordning som bygger på att det övergripande ansvaret innehas av en eller flera s.k. marknadsområdesoperatörer.

I det svenska naturgassystemet omfattas samtliga inmatnings- och uttagspunkter direkt av de balansansvarigas balansansvar. Danmark och Tyskland tillämpar en ordning där varje transportkund för sin respektive kundportfölj ansvarar för att balansen upprätthålls på transmissionsnätets nivå. I Österrike ansvarar ett antal s.k. balancing groups för att balansen mellan inmatning och uttag upprätthålls i olika delar av det nationella systemet. En balancing group är sammansatt av alla typer av nätanvändare, dvs. slutanvändare, gasleverantörer, grossister och transportkunder. Det finns flera balancing groups inom varje nät.

Avtalsförhållanden

Gemensamt för samtliga studerade modeller är att slutförbrukaren tecknar ett nätavtal med en distributionsnätägare (eller med transmissionsnätägare i det fall slutförbrukaren är ansluten direkt till transmissionsnätet) och ett leveransavtal med en gasleverantör. I den tyska marknadsmodellen måste slutförbrukaren dessutom teckna ett mätavtal med en mätvärdesleverantör.

I Sverige, Tyskland och Österrike avtalas utmatningskapacitet från transmissionsnät till distributionsnät mellan distributionsnätägaren och överliggande transmissionsnätägare. I Danmark avtalas utmatningskapacitet från transmissionsnät till distributionsnät mellan transportkund och transmissionsnätägare, varför distributionsnätägaren endast tecknar ett anslutningsavtal med transmissionsnätägaren samt ett ramavtal för gasleverantörer med Energinet.dk.

En svensk gasleverantör måste teckna avtal med en balansvarig för att få leverera gas i en uttagspunkt. Rollen som balansansvarig kan innehas av gasleverantören själv. Om så ej är fallet tecknas avtalet med en utomstående balansansvarig aktör. Någon motsvarande avtalsrelation finns inte i de övriga jämförda marknadsmodellerna. I den danska marknadsmodellen finns däremot en avtalsrelation mellan gasleverantören och den systemansvarige aktören i form av ett ramavtal för gasleverantörer, vars motsvarighet saknas i de övriga modellerna. Slutligen kan konstateras att alla former av avtal som berör transportkunder av naturliga skäl saknas i den svenska marknadsmodellen, medan de till olika antal och omfattning förekommer i de övriga jämförda modellerna.

Avgränsning mellan nät – funktion och ägande

Konsultföretaget COWI AB:s uppdrag omfattade även en jämförelse av gränsdragning mellan transmissions- respektive distributionsnät inom de olika medlemsstaterna. Vidare undersöktes huruvida det finns några signifikanta drag hos gränspunkter mellan olika nätägares nät som är gemensamma hos de studerade medlemsstaterna.

I samtliga av de medlemsstater som ingår i studien, med undantag för Tyskland, tycks mätning och/eller tryckreglering förekomma i gränsen mellan transmissions- och distributionsnät. I

Danmark är MR-stationerna placerade i direkt anslutning till stamledningen varför det danska transmissionsnätet således endast utgörs av stamledningen, medan underliggande grenledningar utgörs av distributionsledningar. I Sverige är MR-stationerna placerade i slutet av grenledningarna varför grenledningarna, liksom MR-stationerna, anses ingå i transmissionssystemet.

Det svenska transmissionssystemet ägs i dagsläget av två aktörer och gränsen mellan deras respektive nät utgörs endast av de svets-skarvar som sammanfogar dem. Motsvarande förhållande återfinns i Tyskland. I jämförelse med de i studien övriga ingående medlemsstaterna tycks Tyskland ha en oklar gränsdragning mellan transmissions- respektive distributionsnät.

Sammanfattningsvis tycks det inte finnas någon helt entydig universell gränsdragning mellan transmissionsnät och distributionsnät. Däremot tycks mätning och/eller tryckreglering förekomma i gränsen mellan transmissions- och distributionsnät i fyra av de fem medlemsstater som ingår i jämförelsen. Gränspunkter mellan olika nätägares nät förekommer såväl med som utan mätning och/eller tryckreglering.

4 Försörjningstryggheten för gas – gällande regelverk och förutsättningar

Försörjningstryggheten för naturgas regleras i Sverige i naturgaslagen (2005:403), naturgasförordningen (2006:1043) och Statens energimyndighets föreskrifter STEMFS 2008:3. Under hösten 2010 ersattes Rådets direktiv 2004/67/EG av den 26 april 2004 om åtgärder för att säkerställa en tryggad naturgasförsörjning (gasförsörjningsdirektivet) av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 994/2010 av den 20 oktober 2010 om åtgärder för att trygga naturgasförsörjningen och om upphävande av rådets direktiv 2004/67/EG (gasförsörjningsförordningen). I detta avsnitt ges en övergripande beskrivning av det befintliga svenska regelverket med bäring på gasförsörjningstryggheten.

4.1 Naturgaslag (2005:403)

Åtgärder för att säkerställa en trygg naturgasförsörjning regleras i naturgaslagens kapitel 8 a. De nuvarande skrivningarna är utformade i samband med genomförandet av gasförsörjningsdirektivet, vilket nu har ersatts av gasförsörjningsförordningen.

Av 8 a kap. 1 § framgår det att en innehavare av en naturgasledning, lagringsanläggning eller förgasningsanläggning ska vidta de planeringsåtgärder och de åtgärder i övrigt som behövs för att säkerställa naturgasförsörjningen, i den utsträckning det är möjligt.

I 8 a kap. 2 § uppges det att den systemansvariga myndigheten ska vidta de planeringsåtgärder och de åtgärder i övrigt som inom ramen för systemansvaret behövs för att säkerställa naturgasförsörjningen.

Enligt 8 a kap. 3 § ska tillsynsmyndigheten ta fram och upprätthålla en allmän nationell strategi med lämpliga nivåer för en trygg naturgasförsörjning, ta fram och upprätthålla en nationell plan med åtgärder för att trygga naturgasförsörjningen i krissituationer och vidta de åtgärder i övrigt som inom ramen för tillsynsansvaret behövs för att säkerställa naturgasförsörjningen.

I 8 a kap. 4 § uppges det att regeringen får meddela föreskrifter om särskilda minimikrav för en trygg naturgasförsörjning för konsumenter. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten meddelar ytterligare föreskrifter om planering och åtgärder enligt 1–3 §§.

Det uppges i 8 a kap. 5 § att den systemansvariga myndigheten får förelägga en innehavare av en naturgasledning, lagringsanläggning eller förgasningsanläggning att med ledningen eller i anläggningen vidta de åtgärder som behövs för att säkerställa naturgasförsörjningen. Om det är lämpligare får föreläggandet riktas mot ägaren av ledningen eller anläggningen i stället för innehavaren. Det uppges vidare att ett föreläggande inte får avse en åtgärd som är mer betungande än vad som är skäligt med hänsyn till anläggningens eller verksamhetens omfattning och betydelse för naturgasförsörjningen. Ett föreläggande kan även förenas med vite.

Den som enligt 8 a kap. 5 § har förelagts att vidta åtgärder har enligt 8 a kap. 6 § rätt till ersättning för den kostnad som genomförandet av åtgärderna har medfört. Rätten till ersättning gäller dock inte kostnader för att lämna uppgifter eller för sådana planeringsåtgärder som avses i 1 §. Den systemansvariga myndigheten prövar frågor om ersättning. I det fall ersättning ska utgå är det staten som betalar den.

Av 8 a kap. 7 § framgår det att regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, den systemansvariga myndigheten får meddela föreskrifter om åtgärder för att möjliggöra reparationsarbeten och fysiska skyddsåtgärder i naturgasledningar och lagrings- eller förgasningsanläggningar.

Den systemansvariga myndigheten har enligt 8 a kap. 8 § rätt att, av den som enligt 5 § kan åläggas att utföra åtgärder för att säkerställa naturgasförsörjningen, på begäran få upplysningar och handlingar som behövs för att kunna ta ställning till om åtgärder behöver vidtas.

4.2 Naturgasförordning (2006:1043)

I 29 § naturgasförordningen uppges det att Statens energimyndighet ska godkänna de åtgärder som planeras enligt 8 a kap. 1 § naturgaslagen. Det framgår också att Svenska kraftnät ska samråda med Statens energimyndighet innan åtgärder vidtas enligt 8 a kap. 2 § naturgaslagen.

Enligt 8 a kap. 3 § ska Statens energimyndighet ta fram och upprätthålla en allmän nationell strategi och av 30 § naturgasförordningen framgår att strategin ska vara skriftlig och ges in till och godkännas av regeringen. Strategin ska innehålla ett mål för naturgasförsörjningen i Sverige, en metod för samt en bedömning av sårbarhet och hotbild, en metod för samt en genomförd omvärldsbevakning, en beskrivning av planerad och genomförd förebyggande verksamhet, en beskrivning av planerade och genomförda informations- och utbildningsinsatser, en beskrivning av samordningen av sådana uppgifter som berör flera myndigheter och slutligen en nationell plan med åtgärder för att trygga naturgasförsörjningen i krissituationer. Varje förslag till ändring av strategin ska godkännas av regeringen. Regeringen bestämmer också på vilket sätt strategin ska offentliggöras.

Av 30 a § framgår det att Statens energimyndighet ska samråda med Energimarknadsinspektionen och Svenska kraftnät innan den beslutar om den allmänna nationella strategin enligt 8 a kap. 3 § första stycket 1 naturgaslagen, eller en ändring i densamma. Samråd ska också ske när det gäller den nationella planen enligt 8 a kap. 3 § första stycket 2 naturgaslagen.

Statens energimyndighet får enligt 31 § naturgasförordningen meddela närmare föreskrifter om de krav som planering och åtgärder enligt 8 a kap. 1 och 3 §§ naturgaslagen ska uppfylla.

Av 32 § naturgasförordningen framgår det att konsumenters försörjning av naturgas vid sådan planering och vidtagande av åtgärder som avses i 8 a kap. 1–3 §§ naturgaslagen ska säkras vid åtminstone partiellt avbrott i den nationella naturgasförsörjningen kortare än 24 timmar, under vinterperioden från och med december till och med februari och under perioder med en temperatur som understiger normal vintertemperatur med 4–5 grader (tjugoförårsvintrar).

Enligt 33 § naturgasförordningen får Svenska kraftnät meddela föreskrifter om åtgärder för att möjliggöra reparationsarbeten och

fysiska skyddsåtgärder i naturgasledningar och lagrings- eller förgasningsanläggningar enligt 8 a kap. 7 § naturgaslagen.

I 34 § uppges det att Statens energimyndighet är tillsynsmyndighet enligt 8 a kap. naturgaslagen och att Energimarknadsinspektionen i övriga delar ska utöva tillsyn enligt 10 kap. 1 § naturgaslagen.

4.3 STEMFS 2008:3

Enligt 31 § naturgasförordningen får Statens energimyndighet meddela närmare föreskrifter om de krav som planering och åtgärder enligt 8 a kap. 1 och 3 §§ naturgaslagen ska uppfylla. Enligt 1 § naturgaslagen ska en innehavare av en naturgasledning, lagrings- eller förgasningsanläggning vidta de planeringsåtgärder och de övriga åtgärder som behövs för att säkerställa naturgasförsörjningen. Enligt 3 § naturgaslagen ska tillsynsmyndigheten ta fram olika planer om naturgasförsörjning och vidta åtgärder som behövs för att säkerställa naturgasförsörjningen. Statens energimyndighet har till följd av detta utkommit med Föreskrifter och allmänna råd om planeringsåtgärder och åtgärder i övrigt som behövs för att säkerställa naturgasförsörjningen, STEMFS 2008:3.

I 1 kap. 1 § uppges det att föreskrifterna innehåller bestämmelser om planeringsåtgärder och åtgärder i övrigt som innehavare av naturgasledning, lagrings- eller förgasningsanläggning ska vidta för att säkerställa naturgasförsörjningen enligt 8 a kap. 1 § naturgaslagen. Föreskrifternas termer och uttryck överensstämmer med de som används i naturgaslagen och naturgasförordningen.

Kapitel 2 handlar om planeringsåtgärder och åtgärder i övrigt. Enligt 2 kap. 1 § ska innehavare av naturgasledning, lagrings- eller förgasningsanläggning vidta de planeringsåtgärder och åtgärder i övrigt som anges i följande paragrafer för krissituationer avseende drift och säkerhet för den egna anläggningen. Planeringsåtgärderna och åtgärder i övrigt ska omfatta hantering av krissituation liksom informationshantering vid krissituation samt regelbunden bedömning av sårbarhet och hotbild.

I 2 kap. 2 § uppges det att en innehavare av naturgasledning, lagrings- eller förgasningsanläggning ska upprätta en plan för hantering av krissituation och informationshantering vid krissituation. Planen ska spridas inom den egna organisationen och innehavarna ska förutom att sprida planen också se till att planen

följs. Innehavarna ska även informera systemansvarig myndighet samt andra relevanta aktörer om sin plan. Planen ska innehålla en rad olika uppgifter.

Följande uppgifter ska framgå:

1. vilka åtgärder och vilken planering som ska vidtas för att förebygga att en krissituation uppstår,
2. organisation och bemanning i syfte att ha beredskap för det fall en krissituation uppstår,
3. under vilka förutsättningar planen ska tillämpas,
4. hur en krissituation ska hanteras för att en återgång till en normal driftsituation ska kunna ske med minsta möjliga störning för kunderna,
5. vem som har det operativa ansvaret för krisorganisationen,
6. beslutsgång vid en krissituation,
7. interna och externa resurser, såväl personella som materiella, samt en strategi för informationshantering avseende dessa resurser mot övriga relevanta aktörer,
8. kontaktuppgifter att användas vid krissituation i syfte att upprätthålla förbindelser mellan innehavaren och andra relevanta aktörer,
9. strategi för omhändertagande av information som indikerar en krissituation samt vidareförmedling av sådan information till myndigheter, kommuner, kunder och andra relevanta aktörer,
10. strategi för vidareförmedling av information om en krissituations omfattning och varaktighet, hur situationen hanteras samt tidpunkter för ytterligare information till myndigheter, kommuner, kunder och andra relevanta aktörer,
11. strategi för hur en förbrukningsreducering ska genomföras om en sådan beordras från systemansvarig myndighet.

Planen ska kontinuerligt uppdateras utifrån väsentliga förändringar i verksamheten och förändrad bedömning av sårbarhet och hotbild.

Enligt 2 kap. 3 § ska innehavare av naturgasledning, lagrings- eller förgasningsanläggning utse planeringsansvarig samt ansvarig för kontakter och kommunikation vid krissituation samt

underrätta systemansvarig myndighet om kontaktuppgifter till de ansvariga.

Av 2 kap. 4 § framgår det att innehavare av naturgasledning, lagrings- eller förgasningsanläggning ska se till att planen som anges i 2 § ges in till Statens energimyndighet för godkännande. Väsentliga förändringar av planen ska anmälas och godkännas av Statens energimyndighet.

En innehavare av naturgasledning, lagrings- eller förgasningsanläggning ska enligt 2 kap. 5 § regelbundet göra bedömningar av verksamhetens sårbarhet och hotbild avseende de risker som innehavaren kan komma att utsättas för, dels i den egna verksamheten, dels i övriga delar av naturgasinfrastrukturen. Även bedömningen av sårbarhet och hotbild ska revideras utifrån väsentliga förändringar i verksamheten och förändringar av sårbarhet och hotbild.

Innehavare av naturgasledning, lagrings- eller förgasningsanläggning ska också på Statens energimyndighets begäran tillhandahålla bedömningen av sårbarhet och hotbild enligt 2 kap. 6 §.

Föreskrifterna innehåller även allmänna råd som bland annat resonerar kring när en krissituation kan anses föreligga, checklista vid upprättande av plan för hantering av krissituation och informationshantering vid krissituation och exempel relaterat till bedömning av sårbarhet och hotbild.

5 Överväganden och förslag

5.1 Avsnitt 3 i bilaga I till förordning (EG) 715/2009

Gasförordningens bilaga I innehåller riktlinjer som är riktade mot systemansvariga för överföringssystem (transmissionssystem). Riktlinjerna beskrivs i tre avsnitt enligt följande:

1. Tjänster för tredjepartstillträde avseende systemansvariga för överföringssystem,
2. Principer för mekanismer för kapacitetstilldelning och förfarandena vid hantering av överbelastning avseende systemansvariga för överföringssystem samt tillämpningen av dessa vid avtalsbetingad överbelastning,
3. Fastställandet av de tekniska uppgifter som nätanvändare måste ha för att kunna få effektivt tillträde till systemet, fastställande av alla punkter som är relevanta för uppfyllandet av kraven på transparens och de uppgifter som ska offentliggöras vid alla relevanta punkter och tidsplanen för offentliggörandet.

Gasförordningen antogs den 13 juli 2009 och trädde i kraft den 3 september samma år. Gasförordningen ska tillämpas från och med den 3 mars 2011. Förordningens bilaga, avsnitt 3, reviderades under 2010. Ändringarna är relativt omfattande och utgörs av såväl omskrivningar som av helt nytillkomna textavsnitt.

Ändringarna beslutades av kommissionen den 10 november 2010 och trädde i kraft den 1 december samma år. Ändringarna ska tillämpas fr.o.m. den 3 mars 2011. I detta avsnitt ges en beskrivning av bilagans reviderade avsnitt 3, liksom bedömningar med anledning av den nya lydelsen. Det är viktigt att notera att de bedömningar som görs i det följande grundas på gällande förutsättningar vid betänkandets utformning. De nuvarande förutsättningarna kan

komma att förändras till följd av utredningens förslag, men också oberoende av dessa.

5.1.1 Punkten 3.1 Fastställande av de tekniska uppgifter som nätanvändare måste ha för att kunna få effektivt tillträde till systemet

Punkten 3.1 har kompletterats med underpunkterna 3.1.1 och 3.1.2 där den senare i grunden utgörs av den tidigare skrivningen men i utvecklad form.

Punkt 3.1.1

I den nya punkten 3.1.1 stadgas formerna för offentliggörande av information från systemansvariga. Av punkten framgår att systemansvariga ska tillhandahålla alla uppgifter som avses i punkterna 3.1.2 och 3.3.1–3.3.5 i enlighet med de krav som specificeras i underpunkterna a–g. Underpunkterna omfattar t.ex. krav på ett regelbundet och fortlöpande offentliggörande av information på en webbplats som är tillgänglig för allmänheten utan kostnad. Offentliggörandet ska ske på ett användarvänligt, tydligt, mätbart, lättillgängligt och icke-diskriminerande sätt i ett nedladdningsbart format som möjliggör kvantitativa analyser med en frekvens som anpassas till tjänsternas längd och ändringar. Offentliggörandet ska ske på medlemsstatens officiella språk och på engelska. Punkten innehåller regler för vilka enheter som ska användas liksom krav på en konsekvent användning av dessa enheter.

Av punkten 3.1.1 framgår slutligen att de systemansvariga ska tillhandahålla detaljerade uppgifter om faktiska ändringar av alla sådana uppgifter som avses i punkterna 3.1.2 samt 3.3.1–3.3.5 vid lämplig tidpunkt så snart de finns tillgängliga för de systemansvariga.

<p>Utredningens bedömning: Punkten bedöms föranleda åtgärder från svensk sida vilka specificeras i bedömningar enligt punkterna som följer.</p>
--

Punkten torde i dagsläget beröra de aktörer som delar på systemansvaret för det svenska transmissionssystemet nämligen Swedegas

AB, E.ON Gas Sverige AB samt Svenska kraftnät, i den omfattning som de hanterar information för relevanta punkter enligt vad som föreskrivs i punkten 3.2 nedan. Nämnade aktörer berörs i olika delar och omfattning beroende på kravens natur och beroende på om de kan utnyttja de undantag som finns i punkten 3.2. Således bör Swedegas AB i dagsläget t.ex. beröras av krav riktade till ägare av gränsöverskridande infrastruktur, medan E.ON Gas Sverige AB torde beröras av generella krav knutna till innehav av transmissionsnät. Svenska kraftnät torde i första hand beröras av krav knutna till balansering, flexibilitet och nomineringar.

Bilagan ska tillämpas fr.o.m. den 3 mars 2011, vilket innebär att vissa av bilagans regler omgående måste omsättas i praktiken. Samtidigt omfattar utredningens arbete ett förslag till överföring av dagens systemansvarsverksamhet för gas hos Svenska kraftnät till en ny aktör. Detta innebär att flera av de förändringar som omgående måste genomföras hos de aktörer som i dagsläget delar på systemansvaret, sannolikt kommer att bli föremål för den framtida överföringen av systemansvaret till den nya aktören.

Punkten bedöms således föranleda åtgärder från svensk sida. Då punkten emellertid hänvisar till åtgärder i enlighet med punkterna 3.1.2 samt 3.3.1–3.3.5, beskrivs det bedömda behovet av åtgärder i de följande bedömningarna.

Punkt 3.1.2

I punkten 3.1.2 stadgas vilken information som ska offentliggöras av de systemansvariga. I underpunkterna a–c specificeras omfattningen av uppgifterna. De systemansvariga ska offentliggöra åtminstone följande uppgifter om sina system och tjänster:

- a) En detaljerad och uttömmande beskrivning av de olika tjänster som erbjuds liksom de avgifter som tas ut för dessa tjänster.
- b) Olika typer av transportavtal som kan ingås för tjänsterna enligt a).
- c) Nätföreskrifter och/eller standardvillkor som fastställer samtliga nätanvändares rättigheter och skyldigheter. Med nätföreskrifter och/eller standardvillkor avses bland annat:

1. Harmoniserade transportavtal och andra relevanta dokument.
  2. Uppgifter om relevanta parametrar för gaskvalitet för alla relevanta punkter, däribland minst bruttovärmevärdet och Wobbe-talet samt uppgifter om ansvarsfrågan och nätverksanvändarnas kostnader för konvertering om gasen inte motsvarar dessa specifikationer (om det är relevant för nättillträdet).
  3. Information om tryckkrav för alla relevanta punkter (om det är relevant för nättillträdet).
  4. Förfarandet i händelse av avbrott i avbrytbar kapacitet, däribland i tillämpliga fall tidpunkt, omfattning och rangordning av enskilda avbrott (exempelvis proportionellt eller enligt principen ”först in, sist avbruten”).
- d) De harmoniserade förfarandena för användning av överförings-systemet, inklusive definition av nyckelbegrepp.
  - e) Villkor för kapacitetstilldelning, hantering av överbelastning samt förfaranden för att motverka hamstring och underlätta återanvändning.
  - f) De regler för kapacitetshandel på andrahandsmarknaden som gäller gentemot den systemansvarige.
  - g) Regler om balansering och metod för beräkning av avgifter för obalans.
  - h) I förekommande fall de flexibilitets- och toleransnivåer som utan särskild avgift inkluderas i transporttjänsterna och i andra tjänster, samt den flexibilitet som erbjuds utöver detta med tillhörande avgifter.
  - i) En ingående beskrivning av den systemansvariges gassystem med uppgift om relevanta sammanlänkningspunkter enligt definitionen i bilagans punkt 3.2 samt namnet på dem som är drifts-ansvariga för de sammanlänkade systemen eller anläggningarna.
  - j) Reglerna för anslutning till det system som drivs av den systemansvarige.
  - k) Information om nödmekanismer, i den mån som det faller inom den systemansvariges ansvarsområde, exempelvis åtgärder som kan leda till att kundgrupper kopplas bort från nätet, och andra allmänna ansvarsregler som gäller för den systemansvarige.

- l) Förfaranden för sammanlänkningspunkter som systemansvariga kommit överens om som är av betydelse för nätanvändares tillträde till de berörda överföringssystemen och som avser nätets driftskomparabilitet, förfaranden för nominering och matchning samt andra förfaranden som fastställer bestämmelser om tilldelning av gasflöden och balansering, inkluderat de metoder som tillämpas.
- m) De systemansvariga ska offentliggöra en detaljerad och uttömmande beskrivning av den metod och det förfarande som tillämpas för beräkning av den tekniska kapaciteten, däribland information om de parametrar som använts och viktiga förutsättningar.

Utredningens bedömning: De systemansvariga för transmissionssystemet, Swedegas AB och E.ON Gas Sverige AB, bör publicera information om aktuella tryckkrav i alla relevanta punkter i transmissionssystemet enligt 3.1.2 c).

Swedegas AB bör i egenskap av ägare till gränsöverskridande nät publicera information om relevanta sammanlänkningspunkter enligt kravet i punkten 3.1.2 i) och offentliggöra namn på driftsansvariga för sammanlänkade system eller anläggningar enligt kravet i samma punkt.

Kravet enligt punkten 3.1.2 k) på att systemansvariga ska offentliggöra information om nödmekanismer bör föranleda offentliggörande av information från Svenska kraftnät.

Kravet enligt 3.1.2 l) på att systemansvariga ska offentliggöra information om förfaranden för sammanlänkningspunkter som är av betydelse för nätanvändares tillträde och som avser driftskomparabilitet bör föranleda åtgärder från Swedegas AB:s sida.

Kravet enligt 3.1.2 m) på att systemansvariga ska offentliggöra detaljerad och uttömmande information om metoden för beräkning av den tekniska kapaciteten torde beröra såväl Swedegas AB som E.ON Gas Sverige AB.

Skrivningen i punkten 3.1.2 a) är enligt utredningens bedömning i sak oförändrad jämfört med den tidigare bilagans punkt 3.1 a) och torde således inte föranleda några ytterligare åtgärder från svensk sida jämfört med tidigare. Den information som enligt punkten ska

publiceras finns enligt utredningens bedömning tillgänglig på de svenska transmissionsnätägarnas webbplatser. På Swedegas AB:s webbplats www.swedegas.se publiceras en beskrivning av företagets tjänster liksom de avgifter som tas ut för dessa. Överföringsavgifterna framgår av en bilaga till det standardöverföringsavtal som publiceras på webbplatsen. E.ON Gas Sverige AB publicerar information om nättjänster på sin webbplats www.eon.se, på vilken även transmissionsnätsavgift för distributörer publiceras. Denna prislista avser nätavgifter för gasöverföring till underliggande nätägare anslutna i MR-station.

Den nya punkten 3.1.2 b) har kortats ned jämfört med den tidigare bilagans punkt 3.1 b), men i övrigt bedöms sakinnehållet vara detsamma. De transportavtal som kan ingås med de svenska transmissionsnätägarna kallas överföringsavtal (Swedegas AB) eller nätavtal (E.ON Gas Sverige AB). Avtalen tecknas mellan transmissionsnätägarna och slutförbrukare och/eller underliggande nätägare. Enligt utredningens bedömning torde inte heller denna punkt föranleda några nya åtgärder från svensk sida.

Merparten av texten i den tidigare bilagans punkt 3.1 b) har flyttats till den nya punkten 3.1.2 c) där den även har kompletterats ytterligare. Enligt underpunkten 1 avses med nätföreskrifter och/eller standardvillkor bl.a. harmoniserade transportavtal och andra relevanta dokument. Det framgår emellertid inte vad transportavtalen ska vara harmoniserade med.

Nätföreskrifter och/eller standardvillkor publiceras av såväl Swedegas AB som E.ON Gas Sverige AB. Informationen från Swedegas AB består av allmänna villkor för överföring (AVÖS) liksom information om överföringskapacitet, kapacitetsabonnemang och prognos över kapacitetsbehov. E.ON Gas Sverige AB publicerar på sin webbplats nätavgiftsbestämmelser för nätavgift för distributörer anslutna i MR-station. Avgifterna avser överföring av naturgas till distributörers nät i kommuner där E.ON Gas Sverige AB i dag har ett transmissionsnät. På webbplatsen publiceras vidare nätavgiftsbestämmelser för utökat abonnemang. Utredningen bedömer att några ytterligare åtgärder från svensk sida inte krävs på denna punkt.

Uppgifter enligt underpunkten 2 om relevanta parametrar för gaskvalitet publiceras på Swedegas AB:s webbplats www.swedegas.se i form av överföringsavtalets bilaga 5, Kvalitetsspecifikationer. Utredningen bedömer att några ytterligare åtgärder från svensk sida inte heller krävs på denna punkt.

Kravet enligt underpunkten 3 gällande publicering av tryckkrav för alla relevanta punkter gäller i den mån informationen är relevant för nättillträdet. Utan att här gå in på definitionen av relevanta punkter har utredningen inte funnit någon information om tryckkrav för några punkter över huvud taget på någon av de systemansvarigas webbplatser.

Information om tryckkrav för nättillträde torde vara relevant för nättillträdet såväl vad gäller inmatning som uttag. För t.ex. biogasproducenter som vill mata in biogas på naturgasnätet är aktuellt tryckkrav i en potentiell inmatningspunkt av stor betydelse. Det är därför utredningens bedömning att de systemansvariga för transmissionssystemet, Swedegas AB och E.ON Gas Sverige AB, bör publicera denna information för alla relevanta punkter. Med utgångspunkt från att samtliga MR-stationer i det svenska transmissionsnätet tillsammans torde utgöra en relevant punkt och att tryckkravet uppströms respektive MR-station torde ligga inom ett och samma intervall bör information vara lätt att publicera i avvaktan på en formell definition av relevanta punkter.

Underpunkten 4 ställer krav på publicering av information om förfarandet i händelse av avbrott i avbrytbar kapacitet. På www.energinet.dk, vilken är den danska systemansvarige aktörens webbplats, framgick i början av januari 2011 att mellan 16 och 40 procent av den sammanlagda bokade kapaciteten i utmatningspunkten i Dragör under januari 2011 utgjordes av avbrytbar kapacitet. All kapacitet som avtalas i det svenska transmissionssystemet betraktas emellertid som prima, dvs. kapacitet som definieras som icke avbrytbar. Av denna anledning finns det på de svenska systemansvariga aktörernas webbplatser inte någon publicerad information om förfarandet i händelse av avbrott i avbrytbar kapacitet. I de allmänna villkoren för överföring i Swedegas naturgassystem (AVÖS 2010) finns bestämmelser rörande avbrott eller begränsning. Dessa avbrott eller begränsningar har emellertid inte någon koppling till avbrytbar kapacitet, utan handlar om situationer med fara för personskada, ej uppfyllda säkerhetsbestämmelser eller i det fall den systemansvariga myndigheten (Svenska kraftnät) beordrar åtgärder som innebär avbrott eller begränsning av överföring.

Det är viktigt att understryka att avbrytbar kapacitet i gasförordningens bemärkelse inte är något som de svenska transmissionsnätägarna i dag kan påverka. Detta har flera orsaker. I den svenska marknadsmodellen avtalas kapacitet i det svenska transmissionssystemet mellan transmissionsnätägarna och slutkunder respektive

underliggande nätägare. I dag råder det inte någon kapacitetsbrist i det svenska transmissionssystemet, varför all kapacitet som avtalas betraktas som prima under förutsättning att trycket på dansk sida av gränspunkten i Dragör är tillräckligt högt.

I det överliggande danska transmissionsnätet är emellertid kapaciteten betydligt mer begränsad än i det svenska transmissionsnätet. Av denna anledning tillhandahåller Energinet.dk tre olika kapacitetsprodukter vilka utgörs av prima kapacitet, avbrytbar kapacitet nivå 1 och avbrytbar kapacitet nivå 2.

I det fall det finns tillräcklig kapacitet i det danska transmissionssystemet för att tillgodose transportkundernas önskemål erbjuds alltid prima kapacitet först. När den prima kapaciteten är fullbokad erbjuds i tur och ordning avbrytbar kapacitet nivå 1 följt av nivå 2. Att kapaciteten betecknas som avbrytbar innebär emellertid inte att den riskerar avbrytas i sin helhet. Däremot kan inskränkningar av bokad kapacitet göras av Energinet.dk vid behov. Avbrytbar kapacitet nivå 2 är den kapacitet som inskränks först, varefter nivå 1 kan beröras.

Samliga balansansvariga aktörer i Sverige är registrerade som shippers i det danska transmissionsnätet. I det fall en svensk balansansvarig aktör med avbrytbar kapacitet i det danska transmissionsnätet skulle beröras av en inskränkning i Danmark, kommer motsvarande inskränkning att överföras till den svenska sidan. Detta sker vid den matchning av handelsvärden som genomförs av Svenska kraftnät och Energinet.dk.

De svenska transmissionsnätägarna har i dag således inte någon kännedom om vilka handelsaktörer som eventuellt kan beröras av inskränkningar av bokad kapacitet i det danska transmissionsnätet. Med den svenska marknadsmodellen är frågan om avbrytbar kapacitet i gasförordningens bemärkelse något som får konsekvenser för de balansansvarigas handelsverksamhet och har således inget att göra med de avtal som tecknas med de svenska transmissionsnätägarna.

Balansansvariga aktörer i Sverige som bokar avbrytbar kapacitet genom det danska transmissionsnätet bör däremot i avtal med sina kunder ha bestämmelser som ger dem rätt att minska förbrukningen hos de kunder som omfattas av balansansvaret. Därigenom kan risken för inskränkningar i det danska transmissionssystemet avspeglas på den svenska marknaden.

Vid en överföring av systembalansansvaret till Swedegas AB kommer företaget få tillgång till Svenska kraftnäts nuvarande insyn

i handeln över Dragör. Swedegas AB kan således få insyn i vilka balansansvariga som kan påverkas av inskränkningar i avbrytbar kapacitet i det danska transmissionsnätet. Däremot kommer det även fortsättningsvis vara upp till de balansansvariga aktörerna att föra eventuella begränsningar vidare till sina respektive kunder.

Punkterna 3.1.2 d–f motsvaras enligt utredningens bedömning i sak av den tidigare bilagans punkter 3.1 c–e. I egenskap av ägare till transmissionsnät åligger det Swedegas AB och E.ON Gas Sverige AB att publicera harmoniserade förfaranden för användning av överföringssystemet enligt 3.1.2 d). Det framgår inte heller av denna punkt i förhållande till vad som förfarandena ska vara harmoniserade. Enligt utredningens bedömning publicerar dock bägge företagen information om förfaranden för användning av överföringssystemet, om än i olika omfattning.

Även villkor för kapacitetstilldelning, enligt underpunkten e), publiceras på bägge de systemansvariga aktörernas webbplatser. Information om hantering av överbelastning publiceras vare sig av Swedegas AB eller E.ON Gas Sverige AB. Swedegas AB hänvisar emellertid i detta avseende till länk från företagets webbplats till www.energinet.dk.

Med den svenska marknadsmodellen bedömer utredningen att information om förfaranden för att motverka hamstring liksom information om återanvändning av kapacitet inte är relevant. Detta beror på att den svenska marknadsmodellens form för kapacitetstilldelning inte ger något utrymme för strategiska överbokningar i syfte att utestänga andra aktörer. Publicering av information kring andrahandsmarknaden för kapacitet enligt underpunkten f) sker inte i dagsläget då det ännu inte har inrättats någon sådan andrahandsmarknad i Sverige. Detta beror på att det inte har uppstått någon kapacitetsbrist i det svenska transmissionssystemet, i kombination med den svenska marknadsmodellens funktion.

Punkten 3.1.2 g), vilken berör regler om balansering och metod för beräkning av avgifter för obalans, är ny och saknar enligt utredningens bedömning motsvarighet i den tidigare bilagan. Utredningen bedömer emellertid att det avtal om balansansvar som tecknas mellan de balansansvariga och Svenska kraftnät uppfyller kravet enligt punkten 3.1.2 g).

Eftersom balansavtalet offentliggörs bedömer utredningen att punkten inte föranleder några åtgärder från svensk sida i dagsläget.

3.1.2 h) motsvaras enligt utredningens bedömning i allt väsentligt av den tidigare bilagans punkt 3.1 f). Några transporttjänster i

bilagans mening existerar dock inte i dagsläget på den svenska gasmarknaden enligt utredningens bedömning. Informationen ska dock offentliggöras i förekommande fall, dvs. i det fall det existerar flexibilitets- och toleransnivåer som utan särskild avgift inkluderas i transporttjänsterna.

Punkten 3.1.2 i) motsvaras enligt utredningens bedömning i allt väsentligt av den tidigare bilagans punkt 3.1 g). Hänvisningen till bilagans punkt 3.2 är emellertid ny och ersätter den tidigare skrivningens hänvisning till gasmarknadsdirektivets artikel 2.14 vilken består av definitionen av begreppet stödtjänster. Genom den nya hänvisningen blir punktens krav tydligare. Samtidigt skärps kravet eftersom förordningens bilaga är direkt gällande och tillämplig i samtliga medlemsstater. Kravet på att systemansvariga ska offentliggöra vem eller vilka som är driftsansvariga för de sammanlänkade systemen eller anläggningarna saknar enligt utredningens bedömning motsvarighet i den tidigare bilagan.

Enligt utredningens bedömning bör punkten 3.1.2 i) föranleda åtgärder från Swedegas AB:s sida vad gäller kravet på offentliggörande av information om relevanta sammanlänkningspunkter enligt definitionen i bilagans punkt 3.2. Vidare bedömer utredningen att kravet på att offentliggöra namn på driftsansvariga för sammanlänkade system eller anläggningar föranleder åtgärder från Swedegas AB:s sida.

Punkten 3.1.2 j) motsvaras av den tidigare bilagans punkt 3.1 i) och torde således inte föranleda några nya åtgärder från svensk sida jämfört med tidigare.

Punkten 3.1.2 k) är ny och saknar enligt utredningens bedömning motsvarighet i den tidigare bilagan. Kravet på att systemansvariga ska offentliggöra information om nödmekanismer som t.ex. bortkoppling av olika typer av kundgrupper, bedömer utredningen föranleda åtgärder från Swedegas AB och Svenska kraftnät. Vid en framtida överföring av dagens systemansvarsverksamhet för gas från Svenska kraftnät till en ny aktör bör kravet beaktas speciellt. Punkten har även en direkt koppling till utredningens arbete med genomförande av gasförsörjningsförordningen.

Punkten 3.1.2 l) är ny och saknar enligt utredningens bedömning motsvarighet i den tidigare bilagan. Kravet på att systemansvariga ska offentliggöra information om förfaranden för sammanlänkningspunkter som är av betydelse för nätanvändares tillträde och som avser driftskompatibilitet bedömer utredningen i första hand föranleda åtgärder från Swedegas AB:s sida.

Kravet på offentliggörande av information om förfaranden för nominering, matchning, balansering m.m. som är av betydelse för nätanvändares tillträde, bedömer utredningen vara uppfyllt genom nuvarande balansavtal. Vid en framtida överföring av systemansvarsverksamheten för gas hos Svenska kraftnät till en ny aktör bör denna punkt emellertid speciellt beaktas.

Även punkten 3.1.2 m) är ny och saknar enligt utredningens bedömning motsvarighet i den tidigare bilagan. Kravet på att systemansvariga ska offentliggöra detaljerad och uttömmande information om metoden för beräkning av den tekniska kapaciteten torde i dagsläget beröra såväl Swedegas AB som E.ON Gas Sverige AB.

5.1.2 Punkten 3.2 Fastställande av alla punkter som är relevanta för uppfyllandet av kraven på transparens

Punkt 3.2.1

Här fastställs vilka punkter som ska omfattas av definitionen relevanta punkter. De relevanta punkterna ska åtminstone omfatta följande punkter:

- a) Alla inmatnings- och uttagspunkter till och från ett överföringsnät som drivs av en systemansvarig, med undantag för uttagspunkter som är anslutna till en enskild slutförbrukare och med undantag för inmatningspunkter som är direkt kopplade till en enskild producents produktionsanläggning som är belägen inom EU.
- b) Alla inmatnings- och uttagspunkter som sammanlänkar de systemansvarigas balanseringsområden.
- c) Alla punkter som sammanlänkar den systemansvariges nät med en LNG-terminal, fysiska marknadsplatser för gashandel, lagrings- och produktionsanläggningar, såvida inte dessa produktionsanläggningar omfattas av undantag enligt punkten a).
- d) Alla punkter som sammanlänkar en viss systemansvarigs nät med sådan infrastruktur som krävs för tillhandahållandet av stöd-tjänster enligt definitionen i gasmarknadsdirektivets artikel 2.14.

Utredningens bedömning: Med anledning av ändringarna i bilagans punkt 3.2.1 bör Energimarknadsinspektionen i samråd med branschens aktörer på nytt definiera de relevanta punkterna i det svenska transmissionssystemet enligt bilagans krav.

Punkten 3.2.1 a) motsvarar enligt utredningens bedömning den tidigare bilagans punkt 3.2 a). Enligt den tidigare skrivningen omfattades emellertid endast alla inmatningspunkter i den systemansvariges nät. I den nya skrivningen framgår det tydligt att enskilda slutförbrukares uttagspunkter, liksom enskilda producenters inmatningspunkter, ska undantas.

De inmatningspunkter som enligt utredningens bedömning torde betraktas som relevanta är det svenska transmissionssystemets inmatningspunkt i Dragör samt lagerpunkten i naturlagret i Skallen. Då en lagerpunkt är att betrakta som såväl inmatnings- som uttagspunkt bedömer utredningen att lagerpunkten i naturgaslagret i Skallen bör definieras som en relevant punkt även i egenskap av uttagspunkt. Vidare är det utredningens uppfattning att samtliga MR-stationer i det svenska transmissionssystemet tillsammans bör utgöra en relevant punkt. Dessa tre relevanta punkter torde tillsammans omfatta all entry/exit i det svenska transmissionssystemet då det i dag inte finns någon exit i transit-hänseende.

Punkten 3.2.1 b) är ny och saknar enligt utredningens bedömning motsvarighet i den tidigare bilagan. Enligt utredningens bedömning utgör det svenska naturgassystemet i sin helhet ett balanseringsområde. För svenskt vidkommande torde således inmatningspunkten i Dragör även kunna betraktas som en relevant punkt i egenskap av sammanlänkningspunkt mellan två balanseringsområden.

Punkten 3.2.1 c) är enligt utredningens bedömning en vidareutveckling av de tidigare punkterna 3.2 d) och 3.2 e). Lagerpunkten i naturgaslagret i Skallen torde inte omfattas av undantaget enligt 3.2.1 a) varför utredningen bedömer att denna punkt bör definieras som en relevant punkt.

Punkten 3.2.1 d) motsvaras i allt väsentligt av den tidigare bilagans punkt 3.2 f). Punkten hänvisar till gasmarknadsdirektivets artikel 2.14 vilken definierar begreppet stödtjänster. Med stödtjänster avses de tjänster som är nödvändiga för tillträdet till och driften av överförings- eller distributionsnät eller LNG-anlägg-

ningar och/eller lagringsanläggningar, inklusive lastbalans, blandning och injektion av inerta gaser med undantaget anläggningar som uteslutande är förbehållna systemansvariga för överföringsystemet när de utför sina uppgifter. I det fall de relevanta punkterna i det svenska transmissionssystemet definieras som inmatningspunkten i Dragör, lagerpunkten i naturgaslagret i Skallen och samtliga MR-stationer samlade i en relevant punkt bedömer utredningen kravet enligt 3.2.1 d) vara uppfyllt.

Punkt 3.2.2

Enligt punkten 3.2.2 ska information till enskilda slutförbrukare och till produktionsanläggningar, som inte omfattas av definitionen av relevanta punkter enligt punkten 3.2.1 a), offentliggöras i samlad form, åtminstone per balanseringsområde. Av stycket framgår även att kumuleringen av enskilda slutförbrukare och av produktionsanläggningar, som inte omfattas av definitionen av relevanta punkter enligt punkten 3.2.1 a), ska betraktas som en relevant punkt vid bilagans tillämpning.

Utredningens bedömning: Det bör finnas tre relevanta punkter i det svenska transmissionssystemet för gas.

Punkten 3.2.2 är ny och saknar enligt utredningens bedömning motsvarighet i den tidigare bilagan. Enligt utredningens bedömning bör det enligt bilagans nya skrivning finnas tre relevanta punkter i det svenska transmissionssystemet för gas.

Punkt 3.2.3

I punkten 3.2.3 används uttrycket ”överföringsansvariga” (transmission operators) i stället för uttrycket systemansvariga. Utredningen utgår emellertid från att en aktör som bedriver transmissionsverksamhet i Sverige är att betrakta som en TSO. Av punkten framgår att systemansvariga ska omfattas av undantag från att offentliggöra information enligt kraven i bilagans punkt 3.3 i de fall:

- punkter mellan två eller flera systemansvariga sköts enbart av de berörda systemansvariga utan någon som helst avtalsenlig eller funktionsmässig inblandning från systemanvändare, eller
- punkter förbinder ett transmissionssystem med ett distributionssystem och det inte finns någon avtalsbetingad överbelastning vid dessa punkter.

Den nationella tillsynsmyndigheten får dock kräva att de systemansvariga ska offentliggöra de krav som förtecknas i punkt 3.3 för grupper av eller alla de undantagna punkterna. I dessa fall ska informationen, i den mån den är tillgänglig för den systemansvarige, offentliggöras i samlad form på lämplig nivå, åtminstone per balanseringsområde. De aggregerade punkterna ska vid tillämpningen av bilagan betraktas som en relevant punkt.

Utredningens bedömning: Samtliga MR-stationer i det svenska naturgassystemet bör kunna betraktas som en relevant punkt. Swedegas AB och E.ON Gas Sverige AB bör kunna undantas från krav på offentliggörande av vissa uppgifter enligt bilagans punkt 3.3.

5.1.3 Punkten 3.3 Uppgifter som ska offentliggöras för alla relevanta punkter och tidsplanen för offentliggörandet

Punkt 3.3.1

Av punkten 3.3.1 framgår att de systemansvariga för alla relevanta punkter ska offentliggöra sådana uppgifter som förtecknas i leden a–g för samtliga tjänster och stödtjänster som tillhandahålls. Dessa sifferuppgifter ska offentliggöras i form av numeriska uppgifter, med tim- eller dagsbaserade perioder som motsvarar den minsta referensperioden för kapacitetsbokning, nominering och renominering samt den minsta betalningsperiod för vilken avgifterna för obalans beräknas.

Om den minsta referensperioden avviker från en daglig period ska den information som anges i leden a–g också göras tillgänglig för den dagliga perioden. Denna information och uppdateringarna ska offentliggöras så snart den systemansvarige har tillgång till

uppgifterna. Kravet på offentliggörandet ska läsas som att det i praktiken ska ske i realtid.

De uppgifter som ska offentliggöras för alla relevanta punkter är följande:

- a) Teknisk kapacitet för flöden i båda riktningar.
- b) Total avtalad fast och avbrytbar kapacitet i båda riktningar.
- c) Nomineringar och renomineringar i båda riktningar.
- d) Tillgänglig fast och avbrytbar kapacitet i båda riktningar.
- e) Faktiska fysiska flöden.
- f) Planerat och faktiskt avbrott i avbrytbar kapacitet.
- g) Planerade och oplanerade avbrott i fasta tjänster och information om återupprättande av fasta tjänster. Som exempel ges systemunderhåll och trolig varaktighet för avbrott på grund av underhåll. Planerade avbrott ska offentliggöras minst 42 dagar i förväg.

Utredningens bedömning: Swedegas AB bör i egenskap av ägare till gränsöverskridande nät kunna ansöka om undantag från kravet på fysisk kapacitet i båda riktningar i Dragör enligt gasförsörjningsförordningen.

Swedegas AB bör oavsett eventuellt undantag offentliggöra status för kapacitet i båda riktningar i Dragör. I detta avseende bör tydliggöras huruvida kapaciteten avser såväl fysisk som virtuell kapacitet i båda riktningar.

Vissa av skrivningarna i den tidigare bilagans punkt 3.3.1 har flyttats till den nya bilagans punkt 3.1.1 vilken fastställer formerna för offentliggörandet. I övrigt har den inledande texten i punkten 3.3.1 kompletterats med krav på uppgifternas upplösning liksom referensperiod.

Punkten 3.3.1 a) motsvaras enligt utredningens bedömning av den tidigare bilagans punkt 3.3.1 a). Däremot har den tidigare skrivningen "högsta möjliga tekniska kapacitet" ersatts av "teknisk kapacitet". Utredningen bedömer att denna punkt inte föranleder några nya krav på åtgärder från svensk sida jämfört med tidigare.

I punkten 3.3.1 b) har texten kompletterats med ”fast” kapacitet liksom ”i båda riktningar”. Enligt utredningens bedömning i avsnitt 5.5 bör den svenska systemansvariga aktören, i dagsläget Swedegas AB i egenskap av ägare till gränsöverskridande nät, kunna söka om undantag från kravet på fysisk kapacitet i båda riktningar i Dragör enligt gasförsörjningsförordningen. Oavsett om så sker och oavsett om ansökan blir godkänd eller ej, bedömer utredningen emellertid att Swedegas AB bör offentliggöra status för kapacitet i båda riktningar i Dragör. I detta avseende bör tydliggöras huruvida kapaciteten avser såväl fysisk som virtuell kapacitet i båda riktningar.

Punkten 3.3.1 c) är ny och saknar enligt utredningens bedömning motsvarighet i den tidigare bilagan. Kravet på att offentliggöra nomineringar och renomineringar i bägge riktningar träffar i dag Svenska kraftnät. Vid en överföring av dagens systemansvarsverksamhet för gas från Svenska kraftnät till en ny aktör bör punkten speciellt beaktas.

Punkten 3.3.1 d) är enligt utredningens bedömning en kompletterad variant av den tidigare bilagans punkt 3.3.1 c), vilken endast avsåg tillgänglig kapacitet. Av punkten framgår nu att information om tillgänglig fast såväl som avbrytbar kapacitet i båda riktningar ska offentliggöras av den systemansvarige. Utredningens bedömning av denna punkt överensstämmer med bedömningen av punkten 3.3.1 b).

Kravet enligt punkten 3.3.1 e) om offentliggörande av faktiska flöden är nytt och saknar enligt utredningens bedömning motsvarighet i den tidigare bilagan. Kravet bör i första hand träffa Swedegas AB i egenskap av ägare till gränsöverskridande nät. Swedegas AB publicerar redan i dag information om faktiska flöden.

Punkten 3.3.1 f) är ny och saknar enligt utredningens bedömning motsvarighet i den tidigare bilagan. Krav på offentliggörande av planerat och faktiskt avbrott av avbrytbar kapacitet bör enligt utredningen i dagsläget inte föranleda några åtgärder från svensk sida, så länge det rör sig om den typ av avbrytbar kapacitet som beskrivits i bedömningen under punkten 3.1.2 c).

När det gäller avbrott eller begränsningar med koppling till situationer med fara för personskada, ej uppfyllda säkerhetsbestämmelser eller verkställande av åtgärder enligt den systemansvariga myndigheten, omfattas dessa redan av de allmänna villkoren för överföring i Swedegas naturgassystem (AVÖS 2010).

Även punkten 3.3.1 g) är ny och saknar enligt utredningens bedömning motsvarighet i den tidigare bilagan. Kravet på offentliggörande av planerade och oplanerade avbrott i fasta tjänster och information om återupprättande av fasta tjänster torde enligt utredningens bedömning föranleda åtgärder från såväl Swedegas AB:s sida vad gäller gränspunkten i Dragör som från E.ON Gas Sverige AB:s sida vad gäller lagerpunkten i Skallen. Enligt bedömningen av punkten 3.2.3 torde MR-stationerna omfattas av det undantag som tidigare har beskrivits.

Punkt 3.3.2

Av punkten 3.3.2 framgår att uppgifter i enlighet med punkt 3.3.1 a), b) och d) ska offentliggöras åtminstone 18 månader i förväg för alla relevanta punkter.

Utredningens bedömning: E.ON Gas Sverige AB bör 18 månader i förväg offentliggöra information enligt punkten 3.3.1 a), b) och d) för den relevanta punkten avseende lagerpunkten i naturgaslagret i Skallen.

Swedegas AB bör 18 månader i förväg offentliggöra information enligt punkten 3.3.1 a), b) och d) för den relevanta punkten avseende gränspunkten i Dragör. I den mån efterfrågade uppgifter i Dragör ägs av Energinet.dk bör Swedegas AB bidra till offentliggörande av denna information genom länk från sin webbplats till Energinet.dk:s webbplats.

Krav på offentliggörande av motsvarande information avseende de svenska MR-stationerna bör omfattas av undantaget enligt punkten 3.2.3.

Punkten 3.3.2 motsvaras enligt utredningens bedömning av den tidigare bilagans punkt 3.3.2, men är omskriven i konsekvens med ändringar gjorda i leden a–g enligt punkten 3.3.1. Information om historisk och framtida kapacitet i Dragör publiceras på Energinet.dk:s webbplats vilken är länkad till Swedegas AB:s webbplats. E.ON Gas Sverige AB bör 18 månader i förväg offentliggöra motsvarande information för den relevanta punkten avseende lagerpunkten i naturgaslagret i Skallen. När det gäller den av underliggande nätägare

avtalade kapaciteten i MR-stationer finns denna information endast i aggregerad form för samtliga MR-stationer samlade som en relevant punkt. Denna bedömer utredningen emellertid omfattas av det undantag som stadgas i bilagans punkt 3.2.3.

Punkt 3.3.3

Enligt punkten 3.3.3 ska de systemansvariga löpande offentliggöra historiska uppgifter om kraven i punkt 3.3.1 a–g för de senaste fem åren.

Utredningens bedömning: Swedegas AB och E.ON Gas Sverige AB bör för sina respektive relevanta punkter offentliggöra historiska uppgifter för de senaste 5 åren enligt bilagans punkt 3.3.1 a–g, dock med beaktande av undantaget för MR-stationerna enligt bilagans punkt 3.2.3.

Den nya punkten 3.3.3 motsvarar enligt utredningens bedömning i viss mån den tidigare bilagans punkt 3.3.4, vilken dock inte ställde mer långtgående krav än historiska uppgifter under de senaste tre åren. Bortsett från att den publicerade informationen ska sträcka sig två år längre bakåt i tiden än tidigare bedömer utredningen att punkten inte föranleder några ytterligare åtgärder från svensk sida. Vid tillämpning av bilagans punkt 3.3.3 bör emellertid undantaget för MR-stationer enligt punkten 3.2.3 beaktas.

Punkt 3.3.4

Enligt denna punkt ska de systemansvariga dagligen offentliggöra uppmätta värden för bruttovärmevärdet eller Wobbetalen vid alla relevanta punkter. Preliminära uppgifter ska offentliggöras senast tre dagar efter respektive gasdag. De slutgiltiga uppgifterna ska offentliggöras inom tre månader efter utgången av respektive månad.

Utredningens bedömning: Dagens hantering av slutliga värmevärden bedöms uppfylla bilagans krav. Däremot torde kravet på att offentliggöra preliminära övre värmevärden senast tre dagar efter respektive gasdag föranleda åtgärder från såväl Energinet.dk:s som från Svenska kraftnäts sida. Vid en framtida överföring av

dagens systemansvarsverksamhet från Svenska kraftnät till en ny aktör bör kravet enligt denna punkt beaktas speciellt.

Punkten 3.3.4 är ny och saknar enligt utredningens bedömning motsvarighet i den tidigare bilagan. Bruttovärmevärde benämns i Sverige som övre värmevärde. Svenska kraftnät beräknar i dagsläget det preliminära övre värmevärdet som ett medelvärde av det övre värmevärdet de 22 första dagarna i månaden före leveransmånaden. Basen för beräkningen är uppmätta värmevärden som erhålls från Energinet.dk. Det preliminära övre värmevärdet presenteras senast den 25:e i månaden före aktuell gasmånad. Slutligt övre och undre värmevärde tillhandahålls från Energinet.dk efter leveransmånaden. Det slutliga värmevärdena offentliggörs i dagsläget av Svenska kraftnät senast den 3:e vardagen månaden efter aktuell gasmånad.

Bilagans krav omfattar bruttovärmevärdet eller Wobbetalen vid alla relevanta punkter. Enligt resonemanget ovan bedömer utredningen att dessa utgörs av inmatningspunkten i Dragör, lagerpunkt Skallen samt alla MR-stationer samlade i en relevant punkt. Den sistnämnda relevanta punkten torde dock falla inom ramen för undantaget enligt bilagans punkt 3.2.3.

Under 2010 varierade det slutliga övre värmevärdet mellan som lägst 12,099 kWh/Nm³ i juli och som högst 12,149 kWh/Nm³ i november. Differensen mellan det lägsta och det högsta uppmätta övre värmevärdet uppgår till drygt 0,4 procent. Jämförelsen avser avräkningsgrundande månadsmedelvärden varför enskilda värmevärden kan uppvisa större skillnader. Mot bakgrund av transmissionssystemets begränsade omfattning med en stamledning om 390 km och grenledningar om sammanlagt cirka 230 km, torde emellertid de publicerade värmevärdena även fortsättningsvis kunna gälla för samtliga relevanta punkter, oavsett tillämpning av undantag enligt bilagans punkt 3.2.3. I det fall värmevärdet framgent skulle bli behäftat med en större variation finns även möjlighet till värmevärdesbestämning genom befintlig gaskromatograf utanför Falkenberg.

Enligt utredningens bedömning uppfyller således dagens hantering av slutliga värmevärden bilagans krav. Däremot torde kravet på att offentliggöra preliminära uppgifter senast tre dagar efter respektive gasdag föranleda åtgärder från såväl Energinet.dk:s som från Svenska kraftnäts sida. Vid en framtida överföring av dagens systemansvarsverksamhet från Svenska kraftnät till en ny aktör bör kravet enligt denna punkt beaktas speciellt.

Punkt 3.3.5

Enligt punkten 3.3.5 ska de systemansvariga årligen för alla relevanta punkter offentliggöra tillgänglig kapacitet, bokad och teknisk kapacitet för alla år för vilka kapacitet har avtalats plus ett år och åtminstone för de kommande tio åren. Uppgifterna ska uppdateras åtminstone varje månad och oftare om det inkommer nya uppgifter. Offentliggörandet ska återspegla den tidsperiod för vilken kapacitet erbjuds på marknaden.

Utredningens bedömning: Swedegas AB och E.ON Gas Sverige AB bör för sina respektive relevanta punkter årligen offentliggöra information enligt punktens krav med undantag för den relevanta punkten avseende MR-stationerna, vilken utredningen bedömer omfattas av undantaget enligt punkten 3.2.3.

5.1.4 Punkten 3.4 Uppgifter som ska offentliggöras om överföringssystemet och tidsplanen för offentliggörandet

Punkt 3.4.1

Enligt punkten 3.4.1 ska de systemansvariga se till att den kumulerade kapacitet som erbjuds och avtalas på andrahandsmarknaden offentliggörs och uppdateras varje dag, om denna information är tillgänglig för den systemansvarige. Med andrahandsmarknaden avses den marknad där kapacitet säljs från en nätanvändare till en annan nätanvändare. De uppgifter som ska offentliggöras och uppdateras varje dag ska specificera följande:

- a) Sammanlänkningspunkt där kapaciteten säljs
- b) Typ av kapacitet, t.ex. inmatning, uttag, fast, avbrytbar
- c) Kapacitetsnyttjanderättens mängd och längd
- d) Typ av försäljning, t.ex. överföring eller tilldelning
- e) Totala antalet transaktioner/överföringar
- f) Eventuella andra villkor som den systemansvarige känner till och som nämns i punkt 3.3

Av punkten framgår att i den mån som information enligt ovan tillhandahålls av en tredje part ska systemansvariga undantas från bestämmelsen.

Utredningens bedömning: Punktens krav bedöms inte vara tillämpbara för svensk del.

Punkten 3.4 är i sin helhet ny och saknar enligt utredningens bedömning motsvarighet i den tidigare bilagan. I dagsläget har det inte inrättats någon andrahandsmarknad för kapacitet i det svenska transmissionssystemet. Utredningen bedömer att detta förhållande i första hand beror på att det ännu inte uppstått någon kapacitetsbrist i det svenska transmissionssystemet för gas. Likaså medför den svenska marknadsmodellen för gas att den kapacitet som avtalas av slutkunder och underliggande nätägare inte förutsättningslöst kan flyttas till annan part i andra punkter även om det funnits behov eller förutsättningar för en andrahandsmarknad.

Punkt 3.4.2

I punkten 3.4.2 fastställs att de systemansvariga ska offentliggöra harmoniserade villkor enligt vilka de accepterar kapacitetsöverföringar (t.ex. överföringar och tilldelningar). Dessa bestämmelser måste inkludera följande:

- a) En beskrivning av standardiserade produkter som kan säljas på andrahandsmarknaden.
- b) Ledtid för genomförande/godkännande/registrering av transaktioner på andrahandsmarknaden. Vid förseningar måste anledningen offentliggöras.
- c) Anmälan av säljaren eller den tredje part som avses i punkten 3.4.1 till den systemansvarige om säljarens och köparens namn och kapacitetsuppgifter i enlighet med punkten 3.4.1.

Av punkten framgår att i den mån som informationen enligt ovan tillhandahålls av en tredje part ska systemansvariga undantas från bestämmelsen.

Utredningens bedömning: Punktens krav bedöms inte vara tillämpbara för svensk del.

I likhet med bedömningen av punkten 3.4.1 konstaterar utredningen att det i dagsläget inte finns några standardiserade produkter som kan säljas på andrahandsmarknaden. I konsekvens med detta finns heller inte några ledtider för transaktioner eller säljare av kapacitet i andra hand.

Punkt 3.4.3

Punkten 3.4.3 stadgar att varje systemansvarig, när det gäller balanseringen av systemet, senast en månad efter att balanseringsperioden löpt ut och för varje balanseringsperiod ska tillhandahålla varje nätanvändare volymuppgifter om den specifika preliminära obalansen och om kostnaderna per enskild nätanvändare. De slutliga uppgifterna ska meddelas inom tre månader efter att balansperioden löpt ut. Slutliga uppgifter om kunder som mottagit leveranser enligt standardiserade belastningsprofiler kan tillhandahållas upp till 14 månader senare. I den mån som sådan information tillhandahålls av en tredje part ska systemansvariga undantas från denna bestämmelse. När sådana uppgifter tillhandahålls ska kommersiellt känsliga uppgifter behandlas konfidentiellt.

Utredningens bedömning: Punkten bedöms inte föranleda några åtgärder från svensk sida i dagsläget. Vid eventuella förändringar av balanseringsmetoden vid en framtida överföring av dagens systemansvarsverksamhet från Svenska kraftnät till en ny aktör, bör kraven i punkten särskilt beaktas.

Svenska kraftnät ansvarar i dagsläget, i egenskap av systemansvarig myndighet, för att den kortsiktiga balansen mellan inmatning och uttag i det svenska naturgassystemet upprätthålls. Genom det balansavtal som upprättas mellan respektive balansansvarig aktör och Svenska kraftnät, åtar sig Svenska kraftnät att avräkna respektive balansansvarigs preliminära obalans per dygn.

Beräkning av preliminär obalans utförs av Svenska kraftnät så snart mätvärden för den senaste passerade gasdagen har erhållits. Uppgifterna rapporteras till respektive balansansvarig senast kl. 12:00 dagen efter leveransdygnet. Den preliminära obalansen per dygn ligger inte till grund för debitering.

Respektive balansansvarigs slutliga obalans per gasdag under leveransmånaden beräknas så snart slutliga mätvärden har erhållits för den gångna leveransmånaden. Uppgifterna rapporteras normalt senast den 25:e i månaden efter leveransmånaden och ligger till grund för debitering.

Eftersom den energimängd som omsätts i de schablonavräknade uttagspunkterna på den svenska gasmarknaden är mycket liten jämfört med den energimängd som omsätts i de timmätta och dygnrapporterade uttagspunkterna, sker slutavräkning varje månad.

Av punktens skrivningar framgår även att systemansvariga ska undantas av punktens krav om informationen kring balanseringen sköts av en tredje part. Den tredje parten tar i dessa fall över den skyldighet att offentliggöra information som annars åligger den systemansvarige. I enlighet med gasförordningen, artikel 1 sista stycket, får medlemsstaterna inrätta ett organ i enlighet med gasmarknadsdirektivet, vilket ska genomföra en eller flera av de uppgifter som brukar handhas av den systemansvarige för överföringssystemet.

Utredningen bedömer mot bakgrund av detta att nuvarande balanseringsmetod uppfyller kraven enligt punkten 3.4.3 och att punkten således inte föranleder några åtgärder från svensk sida i dagsläget. Vid eventuella förändringar av balanseringsmetoden vid en framtida överföring av dagens systemansvarsverksamhet från Svenska kraftnät till en ny aktör, bör kraven i punkten särskilt beaktas.

Punkt 3.4.4

När tredje parter erbjuds flexibilitetstjänster utöver toleransnivåerna ska systemansvariga enligt punkten 3.4.4 offentliggöra dagliga prognoser om den maximala flexibilitetsmängden för nästkommande dag, bokad flexibilitet och den flexibilitet som marknaden förfogar över nästkommande gasdag. Den systemansvarige ska i slutet av varje gasdag dessutom offentliggöra efterhandsinformation om det kumulerade nyttjandet av varje flexibili-

tetstjänst. Om den nationella tillsynsmyndigheten är övertygad om att sådan information skulle kunna ge utrymme för potentiellt missbruk från nätanvändarnas sida, får den bevilja den systemansvarige undantag från denna skyldighet.

Utredningens bedömning: Svenska kraftnät bör i slutet av varje gasdag publicera information kring den aggregerade balanskontoställningen. Punkten bedöms i övrigt inte föranleda några åtgärder från svensk sida i dagsläget. Vid eventuella förändringar av balanseringsmetoden vid en framtida överföring av dagens systemansvarsverksamhet från Svenska kraftnät till en ny aktör, bör kraven i punkten särskilt beaktas.

I dagsläget erhåller respektive balansansvarig ett balanskonto hos Svenska kraftnät på vilket den balansansvariges obalans ackumuleras. Några flexibilitetstjänster utöver toleransnivåerna förekommer i dagsläget inte. Svenska kraftnät fastställer dagen före leveransdygnet det tillåtna intervallet för summan av de balansansvarigas balanskonton vid utgången av leveransdygnet.

Utrymmet på respektive balanskonto baseras på den balansansvariges maximala månadsmedeleffekt i de inmatnings- och uttagspunkter som balansansvaret omfattar för den kommande månaden. Det totala tillåtna intervallet beräknas med utgångspunkt från aktuella driftsförutsättningar i transmissionssystemet. Uppgifter om utgående balans på respektive balansansvarigs balanskonto rapporteras av Svenska kraftnät senast kl. 12:00 dagen efter leveransdygnet. Svenska kraftnät bör efter varje gasdag publicera information kring den aggregerade balanskontoställningen gällande föregående gasdags slut.

Med undantag från kravet på publicering av den aggregerade balanskontoställningen bedömer utredningen att nuvarande balanseringsmetod uppfyller kraven enligt punkten 3.4.4. Vid eventuella förändringar av balanseringsmetoden vid en framtida överföring av systemansvaret från Svenska kraftnät till en ny aktör, bör punktens krav särskilt beaktas.

Punkt 3.4.5

Enligt punkten 3.4.5 ska de systemansvariga per balanseringsområde offentliggöra gasmängden i överföringssystemet i början av varje gasdag och den beräknade gasmängden i överföringssystemet i slutet av varje gasdag. Den beräknade gasmängden för slutet av gasdagen ska uppdateras varje timme under hela gasdagen. Om avgifter för obalans beräknas varje timme ska den systemansvarige offentliggöra gasmängden i överföringssystemet i timbaserade perioder. Alternativt ska systemansvariga offentliggöra, per balanseringsområde, alla användares kumulerade obalans i början av varje balanseringsperiod och den beräknade kumulerade obalansen för alla användare i slutet av varje gasdag. Om den nationella tillsynsmyndigheten är övertygad om att sådan information skulle kunna ge utrymme för potentiellt missbruk från nätanvändarnas sida, får den bevilja den systemansvarige undantag från denna skyldighet.

Utredningens bedömning: Swedegas AB bör offentliggöra gasmängden i överföringssystemet i början av varje gasdag och löpande offentliggöra uppgifter om beräknad gasmängd i transmissionssystemet vid gasdagens slut. Den beräknade gasmängden vid gasdagens slut bör uttryckas som miljoner Nm³ och publiceras per timme.

Alternativt kan Svenska kraftnät välja att offentliggöra uppgifter om samtliga balansansvarigas aggregerade obalanser i början av varje gasdag och de beräknade aggregerade obalanserna i slutet av varje gasdag.

Enligt utredningens bedömning utgör det svenska naturgassystemet i sin helhet ett balanseringsområde. Då det är Svenska kraftnät som ansvarar för den kortsiktiga balanseringen av det svenska naturgassystemet torde det vara Svenska kraftnät som i dagsläget formellt sett träffas av punktens krav.

I egenskap av ägare till stamledningen beräknar Swedegas AB dagligen förändring av linepack och rapporterar detta till Svenska kraftnät. Utredningen bedömer emellertid att aktuell linepack inte kan anses motsvara punktens krav i fråga om överföringssystemets beräknade gasmängd. Den beräknade gasmängden i överförings-

systemet bör enligt utredningens bedömning uttryckas som miljoner Nm³. Swedegas AB kan enligt uppgift ta fram information om beräknad gasmängd vid gasdagens slut på begäran från Svenska kraftnät för publicering per timme.

Punkt 3.4.5 kan även tolkas som att den systemansvarige, som alternativ till kravet ovan, kan välja att publicera information om samtliga användares obalans i aggregerad form i början av varje balanseringsperiod. De beräknade obalanserna ska då publiceras i aggregerad form i slutet av varje gasdag. Balanseringsperioden för svenskt vidkommande avser en gasdag. Det torde således vara upp till Svenska kraftnät att välja vilket av alternativen ovan som bör tillämpas. Om tillsynsmyndigheten får anledning att misstänka att informationen kan missbrukas kan tillsynsmyndigheten överväga ett undantag från punktens krav.

Punkt 3.4.6

Punkten 3.4.6 fastställer att de systemansvariga ska tillhandahålla användarvänliga verktyg för beräkning av tariffer.

Utredningens bedömning: Det åligger Swedegas AB och E.ON Gas Sverige AB att fr.o.m. den 3 mars 2011 tillhandahålla användarvänliga verktyg för slutförbrukares och underliggande nätägares beräkning av tariffer enligt punktens krav.

I den svenska marknadsmodellen avtalas kapacitet i transmissionssystemet mellan transmissionsnätägare och slutförbrukare respektive underliggande nätägare. I egenskap av ägare till det svenska transmissionsnätet åligger det därför Swedegas AB och E.ON Gas Sverige AB att fr.o.m. den 3 mars 2011 tillhandahålla användarvänliga verktyg för slutförbrukares och underliggande nätägares beräkning av tariffer enligt punktens krav. Enligt uppgift från branschen finns dessa verktyg framtagna redan i dagsläget.

Punkt 3.4.7

I punkten 3.4.7 stadgas att de systemansvariga på ett effektivt sätt ska registrera alla kapacitetsavtal och all annan relevant information i samband med beräkning och tillhandahållande av tillgänglig kapacitet. De relevanta nationella myndigheterna ska ha tillgång till dessa uppgifter under minst fem år, i synnerhet vad gäller enskilda nomineringar och avbrott. De systemansvariga ska bevara dokumentation om all relevant information som fastställs i punkt 3.3.4 och 3.3.5 under minst fem år och vid behov ge tillsynsmyndigheterna tillgång till informationen. Båda parterna ska respektera principen om bevarande av affärshemligheter.

Utredningens bedömning: Swedegas AB och E.ON Gas Sverige AB bör tillse att registrering av nuvarande nät/nät-avtal med underliggande nätägare liksom av eventuella avbrott sker på ett effektivt sätt. Detsamma bör gälla övrig relevant information i samband med beräkning och tillhandahållande av tillgänglig kapacitet. Svenska kraftnät tillser att löpande registrering av enskilda nomineringar sker på ett effektivt sätt. Tillsynsmyndigheten ska ha tillgång till uppgifterna från Swedegas AB, E.ON Gas Sverige AB och Svenska kraftnät under minst fem år.

Enligt utredningens bedömning träffas i dagsläget Swedegas AB, E.ON Gas Sverige AB samt Svenska kraftnät av kraven i denna punkt. Utredningen bedömer att de nuvarande ägarna till det svenska transmissionssystemet för gas, Swedegas AB och E.ON Gas Sverige AB, ska tillse att registrering av nuvarande nät/nät-avtal med underliggande nätägare sker på ett effektivt sätt. Det samma bör gälla övrig relevant information i samband med beräkning och tillhandahållande av tillgänglig kapacitet.

När det gäller enskilda nomineringar är detta information som i dagsläget innehas av Svenska kraftnät i egenskap av systemansvarig myndighet. Energimarknadsinspektionen bör i egenskap av tillsynsmyndighet kunna tillhandahålla uppgifter om avbrott från såväl transmissionsnätägarna som av Svenska kraftnät.

Vid en eventuell framtida överföring av systemansvaret från Svenska kraftnät till en ny aktör bör den dokumentation som ska bevaras under fem år överföras mellan berörda aktörer.

5.2 Den framtida hanteringen av systemansvaret för gas

En överföring av nuvarande systemansvarsverksamhet för gas hos Svenska kraftnät till en ny aktör är en förändring med inverkan på mer än enbart den kortsiktiga balanseringen av det svenska naturgassystemet. Detta beror bl.a. på att frågan är kopplad till försörjningstryggheten för gas.

Enligt kommittédirektivet ska utredningen föreslå formerna för en överföring av dagens systemansvarsverksamhet från Svenska kraftnät till en ny aktör inom ramen för gasmarknadsdirektivets TSO-lösning. Samtidigt som utredningen ska utgå från att det svenska transmissionsnätet för gas även fortsättningsvis ska förvaltas i icke-statlig regi, ska utredningen beakta gasmarknadsdirektivets krav på ägarmässig åtskillnad.

När det gäller alternativa lösningar, dvs. ISO- respektive ITO-lösningen, eller en lösning enligt gasmarknadsdirektivets artikel 9.9 (den s.k. fjärde lösningen), har dessa belysts av Nya el- och gasmarknadsutredningen och efter övervägande valts bort inom den utredningen.

Kommittédirektiv 2010:60, vilket ligger till grund för arbetet inom FRANS, pekar inte ut vilken aktör som bör överta Svenska kraftnäts nuvarande systemansvarsverksamhet för gas. Utredningen bedömer dock att det är nödvändigt att föreslå vilken aktör som ska stå som mottagare av de överförda arbetsuppgifterna. Utan att föreslå en tydlig mottagare anser utredningen att det skulle vara svårt att utforma ett konkret förslag och utreda dess konsekvenser.

Utredningens målsättning är att utforma förslag till anpassningar i regelverket som möjliggör en effektiv och sammanhållen TSO-lösning där ansvaret för den kortsiktiga balanseringen kan hanteras av en och samma aktör som äger det svenska transmissionsnätet för gas. Samtidigt är strävan att regelverket ska anpassas på ett sätt som inte låser vissa funktioner till specifika aktörer, vilket är fallet i nuvarande reglering.

Utredningens föreslagna ändringar av regelverket tillåter således att varje aktör som uppfyller erforderliga krav ska kunna träda in i rollen som systembalansansvarig, med ett minimum av ytterligare ändringar av regelverket.

5.2.1 Begreppet transmissionsnätoperatör

I regeringens proposition 2010/11:70 Tredje inreklamspaketet för el och naturgas konstateras att det krävs nya bestämmelser i lag för att genomföra gasmarknadsdirektivets krav i fråga om åtskillnad av överföringssystem och systemansvariga för överföringssystem.

Vidare identifieras ett behov av en samlande benämning på de aktörer som omfattas av gasmarknadsdirektivets krav på systemansvariga för överföringssystem (TSO). Regeringen konstaterar emellertid att termen "systemansvariga för överföringssystem" av flera skäl bör betraktas som olämplig i svensk författningstext, inte minst med hänsyn till att det med "överföring av naturgas" i naturgaslagen (2005:403) avses "överföring av naturgas för annans räkning genom såväl transmissionsledningar som distributionsledningar" (1 kap. 6 §).

Regeringen påpekar att termen "transmission" är allmänt accepterad bland dem som verkar på naturgasområdet i Sverige när det gäller sådan transport av naturgas i högtrycksledningar som i gasmarknadsdirektivets svenska version betecknas som "överföring". Även förkortningen "TSO" för "transmission system operator" är ofta använd, varför benämningen transmissionsnätoperatör framstår som en lämplig beteckning i den svenska författningstexten.

En transmissionsnätoperatör föreslås enligt propositionen avse den som bedriver överföring av naturgas i en högtrycksledning eller nät som i huvudsak består av högtrycksledningar med undantag för högtrycksledning som huvudsakligen används i samband med lokal distribution av naturgas.

Utredningen anser att den föreslagna lydelsen i allt väsentligt överensstämmer med gasmarknadsdirektivets definition av överföring (transmission), dvs. den verksamhet som utövas av en transmissionsnätoperatör. Mot bakgrund av detta väljer utredningen i det följande att använda sig av föreslagen benämning.

Av propositionen framgår även att Svenska kraftnät i sin nuvarande roll som systemansvarig myndighet träffas av gasmarknadsdirektivets krav på effektiv åtskillnad och certifiering. I egenskap av systemansvarig myndighet utför Svenska kraftnät vissa av de uppgifter som normalt sett brukar utföras av en transmissionsnätoperatör, vilket är förenligt med gasförordningens artikel 1 sista stycket. Med föreslagen definition av transmissionsnätoperatör omfattas emellertid inte Svenska kraftnät av begreppet

pet eftersom Svenska kraftnät inte bedriver någon överföring av gas. Av denna anledning förtydligas i propositionen att Svenska kraftnät kan certifieras i enlighet med gasförordningen utan att behöva betraktas som en transmissionsnätsoperatör.

5.2.2 Avgränsning av gasnätsverksamhet

Utredningens bedömning: En tydlig avgränsning mellan transmission och distribution på den svenska gasmarknaden fastställs lämpligen närmare av Energimarknadsinspektionen i samband med kommande certifiering av transmissionsnätsoperatörer.

Avgränsningen mellan transmission och distribution på den svenska gasmarknaden har sedan flera år varit föremål för diskussion. Att så är fallet bedömer utredningen till viss del bero på att det inte finns någon definition av begreppen transmission och/eller distribution i naturgaslagen (2005:403). Avgränsningen mellan transmission och distribution har istället indirekt kommit att bestämmas genom avgränsningen mellan koncessionspliktiga och icke koncessionspliktiga ledningar, vilken i dag utgörs av MR-station. Detta förhållande har givit upphov till olika förslag till lösningar under de gångna åren.

2003 presenterade Statens energimyndighet sin rapport Översyn av naturgaslagen – med en marknadsbeskrivning (ER 3:2003). Ett potentiellt problem som identifierades i rapporten är det faktum att ganska långa naturgasledningar med relativt hög kapacitet har kunnat byggas utan krav på koncession, trots att de troligen inte avsetts bli koncessionsfria. I rapporten gavs som exempel naturgasledningen från Göteborg till Stenungsund (ER 3:2003 sid. 11). Ett annat problem ansågs utgöras av en risk för tillkomsten av parallella ledningar. Genom byggnation av parallella ledningar skulle överliggande nätägare kunna kringgå i syfte att sänka den sammanlagda tariffen i en specifik uttagspunkt.

Energimyndighetens förslag från 2003 byggde i korthet på att införa nya regler för koncession för område. Härigenom skulle det vara möjligt att undanröja fortsatt risk för tillkomst av icke-koncessionspliktiga naturgasledningar som troligen inte avsetts vara koncessionsfria. Genom koncession för område skulle det

även vara möjligt att undanröja risken för tillkomst av parallella naturgasledningar. Med någon form av koncessionskrav för all infrastruktur för gas skulle det helt enkelt inte vara möjligt att bygga någon som helst ny infrastruktur utan koncession.

Energimyndighetens förslag belystes i El- och gasmarknadsutredningens slutbetänkande El- och naturgasmarknaderna – Energimarknader i utveckling (SOU 2004:129), men resulterade inte i någon förändring av naturgaslagen. En ny ansats gjordes av Energinätsutredningen som i sitt betänkande Koncessioner för el och gasnät (SOU 2009:48) bedömde att ett utvidgat koncessionskrav på den svenska naturgasmarknaden i form av områdeskoncessioner i sak inte skulle innebära någon förändring med avseende på de problem som identifierats av Statens energimyndighet.

Energinätsutredningen bedömde att en tydligare avgränsning mellan koncessionspliktiga och icke koncessionspliktiga naturgasledningar skulle underlätta gränsdragningen mellan transmission och distribution. Den ökade tydligheten i avgränsningen skulle kunna uppnås genom att knyta koncessionskravet till syftet med en viss ledning och inte huruvida den är belägen före eller efter en MR-station.

Energinätsutredningen föreslog därför att bestämmelsen i naturgaslagen om koncessionsbefrielse för naturgasledning bör ändras till att avse en naturgasledning vars huvudsakliga användning är att överföra naturgas till slutförbrukare inom ett geografiskt avgränsat område. Förslaget har i praktiken stora likheter med rörledningslagens (1978:160) motsvarande undantag från koncessionskrav under tiden före den första naturgaslagen (2000:599).

Av Energinätsutredningens slutbetänkande framgår vidare att koncessionsbefriade naturgasledningar även fortsättningsvis och i allmänhet torde utgöras av distributionsledningar belägna efter en MR-station. Enligt slutbetänkandet ska ledningarnas huvudsakliga syfte vara att tillgodose slutförbrukare med naturgas. Däremot avsågs ledningar som används för att överföra naturgas till ett distributionsområde eller mellan distributionsområden vara koncessionspliktiga.

Under våren 2011 presenterade vidare Energimarknadsinspektionen sin rapport Förhandsprövning av gasnätstariffer (EIR 2010:14) i vilken myndigheten föreslår ett införande av definitioner av såväl transmission som distribution i naturgaslagen (2005:403).

Genom regeringens nu föreslagna definition av transmissionsnätoperatör kan naturgaslagen komma att justeras på ett sätt som till sitt syfte överensstämmer med Energinätsutredningens tidigare förslag. Den huvudsakliga skillnaden är att regeringens förslag, via definitionen av en aktörsroll, indirekt ger vägledning i fråga om vad som avses med transmission. Därav följer även att gasnätverksamhet som bedrivs av en aktör som inte är certifierad som transmissionsnätoperatör torde kunna definieras som distribution. Regeringen och Energinätsutredningen har således närmast sig ett och samma problem men från olika håll. En stor fördel med regeringens förslag är att det i allt väsentligt överensstämmer med gasmarknadsdirektivets definition av överföring (transmission).

Regeringens föreslagna definition av transmissionsnätoperatör lämnar dock i viss mån utrymme för tolkning. Detta beror på att gasmarknadsdirektivets definition av överföring bygger på en huvudsaklighetsprincip i kombination med en möjlighet att tolka innebörden av vad som avses med lokal distribution.

Ett sätt att kringgå detta problem vore givetvis att föreslå en snävare definition av transmissionsnätoperatör som inte skulle lämna utrymme för vidare tolkning. Detta skulle dock riskera en överimplementering av gasmarknadsdirektivet i svensk rätt.

En tydlig avgränsning mellan transmission och distribution på den svenska gasmarknaden fastställs lämpligen genom en tolkning av Energimarknadsinspektionen i samband med kommande certifiering av transmissionsnätoperatörer. Energimarknadsinspektionens tolkning är sannolikt nödvändig för att regeringens föreslagna definition av transmissionsnätoperatör ska få någon effekt.

5.2.3 Skyldigheter för transmissionsnätoperatör

Utredningens bedömning: De skyldigheter som följer av att vara transmissionsnätoperatör bör skiljas från de skyldigheter som följer av att vara systembalansansvarig.

Nuvarande skyldigheter för innehavare av naturgasledning enligt 3 kap. naturgaslagen (2005:403) bedöms i kombination med regeringens föreslagna lag om certifiering av vissa naturgasföretag täcka de skyldigheter som en transmissionsnätoperatör förväntas uppfylla.

Gasförordningen är den rättsakt som utredningen bedömer innehålla flest detaljerade bestämmelser kring en transmissionsnätoperatörs skyldigheter. Gasförordningen är emellertid direkt gällande och tillämplig i samtliga medlemsstater, varför utredningen bedömer att en komplettering av gasförordningens bestämmelser i naturgaslagen vore överflödigt och dessutom felaktig.

Däremot specificerar gasmarknadsdirektivets artikel 13 i 5 punkter de uppgifter som bland andra åligger systemansvariga för överföringssystem (TSO). Uppgifterna kan betraktas som övergripande krav vilka ska genomföras i nationell rätt. Utredningen bedömer dock att naturgaslagens tredje kapitel i allt väsentligt omfattar de krav som specificeras i gasmarknadsdirektivets artikel 13. Regeringen har i sin proposition 2010/11:70 Tredje inreklamningspaketet för el och naturgas lämnat förslag till lag om certifiering av vissa naturgasföretag. Utredningen bedömer därför att det svenska regelverket kommer att omfatta de ytterligare skyldigheter som följer av att ett naturgasföretag även kan vara att betrakta som en transmissionsnätoperatör.

I gasmarknadsdirektivets artikel 13 punkten 3 fastställs vad som gäller i fråga om en TSO:s regler för balansering av transmissionsystemet. Utredningen bedömer att de nuvarande svenska formerna för balansering, där balanseringen av transmissionsnätet utgör en del av den kortsiktiga balanseringen av det svenska naturgasnätet i sin helhet, bör kvarstå.

Det kan inom en och samma medlemsstat dock finnas fler än en TSO, vilket även för svensk del kan bli en realitet i framtiden. Att i Sverige övergå till en lösning som bygger på att varje transmissionsnätoperatör ska ansvara för balanseringen av sitt eget nät, utan någon aktör med ett nationellt övergripande ansvar, kan enligt utredningens bedömning riskera en mer komplicerad form av balansering än dagens.

Nuvarande systemansvarsverksamhet för gas hos Svenska kraftnät, som enligt kommittédirektivet ska överföras till en ny aktör, omfattar dessutom till viss del uppgifter som går utöver rollen som systemansvarig för överföringssystem i gasmarknadsdirektivets bemärkelse. En reglering som tvingar en transmissionsnätoperatör att hantera Svenska kraftnäts nuvarande systemansvarsverksamhet kan därför riskera att utestänga eventuellt tillkommande transmissionsnätoperatörer så snart den första är certifierad och utsedd.

Utredningen bedömer därför att det är nödvändigt att formellt skilja mellan rollen som transmissionsnätoperatör och rollen som

systembalansansvarig för det svenska naturgassystemet i sin helhet. Att rollen som systembalansansvarig kan innehas av en transmissionsnätsoperatör hindrar inte förekomsten av flera transmissionsnätsoperatörer. Lösningen blir således ett regelverk som fortsättningsvis inte låser vissa funktioner till specifika aktörer utan till specifika roller. Regeringen föreslås även fortsättningsvis utse den systembalansansvarige. Som en följd av detta bedömer utredningen att de skyldigheter som följer av att vara transmissionsnätsoperatör bör framgå av naturgaslagens tredje kapitel, tillsammans med regeringens föreslagna lag om certifiering av vissa naturgasföretag. De skyldigheter som däremot följer av att vara systembalansansvarig bör även fortsättningsvis regleras i naturgaslagens 7 kap.

5.2.4 Systembalansansvar

Utredningens förslag: Regeringen ska utse en juridisk person eller en myndighet att ha det övergripande ansvaret för att balansen kortsiktigt upprätthålls mellan inmatning och uttag av naturgas i det nationella naturgassystemet (systembalansansvarig). Formerna för utövandet av det övergripande systemansvaret eller systembalansansvaret ska vara i huvudsak oförändrade. Möjligheten för den systembalansansvarige att beordra ökat eller minskat uttag eller inmatning av gas eller helt avbryta överföring av gas upphävs. Regeringen ska få meddela föreskrifter om den systembalansansvariges uppgifter.

Det ska inte längre kunna regleras i föreskrifter vilken skyldighet balansansvariga har att lämna uppgifter om inmatning och uttag av naturgas till den som har systembalansansvaret.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om skyldighet för dem som bedriver överföring av naturgas att till den systembalansansvarige lämna de uppgifter som behövs för utövandet av systembalansansvaret.

Utredningen bedömer att det svenska regelverket för naturgas bör anpassas för att möjliggöra en större flexibilitet för framtida förändringar. Genom ett tydligt och samtidigt allmängiltigt regelverk

öppnas nya möjligheter för framtida förändringar på gasmarknaden utan behov av ytterligare förändringar av själva naturgaslagen.

Det är viktigt att skilja mellan den typ av systemansvar som åligger en ägare av någon form av system och det övergripande systemansvar som i dag bl.a. avser den kortsiktiga balanseringen av det svenska naturgassystemet i sin helhet. Detta övergripande systemansvar innehåses i dag av Svenska kraftnät i egenskap av systemansvarig myndighet.

Utredningen föreslår att benämningen övergripande systemansvar ersätts av benämningen systembalansansvar. Vidare föreslår utredningen att naturgaslagens nuvarande koppling av systembalansansvaret till en specifik aktör bryts genom att låta den systemansvariga myndigheten utgå och istället introducera rollen systembalansansvarig. Den systembalansansvarige utses av regeringen.

Målsättningen är att regelverket ska stödja en ordning där systembalansansvaret för gas kan hanteras av vilken aktör som helst, så länge denna aktör uppfyller erforderliga krav. Den systembalansansvarige kan vara ett privat företag, men kan också vara en myndighet.

För att möjliggöra detta bör nuvarande myndighetsuppgifter inom ramen för Svenska kraftnäts systemansvarsverksamhet för gas överföras till andra relevanta myndigheter. Dessa bör utgöras av Statens energimyndighet i fråga om myndighetsuppgifter kopplade till försörjningstryggheten för gas och i vissa delar av Energi-marknadsinspektionen med rätt att utfärda föreskrifter.

Den systembalansansvarige bör inte ha rätt att beordra ökat eller minskat uttag eller inmatning av gas i syfte att balansera systemet då det enligt gasförsörjningsförordningen krävs att krisnivån kris är utlyst för att icke marknadsbaserade åtgärder som att beordra åtgärder ska kunna vidtas. Inte heller den systemansvariga myndighetens möjlighet att beordra begränsningar eller avbryta överföring av naturgas till kunder kan fortsätta. Således föreslås att hela 7 kap. 2 § naturgaslagen upphävs. Det övergripande systembalansansvaret får istället utövas genom avtalsreglering.

Utredningens förslag möjliggör en sammanhållen TSO-lösning där systembalansansvaret kan hanteras av en och samma aktör som äger och är transmissionsnätoperatör för det svenska transmissionsnätet för gas i sin helhet. Samtidigt medger förslaget flexibilitet en lösning där en TSO för en del av det svenska transmissionssystemet kan utses att hantera systembalansansvaret. Förutom att möjliggöra dessa alternativa lösningar innebär förslagen anpass-

ning av regelverket att nuvarande ordning för systemansvaret för gas kan bibehållas fram till valfri tidpunkt för förändring.

Föreslagna förändringar i naturgaslagen (2005:403) föranleder konsekvensändringar i naturgasförordningen (2006:1043) samt i berörda myndighetsinstruktioner. Likaså torde det krävas konsekvensändringar i Energimarknadsinspektionens föreskrifter och allmänna råd om mätning och rapportering av överförd naturgas samt anmälan om leverans och balansansvar (EIFS 2008:1).

Regeringen föreslår i proposition 2010/11:70 att naturgaslagen (2005:403) 3 kap. 2 § ändras så att det framgår att en transmissionsnätsoperatör inte får bedriva produktion av naturgas eller produktion av eller handel med el. Vidare föreslås att en transmissionsnätsoperatör ska vara oberoende av företag som bedriver produktion av eller handel med naturgas eller el.

Utredningens förslag innebär att dagens systemansvarsverksamhet för gas hos Svenska kraftnät kan komma att överföras till en transmissionsnätsoperatör. Det är därför viktigt att det inte finns några legala hinder för denne transmissionsnätsoperatör att genomföra de transaktioner med gas som följer av rollen som systembalansansvarig. Utredningen utgår därför från att den systembalansansvarige får genomföra de transaktioner med gas som är nödvändiga med hänsyn till uppdraget som systembalansansvarig. Detta motiverar emellertid inte några lagändringar.

5.2.5 Överföring av nuvarande systemansvarsverksamhet för gas (systembalansansvar) hos Svenska kraftnät till en ny aktör

Utredningens förslag: Vid en överföring av nuvarande systemansvarsverksamhet för gas (systembalansansvar) hos Svenska kraftnät till en ny aktör bör den nya aktören utgöras av Swedegas AB.

Överföringen bör genomföras efter det att Swedegas AB har certifierats och utsetts till transmissionsnätsoperatör (TSO).

Utredningen bedömer att det i dag finns två aktörer som kan förväntas uppfylla gasmarknadsdirektivets krav på ägarmässig åtskillnad fr.o.m. den 3 mars 2012. Den ena utgörs av Svenska

kraftnät och den andra av Swedegas AB. Detta förhållande är enligt utredningen ett tungt vägande skäl för att föreslå att dagens systemansvarsverksamhet hos Svenska kraftnät överförs till Swedegas AB.

Ett annat skäl är att utredningen bedömer att Swedegas AB för närvarande är den lämpligaste icke-statliga aktören för den framtida hanteringen av systembalansansvaret. Företaget bedöms ha agerat i konsekvens med den inre marknadens skärpta krav på åtskillnad och har successivt omstrukturerats sedan utförsäljningen av handelsverksamheten 2004. Sedan försäljningen till EQT Infrastructure Fund i början av 2010 är företaget ägarmässigt åtskilt från annan verksamhet och tycks ha en tydlig ambition att vara en sammanhållande och drivande kraft för den fortsatta utvecklingen av den svenska gasmarknaden.

Swedegas AB äger infrastruktur för gas och är formellt sett inte förhindrat att investera i ny infrastruktur för gas. I syfte att erbjuda en sammanhållen TSO-lösning med den ökade tydlighet i roll- och ansvarsfördelning som bedöms följa av att samla systembalansansvar och ägande av transmissionsnätet hos en och samma aktör, är Swedegas AB en naturlig aktör att föreslå som mottagare av systembalansansvaret. Utredningen föreslår därför att Svenska kraftnäts nuvarande systemansvarsverksamhet för gas bör överföras till Swedegas AB efter det att Swedegas AB har certifierats och utsetts till transmissionsnätoperatör (TSO).

5.2.6 Former för överföring av systembalansansvaret

Utredningens förslag: Nuvarande balansavtal upprättat mellan Svenska kraftnät och de balansansvariga aktörerna föreslås i samband med en överföring av systembalansansvaret att överlåtas från Svenska kraftnät till Swedegas AB. Alternativt kan balansavtalet upprättas på nytt mellan Swedegas AB och de balansansvariga aktörerna med motsvarande avtalsinnehåll.

Den systembalansansvarige får inte ingå balansavtal förrän avtalsvillkoren har godkänts av tillsynsmyndigheten. Godkännande ska lämnas om villkoren är objektiva och icke-diskriminerande.

Överlämningen av systembalansansvaret föreslås ske genom ett antal väldefinierade steg och avslutas med en testfas vilken omfattar minst en hel gasmånad inklusive slutavräkning. Den formella överlämningen sker lämpligen den 1 april kl. 06:00 eller den 1 oktober kl. 06:00 det år förutsättningarna för en överföring är uppfyllda.

Dagens meddelandehantering vilken bygger på Ediel-plattformen bör kvarstå oförändrad.

Utredningens uppfattning är att Svenska kraftnät ombesörjer den kortsiktiga balanseringen på ett bra och effektivt sätt utifrån givna förutsättningar. De positiva effekter som en överföring till Swedegas AB väntas medföra hänger således samman med de synergieffekter som väntas uppstå då den kortsiktiga balanseringen utförs av samma aktör som ansvarar för driften av det svenska transmissionsnätet.

Framtida förändringar av nuvarande rutiner för hanteringen av den kortsiktiga balanseringen kommer emellertid alltid vara nödvändiga, oavsett vem som hanterar systembalansansvaret. Utredningen anser emellertid att det är viktigt att undvika att förändringar görs i samband med själva överföringen från Svenska kraftnät till Swedegas AB.

Utredningen föreslår därför att nuvarande balansavtal upprättat mellan Svenska kraftnät och de balansansvariga aktörerna överläts från Svenska kraftnät till Swedegas AB. Alternativt kan balansavtalet upprättas på nytt mellan Swedegas AB och de balansansvariga aktörerna, med motsvarande avtalsinnehåll. En fördel som följer av en överlåtelse av balansavtalet är att Energimarknadsinspektionen inte i förväg behöver godkänna balansavtalet i samband med överföringen av systembalansansvaret. Godkännande av villkor i förväg föreslås gälla för avtal som tecknas i framtiden. Framtida förändringar av verksamhetsrutiner och balansavtal kan vara nödvändiga i syfte att optimera verksamheten inom ramen för den nya hanteringen av systembalansansvaret. Likaså kan förändringar behöva göras i konsekvens med förändringar i regelverket.

För elbranschen utvecklade Svenska kraftnät ett gemensamt EDI-system med namnet Ediel. EDI står för Electronic Data Interchange och innebär att standardiserade elektroniska meddelanden skickas från en dator till en annan, dvs. en helt elektronisk meddelandekedja. Gasbranschen valde i samband med mark-

nadsöppningssteget den 1 juli 2005 att använda Ediel som utgångspunkt för meddelandehantering på gasmarknaden, med få men nödvändiga anpassningar. Utredningen anser att en grundläggande förutsättning för överföringen av systembalansansvaret är att dagens meddelandehantering, vilken bygger på Ediel-plattformen, kvarstår.

Överlämningen av systembalansansvaret bör ske genom ett antal väldefinierade steg vilka omfattar rekrytering av erforderlig personal, informations- och kunskapsöverföring, inrättande av erforderliga verksamhetsrutiner, uppdatering av strukturdata, utveckling av erforderligt IT-stöd, genomförande av integrationstester, överföring av befintligt balansavtal och upprättande av ett nytt avtal med Energinet.dk gällande gränspunkten i Dragör.

Utredningen bedömer vidare att överlämningen bör avslutas med en testfas vilken omfattar minst en hel gasmånad inklusive slutavräkning. Under testfasen finns möjlighet för Swedegas AB att agera som systembalansansvarig parallellt med Svenska kraftnäts skarpa verksamhet. I samband med överföringen av systembalansansvaret finns dessutom ett antal frågor av rent ekonomisk och praktisk karaktär som måste hanteras bilateralt mellan Svenska kraftnät och de balansansvariga aktörerna respektive Swedegas AB.

Datum för överlämningen utgörs lämpligen av den 1 april eller den 1 oktober det år förutsättningarna för en överlämning är uppfyllda. Dessa datum är vedertagna inom den svenska gas- respektive elbranschen för genomförande av ändringar med inverkan på branschens aktörer. Inom gasbranschen används benämningen gasår för att definiera den tidsrymd som omfattar 12 sammanhängande månader med början den 1 oktober kl. 06:00. Att gasåret inleds just den 1 oktober hänger samman med att eldningssäsongen normalt sett inleds kring detta datum, dvs. den del av året då gassystemets last är som störst. Tidigare löpte balansavtalet årsvis med start den 1 oktober kl. 06:00. Då balansavtalet numera är ett tillsvidareavtal finns det inte något skäl som talar för en överlämning den 1 oktober framför den 1 april. Snarare bör det datum väljas som är mest fördelaktigt för berörda aktörer.

Oavsett vilket datum som väljs krävs det att alla former av förändringar med koppling till rapportering och meddelandehantering är kända och publicerade senast ett halvår före överlämningens planerade genomförande. Ställtiden om sex månader är branschpraxis och är nödvändig för att berörda aktörer ska ha en

möjlighet att vidta de förändringsåtgärder som krävs för att de nya rutinerna ska kunna tillämpas fr.o.m. överlämningsdagen.

Genom att hantera överföringen av dagens systemansvarssamhet för gas från Svenska kraftnät till Swedegas AB i form av ett gemensamt projekt, kan de balansansvariga aktörerna liksom nätägarna involveras i ett tidigt skede. Erforderliga tester kan härigenom genomföras vid olika tidpunkter, dvs. förberedande integrations- och verksamhetstester relativt snart efter det att de nya förutsättningarna är kända, följt av den slutliga testfasen under månaden eller månaderna före den formella överlämningen.

5.2.7 Tillsyn över naturgaslagen

Utredningens förslag: Tillsynsmyndigheten ska utöva tillsyn över efterlevnaden av samtliga bestämmelser om systembalansansvaret.

Tidsfristerna enligt 10 kap. 4 § naturgaslagen ska gälla även en anmälan mot den systembalansansvarige.

Tillsynsmyndighetens beslut enligt 2 kap. 15 och 16 §§, 6 kap. 5 § första stycket, 7 kap. 5 § andra stycket samt 10 kap. 3, 4, 7 och 10 §§ ska gå att överklaga hos allmän förvaltningsdomstol.

10 kap. 1 § naturgaslagen reglerar vad tillsynsmyndighetens tillsyn omfattar. Tillsynsmyndighet för naturgaslagen är Energimarknadsinspektionen, vilket framgår av 34 § naturgasförordningen. Genom införandet av en lag om trygg naturgasförsörjning följdändras 10 kap. 1 § så att tillsynen för trygg naturgasförsörjning istället regleras i den nya lagen, vilket redogörs för i avsnitt 5.6.1. Naturgaslagens tillsynsbestämmelser ska således bara avse Energimarknadsinspektionen. Både naturgaslagen och naturgasförordningen berörs. Tillsynen ska liksom tidigare omfatta naturgaslagen, föreskrifter och villkor som har meddelats med stöd av lagen och gasförordningen, vilket inkluderar hela 7 kap. naturgaslagen.

Energimarknadsinspektionens tillsyn kommer att omfatta samtliga bestämmelser om systembalansansvaret inklusive den systembalansansvarige. Tillsynsmyndighetens sanktionsmöjligheter framgår av 10 kap. 2–3 §§ naturgaslagen och enligt utredningens bedömning saknas det skäl att ändra på dem. I dag gällande möjligheter att begära

upplysningar, ta del av handlingar och förelägga kvarstår således oförändrat.

I 10 kap. 4 § regleras tidsfrister för tillsynsmyndighetens handläggning. Anmälan mot den systemansvariga myndigheten ändras på så sätt att anmälan mot den systembalansansvarige istället omfattas av tidsfristerna.

Som en följd av upphävandet av 7 kap. 2 § naturgaslagen, vilket redogjorts för i avsnitt 5.2.4, får överklagandebestämmelsen i 11 kap. 4 § naturgaslagen ändras. Eftersom beslut enligt 7 kap. 2 § naturgaslagen inte längre är möjligt ska sådana beslut inte heller räknas upp bland de som går att överklaga i 11 kap. 4 § naturgaslagen. Möjligheten att överklaga beslut om ersättning enligt 7 kap. 2 § naturgaslagen upphör således.

5.3 Den svenska marknadsmodellen för gas

Utredningens bedömning: Den svenska marknadsmodellen för gas bedöms i dag harmonisera med gällande regelverk inom EU varför någon förändring av nuvarande marknadsmodell inte bedöms vara nödvändig.

Utredningen har i sitt arbete med den svenska marknadsmodellen för gas utgått från tre tänkbara framtida alternativ:

1. Ett bibehållande av den nuvarande marknadsmodellen för gas.
2. En justering av den nuvarande marknadsmodellens funktion i syfte att uppfylla eventuellt icke uppfyllda krav och behov.
3. En komplettering av den nuvarande marknadsmodellen med en ny funktion vid sidan av befintlig, i syfte att uppfylla eventuellt icke uppfyllda krav och behov.

I detta avsnitt redogörs för de överväganden som ligger till grund för bedömningen att den svenska marknadsmodellen för gas harmoniserar med gällande regelverk inom EU och att någon förändring därför inte bedöms vara nödvändig.

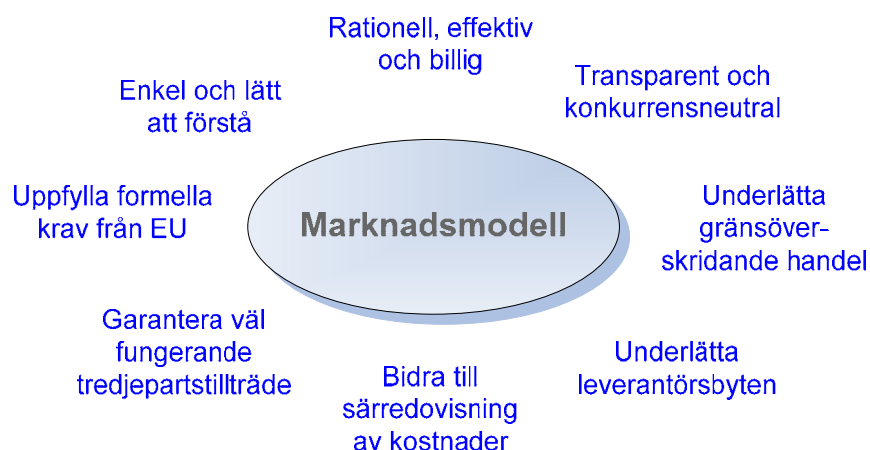
5.3.1 Eftersträvade egenskaper hos en marknadsmodell

En marknadsmodell bör uppfylla ett antal minimikrav för att kunna anses vara väl fungerande. Till dessa hör t.ex. att marknadsmodellen ska vara handelsvänlig, transparent och enkel att förstå. Detta är viktigt för såväl inhemska som utländska gashandelsföretag, liksom för kunderna på marknaden.

För kundernas del är det dessutom av stor vikt att marknadsmodellen bidrar till att underlätta leverantörsbyten och att kostnaderna för nät respektive handel tydligt synliggörs vid ingående av avtal liksom vid fakturering. För gashandelsföretagens del är det viktigt att marknadsmodellen är konkurrensneutral och att den är kompatibel med marknadsmodeller inom övriga EU, i syfte att underlätta gränsöverskridande handel med gas.

Marknadsmodellen måste vidare uppfylla de formella krav som riktas mot Sverige i egenskap av medlem i EU. Samtidigt bör marknadsmodellen underlätta en fortsatt utveckling av den svenska gasmarknaden, t.ex. i form av nya tillförselvägar för gas.

Figur 5.1 Exempel på önskade egenskaper hos den svenska marknadsmodellen för gas

Den svenska marknadsmodellen för gas bör i allt väsentligt anses uppfylla de exempel på krav som nämnts ovan. Marknadsmodellens funktion torde även överensstämma med det tredje inre marknads-

paketets syfte, dvs. att underlätta gränsöverskridande handel med gas och därigenom bidra till fullbordandet av den inre marknaden.

5.3.2 Elmodellen kontra shippermodellen

Valet av marknadsmodell på den svenska gasmarknaden har sannolikt haft en begränsad betydelse för marknads utveckling under de år som gått sedan nuvarande marknadsmodell började tillämpas. Detta beror på att marknadsmodellen endast utgör en av flera parametrar vilka påverkar marknads funktion och utveckling. Den modell som valdes i samband med öppningen av den svenska naturgasmarknaden har kommit att benämnas elmodellen. Detta beror på att den utformades med den svenska elmarknadsmodellen som förebild.

Frågan om huruvida elmodellen kan anses utgöra en lämplig modell för den svenska gasmarknaden har varit ett ämne för diskussion sedan modellen infördes i början av 2000-talet. I diskussionen har den s.k. shippermodellen varit det huvudsakliga alternativet till den svenska marknadsmodellen. Det finns dock ett flertal olika varianter av shippermodellen samtidigt som vissa av de medlemsstater vilka tillämpar någon form av shippermodell har närmat sig utformningen av den svenska marknadsmodellen. Diskussionen kring elmodellen kontra shippermodellen kan därför i viss mån betraktas som otidsenlig. Det finns dock två typer av potentiella problem som, åtminstone teoretiskt, skulle kunna föranleda ett behov av förändring av den svenska marknadsmodellen för gas. Dessa utgörs av potentiella problem av legal natur och potentiella problem av kommersiell natur.

5.3.3 Potentiella problem av legal natur

Frågan om huruvida den svenska marknadsmodellen kan anses uppfylla kraven enligt gällande regelverk inom EU aktualiserades i samband med kommissionens överträdelseärende mot Sverige under 2009. Överträdelseärendet var en följd av att Sverige inte ansågs uppfylla samtliga krav enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1775/2005 av den 28 september 2005 om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnäten (den tidigare gasförordningen).

Då EU:s rättsakter lämnar ett visst tolkningsutrymme, t.ex. vad avser de grundläggande definitionerna av marknadens aktörer, är det i praktiken nödvändigt att göra en subjektiv bedömning av de gemensamma rättsakternas begrepp och definitioner för att kunna ta ställning till huruvida Sverige kan anses uppfylla de formella kraven eller ej. En tolkning som är till Sveriges nackdel kan därmed resultera i att Sverige inte kan anses uppfylla de formella kraven, medan en tolkning som är till Sveriges fördel kan resultera i motsatsen.

Den huvudsakliga skillnaden mellan den svenska marknadsmodellen och olika former av shippermodeller utgörs av att gashandelsföretag inte behöver betala någon entry-avgift i det svenska naturgassystemets inmatningspunkt i Dragö. I den svenska marknadsmodellen saknas således den avtalsrelation mellan transmissionsnätägare och gashandelsföretag som utgör en gemensam nämnare för olika former av shippermodeller.

Att det inte förekommer någon handel med kapacitet över gränsen mellan Danmark och Sverige är dock inte att betrakta som ett handelshinder. Utländska handelsaktörer har tillgång till hela den svenska naturgasmarknaden med ett moment mindre jämfört med vad som krävs för tillgång till de gasmarknader där någon form av shippermodell tillämpas. Det ska i sammanhanget noteras att avtal mellan transmissionsnätägare och gashandelsföretag normalt sett förekommer vid gastransit, dvs. när gas transporteras genom en medlemsstat för användning av slutförbrukare i en annan medlemsstat. I Sverige förekommer inte någon transit av gas då det endast finns en tillförselledning.

I syfte att fastställa huruvida avvikelsen i gränspunkten till det svenska transmissionssystemet är att betrakta som att Sverige inte kan anses uppfylla de formella kraven enligt EU:s rättsakter, togs kontakter med kommissionen under vintern 2011. Den svenska marknadsmodellens funktion presenterades och en förklaring gavs till hur den svenska marknadsmodellen skulle kunna justeras för att erhålla kravuppfyllelse vad gäller kapacitetstilldelning i gränspunkten till det svenska naturgassystemet. Utredningen fick då bekräftat att den svenska marknadsmodellen i dag anses uppfylla gällande regelverk inom EU. Vidare framhölls från kommissionens sida att en justering i syfte att harmonisera med de gemensamma reglerna för kapacitetstilldelning, för svensk del, snarare skulle resultera i införandet av ytterligare ett moment för den gränsöverskridande handeln med gas. Den övervägda justeringen ansågs därför vara

onödig och inte tillföra något värde till den nuvarande svenska marknadsmodellen.

Utredningens samlade bedömning är att den svenska marknadsmodellen för närvarande kan anses uppfylla de formella kraven enligt EU:s rättsakter och att det ur denna aspekt inte finns något skäl att justera nuvarande marknadsmodell.

Den erhållna informationen utgör dock inte någon garanti för att den svenska marknadsmodellen inte kan bli föremål för framtida överträdelseärenden. Det som möjligen skulle kunna utgöra en framtida drivkraft för att förändra marknadsmodellen är således kommande ändringar av regelverket inom EU liksom potentiella svenska problem av kommersiell natur.

5.3.4 Potentiella problem av kommersiell natur

Den svenska gasmarknaden uppvisar i många avseenden likheter med den svenska elmarknaden. Det finns dock avgörande skillnader och infrastrukturens organisation och utbredning är exempel på detta. Till skillnad från förhållandet på den svenska elmarknaden finns det inte någon infrastruktur för gas som ägs av staten. Staten finansierar heller inte några investeringar i infrastruktur för gas. Samtidigt är det svenska elsystemet nationellt täckande, medan infrastrukturen för gas endast är att betrakta som regionalt förekommande. Det kan därför vara relevant att ta hänsyn till potentiella problem av kommersiell natur vilka kan inverka på de framtida möjligheterna till investeringar på gasmarknaden. Frågan om investeringar i infrastruktur för gas har t.ex. en nära relation till gasförsörjningstryggheten.

Principen för hur kapacitet avtalas i den svenska marknadsmodellen för gas fungerar bra i befintlig infrastruktur. Eftersom kapacitet avtalas mellan transmissionsnätägare och slutförbrukare respektive underliggande nätägare finns det emellertid ett potentiellt problem kopplat till eventuella framtida investeringar i ny gränsöverskridande infrastruktur för gas.

Den grundläggande drivkraften för en investering i ny infrastruktur är att tillgodose marknaden efterfrågan på gas. Den aktör som kan tillgodose detta behov är ett gashandelsföretag. Det är emellertid nätföretagen som har kapital och kan ta den ekonomiska risken för nya investeringar. Det är dessutom nätföretagen som kan bedöma de tekniska förutsättningar som krävs för nyinvestering i

förhållande till befintligt nät och kundens eller kundernas behov. I den mån det saknas lämplig infrastruktur i transmissionssystemet, bör erforderlig investering kunna säkras genom avtal mellan det potentiella nätföretaget och aktuella gashandelsföretag på den nya, potentiella marknaden. Genom dessa avtal kan risken för investeraren minska samtidigt som erforderlig kapacitet kan säkerställas i den planerade infrastrukturen.

Gashandelsföretag har i dag inte möjlighet att boka kapacitet inom ramen för den svenska marknadsmodellen. Framtida investeringar i överföringssystemet kan i dagsläget däremot säkras genom slutförbrukarnas försorg. Detta kräver emellertid starka incitament från ett flertal stora slutförbrukare.

Ett tänkbart alternativ är att gashandelsföretag ges möjlighet att boka kapacitet i planerad infrastruktur för att därigenom kunna bidra till att säkra framtida investeringar. Swedegas Intercon AB är ett dotterföretag till Swedegas AB vilket undersökt denna möjlighet att teckna avtal med transportkunder (gashandelsföretag) i samband med ett infrastrukturprojekt för gas. Företaget anser emellertid att förfarandet baserat på någon form av undantag från tillämpningen av ett antal bestämmelser i naturgaslagen, är mer komplicerat än en marknadsmodell som möjliggör kapacitetsbokningar av gashandelsföretag. En undantagslösning kräver t.ex. att en ny juridisk person skapas för det enskilda investeringsprojektet, bl.a. i syfte att säkerställa att avgifter endast tas ut av användarna till den planerade infrastrukturen. Vidare kan hävdas att ett regelverk som kräver denna typ av åtgärder för säkerställandet av investeringar i ny gränsöverskridande infrastruktur inte kan anses vara lika optimalt som ett regelverk som tillåter kapacitetsbokningar av gashandelsföretag i gränsöverskridande tillförselledning.

5.3.5 Sammanfattande bedömning

Det har under vintern 2011 klarlagts att den svenska marknadsmodellen för gas, i dagsläget, anses uppfylla de formella kraven enligt EU:s rättsakter. Utredningen anser att kravuppfyllelse utgör det enskilt starkaste motivet för en justering av marknadsmodellen och att det ur denna aspekt således inte finns något behov av en justering nu. Nya tvingande krav från EU kan emellertid innebära att den nuvarande marknadsmodellen kan behöva justeras i

framtiden. Vidare kan nuvarande förhållanden på den svenska naturgasmarknaden komma att förändras i takt med minskad produktion av naturgas i de danska Nordsjöfälten. Därtill gäller att ett stärkande av försörjningstryggheten på den svenska naturgasmarknaden i verklig mening sannolikt endast kan uppnås genom en ny tillförselledning till landet. Om det i framtiden uppstår ett konkret behov av nya tillförselvägar för naturgas till följd av minskad import av dansk naturgas, eller om tillförselprojekt på kommersiella grunder står i begrepp att realiseras av andra skäl, kan den justerade marknadsmodell som presenteras i avsnitt 5.4 omsättas i praktiken med relativt små förändringar av det svenska regelverket.

5.4 Alternativ justering av den svenska marknadsmodellen för gas

Utredningens bedömning: Genom att införa tvingande krav på att gashandelsföretag utför kapacitetsbokningar i gränspunkten till det svenska transmissionssystemet kan den svenska marknadsmodellen erhålla ett gränssnitt i enlighet med vedertagen praxis inom EU.

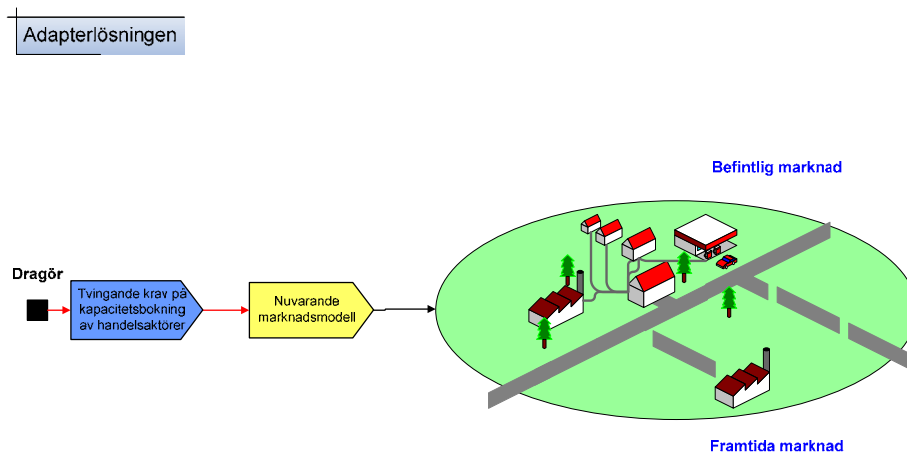
Som framgår av avsnitt 5.3 bedömer utredningen att den svenska marknadsmodellen för gas i dag harmoniserar med gällande regelverk inom EU. Den svenska marknadsmodellen är utformad med utgångspunkt från nu gällande marknadsförutsättningar och vid förändrade förutsättningar kan marknadsmodellen därför behöva justeras. Exempel på förändringar är eventuellt nya tvingande krav från EU liksom behov av nya tillförselvägar för gas till den svenska marknaden.

Genom att introducera tvingande krav på att gashandelsföretag ska genomföra kapacitetsbokningar i gränspunkten till det svenska transmissionssystemet kan den svenska marknadsmodellen förändras på ett sätt som underlättar framtida investeringar och samtidigt tillåter transit av gas genom Sverige. Om gashandelsföretagens kapacitetsbokningar begränsas till att avse överföring genom en begränsad del av stamledningen erhåller den svenska marknadsmodellen ett gränssnitt i enlighet med vedertagen praxis inom EU.

Samtidigt som endast små förändringar krävs av det svenska regelverket blir inverkan på de svenska slutförbrukarna marginell.

De marginella förändringarna är ett resultat av att kapacitet nedströms det nya gränssnittet även fortsättningsvis avtalas mellan transmissionsnätägare och slutförbrukare respektive underliggande nätägare. Förändringen innebär således att det i praktiken skapas en adapter som ger den svenska marknadsmodellen ett nytt gränssnitt mot övriga EU. Lösningen benämns i det följande för adapterlösningen.

Figur 5.2 Illustration av en möjlig justering av den svenska marknadsmodellen med en ny funktion i serie med nuvarande marknadsmodell. Den nya funktionen utgör en adapter mellan den nuvarande svenska marknadsmodellen och den danska marknadsmodellen

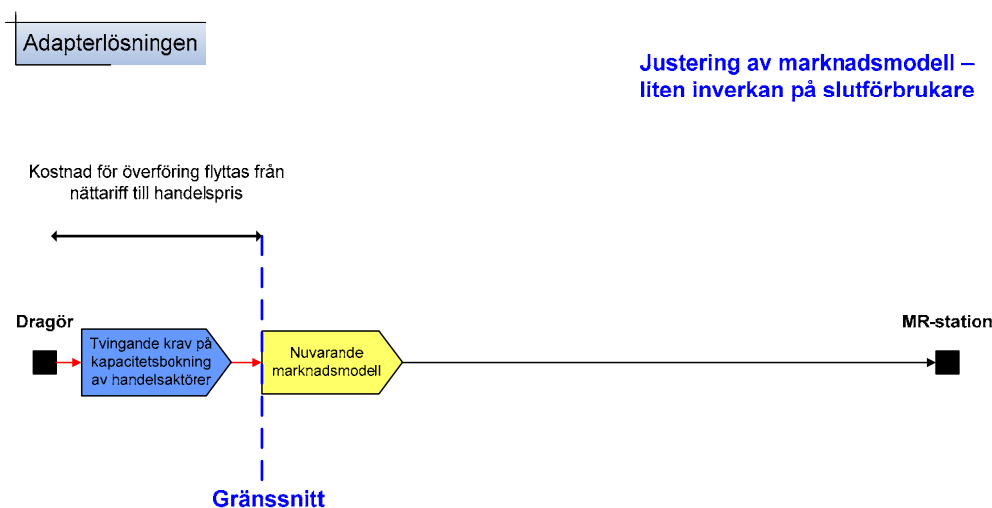
Val av lämpligt gränssnitt

I dag ligger gränssnittet mellan de svenska och danska marknadsmodellerna i gränspunkten i Dragör. En gasleverantör som levererar gas till den svenska marknaden betalar en exit-avgift ut från det danska transmissionsnätet i Dragör. Det finns däremot inte någon entry-avgift till det svenska transmissionssystemet. Detta beror på att erforderlig kapacitet på den svenska sidan av gränspunkten i Dragör alltid är avtalad mellan transmissionsnätägaren och slutförbrukare respektive underliggande nätägare.

Genom att tillämpa adapterlösningen kan nuvarande gränssnitt i Dragör förskjutas till valfri placering nedströms Dragör. Teoretiskt sett kan det nya gränssnittet mellan de svenska och danska marknadsmodellerna ligga t.ex. 1 meter nedströms Dragör. Det kan också ligga vid landföringen i Klagshamn, eller på MR-stationsnivå. Gemensamt för samtliga exempel är att en del av slutförbrukarnas nuvarande kostnad för överföringen av gas i det svenska transmissionsystemet kommer att överföras från nättariffen till handelspriset men i olika grad beroende på var gränssnittet ligger.

I det fall gränssnittet, enligt exemplet ovan, ligger 1 meter nedströms Dragör torde slutförbrukarna inte märka någon skillnad vid införandet av adaptern eftersom den kostnad för överföring som flyttas från nättariffen till gashandelspriset blir försumbar.

Figur 5.3 Illustration av adapterlösningen med ett nytt gränssnitt strax nedströms Dragör. En liten del av kostnaden för överföringen i det svenska transmissionsnätet flyttas från nättariffen till gashandelspriset med liten inverkan på de svenska slutförbrukarna

Å andra sidan, i det fall gränssnittet förskjuts ned till MR-stationsnivå skulle Sverige i praktiken erhålla den typ av marknadsmodell som tillämpas i t.ex. Danmark. Lokaliseringen av ett nytt gränssnitt har således stor inverkan på den svenska marknadsmodellens utformning och kan i extremfallet innebära en introduktion av en helt ny marknadsmodell.

Figur 5.4 Illustration av adapterlösningen med nytt gränssnitt i MR-station. Kostnaden för överföringen i det svenska transmissionsnätet flyttas i sin helhet från nättariffet till gashandelspriset. Resultatet blir en helt ny marknadsmodell med stor inverkan på de svenska slutförbrukarna

Vid en eventuell justering av marknadsmodellen bedömer utredningen att det är lämpligt att lokalisera det nya gränssnittet till Klagshamn. Härigenom är det möjligt att med små förändringar anpassa den svenska marknadsmodellen till vedertagen praxis inom EU och samtidigt kunna dra nytta av den svenska marknadsmodellens nuvarande fördelar.

5.4.1 Erforderliga författningsändringar vid ett införande av adapterlösningen

Den svenska marknadsmodellen för gas berörs i naturgaslagens (2005:403) 6 kap. 3 § andra stycke. Här framgår att överföreltariffer ska utformas så att den avgift en kund betalar för överföringen ska omfatta avgift för överföring i samtliga rörledningar genom vilka överföring sker. I det fall en justering av marknadsmodellen enligt ovan blir aktuell kan 6 kap. 3 § ändras enligt nedan.

Exempel på förslag till lag om ändring av naturgaslagen (2005:403) 6 kap. 3 §

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

Vid utformandet av tariffer för överföring av naturgas *skall* särskilt beaktas antalet anslutna kunder, kundernas geografiska läge, mängden överförd energi och abonnerad effekt, kostnaderna för överliggande ledningar, leveranssäkerhet och trycket i ledningarna.

Överföringstariffer *skall* utformas så att den avgift en kund betalar för överföringen till sin anslutningspunkt innefattar avgift för överföringen i samtliga rörledningar genom vilka överföringen sker.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om utformningen av överföringstariffer.

Liksom tidigare bör det vara möjligt att meddela föreskrifter om utformningen av överföringstariffer.

Vid utformandet av tariffer för överföring av naturgas *ska* särskilt beaktas antalet anslutna kunder, kundernas geografiska läge, mängden överförd energi och abonnerad effekt, kostnaderna för överliggande ledningar, leveranssäkerhet och trycket i ledningarna.

Överföringstariffer *ska* utformas så att den avgift en kund betalar för överföringen till sin anslutningspunkt innefattar avgift för överföringen i samtliga *svenska* rörledningar genom vilka överföringen sker *nedströms transmissionslednings landföring på svenskt fastland*.

Exempel på författningskommentar

Tariffen för överföring ska omfatta kostnaden för överföring i samtliga svenska rörledningar nedströms landföring på svenskt fastland. Det framstår som lämpligt att använda landföring på svenskt fastland som gränssnitt, då det i framtiden kan tillkomma nya tillförselledningar för gas till den svenska marknaden. För den befintliga tillförselledningen innebär detta att ett nytt gränssnitt införs i Klagshamn. Härigenom kommer den del av kostnaden som avser

överföring av gas genom sjöledningen att flyttas från nättariffen till gashandelsföretagen.

Enligt 20 § naturgasförordningen har Energimarknadsinspektionen rätt att meddela föreskrifter om utformningen av överföringstariffer enligt 6 kap. 3 § naturgaslagen. Förändringen i 6 kap. 3 § naturgaslagen bör således medföra förändringar i Energimarknadsinspektionens föreskrifter om tariffer.

5.4.2 Nya förutsättningar med adapterlösningen

Metod för kapacitetsbokningar

Med nuvarande överförd gasvolym i det svenska transmissions-systemet torde, enligt en uppskattning från branschen, cirka 10–15 procent av slutförbrukarnas svenska nätkostnad komma att överföras till gashandelspriset genom det tänkta gränssnittet i Klagshamn. Uppskattningen baseras på nuvarande nätkostnad. Priset på kapacitet i sjöledningen kan dock förändras, t.ex. genom ett framtida auktionsförfarande då priset i förväg är okänt. Med nuvarande överföringskostnad i stamledningen bör emellertid förändringen för slutförbrukarna kunna betraktas som begränsad, speciellt mot bakgrund av att kostnaden för all överföring uppströms Dragör redan i dagsläget är inkluderad i gashandelspriset.

Samtidigt som justeringen innebär att det endast är en begränsad del av slutförbrukarnas nuvarande nätkostnad som överförs till gashandelspriset, innebär detta att gashandelsföretagens pris för att boka kapacitet för sträckan Dragör-Klagshamn kan uppfattas som jämförelsevis lågt. Tariffen ska vara kostnadsreflekterande och endast avse den del av transmissionssystemet som berörs, vilket i detta fall är en sträcka på 21,5 km. Det bör i sammanhanget påpekas att utredningen har valt att benämna ledningen mellan Dragör och Klagshamn i sin helhet för sjöledningen, trots att 2,5 km av den totala längden på 21,5 km är belägen på land.

Även om tariffen är kostnadsreflekterande väntas den korta sträckan således ge upphov ett förhållande lågt pris. Detta kan ge upphov till en risk för överbokningar i sjöledningen, vilket i sin tur kan bidra till att utestänga aktörer och därmed snedvrیدا konkurrensen. I syfte att motverka detta bör gashandelsföretagens kapacitetsbokningar i sjöledningen knytas till gashandelsföretagens bokningar i utmatningspunkten från det danska transmissions-

systemet i Dragör. Härvid kan det uppstå fyra olika typer av situationer:

1. Ett och samma gashandelsföretag bokar kapacitet genom det danska transmissionssystemet samt genom den svenska sjöledningen för leverans av gasen i gränssnittet i Klagshamn. Bokad kapacitet i utmatningspunkten i Dragör ger rätt till motsvarande kapacitetsbokning i den svenska sjöledningen.
2. Gashandelsföretag A bokar kapacitet genom det danska transmissionssystemet för leverans av gasen till gashandelsföretag B i inmatningspunkten till det svenska transmissionssystemet. Den kapacitet som gashandelsföretag A har bokat i utmatningspunkten i Dragör för leverans av gasen till gashandelsföretag B, ligger till grund för det senare gashandelsföretagets kapacitetsbokning i den svenska sjöledningen.
3. Gashandelsföretag A bokar kapacitet genom det danska transmissionssystemet för leverans av gasen till flera gashandelsföretag i inmatningspunkten till det svenska transmissionssystemet. Den kapacitet som gashandelsföretag A har bokat i utmatningspunkten i Dragör för leverans av gasen till gashandelsföretagen, fördelas enligt avtal och ligger därefter till grund för gashandelsföretagets kapacitetsbokningar i den svenska sjöledningen.
4. Flera gashandelsföretag bokar kapacitet genom det danska transmissionssystemet för leverans av gasen till gashandelsföretag A i inmatningspunkten till det svenska transmissionssystemet. Den kapacitet som gashandelsföretagen har bokat för leverans av gasen till gashandelsföretag A ligger till grund för det senare gashandelsföretagets kapacitetsbokning i den svenska sjöledningen.

I det fall det skulle bli aktuellt med kapacitetsauktioner i den svenska sjöledningen kan det vara relevant att reglera vilka bud som ska få sätta marknadspriset. Detta för att motverka missbruk i syfte att utestänga andra aktörer genom överbokning.

Avtalsförhållanden

En introducering av adapterlösningen innebär att en ny typ av avtal måste utformas på den svenska marknaden. Detta beror på att det i dagsläget inte finns något avtal om bokning av kapacitet mellan transmissionsnätägare och gashandelsföretag. Det nya avtalet bör omfatta förfarande för kapacitetsbokningar i gränssnittet mellan det svenska och det danska transmissionsnätet och samtidigt reglera avgiften för nyttjandet av sjöledningen mellan Dragör och Klagshamn. Vid sidan av regler för kapacitetsbokningar bör avtalet innehålla erforderliga bestämmelser kring procedurer för kapacitetsåterlämning, nominering, informationsutbyte, avräkning, fakturering och betalning.

Vidare kommer det befintliga samarbetsavtalet mellan den danska systemansvariga aktören Energinet.dk och Swedegas AB respektive Svenska kraftnät att behöva vidareutvecklas i syfte att reglera den förändrade situationen i gränssnittet mellan de svenska och danska transmissionsnäten.

Det kan också bli nödvändigt att omförhandla långa befintliga avtal som ingåtts mellan Swedegas AB och underliggande nätägare respektive slutförbrukare inom ramen för nuvarande marknadsmodell.

Förutsättningar för framtida investeringar

Med adapterlösningen kan de kommersiella förutsättningarna för framtida investeringar i nya tillförselledningar förbättras. Genom motsvarande adapter i en ny tillförselledning kan gashandelsföretag även i denna ledning boka kapacitet i den del av transmissionsledningen som sträcker sig från den nya gränspunkten till landföringen på svenskt fastland i likhet med det tänkta gränssnittet i Klagshamn.

Med adapterlösningen skulle det således bli möjligt att på vedertaget sätt undersöka intresset för ny infrastruktur hos gashandelsföretag inom och utom Sverige genom ett s.k. open season-förfarande. I bästa fall kan denna form av marknadsundersökning leda till att avtal kan upprättas mellan nätägaren och intresserade gashandelsföretag. Genom att nätägaren kan försäkra sig om att en viss kapacitet i den nya ledningen kommer att vara bokad under en given tid, kan investeringen till väsentlig del säkras.

Den potentiella ägaren av den planerade ledningen torde således eftersträva långsiktiga kapacitetsbokningar av en inte oväsentlig del av den investerade nya kapaciteten i syfte att säkra investeringen. Detta kan hävdas leda till att ett fåtal gashandelsföretag under uppskattningsvis 5–10 år kan få en dominerande ställning och påverka konkurrensen i den tillkommande infrastrukturen. Metoden är emellertid vedertagen inom EU och den risk som kan identifieras kommer alltid att få vägas mot risken att det inte byggs några ytterligare ledningar alls.

Förutsättningar för framtida transit

I det fall Sverige skulle komma att få fler inmatningspunkter till transmissionssystemet väcks även frågan om transitering av gas. För de svenska slutförbrukarna är det viktigt att säkerställa att kostnaden för transit verkligen överförs till de aktörer som transiterar gas genom Sverige. Om kostnadsfördelningen fungerar på ett tillfredsställande sätt kan en framtida transit i bästa fall leda till sänkta överföringskostnader för de svenska slutförbrukarna då det är fler som delar på kostnaden för överföringen i transmissionsnätet.

Med två tillförselledningar inom ramen för adapterlösningen skulle gashandelsföretag boka kapacitet i inmatningspunkterna till det svenska transmissionssystemet fram till svenskt fastland. Där emellan skulle emellertid den nuvarande marknadsmodellen även fortsättningsvis tillämpas.

Det första som bör klargöras är att nya tillförselledningar brukar diskuteras mot bakgrund av ett behov av ytterligare tillförsel av gas till Sverige. Med en tillförselledning i södra delen av gassystemet och en tillförselledning i den norra delen av samma system, i vilka bägge gas strömmar till Sverige, kan det spontant tyckas vara svårt att se hur gas skulle transiteras från ett land, via Sverige till ett tredje.

Även om det inte skulle vara möjligt att vända gasflödet i inmatningspunkterna till ett utflöde av gas från det svenska transmissionssystemet, är det möjligt att skapa handel i sådan riktning. Så länge det redovisade inmatningsbehovet överstiger uttagsbehovet i en inmatningspunkt, kan gas handlas i bägge riktningar utan att någon gas fysiskt behöver föras ut ur det svenska transmissionssystemet. Med två tillförselledningar kan det således

bli möjligt att handelsmässigt transitera gas från den ena inmatningspunkten till den andra. Genom att komplettera med en tariff för uttag och möjlighet att även boka uttagskapacitet i inmatningspunkterna till det svenska transmissionssystemet kommer de aktörer som handelsmässigt vill transitera gas på detta sätt att betala tariff för inmatning i den punkt där gasen förs in och tariff för uttag i den punkt där gasen förs ut. Härigenom kommer de transiterande aktörerna att bära en andel av kostnaden i transmissionssystemet. Detta förfarande ligger helt i linje med de nuvarande gemensamma reglerna inom EU.

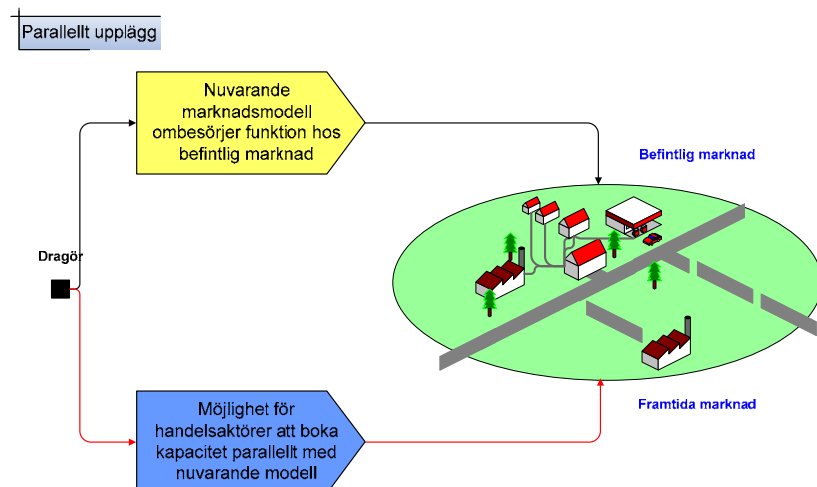
Sammanfattning av adapterlösningen

Vid ett eventuellt framtida behov av att anpassa den svenska marknadsmodellen utgör adapterlösningen ett tänkbart alternativ. Inverkan på slutförbrukarna kan begränsas till ett minimum genom att välja ett gränssnitt i nära anslutning till Dragör. Genom att tillämpa adapterlösningen i eventuellt tillkommande tillförselledningar är det även möjligt att säkerställa finansiering av framtida investeringar genom avtal med handelsaktörer. Adapterlösningen tar även höjd för att hantera transit av gas genom Sverige. I händelse av en framtida generell tillämpning av adapterlösningen är utredningens bedömning att vissa detaljer behöver analyseras ytterligare.

5.4.3 Ytterligare övervägt men ej framkomligt alternativ

Som ett alternativ till att införa tvingande krav på att gashandelsföretag ska genomföra kapacitetsbokningar enligt adapterlösningen har utredningen även övervägt alternativet att *göra det möjligt* för gashandelsföretag att boka kapacitet i inmatningspunkten till det svenska transmissionssystemet. Syftet med detta är detsamma som med adapterlösningen, dvs. att erhålla en anpassning i syfte att möta ett framtida behov av t.ex. nya tillförselvägar för gas. Skillnaden utgörs av att den svenska marknadsmodellen bibehålls i sin helhet, men kompletteras med en ny funktion.

Figur 5.5 Illustration av en tänkt komplettering av nuvarande marknadsmodell med en ny parallell funktion till nuvarande marknadsmodell

Den grundläggande tanken bakom den parallella lösningen är således att kapacitetsbokningarna kan utföras av olika typer av marknadsaktörer, vid sidan av varandra. Den parallella lösningen innebär således inte några obligatoriska kapacitetsbokningar av handelsaktörer i det svenska transmissionssystemets gränspunkt.

Kapacitet som avtalats mellan transmissionsnätägare och slutförbrukare respektive underliggande nätägare skulle dock alltid bli styrande för hur mycket kapacitet som skulle kunna erbjudas gashandelsföretag. Detta förhållande är emellertid kontroversiellt eftersom det skulle leda till en diskriminerande åtskillnad mellan olika nätanvändare för tillträdet till transmissionssystemet. Såväl gasmarknadsdirektivet som gasförordningen tydliggör att det inte får göras någon diskriminerande åtskillnad mellan systemanvändarna vid tredjepartstillträde. Av denna anledning valde utredningen i ett tidigt skede att inte gå vidare med lösningen.

5.5 Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 994/2010 om åtgärder för att trygga naturgasförsörjningen och om upphävande av rådets direktiv 2004/67/EG

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 994/2010 om åtgärder för att trygga naturgasförsörjningen och om upphävande av rådets direktiv 2004/67/EG (gasförsörjningsförordningen), innebär tydligt skärpta krav på EU:s medlemsstater. Rådets direktiv 2004/67/EG om åtgärder för att säkerställa en tryggad naturgasförsörjning (gasförsörjningsdirektivet) har upphävts genom gasförsörjningsförordningen.

Jämfört med gasförsörjningsdirektivet är gasförsörjningsförordningens krav betydligt mer omfattande och långtgående. Gasförsörjningsförordningen är dessutom, till skillnad från gasförsörjningsdirektivet, direkt gällande och tillämplig i respektive medlemsstat.

Gasförsörjningsförordningen består av en ingress innehållande 50 punkter samt själva sakinnehållet i form av 17 artiklar. Därefter följer fyra bilagor som ger stöd och vägledning vid läsning av förordningens sakinnehåll. Gasförsörjningsförordningens övergripande syfte är att bidra till att öka försörjningstryggheten på EU:s inre marknad för naturgas. Målet är att den inre marknadens funktion ska kunna upprätthållas vid såväl partiella som mer omfattande störningar i tillförseln av gas till EU.

Genom investeringar i gränsöverskridande infrastruktur, lagrings- och LNG-anläggningar kan försörjningstryggheten förbättras samtidigt som perifera och isolerade delar av EU:s naturgassystem kan integreras. Gasförsörjningsförordningen bygger på gemensamt definierade åtgärder på nationell, regional och unionsnivå. Åtgärderna ska vara såväl förebyggande som reaktiva i händelse av olika typer av störningar.

För att åtgärderna ska få optimal effekt krävs tydligt definierade roller och ansvarsförhållanden mellan berörda naturgasföretag, nationella myndigheter och kommissionen. Förordningen reglerar i detta avseende informationsflödet mellan de olika berörda parterna. Vikten av insyn i affärsrelationer, överenskommelser och åtgärder är genomgående. Likaså ställs ökade krav på solidaritet mellan medlemsstaterna i syfte att ge ett bättre skydd av speciellt utsatta kunder vid t.ex. störningar i tillförseln av gas.

Genom gasförsörjningsförordningens s.k. infrastrukturnorm (N-1) är det möjligt för medlemsstaterna att uppskatta sin egen grad av försörjningstrygghet. Infrastrukturnormen underlättar dessutom identifieringen av åtgärder i syfte att öka försörjningstryggheten för gas inom respektive medlemsstat samtidigt som den kan användas som ett verktyg för att jämföra försörjningstryggheten mellan olika medlemsstater.

5.5.1 Förordningens ingress

Av punkterna 1–3 framgår att naturgas (gas) utgör en fjärdedel av EU:s primära energiförsörjning. Då gaskonsumtionen har ökat snabbt de senaste 10 åren, i kombination med minskande inhemsk produktion, har EU:s importberoende kommit att öka. Förordningen syftar till att visa gaskunderna att alla nödvändiga åtgärder vidtas för att säkerställa en kontinuerlig gasförsörjning. Detta är särskilt viktigt i samband med svåra klimatförhållanden och avbrott.

Punkten 4 poängterar den betydelse som gasförsörjningsdirektivet (2004/67/EG) har haft för EU:s försörjningstrygghet för gas. I kombination med det tredje inre marknadspaketet från 2009 har viktiga steg tagits mot fullbordandet av den inre marknaden för energi. Det konstateras dock att medlemsstaterna fortfarande har en stor frihet i valet av åtgärder i samband med en kris i gasförsörjningen. Detta belyses i punkten 5, vilken understryker vikten av en ökad solidaritet och samordning mellan medlemsstaterna i syfte att säkerställa försörjningstryggheten för gas.

Gasen kan ha olika värmevärde beroende på var den utvinns, vilket är något som påtalas i punkten 6. Det varierande värmevärdet bör beaktas vid utformningen av riskbedömningar, förebyggande åtgärdsplaner och krisplaner på nationell och regional nivå.

Vikten av att diversifiera tillförselvägar liksom försörjningskällor belyses i punkten 7 som även tydliggör värdet av LNG-anläggningar och prioriterade infrastrukturåtgärder. Detta understryks ytterligare i punkten 8. Avbrott i gasförsörjningen kan leda till allvarlig ekonomisk skada för unionens ekonomi, liksom allvarliga sociala konsekvenser vilket konstateras i punkten 9.

De sociala konsekvenserna riskerar att bli som mest påtagliga för hushåll och kunder som tillhandahåller viktiga samhällstjänster. I punkten 10 påtalas behovet av att definiera dessa s.k. skyddade

kunder. Av punkten 11 framgår att den inre marknaden utgör en central del i arbetet för att minska de enskilda medlemsstaternas utsatthet inför de skadliga effekterna av ett avbrott i gasförsörjningen.

Det är av stor vikt att de åtgärder som vidtas för att trygga gasförsörjningen inte snedvrider konkurrensen eller på något annat sätt bidrar till att negativt påverka den inre marknads funktion. Detta konstateras i punkten 12. Ett avbrott i den enskilt största infrastrukturen för gas bör betraktas som ett realistiskt scenario och infrastrukturnormens betydelse lyfts fram i punkten 13. Punkten 14 lyfter fram exempel på åtgärder för att lindra effekterna av avbrott i gasförsörjningen, t.ex. diversifierade tillförselvägar, sammanlänkade system mellan medlemsstaterna och ersättningsbränslen.

Främjandet av investeringar i ny infrastruktur är viktigt, vilket tydliggörs i punkten 15. Punkten lyfter även fram vikten av att dessa investeringar utförs i samråd med byrån för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter (ACER) och det europeiska nätverket av systemansvariga för överföringssystemen för gas (ENTSOG). Enligt punkten 16 bör de behöriga myndigheterna eller medlemsstaterna säkerställa att respektive gasmarknad uppfyller kraven enligt infrastrukturnormen. De behöriga myndigheterna bör enligt punkten 17 upprätthålla ett nära samarbete med andra relevanta myndigheter. Vid gränsöverskridande sammanlänkningar ska det enligt punkten 18 dessutom redan i ett tidigt skede finnas ett nära samarbete mellan de berörda medlemsstaterna, de behöriga myndigheterna och de nationella tillsynsmyndigheterna.

Enligt punkten 19 finns det från EU:s håll olika typer av finansiering tillgänglig som stöd till medlemsstaterna. Syftet är bl.a. att underlätta finansieringen av nödvändiga investeringar i produktion och infrastruktur.

En målsättning med förordningen, vilken beskrivs i punkten 20, är att naturgasföretag och kunder så långt som möjligt ska kunna förlita sig på marknadsmekanismerna vid ett avbrott i gasförsörjningen. Även i en krissituation ska marknadsbaserade åtgärder prioriteras. I kombination med det tredje inre marknadspaketets krav blir, enligt punkten 21, roll- och ansvarsfördelningen nu avsevärt tydligare för de olika aktörerna. I punkten 22 konstateras att fullbordandet av den inre marknaden erbjuder EU en stor trygghet i försörjningen för alla medlemsstater. Öppenhet,

solidaritet och icke-diskriminering är dock grundläggande för att försörjningstryggheten för gas ska fungera i praktiken.

Åtgärder på efterfrågesidan fyller en viktig funktion för att säkerställa försörjningstryggheten. I punkten 23 nämns t.ex. åtgärder som tillämpning av avbrytbara kontrakt och övergång till alternativa bränslen. För att den inre marknadens funktion ska kunna upprätthållas krävs dessutom en tydlig fördelning av roller och ansvar mellan berörda parter, vilket lyfts fram i punkten 24. Roller och ansvar bör fastställas på tre olika nivåer; naturgasföretag och industri, medlemsstater på nationell eller regional nivå samt slutligen på unionsnivå. I punkten poängteras att marknadsbaserade åtgärder alltid ska användas i första hand. Vikten av regionalt samarbete i en solidarisk anda belyses ytterligare i punkten 25.

Behovet av tillräckligt harmoniserade normer för en trygg försörjning berörs i punkten 26. Situationer i likhet med den som uppstod i samband med gaskrisen mellan Ryssland och Ukraina 2009 bör betraktas som en lägsta nivå för vad som ska kunna hanteras genom harmoniserade försörjningsnormer. Det poängteras dessutom i punkten 27 att det är av avgörande betydelse att naturgasföretagen genomför erforderliga investeringar. Vid beräkningen av finansieringsbehov bör kommissionen prioritera infrastrukturprojekt som stöder integrationen av den inre marknaden. Av punkten 28 framgår att de systemansvariga för överföringsystemen inte bör hindras från att beakta eventuella behov av flöden i båda riktningarna i sammanlänkningsmedel med tredje land.

Punkten 29 belyser vikten av att säkerställa försörjningen till hushåll och kunder som tillhandahåller centrala samhällstjänster. De åtgärder som vidtas vid en kris för att uppnå detta ska definieras i förväg. De behöriga myndigheterna ska därför enligt punkten 30 följa sin krisplan. Endast i undantagsfall får åtgärder vidtas som avviker från den förebyggande åtgärdsplanen. I detta avseende är det enligt punkten 31 också viktigt att beakta behovet av åtgärder på nationell, regional och unionsnivå. I syfte att kunna identifiera investeringar på unionsnivå fyller enligt punkten 32 ENTSOG:s tioåriga nätutvecklingsplan en viktig roll.

Enligt punkten 33 bör ENTSOG och ACER i egenskap av medlemmar i Gas Coordination Group delta fullt ut i det gemensamma arbetet på unionsnivå. Gas Coordination Group är det huvudsakliga organ som kommissionen ska samråda med i samband med upprättandet av de förebyggande åtgärdsplanerna liksom

krisplanerna enligt punkten 34. Enligt punkten 42 bör Gas Coordination Group dessutom fungera som rådgivare åt kommissionen i syfte att underlätta samordningen av åtgärder för en trygg försörjning i händelse av en kris på unionsnivå.

De behöriga myndigheterna bör enligt punkten 35 upprätta sina krisplaner efter samråd med naturgasföretagen. Det är också viktigt att de nationella krisplanerna inte motverkar varandra på någon nivå. Gemensamma krisplaner bör upprättas där så är möjligt och nödvändigt. Enligt punkten 41 bör krisplanerna uppdateras regelbundet och offentliggöras. De bör även underställas sakkunnigbedömning och prövning.

Solidariteten mellan medlemsstaterna bör stärkas genom olika typer av solidaritetsåtgärder enligt punkten 36. Kommissionen har enligt punkten 37 alltid en viktig roll att fylla i händelse av en kris, oavsett på vilken nivå den inträffar. Solidariteten bör enligt punkten 38 vid behov även visas i form av bistånd för civilskydd från unionen och medlemsstaterna. Medlemsstaternas suveräna rätt att bestämma över sina egna naturresurser påverkas dock inte av förordningens regler enligt punkten 39.

I punkten 40 fastslås att rådets direktiv 2008/114/EG tillsammans med gasförsörjningsförordningen bidrar till en heltäckande strategi för energitryggheten inom EU. Direktivet omfattar regler kring identifiering och klassificering av kritisk infrastruktur. Punkten 43 beskriver än en gång syftet med förordningen. Syftet är att göra det möjligt för naturgasföretag och behöriga myndigheter att så långt som möjligt säkerställa den inre marknadens funktion vid ett avbrott i gasförsörjningen.

Kommissionen bör enligt punkten 44 samordna insatserna med avseende på tredje land i syfte att säkerställa gasflödet till EU. I detta arbete bör kommissionen ges befogenhet att inrätta en arbetsgrupp. Punkten 45 understryker vikten av att villkoren för leveranser från tredje land inte snedvrider konkurrensen på den inre marknaden. I det fall en tidig varning erhålls om att försörjningstryggheten hotas i en eller flera medlemsstater, bör kommissionen enligt punkten 46 utan dröjsmål underrätta Gas Coordination Group och vidta erforderliga åtgärder.

Punkterna 47 och 48 behandlar krav på öppenhet, tillförlitlighet och krav på konfidentiell behandling av kommersiellt känsliga uppgifter. Medlemsstaterna kan i stor utsträckning besluta om allmännyttiga tjänster så länge konkurrensbestämmelserna inte frångås.

Av punkten 49 framgår att gasförsörjningsförordningens mål är att trygga försörjningen av gas inom EU. Vidare beskrivs förordningens krav i förhållande till subsidiaritetsprincipen. I punkten 50 fastställs slutligen att direktiv 2004/67/EG bör upphöra att gälla.

5.5.2 Artikel 1 – Syfte

Gasförsörjningsförordningen syftar till att säkerställa försörjningsstryggheten för gas inom EU genom att erhålla en väl fungerande inre marknad för naturgas. I situationer där marknaden själv inte kan leverera den nödvändiga försörjningen av gas kan marknadens funktion säkras genom att tillåta extraordinära åtgärder. Användningen av dessa åtgärder kräver väl definierade roller och ansvarsförhållanden mellan naturgasföretagen, medlemsstaterna och EU. Försörjningstryggheten för gas inom EU bygger på såväl förebyggande åtgärder som reaktiva åtgärder vid störningar i tillförseln.

Gasförsörjningsförordningen syftar också till att skapa transparenta mekanismer som bygger på solidaritet mellan medlemsstaterna. Mekanismerna kan användas för att koordinera planering och hantering av krissituationer på nationell, regional och unionsnivå.

5.5.3 Överväganden och bedömning artikel 1

Utredningens bedömning: Artikel 1 föranleder inte några förslag.

Artikeln ger endast en övergripande beskrivning av gasförsörjningsförordningens syfte och bedöms därför inte föranleda några förslag av utredningen.

5.5.4 Artikel 2 – Definitioner

För gasförsörjningsförordningen gäller definitioner enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/73/EG (gasmarknadsdirektivet), Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 715/2009 (gasförordningen) samt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 713/2009 (byråförordningen). Utöver definitionerna enligt rättsakterna ovan ska följande definitioner gälla:

5. Med skyddade kunder avses alla hushållskunder anslutna till ett distributionsnät för gas. Medlemsstaterna kan även besluta att låta begreppet skyddade kunder omfatta följande kunder:
- a) Små och mellanstora företag förutsatt att de är anslutna till ett distributionsnät för gas, samt viktiga samhällsinrättningar under förutsättning att de är anslutna till ett distributions- eller transmissionsnät för gas. En förutsättning är dock att den sammanlagda förbrukningen hos dessa kunder inte överstiger 20 procent av den slutliga gasanvändningen inom landet.
  - b) Fjärrvärmeanläggningar i den mån de levererar fjärrvärme till hushållskunder samt kunder enligt punkt a och under förutsättning att de är anslutna till ett distributions- eller transmissionsnät för gas och inte har möjlighet att byta till annat bränsle.

Medlemsstaterna ska så snart som möjligt, dock senast den 3 december 2011, meddela kommissionen huruvida de avser låta definitionen av skyddade kunder omfatta punkten 1a och/eller 1b.

Med behörig myndighet avses en medlemsstats regering eller en av regeringen utsedd nationell myndighet med ansvar för genomförandet av gasförsörjningsförordningens regler i nationell rätt. Medlemsstater har en möjlighet att tillåta de behöriga myndigheterna att delegera delar av förordningens uppgifter till andra organ. Om så sker ska uppgifterna utföras under överinseende av den behöriga myndigheten och specificeras i speciella planer enligt artikel 4.

5.5.5 Överväganden och förslag artikel 2

Utredningens förslag artikel 2: Begreppet skyddade kunder bör inte utökas till att omfatta mer än konsumenter, vilket medför att tolkningen av skyddade kunder är oförändrad.

Skyddade kunder

Med skyddade kunder avses konsumenter, det vill säga villakunder, spiskunder och liknande. Sverige kan välja att utöka begreppet skyddade kunder till att omfatta även små och mellanstora företag

samt fjärrvärmeanläggningar som inte kan byta till något annat bränsle och som levererar fjärrvärme till hushållskunder. Med små och medelstora företag (SMF) brukar det inom EU avses företag som sysselsätter färre än 250 personer och vars årsomsättning inte överstiger 50 miljoner euro. Med hänsyn till att SMF kan ha relativt många personer sysselsatta och därmed omfatta en stor del av Sveriges industrikunder, bedömer utredningen att Sverige tills vidare bör låta definitionen av skyddade kunder endast omfatta konsumenter. För att kunna säkerställa gasförsörjningen till de skyddade kunderna, enligt kraven i artikel 8, bedömer utredningen att det är nödvändigt att snabbt erhålla ett drastiskt minskat uttag hos övriga gaskunder anslutna till det svenska gassystemet. Av denna anledning anser utredningen att kunder enligt underpunkterna a) och b) inte bör omfattas av begreppet skyddade kunder i Sverige. Utredningen förslår således ingen förändring i förhållande till vad som redan gäller.

Utredningen har emellertid uppmärksammat ett problem knutet till en viss grupp av konsumenter, nämligen bostadsrättsinnehavare som inte är spiskunder. Det finns starka skäl som talar för att bostadsrättsinnehavare bör omfattas av begreppet skyddade kunder. I fråga om den fysiska överföringen av gas är det emellertid inte möjligt att skilja mellan bostadsrättsföreningar och fastighetsbolags hyresfastigheter. Vid en krissituation med behov av en snabb reducering av den samlade gasförbrukningen kan därför bostadsrättsföreningar komma att hanteras i likhet med fastighetsbolag. Åtgärder i syfte att säkerställa försörjningen av de skyddade kunderna kan således leda till att gasleveranserna till bostadsrättsinnehavare begränsas eller temporärt avbryts. Förhållandet kan till viss del anses vara kontraproduktivt, men är ett resultat av de medel som står till buds i kombination med försörjningsnormens krav. Att utvidga begreppet skyddade kunder till att omfatta såväl bostadsrättsföreningar som fastighetsbolag bidrar inte till en ökad försörjningstrygghet för gas. Problemet lösning finns inte på efterfrågesidan. Sannolikt kan problemet endast lösas genom åtgärder för att förbättra tillgången på gas vid en krissituation, t.ex. genom ökad inhemsk biogasproduktion och/eller LNG-anläggningar. Sådana lösningar medför självklart kostnader.

Sverige ska senast den 3 december 2011 ha meddelat kommissionen huruvida begreppet skyddade kunder ska utökas eller inte. Regeringen bör enligt utredningens bedömning ansvara för att

kommissionen meddelas att en utökning av skyddade kunder inte sker i Sverige inom den tid som artikeln anger.

Delegering

Den behöriga myndigheten förfogar inte över någon driftcentral och kan därför inte direkt övervaka systemet. Sverige kan emellertid enligt artikel 2 möjliggöra att den behöriga myndigheten delegerar specifika uppgifter till någon annan.

Genom bemyndigande i lag kan den behöriga myndigheten således överlämna åt någon annan att utföra vissa uppgifter enligt denna förordning. Begreppet annan avser normalt juridiska personer, enskilda personer och även organisationer. Utredningen anser dock att det inte är aktuellt med delegering till enskilda personer och/eller organisationer. Många av de uppgifter som den behöriga myndigheten enligt gasförsörjningsförordningen ska utföra kräver information om tryck i naturgasledningar och andra liknande driftstekniska uppgifter. Den systembalansansvarige har nödvändig information. Således framstår det som lämpligt att i lagen ange att den behöriga myndigheten får överlämna uppgifter åt den systembalansansvarige. Regeringsformens (RF) regler om överlämnande av beslutanderätt måste annars beaktas vilket bland annat innebär riksdagsbeslut enligt RF 10 kap. 6 §.

Rollen som systembalansansvarig kan betraktas som en tjänst enligt tjänstedirektivet (Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/123/EG av den 12 december 2006 om tjänster på den inre marknaden) och lagen (2009:1079) om tjänster på den inre marknaden (tjänstelagen). Tjänstedirektivet och tjänstelagen tillämpas dock inte på tjänster som är förenliga med offentlig maktutövning. För det fall den behöriga myndigheten väljer att delegera uppgifter till den svenske systembalansansvarige anser utredningen att detta inryms inom sådana tjänster som är förenliga med offentlig maktutövning. Tjänstelagen är därför inte tillämplig.

Om den behöriga myndigheten delegerar uppgifter ska detta framgå av de planer som den behöriga myndigheten ska upprätta. Det bör i den föreslagna lagen om trygg naturgasförsörjning föras in en bestämmelse som specificerar vilka uppgifter den behöriga myndigheten får överlämna till den systembalansansvarige att utföra enligt gasförsörjningsförordningen, se vidare under avsnitt 5.5.21.

5.5.6 Artikel 3 – Ansvar för att trygga gasförsörjningen

Av artikel 3 punkten 1 framgår att försörjningstryggheten för gas är ett ansvar som delas mellan naturgasföretagen och medlemsstaterna, i första hand genom de behöriga myndigheterna och kommissionen. Det delade ansvaret ställer krav på ett väl utvecklat samarbete.

I punkten 2 fastställs att respektive medlemsstat snarast möjligt, dock senast den 3 december 2011, ska utse en behörig myndighet. Den behöriga myndigheten ska säkerställa genomförandet av gasförsörjningsförordningens krav på åtgärder. I förekommande fall ska de nationella organ som ansvarar för försörjningstryggheten i dagsläget utföra den behöriga myndighetens uppgifter till dess att den behöriga myndigheten är utsedd.

Åtgärderna ska bl.a. omfatta en riskbedömning enligt artikel 9. Den behöriga myndigheten ansvarar för att det utifrån riskbedömningen utformas en förebyggande åtgärdsplan samt en krisplan på nationell nivå. Vidare ska den behöriga myndigheten ansvara för löpande uppföljning av den nationella försörjningstryggheten för gas. De behöriga myndigheterna ska samarbeta i syfte att förebygga störningar i tillförseln av gas liksom för att begränsa effekterna av störningar i förekommande fall. Det finns inget som hindrar medlemsstaterna från att införa kompletterande reglering vid sidan av gasförsörjningsförordningen i det fall detta är nödvändigt för att uppfylla förordningens krav.

Enligt punkten 3 ska varje medlemsstat utan dröjsmål meddela kommissionen så snart den behöriga myndigheten är utsedd och i samband med detta även publicera denna information. I det fall en behörig myndighet ännu inte har utsetts, ska kommissionen snarast möjligt få information om vilka nationella organ som ansvarar för försörjningstryggheten fram till dess att den behöriga myndigheten har utsetts. Även denna information ska offentliggöras.

Vid genomförandet av gasförsörjningsförordningen framgår av punkten 4 att den behöriga myndigheten ska fastställa roller och ansvar för de aktörer som berörs. Roll- och ansvarsfördelningen ska utformas på ett sätt som säkerställer åtgärder på tre nivåer. Den första nivån ska omfatta åtgärder som berör naturgasföretagen och industrin. Den andra nivån avser åtgärder på nationell och regional nivå medan den tredje nivån avser åtgärder på unionsnivå.

Enligt punkten 5 ska kommissionen då så är erforderligt koordinera de åtgärder som enligt gasförsörjningsförordningen ska

vidtas av de behöriga myndigheterna på regional- och unionsnivå. Kommissionen ska på motsvarande sätt koordinera åtgärder som vidtas genom Gas Coordination Group enligt artikel 12 eller genom den speciella krishanteringsgruppen enligt artikel 11 punkten 4. Denna koordinering är av speciell betydelse vid nödsituationer på regional- eller unionsnivå vilket beskrivs i artikel 11 punkten 1.

I punkten 6 fastställs krav för de åtgärder som enligt den förebyggande åtgärdsplanen och krisplanen syftar till att säkerställa försörjningstryggheten. Åtgärder ska vara väldefinierade, transparenta, proportionerliga, icke-diskriminerande, kontrollerbara och får inte störa konkurrensen eller funktionen i övrigt på den inre marknaden för naturgas. En enskild medlemsstats åtgärder får heller inte bidra till att äventyra försörjningstryggheten inom någon annan medlemsstat eller äventyra försörjningstryggheten för EU som helhet.

5.5.7 Överväganden och förslag artikel 3

Utredningens förslag och bedömning artikel 3: Naturgasförsörjningen bör regleras i en egen lag och förordning. Regeringen utser en behörig myndighet enligt gasförsörjningsförordningen. Den behöriga myndigheten bör snarast utpekas i myndighetens instruktion för att uppfylla kravet på att Sverige senast den 3 december 2011 ska ha utsett en behörig myndighet.

Behörig myndighet och tillsynsmyndighet med egen lag och förordning

Regeringen utser en myndighet att enligt gasförsörjningsförordningen vara behörig myndighet. Statens energimyndighet (Energimyndigheten) är i dagsläget ansvarig myndighet för försörjningstryggheten för gas i Sverige, vilket i dagsläget framgår av 8 a kap. naturgaslagen (2005:403). Mot bakgrund av detta är Energimyndigheten den myndighet som bör utses till behörig myndighet. Den behöriga myndigheten ska utses senast den 3 december 2011 vilket medför att det inte är möjligt att i lag hinna utse Energimyndigheten till behörig myndighet före den 3 december 2011. För att ändå uppfylla förordningens krav bör

Energimyndigheten snarast pekas ut som behörig myndighet i förordning (2007:1153) med instruktion för Statens energimyndighet. När den behöriga myndigheten är utsedd ska kommissionen underrättas om detta. Informationen ska även publiceras.

Naturgasförsörjningen regleras i dag i naturgaslagens 8 a kap. och i 29–33 §§ i naturgasförordningen (2006:1043). För att underlätta åtskillnaden mellan Energimarknadsinspektionens och Energimyndighetens olika uppdrag enligt naturgaslagen, bör 8 a kap. upphävas och istället bli en egen lag, lag om trygg naturgasförsörjning. De paragrafer i naturgasförordningen som handlar om naturgasförsörjningen bör på motsvarande sätt upphävas och bli en egen förordning om trygg naturgasförsörjning. Energimyndigheten kan härigenom få ett tydligare tillsynsansvar uttryckt i en mer lättbegriplig bestämmelse i lagen om trygg naturgasförsörjning. Samtidigt tydliggörs Energimarknadsinspektionens uppdrag och tillsynsansvar för övriga delar av naturgaslagen.

I avvaktan på att regeringen formellt utser den behöriga myndigheten är det Energimyndigheten som enligt utredningens bedömning är det nationella organ som ska utföra den behöriga myndighetens uppgifter. Sverige måste snarast underrätta kommissionen om att Energimyndigheten utför den behöriga myndighetens uppgifter fram till dess att den behöriga myndigheten är utsedd. Även denna information ska publiceras.

I rollen som behörig myndighet kommer Energimyndigheten åläggas ett antal nya uppgifter i enlighet med gasförsörjningsförordningens krav. Förordning (2007:1153) med instruktion för Statens energimyndighet behöver därför kompletteras. Sannolikt görs detta enklast genom ett generellt tillägg som tydliggör myndighetens ansvar i egenskap av behörig myndighet enligt gasförsörjningsförordningen. Då förordningen är direkt gällande och tillämplig i samtliga medlemsstater bedömer utredningen att det inte är aktuellt att närmare specificera förordningens krav i Energimyndighetens instruktion.

5.5.8 Artikel 4 – Upprättande av en förebyggande åtgärdsplan och en krisplan

Punkten 1 specificerar i närmare detalj de krav som ställs på den behöriga myndigheten vid utformning av den förebyggande åtgärdsplanen och krisplanen. Det understryks speciellt att

upprättandet av de planer som föreskrivs i artikel 4 inte får påverka tillämpningen av punkten 3.

Av punkten 1 framgår att den behöriga myndigheten inom respektive medlemsstat efter samråd med naturgasföretag, berörda konsument- och näringslivsorganisationer samt regleringsmyndighet, i det fall denna inte utgörs av den behöriga myndigheten, ska utforma följande på nationell nivå:

- a) En förebyggande åtgärdsplan innehållande nödvändiga åtgärder för att eliminera eller lindra de risker som identifierats i samband med riskbedömningen genomförd i enlighet med artikel 9, och
- b) En krisplan innehållande erforderliga åtgärder i syfte att eliminera eller lindra effekterna av en störning i tillförseln av gas i enlighet med artikel 10.

I punkten 2 fastställs att de behöriga myndigheterna senast den 3 juni 2012 ska utväxla sina utkast till planer. I samband med detta ska medlemsstaterna genomföra samråd på lämplig regional nivå samt rådfråga kommissionen. Syftet med detta är att säkerställa att de nationella planerna harmoniserar med de gemensamma reglerna. Det är också viktigt att kontrollera att de nationella planerna inte står i strid med varandra vilket kan leda till kontraproduktiva effekter. Samråd ska i första hand ske mellan medlemsstater som angränsar till varandra, och i synnerhet mellan länder med isolerade naturgassystem och deras angränsande medlemsstater. Som vägledning för dessa samråd finns en lista med förslag på lämpliga samarbetspartners i bilaga IV.

Av punkten 3 framgår att de behöriga myndigheterna, med ledning av samrådsprocessen och kommissionens råd enligt punkten 2, kan besluta om gemensamma förebyggande åtgärdsplaner samt krisplaner på regional nivå. De gemensamma planerna ska vara ett komplement till de nationella planerna. Vid utformning av gemensamma planer på regional nivå ska berörda behöriga myndigheter, om så är lämpligt, eftersträva att träffa överenskommelser i syfte att genomföra regionalt samarbete. Om så är nödvändigt ska dessa överenskommelser formellt godkännas av medlemsstaterna.

Punkten 4 belyser vikten av att den behöriga myndigheten tar hänsyn till en säker drift av naturgassystemen vid utformningen av den förebyggande åtgärdsplanen samt krisplanen på nationell och

regional nivå. Planerna ska således ta hänsyn till tekniska förutsättningar som påverkar driften inklusive säkerhetsfrågor som kan innebära begränsningar i flöden m.m.

I punkten 5 fastställs att den förebyggande åtgärdsplanen och krisplanen, inklusive eventuella gemensamma planer, ska publiceras, anmälas till kommissionen och tillämpas senast den 3 december 2012. Kommissionen ska efter anmälan informera Gas Coordination Group. Den behöriga myndigheten ska från det att planerna träder ikraft löpande följa upp deras tillämpning.

Enligt punkten 6 ska kommissionen inom 3 månader efter det att en behörig myndighet har anmält sina planer göra följande:

- a) Kommissionen ska utvärdera dessa planer i enlighet med punkten 6b. Inför fastställandet av planerna ska kommissionen samråda med Gas Coordination Group och ta hänsyn till gruppens synpunkter. Kommissionen ska meddela Gas Coordination Group om sin utvärdering.
- b) Om kommissionen efter detta samråd skulle finna att:
  - i) en förebyggande åtgärdsplan eller en krisplan i tillräcklig grad inte bidrar till att minska de risker den är avsedd att hantera, kan kommissionen rekommendera den behöriga myndigheten eller de behöriga myndigheterna att ändra planen.
  - ii) en förebyggande åtgärdsplan eller en krisplan inte tar hänsyn till de risker som identifierats i riskbedömningen, eller att planen är oförenlig med andra behöriga myndigheters planer, förordningen eller EU-rätten i övrigt, ska kommissionen begära att planen rättas.
  - iii) en förebyggande åtgärdsplan kan riskera försörjningstryggheten för gas i andra medlemsstater eller inom EU som helhet, ska kommissionen begära att den behöriga myndigheten reviderar planen. Kommissionen kan lämna rekommendationer om hur planen bör ändras, och ska lämna en detaljerad motivering till sitt beslut.

I det fall kommissionen begär att planen ska rättas enligt punkten 6b ii, ska den behöriga myndigheten enligt punkten 7 göra erforderliga kompletteringar och rättelser och skicka tillbaka planen till kommissionen inom 4 månader.

Alternativt ska den behöriga myndigheten inom 4 månader meddela kommissionen att man inte godtar dess begäran och ange anledningarna till detta. Kommissionen kan då inom 2 månader acceptera den behöriga myndighetens beslut eller kalla den behöriga myndigheten till överläggningar. Kommissionen kan även sammankalla Gas Coordination Group för att få vägledning i frågan. Kommissionen ska alltid redovisa bakomliggande skäl till sin begäran om ändring av en plan.

Den berörda behöriga myndigheten ska därefter beakta kommissionens ståndpunkt. I det fall den behöriga myndighetens slutliga beslut skiljer sig från kommissionens, ska den behöriga myndigheten inom 2 månader publicera såväl sin egen som kommissionens ståndpunkt i frågan och tydligt förklara sitt eget ställningstagande. Den behöriga myndigheten ska utan dröjsmål offentliggöra den ändrade planen.

Enligt punkten 8 ska den behöriga myndigheten inom 3 månader efter det att kommissionen meddelat sitt beslut enligt punkten 6b iii ändra sin plan och underrätta kommissionen om den ändrade planen. Alternativt ska den behöriga myndigheten meddela att man inte accepterar kommissionens begäran.

Om kommissionen därefter, inom 2 månader, beslutar att vare sig dra tillbaks sin begäran eller att ändra den, ska den berörda behöriga myndigheten inom ytterligare 2 månader ändra sin plan i enlighet med kommissionens ursprungliga begäran enligt punkten 6b iii och underrätta kommissionen om den ändrade planen.

Kommissionen ska då informera Gas Coordination Group och beakta gruppens rekommendationer vid utformningen av sina slutsatser kring den behöriga myndighetens ändrade plan. Kommissionen ska meddela sina slutsatser till den behöriga myndigheten inom 2 månader. Den behöriga myndigheten ska beakta kommissionens slutsatser. Inom 2 månader efter kommissionens besked ska den behöriga myndigheten tillse att den ändrade planen träder ikraft och publicera information om detta.

I punkten 9 fastställs att kommersiellt känslig information ska hållas konfidentiell.

5.5.9 Överväganden och förslag artikel 4

Utredningens förslag artikel 4: Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, den behöriga myndigheten ska få meddela föreskrifter om skyldighet för företag att upprätta en förebyggande åtgärdsplan och en krisplan för företagets verksamhet (företagsplan).

Energimyndigheten ska få samarbeta med andra medlemsstaters behöriga myndigheter och upprätta gemensamma förebyggande åtgärdsplaner och gemensamma krisplaner enligt förordning (EU) nr 994/2010.

Artikel 4 bör även föranleda ändringar i myndighetsföreskrifter.

I egenskap av behörig myndighet kommer Energimyndigheten att ansvara för utformningen av en förebyggande åtgärdsplan och en krisplan på nationell nivå. Kraven på upprättande av dessa planer är tvingande. Vid utformningen av de nationella planerna ställer förordningen krav på samråd med ett antal olika marknadsaktörer. Således följer en samrådsskyldighet direkt av artikel 4. Energimyndigheten bör ha rätt att kräva att naturgasföretag ska upprätta förebyggande åtgärdsplaner och krisplaner för företaget (företagsplaner) som ett led i att få information till de nationella planerna. Innehållet i företagsplaner behandlas i avsnitt 5.5.21.

Energimyndigheten har i sina föreskrifter och allmänna råd om planeringsåtgärder och åtgärder i övrigt som behövs för att säkerställa naturgasförsörjningen (STEMFS 2008:3) uppgett vad som i dagsläget ska ingå i planer för hantering av krissituationer samt informationshantering vid krissituation. Enligt utredningens bedömning bör dessa föreskrifter ändras så att innehållskraven överensstämmer med gasförsörjningsförordningens.

Innan planerna antas måste Energimyndigheten samråda med andra lämpliga behöriga myndigheter samt med kommissionen. Samrådet ska påbörjas senast den 3 juni 2012. Enligt utredningens bedömning vore det lämpligt om Energimyndigheten genomför samråd med dess danska motsvarighet. Utredningen bedömer även att en löpande underhandskontakt med den behöriga myndigheten i Danmark kan vara till fördel vid utformningen av de svenska nationella planerna.

Gemensamma planer

Utöver planen på nationell nivå finns möjlighet att upprätta gemensamma förebyggande åtgärdsplaner och gemensamma krisplaner på regional nivå. Enligt utredningens bedömning vore det sannolikt en fördel för den svenska gasförsörjningstryggheten om Energimyndigheten eftersträvar att upprätta gemensamma planer med främst dess danska motsvarighet. Stöd för detta resonemang ges även av förordningens bilaga IV. Enligt förordningen ska de behöriga myndigheterna besluta om att upprätta gemensamma planer. Enligt regeringsformen 10 kap. 1 § är det regeringen som ingår överenskommelser med andra stater. Enligt 10 kap. 2 § får regeringen ge en förvaltningsmyndighet i uppdrag att ingå en internationell överenskommelse i en fråga som inte kräver riksdagens eller Utrikesnämndens medverkan. Riksdagens medverkan krävs om det gäller skatter eller hur statens medel ska användas. Utrikesnämndens medverkan krävs vid utrikespolitiska förhållanden som kan få betydelse för riket. Ingen av situationerna bedöms föreligga. Regeringen får således i författning bemyndiga Energimyndigheten att ingå överenskommelser med andra länders behöriga myndigheter.

För det fall upprättandet av en gemensam plan med en annan medlemsstats behöriga myndighet skulle innebära att Energimyndigheten överför förvaltningsuppgift till den utländska behöriga myndigheten krävs det stöd i lag. En särskild omröstningsregel i riksdagen blir dessutom aktuell enligt 10 kap. 8 § andra stycket regeringsformen. Vid en gemensam plan tillsammans med den danska behöriga myndigheten kommer emellertid enligt utredningens bedömning den svenska behöriga myndigheten fortfarande att utföra alla uppgifter inom Sverige.

Senast 24 månader efter gasförsörjningsförordningens ikraftträdande ska samtliga planer antas och offentliggöras. Energimyndigheten måste i samband med planernas antagande snarast underrätta kommissionen om detta.

Sekretess

Enligt punkten 9 i artikeln ska kommersiellt känsliga uppgifter hållas konfidentiella. Den behöriga myndigheten kan antas få ta del av en mängd uppgifter som kan tänkas vara kommersiellt känsliga

för naturgasföretag i samband med arbetet att upprätta planer. Enligt tryckfrihetsförordningen (1949:105, TF) 2 kap. 3 § är en handling en framställning i skrift eller bild samt upptagning som kan läsas, avlyssnas eller på annat sätt uppfattas endast med tekniskt hjälpmedel. Handling är allmän, om den förvaras hos myndighet och enligt 6 eller 7 § är att anse som inkommen till eller upprättad hos myndighet. Av TF 2 kap. 6 § följer att en handling anses inkommen till myndighet när den har anlänt till myndigheten eller kommit behörig befattningshavare till handa. Således kan handlingar som ett naturgasföretag skickar in till Energimyndigheten vara att anse som allmän handling.

Enligt TF 2 kap. 2 § får rätten att ta del av allmänna handlingar bara begränsas under de i 2 § uppräknade situationerna, varav myndighets verksamhet för inspektion, kontroll eller annan tillsyn nu är av intresse. Vidare ska begränsning av rätten att ta del av allmänna handlingar framgå av Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400, OSL) eller i någon annan lag som OSL hänvisar till.

Enligt 30 kap. 23 § OSL gäller sekretess under förutsättning att regeringen meddelar föreskrifter om det. Sekretessen gäller i statliga myndigheters verksamhet som består i utredning, planering, prisreglering, tillståndsgivning, tillsyn eller stödverksamhet. Sekretessen gäller med avseende på produktion, handel, transportverksamhet eller näringslivet i övrigt för uppgift om en enskilds affärs- eller driftförhållanden, uppfinningar eller forskningsresultat, om det kan antas att den enskilde lider skada om uppgiften röjs.

I 9 § i Offentlighets- och sekretessförordningen (2009:641, OSF) uppges det att sekretess gäller i den utsträckning som anges i förordningens bilaga i de fall den statliga myndighetens verksamhet består i utredning, planering, prisreglering, tillståndsgivning, tillsyn eller stödverksamhet med avseende på produktion, handel, transportverksamhet eller näringslivet i övrigt för uppgift om en enskilds affärs- eller driftförhållanden, uppfinningar eller forskningsresultat, om det kan antas att den enskilde lider skada om uppgifterna röjs. I OSF:s bilaga räknas bland annat Statens energimyndighet och Energimarknadsinspektionen upp. Av detta följer att handlingar som finns hos Energimyndigheten eller Energimarknadsinspektionen och som rör enskilds affärs- eller driftförhållanden kan anses omfattas av sekretess om det kan antas att den enskilde lider skada om uppgiften röjs. Sekretessen gäller i högst tjugo år.

Det är också möjligt att sekretess kan anses föreligga enligt 30 kap. 24 § OSL eftersom gasförsörjningsförordningen stadgar att kommersiellt känsliga uppgifter ska hållas konfidentiella. EU:s rättsakter anses vara ett sådant internationellt avtal som åsyftas. I begreppet avtal anses ingå bl.a. rättsakter som gäller till följd av Sveriges medlemskap i EU, dvs. anslutningsfördragen, förordningar och direktiv som utfärdas av EU:s institutioner. Offentlighets- och sekretesskommittén förslög i sitt betänkande *Insyn och sekretess – i statliga företag – i internationellt arbete*, SOU 2004:75, att en generell bestämmelse bör införas om att absolut sekretess också ska kunna gälla för en uppgift som en myndighet förfogar över på grund av Sveriges medlemskap i EU. I proposition 2008/09:150, s. 355 f. uppgav regeringen att det finns ett behov av att bestämmelserna om sekretess för uppgifter som myndigheter erhåller eller förfogar över enligt av riksdagen godkända internationella avtal förtydligas, men att samtliga frågor som rör sekretess i internationella sammanhang bör hanteras i ett sammanhang. Regeringen uppgav att avsikten är att återkomma senare till dessa frågor. I skrivande stund har så emellertid inte skett.

Artikeln innehåller i övrigt information om kommissionens åtagande i samband med att förebyggande åtgärdsplaner och krisplaner på nationell och regional nivå antas. Beroende på kommissionens bedömning av de olika planerna kan Energimyndigheten i egenskap av behörig myndighet, i ett senare skede, åläggas att ändra i planerna. Detta är emellertid specificerat i artikeln och bedöms inte föranleda några konkreta åtgärder från svensk sida i dagsläget.

5.5.10 Artikel 5 – Innehållet i de nationella och gemensamma förebyggande åtgärdsplanerna

I artikel 5 punkten 1 fastställs vad som ska omfattas av den förebyggande åtgärdsplanen. Planen ska innehålla följande delar:

- a) Resultatet av utförd riskbedömning enligt artikel 9.
- b) Erforderliga åtgärder, volymer och kapaciteter liksom tidplan i syfte att uppfylla infrastrukturnormen och försörjningsnormen enligt artiklarna 6 och 8. Detta omfattar om möjligt även uppgifter om i vilken grad åtgärder på efterfrågesidan kan kompensera för störningar i tillförseln av gas enligt artikel 6 punkten 2.

Vid tillämpning av artikel 6 punkten 3 ska den enskilt största infrastrukturen av allmänt intresse identifieras liksom eventuella höjningar av försörjningsnormen enligt artikel 8 punkten 2.

- c) Aktuella krav på naturgasföretag och andra berörda organ. bl.a. i fråga om en säker drift av gassystemet.
- d) Andra förebyggande åtgärder som att stärka sammanlänningen mellan medlemsstaterna, diversifiera tillförselvägar och gasförsörjning, och om möjligt identifierade risker kopplade till gasförsörjningen av samtliga kunder.
- e) Mekanismer för samarbete med andra medlemsstater för utformning och införande av gemensamma och förebyggande åtgärdsplaner och krisplaner enligt artikel 4 punkten 3.
- f) Information om befintlig och framtida gränsöverskridande infrastruktur inklusive gränsöverskridande infrastruktur som ger tillträde till naturgasnätet inom EU. Vidare ska planen innehålla information om gränsöverskridande flöden, tillgång till lager i andra medlemsstater samt möjlighet till dubbelriktat fysiskt flöde av gas, särskilt i händelse av en krissituation.
- g) Information om samtliga skyldigheter att tillhandahålla allmännyttiga samhällstjänster med koppling till försörjningstrygghet för gas.

Av artikelns andra punkt framgår att den förebyggande åtgärdsplanen, och i synnerhet de åtgärder som syftar till att uppfylla kraven enligt infrastrukturnormen enligt artikel 6, ska ta hänsyn till den tioåriga nätutvecklingsplan som ska utformas av ENTSOG i enlighet med artikel 8 punkten 10 i gasförordningen.

I punkten 3 fastställs att den förebyggande åtgärdsplanen företrädesvis ska utformas med utgångspunkt från marknadsbaserade åtgärder. Planen ska eftersträva kostnadseffektivitet och ska beakta inverkan på den inre marknadens funktion liksom inverkan på miljön och konsumenterna. Naturgasföretagen får inte åläggas en orimlig börda och den inre marknadens funktion får inte påverkas negativt.

Enligt punkten 4 ska nationella och gemensamma förebyggande åtgärdsplaner uppdateras vartannat år. Under speciella förutsättningar kan dock planerna behöva uppdateras med ett tätare intervall. Vid uppdatering av den förebyggande åtgärdsplanen ska den uppdaterade riskbedömningen beaktas. Den uppdaterade planen får

inte antas förrän samråd ägt rum med övriga berörda behöriga myndigheter enligt artikel 4.2.

5.5.11 Överväganden och bedömning artikel 5

Utredningens bedömning artikel 5: Artikel 5 bör föranleda ändring i myndighetsföreskrifter.

I likhet med många av gasförsörjningsförordningens artiklar, riktas kraven i artikel 5 mot den behöriga myndigheten. Som konstaterats tidigare är gasförsörjningsförordningen direkt gällande och tillämplig i samtliga medlemsstater. Det finns enligt utredningens bedömning därför inte något behov av att ytterligare återge gasförsörjningsförordningens krav i det nuvarande svenska regelverket. Detta skulle snarast öka risken för överlappning och/eller glapp mellan de olika regelverken.

Artikeln lista över vad de nationella och gemensamma förebyggande åtgärdsplanerna ska innehålla, bör enligt utredningens bedömning utgöra en tillräcklig grund för Energimyndighetens kommande arbete med att utforma den förebyggande åtgärdsplanen eller planerna. Utredningen bedömer att det kan krävas författningsstöd i syfte att säkra det inflöde av information som krävs från marknadsaktörer för att kunna utforma planerna. Förslag i denna del följer i avsnitt 5.6.1. Enligt utredningens bedömning bör Energimyndighetens föreskrift STEMFS 2008:3 ändras.

I arbetet med att utforma planerna bedömer utredningen att det är viktigt med ett fortsatt och vidareutvecklat samarbete med de svenska gasföretagen, den nuvarande systemansvariga myndigheten, den framtida systembalansansvarige aktören och transmissionsnätoperatörer liksom de stora gasförbrukarna. Av gasförsörjningsförordningen framgår tydligt att åtgärder i syfte att trygga gasförsörjningen i första hand alltid ska vara marknadsbaserade. För svensk del är det sannolikt stora gasförbrukare med möjlighet att snabbt minska sin gasförbrukning som utgör nyckeln för att kunna säkerställa gasförsörjningen till de skyddade kunderna vid en störning i gasförsörjningen. Detta medför att ett samarbete med aktörer på naturgasmarknaden, inklusive stora användare, är mycket

viktigt. Vidare är det utredningens uppfattning att ett fortsatt och vidareutvecklat samarbete med Danmark, t.ex. i syfte att utforma en gemensam förebyggande åtgärdsplan och en gemensam krisplan, skulle vara till gagn för den svenska försörjningstryggheten för gas. Alla planer ska uppdateras vartannat år om inte omständigheterna kräver att de uppdateras med tätare intervall och den behöriga myndigheten ansvarar för att så blir gjort.

5.5.12 Artikel 6 – Normer för infrastruktur

Punkten 1 fastställer att medlemsstaterna ska tillförsäkra erforderliga åtgärder i syfte att uppfylla kraven enligt bilaga I punkten 2, infrastrukturnormen (N-1), senast den 3 december 2014. I praktiken innebär detta att vid ett bortfall av den enskilt största infrastrukturen ska återstående infrastruktur kunna tillgodose efterfrågan på gas inom aktuellt område (det s.k. beräkningsområdet). Gasförsörjningen ska kunna upprätthållas under ett dygn med extremt hög gasförbrukning, vilket statistiskt sett inträffar en gång vart 20:e år. De systemansvariga aktörerna ansvarar för att göra nödvändiga investeringar i syfte att uppfylla artikelns krav. Det åligger också de systemansvariga aktörerna att följa kraven enligt gasmarknadsdirektivet och gasförordningen.

Garantin för att den återstående infrastrukturen kan tillgodose efterfrågan på gas får ta hänsyn till marknadsbaserade mekanismer i syfte att minska efterfrågan. Enligt punkten 2 anses kravet enligt punkten 1 vara uppfyllt om den behöriga myndigheten i sin förebyggande åtgärdsplan tydligt kan visa att de marknadsbaserade åtgärderna på efterfrågesidan de facto har effekt och kan användas inom en rimlig tidsrymd. För detta ändamål ska formeln enligt punkten 4 i bilaga I användas.

I enlighet med riskbedömningen, och om så är möjligt, kan den behöriga myndigheten bestämma att kraven enligt punkten 1 ska uppfyllas på regional nivå i stället för på nationell nivå. Om så är fallet, ska enligt punkten 3 en gemensam förebyggande åtgärdsplan utformas enligt artikel 4 punkten 3. Punkten 5 i bilaga I ska tillämpas.

Punkten 4 fastställer att varje behörig myndighet, efter samråd med berörda naturgasföretag och utan dröjsmål, ska rapportera till kommissionen i det fall det förekommer några avvikelser från kraven enligt punkt 1. Om så är fallet ska anledningen till avvikelserna anges.

Enligt punkten 5 ska de systemansvariga aktörerna se till att det finns ständig kapacitet för flöden i båda riktningarna i all gränsöverskridande infrastruktur mellan medlemsstaterna. Kravet ska vara uppfyllt snarast möjligt, dock senast den 3 december 2013. Undantag från detta krav utgörs av:

- a) Anslutningar av produktionsanläggningar, LNG-anläggningar och distributionsnät, eller
- b) Fall där undantag har meddelats från kravet enligt artikel 7.

Senast den 3 december 2013 ska de systemansvariga för transmissionssystemen helt eller delvis anpassa sina transmissionssystem på ett sätt som möjliggör dubbelriktat flöde i gränsöverskridande infrastruktur.

Punkten 6 behandlar redan existerande kapacitet för dubbelriktade flöden, liksom infrastruktur under konstruktion i syfte att möjliggöra dubbelriktade flöden. I det fall en gränsöverskridande infrastruktur redan erbjuder kapacitet för dubbelriktat flöde, eller i det fall kapacitet för dubbelriktat flöde är under konstruktion, ska kravet enligt punkten 5 anses vara uppfyllt för aktuell sammanlänkning. Undantaget är om en eller flera medlemsstater har uttryckt önskemål om en förstärkning av befintlig kapacitet med hänvisning till försörjningstrygghetsskäl. Om så är fallet ska förandet enligt artikel 7 tillämpas.

Enligt punkten 7 ska medlemsstaterna i förväg alltid tillförsäkra att investeringar i syfte att uppfylla kraven enligt punkterna 1 och 5 verkligen är nödvändiga ur ett marknadsperspektiv. Detta ska ske genom att gasmarknaden testas på ett transparent, detaljerat och icke-diskriminerande sätt.

I punkten 8 stadgas att de nationella tillsynsmyndigheterna vid godkännande av tariffer ska ta hänsyn till den verkliga kostnaden för investeringar i infrastruktur enligt punkten 1. Likaså ska kostnaden för ständig kapacitet för dubbelriktat flöde beaktas. Tarifferna, eller metoderna för tariffernas beräkning, ska fastställas på ett transparent sätt i enlighet med artikel 41 punkten 8 i gasmarknadsdirektivet, liksom i enlighet med artikel 13 i gasförordningen. Artikel 6.8 ska enligt artikel 17 tillämpas fr.o.m. den 3 mars 2011.

I det fall en investering i gränsöverskridande infrastruktur inte efterfrågas av marknaden i en medlemsstat, men samtidigt medför kostnader i densamma genom åtgärder i en annan medlemsstat, ska de nationella tillsynsmyndigheterna i berörda medlemsstater

besluta om en fördelning av kostnaderna innan något investeringsbeslut tas. Detsamma gäller om investeringar i en medlemsstat medför fördelar för en eller flera andra medlemsstater. Kostnadsfördelningen ska ta hänsyn till i vilken grad medlemsstaterna kommer att dra nytta av investeringen ur ett försörjningstrygghetsperspektiv. Artikel 8 punkten 1 i byråförordningen ska tillämpas.

Enligt punkten 9 ska den behöriga myndigheten tillförsäkra att alla nya transmissionsnät för gas bidrar till en ökad försörjningstrygghet. Detta är möjligt genom att eftersträva ett väl sammanlänkat gasnät med ett tillräckligt antal gränsöverskridande inmatnings- och uttagspunkter utifrån efterfrågan på marknaden och de identifierade riskerna. Då så erfordras ska den behöriga myndigheten med utgångspunkt från riskbedömningen identifiera förekomsten av eventuella flaskhalsar i infrastrukturen. Syftet är att få en uppfattning om huruvida återstående infrastruktur kan tillgodose marknadens efterfrågan vid en störning eller bortfall av den enskilt största infrastrukturen.

I punkten 10 fastställs att Luxemburg, Slovenien och Sverige ska eftersträva, men inte vara bundna av, att uppfylla kraven enligt punkten 1 för att säkerställa gasförsörjningen till skyddade kunder enligt artikel 8. Undantaget gäller under förutsättning att:

- a) Luxemburg har minst två sammankopplingar med andra medlemsstater, minst två olika försörjningskällor samt inga lagrings- eller LNG-anläggningar inom deras länder.
- b) Slovenien har minst två sammankopplingar med andra medlemsstater, minst två olika försörjningskällor samt inga lagrings- eller LNG-anläggningar inom deras länder.
- c) Sverige inte har någon transit av gas till andra medlemsstater, en årlig inhemsk gasförbrukning understigande 2 Mtoe, samt att naturgasens andel understiger 5 procent av den totala primära energianvändningen.

Medlemsstaterna enligt ovan ska på ett transparent, detaljerat och icke-diskriminerande vis tillförsäkra att det genomförs regelbundna marknadsundersökningar till grund för nya investeringar i infrastruktur. Resultatet av dessa marknadsundersökningar ska publiceras.

Medlemsstaterna enligt ovan ska informera kommissionen om eventuella förändringar av förutsättningarna enligt ovan. Så snart minst en av förutsättningarna enligt ovan inte längre är uppfylld upphör villkoren att gälla.

Senast den 3 december 2018 ska medlemsstaterna ovan överlämna en rapport till kommissionen. Rapporten ska med utgångspunkt i förutsättningarna enligt stycket ovan beskriva kostnaden för att uppfylla kraven enligt infrastrukturnormen enligt punkten 1. Rapporten ska även innehålla information om utvecklingen på gasmarknaden liksom aktuella infrastrukturprojekt i regionen.

Utifrån rapporten, och under förutsättning att villkoren i första stycket punkten 10 fortfarande är uppfyllda, kan kommissionen besluta att medlemsstaten får tillämpa punkten 10 första stycket under ytterligare fyra år. Om så är fallet, ska detta tillvägagångssätt upprepas efter ytterligare fyra år.

5.5.13 Överväganden och förslag artikel 6

Utredningens förslag och bedömning artikel 6: Den behöriga myndigheten bör ansvara för att de marknadstester som avses i artikel 6 genomförs.

Den behöriga myndigheten ansvarar för att meddela kommissionen alla eventuella förändringar som kan påverka förutsättningarna för undantag i artikel 6. 10 c) samt ansvarar för att sammanställa den rapport som senast den 3 december 2018 ska skickas till kommissionen, liksom de rapporter som därefter ska tas fram vart 4:e år så länge Sverige uppfyller förutsättningarna för undantag.

Sverige är enligt punkten 10 i artikel 6 undantagen från skyldigheterna i punkten 1 under förutsättning att Sverige inte har någon gastransit till andra medlemsländer, inte konsumerar mer än 2 Mtoe gas årligen samt under förutsättning att mindre än 5 procent av landets totala primära energikonsumtion kommer från gas.

1 toe motsvarar ca 11,63 MWh. 2 Mtoe motsvarar således ca 23,26 TWh. Enligt uppgift från branschorganisationen Energigas Sverige uppgick Sveriges naturgasförbrukning 2009 till 12,7 TWh. Samma år uppgick Sveriges totala energitillförsel till 568 TWh. 5 procent av 568 TWh utgör 28,4 TWh. Sammanfattningsvis

uppfyller Sverige i dag kraven för att erhålla undantag enligt punkten 10 därför att:

1. Sverige inte har någon transit av gas
2. Den årliga naturgasförbrukningen understiger 2 Mtoe
3. Mindre än 5 procent av landets totala primära energikonsumtion kommer från gas.

Genom undantaget blir punkterna 1–4 inte tillämpliga för Sveriges del. Av artikeln framgår dock att Sverige fortfarande ska eftersträva att fullgöra skyldigheterna i punkten 1.

Beträffande ständig kapacitet för flöden i båda riktningarna i ledningar mellan medlemsländer så är det i dag tekniskt möjligt att hantera gasflöden ut från Sverige. Sverige har dock ingen gas att transportera till någon annan medlemsstat. Bestämmelsen i punkten 5 kan således teoretiskt sett anses vara uppfylld då det finns möjlighet till dubbelriktat flöde i gränspunkten i Dragör. Enligt artikel 7 kan en TSO begära undantag från skyldigheten att möjliggöra kapacitet för flöden i båda riktningarna, vilket utvecklas vidare i bedömningen av artikel 7. Utredningen noterar att skyldigheten träffar den systemansvarige för det gränsöverskridande överföringssystemet, det vill säga Swedegas AB.

Den behöriga myndigheten ska ansvara för att punkten 7 efterföljs. Genom att gasmarknaden testas på ett transparent, detaljerat och icke-diskriminerande sätt tillförsäkras att infrastrukturinvesteringar i syfte att uppfylla punkterna 1 och 5 är nödvändiga ur ett marknadsperspektiv.

Den behöriga myndigheten ska se till att alla nya transmissionsnät för gas bidrar till en ökad försörjningstrygghet enligt punkten 9.

Energimarknadsinspektionen får enligt 2 kap. 5 § naturgaslagen (2005:403) bara tillstyrka en koncessionsansökan om ledningen är lämplig från allmän synpunkt. Med allmän synpunkt kan enligt utredningens bedömning även försörjningstryggheten vägas in, varför Energimarknadsinspektionen i ett ärende om koncession framöver bör beakta huruvida en ny gränsöverskridande ledning bidrar till försörjningstryggheten på ett positivt sätt.

Enligt punkten 10 omfattas Sverige av undantag från kraven enligt punkten 1, under förutsättning att Sverige alltjämt uppfyller de satta gränskraven i punkten 10. Eftersom Sverige ska informera

kommissionen om förändringar är det lämpligt att den behöriga myndigheten får i uppgift att säkerställa att rapporterings-skyldigheten följs upp. Det är även lämpligt att samma myndighet får i uppgift att ansvara för den rapport som ska överlämnas till kommissionen senast åtta år från förordningens ikraftträdande. Till följd av rapporten kan kommissionen besluta att undantaget får fortsätta under fyra år till och då ska en ny rapport överlämnas till kommissionen efter ytterligare fyra år. Den behöriga myndigheten ansvarar för fortsatt rapportering med fyra års intervall så länge Sverige uppfyller undantagsvillkoren.

Enligt punkten 10 andra stycket ska Sverige säkerställa regelbundna marknadstester för infrastrukturinvesteringar och offentliggöra resultaten av testerna. Utredningen anser att den behöriga myndigheten bör ansvara även för detta. Uppdraget bör framgå av myndighetens instruktion.

5.5.14 Artikel 7 – Förfaranden för att möjliggöra kapacitet för flöden i båda riktningarna eller begära undantag

Enligt punkten 1 ska varje systemansvarig för transmissionsnät senast den 3 mars 2012 överlämna förslag eller begäran till den behöriga myndigheten enligt specifikationen nedan. Ett förslag eller en begäran ska omfatta varje gränsöverskridande sammankoppling och utformas i samråd med övriga berörda systemansvariga och utmyнна i:

- a) ett förslag om kapacitet för flöden i båda riktningarna avseende omvänd riktning, eller
- b) en begäran om undantag från kravet på kapacitet för flöden i båda riktningarna.

Undantagna från kravet enligt punkten 1 är systemansvariga för gränsöverskridande infrastruktur som omfattas av artikel 6 punkten 5a liksom systemansvariga för infrastruktur där dubbelriktat flöde redan existerar eller är under konstruktion. För att undantaget ska gälla krävs dock att inte någon medlemsstat har framfört önskemål om förstärkning av infrastrukturen av försörjningstrygghets-skäl.

Enligt punkten 2 ska förslaget om kapacitet för flöden i båda riktningarna, eller begäran om undantaget från detsamma, baseras

på en bedömning av marknadens efterfrågan, en beräkning av tillgång och efterfrågan, tekniska förutsättningar, kostnader för kapacitet för omvända flöden inklusive erforderliga förstärkningar av transmissionsnätet samt de positiva effekterna för försörjningstryggheten. Vidare ska hänsyn tas till hur kapacitet för omvända flöden tillsammans med andra åtgärder bidrar till att uppfylla kraven enligt infrastrukturnormen i artikel 6.

Punkten 3 fastställer att den berörda myndighet som mottar ett förslag eller en begäran om undantag enligt ovan ska meddela berörda myndigheter i andra medlemsstater som enligt riskbedömningen kan dra nytta av kapacitet för omvända flöden. Även kommissionen ska utan dröjsmål informeras om förslag eller begäran om undantag. Berörda medlemsstater liksom kommissionen ska ha möjlighet att återkomma med ett ställningstagande inom fyra månader efter det att informationen från aktuell medlemsstat har erhållits.

Enligt punkten 4 ska den medlemsstat som erhållit ett förslag eller en begäran om undantag från en systemansvarig aktör, inom två månader ta ställning i frågan. Ställningstagandet ska ta hänsyn till förutsättningarna enligt punkten 2 liksom till riskbedömningen enligt artikel 9. Vidare ska hänsyn tas till ställningstaganden gjorda enligt punkten 3 liksom till aspekter utan direkt ekonomisk koppling. Exempel på sådana är försörjningstrygghet och inverkan på den inre marknaden.

Medlemsstaten ska:

- a) Bevilja ett undantag om kapacitet för omvända flöden inte skulle medföra någon påtaglig förbättring av försörjningstryggheten för någon medlemsstat eller region, eller om kostnaden för omvända flöden inte skulle stå i proportion till nyttan, eller
- b) Acceptera förslaget om kapacitet för omvända flöden, eller
- c) Begära att den systemansvarige för transmissionsnätet ändrar sitt förslag.

Den berörda myndigheten ska därefter, utan dröjsmål, underrätta kommissionen om sitt beslut tillsammans med all relevant information till grund för beslutet, inklusive ställningstaganden i

enlighet med punkten 3 ovan. De berörda myndigheterna ska säkerställa att beslut som är beroende av varandra inte är motstridiga.

Det kan föreligga skillnader mellan beslut fattat av en viss myndighet eller medlemsstat, jämfört med synpunkter erhållna från andra berörda myndigheter. Kommissionen kan då enligt punkten 5 inom två månader från mottagandet av en myndighets beslut begära att myndigheten ändrar sitt beslut. Tiden för denna begäran kan förlängas med en månad om kommissionen har varit tvungen att söka kompletterande information för att möjliggöra sin begäran. Kommissionens synpunkter ska baseras på förutsättningarna enligt punkten 2 liksom 4 a och ta hänsyn till de anledningar som den berörda myndigheten angivit för sitt beslut. Den berörda myndigheten ska därefter följa kommissionens begäran genom erforderliga ändringar i sitt tidigare beslut inom fyra veckor.

I det fall kommissionen överhuvudtaget inte återkommer inom ovan nämnda tvåmånadersperiod, ska detta tolkas som att kommissionen inte har några synpunkter på den berörda myndighetens beslut.

I det fall riskbedömningen enligt artikel 9 påvisar behov av utökad kapacitet för omvända flöden, fastställs i punkten 6 att tillvägagångssättet enligt punkterna 1 till 5 ska tillämpas på begäran från en systemansvarig för ett transmissionsnät, en behörig myndighet eller kommissionen.

I punkten 7 stadgas att kommissionen liksom den berörda myndigheten alltid ska beakta kraven på konfidentiell behandling av kommersiellt känslig information.

5.5.15 Överväganden och bedömning artikel 7

Utredningens bedömning artikel 7: Den behöriga myndigheten bör efter en ansökan om undantag från kravet på kapacitet för flöden i båda riktningar, fatta beslut i frågan och underrätta kommissionen om sitt beslut.

Som påpekats under artikel 6 bör frågan om kapacitet för flöden i båda riktningar ur ett svenskt perspektiv kunna betraktas som teoretisk. Sverige har i dagsläget inte möjlighet att transitera gas samt saknar såväl storskalig produktion som lagerkapacitet. Det är

därför utredningens uppfattning att Sverige, även med kapacitet för omvända flöden, inte kan bidra till att lindra effekterna av en störning av gasförsörjningen i Danmark. Problemet är snarast att den svenska gasförsörjningen står och faller med den danska.

Utredningens uppfattning är att Swedegas AB, i egenskap av systemansvarig för gränsöverskridande överföringssystem, bör samråda med den danska systemansvariga aktören Energinet.dk. Enligt utredningens bedömning kan Swedegas AB ansöka om undantag från skyldigheten att möjliggöra kapacitet för flöden i båda riktningarna i Dragör. En eventuell begäran ska skickas till Energimyndigheten i egenskap av behörig myndighet.

Även om det är praktiskt genomförbart att möjliggöra själva kapaciteten för dubbelriktat flöde i Dragör, vore det enligt utredningens bedömning missvisande ur ett regionalt försörjningsperspektiv. Anledningen är att kapaciteten för dubbelriktat flöde inte nämnvärt skulle bidra till att öka försörjningstryggheten i vare sig Sverige eller Danmark.

Enligt utredningens bedömning bör Energimyndigheten kunna bevilja en begäran om undantag enligt ovan, i enlighet med artikelns punkt 4 a). Det åligger därefter Energimyndigheten i egenskap av behörig myndighet att utan dröjsmål underrätta kommissionen om sitt beslut.

Artikeln innehåller i övrigt information om kommissionens åtaganden i samband med mottagandet av den behöriga myndighetens beslut. Detta kan leda till krav på ytterligare åtgärder från den behöriga myndigheten. Utredningen bedömer emellertid att detta inte föranleder några konkreta åtgärder från svensk sida i dagsläget.

5.5.16 Artikel 8 – Normer för försörjning

I punkten 1 fastställs att den behöriga myndigheten ska tillse att berörda naturgasföretag vidtar åtgärder för att säkerställa gasförsörjningen till de skyddade kunderna i följande fall:

- a) Vid extrema temperaturer under en period om 7 dygn vilken statistiskt sett inträffar en gång vart 20:e år,
- b) En period om minst 30 dygn med exceptionellt hög gasförbrukning vilken statistiskt sett inträffar en gång vart 20:e år, och

- c) En period om minst 30 dygn vid störning eller bortfall av den enskilt största gasförsörjningsinfrastrukturen under genomsnittliga vinterförhållanden.

Den behöriga myndigheten ska identifiera berörda naturgasföretag senast den 3 juni 2012.

Punkten 2 reglerar varje avsteg från försörjningsnormen som innebär mer långtgående krav än de 30 dygn som fastställs enligt punkterna 1b och 1c. Likaså regleras åtgärder som är mer omfattande än nödvändigt i förhållande till riskbedömningen enligt artikel 9. Avsteg från försörjningsnormen liksom mer långtgående åtgärder ska beskrivas i den förebyggande åtgärdsplanen och ska:

- a) Överensstämma med artikel 3 punkten 6,
- b) Inte otillbörligt störa konkurrensen eller funktionen på den inre marknaden för naturgas,
- c) Inte inverka negativt på andra medlemsstaters möjligheter att försörja sina skyddade kunder enligt denna artikel i händelse av en krissituation på nationell-, region- eller unionsnivå, och
- d) Överensstämma med de kriterier som specificeras i artikel 11, punkten 5, vid en krissituation på regional nivå eller på unionsnivå.

Den behöriga myndigheten ska i den förebyggande åtgärdsplanen, liksom i krisplanen, i solidarisk anda beskriva hur omfattningen av de mer långtgående åtgärderna temporärt kan minskas om så är nödvändigt vid en regional kris eller vid en kris på unionsnivå.

Den behöriga myndigheten liksom naturgasföretagen ska enligt punkten 3 eftersträva att så långt som möjligt upprätthålla gasleveranserna till de skyddade kunderna enligt de tidsperioder som fastställts av den behöriga myndigheten enligt punkterna 1 och 2.

Enligt punkten 4 ska de krav som åläggs naturgasföretagen enligt punkten 1 vara icke-diskriminerande och får heller inte medföra en orimlig börda för naturgasföretagen.

I punkten 5 fastställs att naturgasföretagen har möjlighet att uppfylla kraven genom samverkan på regional nivå eller på unionsnivå. De behöriga myndigheterna kan inte kräva att försörjningsnormen uppfylls endast genom infrastruktur inom landets gränser.

Den behöriga myndigheten ska enligt punkten 6 säkerställa att gasförsörjningen till de skyddade kunderna inte har negativ

inverkan på den inre marknadens funktion och att priset på leveranserna till de skyddade kunderna är marknadsmässigt.

5.5.17 Överväganden och förslag artikel 8

Utredningens förslag och bedömning artikel 8: Den behöriga myndigheten bör senast den 3 juni 2012 identifiera berörda naturgasföretag som ska vidta åtgärder för att säkerställa gasförsörjningen enligt gasförsörjningsförordningens normer för försörjning till skyddade kunder. Mer långtgående krav på försörjning än de i artikel 8 punkten 1 bör inte ställas.

Enligt punkten 1 ska den behöriga myndigheten kräva att naturgasföretagen vidtar åtgärder för att säkerställa försörjningen av gas till de som är skyddade kunder vid extrema temperaturer under vissa angivna situationer, inklusive uppehåll i gasleveranser eller ett avbrott i gasförsörjningen på den största enskilda ledningen. För Sveriges del innebär detta att de skyddade kunderna ska ha gasförsörjning även under ett trettio dagar långt uppehåll i gasleveranserna genom Öresundsledningen. Med skyddade kunder avses enligt artikel 2 konsumenter. Det åligger naturgasföretagen att uppfylla kraven i punkten 1 och den behöriga myndigheten ska kräva att det blir gjort. Den behöriga myndigheten bör i krisplanerna ange turordning för inskränkning eller bortkoppling av andra slutförbrukare än skyddade kunder. Enligt en uppskattning från Energigas Sverige kan gasförsörjningen till de skyddade kunderna upprätthållas under trettio dagar om gasförsörjningen till näringsidkare avbryts. Detta förutsätter emellertid att gaslagret i Skallen är fullt och att de stora gasförbrukarna kopplas bort tillräckligt snabbt. Ett problem som påtalats i sammanhanget är att det under delar av dygnet kan vara svårt att få kontakt med ansvariga hos de stora förbrukarna, varför bortkoppling i praktiken kan vara svår att genomföra under den korta tid som krävs. Vidare har utredningen erfarit att gaslagret i Skallen normalt sett inte är fullt under vinterhalvåret. Att ta gaslagret i anspråk som reserv för de skyddade kunderna skulle således vara behäftat med ytterligare kostnader. Förutom lagret Skallen är även biogas och LNG tänkbara möjligheter vid en gasförsörjningskris, vilket också med-

för kostnader. Enligt punkten 2 kan mer långtgående krav än de i punkten 1 uppställas om vissa kriterier beaktas. Det torde inte bli aktuellt för svensk del med mer långtgående krav än de i punkten 1 då Sverige inte har någon egen storskalig produktion av gas och därmed är helt beroende av import.

I punkten 3 framkommer det att efter det att tidsperioderna angivna i punkten 1 har passerats ska den behöriga myndigheten och naturgasföretagen bemöda sig om att i största möjliga utsträckning upprätthålla gasförsörjningen till främst konsumenter.

Alla de skyldigheter som åläggs naturgasföretag ska vara icke-diskriminerande och heller inte leda till en orimlig börda för dessa företag.

Den behöriga myndigheten ska se till att det skapas förutsättningar för försörjning till konsumenterna samtidigt som gaspriset ska respektera leveransernas marknadsvärde. Sveriges åtgärder torde inte kunna påverka marknadspriset eftersom Sverige endast köper gas till aktuellt marknadspris.

5.5.18 Artikel 9 – Riskbedömning

Senast den 3 december 2011 ska de behöriga myndigheterna ha gjort en fullständig bedömning av de risker som påverkar gasförsörjningstryggheten inom respektive medlemsstat. Punkten 1 specificerar vad de behöriga myndigheterna ska ta hänsyn till vid genomförandet av riskbedömningen. De behöriga myndigheterna ska:

- a) Använda sig av infrastrukturnormen och försörjningsnormen enligt artiklarna 6 och 8. Beräkningen av (N-1) enligt infrastrukturnormens formel ska redovisas liksom de antaganden som använts vid beräkningen. Vidare ska beräkningen även utföras på regional nivå och de indata som används för denna beräkning ska framgå av underlaget,
- b) Beakta samtliga relevanta förutsättningar på såväl nationell som regional nivå. Av speciellt intresse är marknadens storlek, gasnätets struktur liksom verkliga flöden inklusive flöden ut ur aktuell medlemsstat. Vidare är möjligheterna till dubbelriktade flöden av speciellt intresse liksom eventuella behov av förstärkning av transmissionssystemen, tillgång till lager samt naturgasens andel av den totala energiförsörjningen. I syn-

nerhet är gasens betydelse som bränsle i fjärrvärme- och kraftproduktion av intresse, liksom bränsle och råvara i industrin. Teknik- och säkerhetsaspekter inklusive gaskvalitet ska beaktas,

- c) Tillämpa ett brett val av scenarier med utgångspunkt från perioder med exceptionellt hög gasförbrukning i kombination med störningar i tillförseln av gas. Exempel på störningar är ett bortfall av den enskilt största transmissionsledningen för gas, bortfall av lager och LNG-anläggningar samt störningar i tillförseln av gas från tredje land. Vid utformningen av dessa scenarier ska de behöriga myndigheterna ta hänsyn till historiska data, sannolikheter för olika typer av störningar, säsongsvariationer i förbrukningen liksom hur ofta och hur länge olika typer av störningar kan tänkas pågå. Geopolitiska risker ska beaktas och en bedömning av konsekvenserna av de olika scenarierna ska presenteras,
- d) Bedöma hur de identifierade riskerna inom den egna medlemsstaten påverkar och påverkas av identifierade risker inom andra medlemsstater med avseende på t.ex. gränsöverskridande infrastruktur och leveranser, tillgång till lager i andra medlemsstater och kapacitet för omvända flöden,
- e) Ta hänsyn till maximal kapacitet i alla gränspunkter såväl vad gäller inmatningspunkter som uttagspunkter.

Enligt punkten 2 ska de behöriga myndigheterna även utforma en gemensam riskbedömning på regional nivå då artikel 4.3 tillämpas.

Punkten 3 lyfter fram vikten av samarbete mellan den behöriga myndigheten och övriga berörda parter. I punkten fastställs att naturgasföretag, industrikunder inklusive värme- och kraftproducenter, berörda konsument- och näringslivsorganisationer samt den nationella tillsynsmyndigheten ska samarbeta med den behöriga myndigheten. Alla parter som förväntas samarbeta med den behöriga myndigheten ska vid behov bistå med all nödvändig information för att den behöriga myndigheten ska kunna genomföra sin riskbedömning.

Enligt punkten 4 ska den första uppdateringen av riskbedömningen genomföras senast 18 månader efter det att den förebyggande åtgärdsplanen och krisplanen enligt artikel 4 har antagits. Därefter ska uppdateringar ske senast den 30 september vartannat år om det inte finns särskilda skäl att uppdatera risk-

bedömningen dessförinnan. Vid uppdatering av riskbedömningen ska hänsyn tas till gjorda infrastrukturinvesteringar i syfte att uppfylla kraven enligt infrastrukturnormen i artikel 6. Vidare ska hänsyn tas till landsspecifika förutsättningar med inverkan på t.ex. nya alternativa lösningar för att säkra försörjningstryggheten för gas.

I punkten 5 stadgas att såväl riskbedömningar som uppdaterade dito ska göras tillgängliga för kommissionen utan dröjsmål.

5.5.19 Överväganden och bedömning artikel 9

Utredningens bedömning artikel 9: Artikel 9 föranleder inte några särskilda förslag.

Riskbedömningen ska vara genomförd senast 12 månader efter gasförsörjningsförordningens ikraftträdande. Detta torde innebära att Energimyndigheten i egenskap av behörig myndighet bör inleda sitt arbete i frågan snarast möjligt.

En väsentlig del av riskbedömningen bygger på tillämpningen av infrastrukturnormen liksom försörjningsnormen enligt förordningens artiklar 6 och 8. Trots att Sverige har erhållit undantag från artikel 6.1 ska Sverige pröva uppfyllandet av infrastrukturnormen i riskbedömningen. Sverige ska alltjämt, trots undantaget, sträva efter att uppfylla skyldigheterna i artikel 6.1. Vidare ska alla relevanta nationella och regionala omständigheter beaktas, liksom hänsynstagande rörande säkerhet och gaskvalitet. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, ansvarar för tillsynen över den fysiska säkerheten i ledningarna och fastställer normer för att till exempel undvika en explosionsrisk i ledningarna. Detta ansvar berör ej Energimyndighetens uppdrag till följd av gasförsörjningsförordningen, då den säkerhet som åsyftas i gasförsörjningsförordningen enligt utredningens bedömning inte avser den säkerhet som MSB ansvarar för. Energimyndighetens möjligheter att vidta åtgärder med anledning av gasförsörjningsförordningen torde inte stå i strid med MSB:s ansvar.

Riskbedömningen är intressant ur ett svenskt perspektiv. Kraven enligt försörjningsnormen i artikel 8 är betydligt mer långtgående än motsvarande krav i det tidigare gasförsörjnings-

direktivet. Av gasförsörjningsförordningens artikel 8 framgår att den behöriga myndigheten ska kräva att berörda gasföretag vidtar åtgärder för att säkerställa försörjningen till de skyddade kunderna.

Artikeln framhåller att i det fall gemensamma förebyggande åtgärdsplaner och krisplaner utarbetas, ska även riskbedömningen genomföras gemensamt på regional nivå. Utredningen anser att Energimyndigheten i egenskap av behörig myndighet bör utforma en gemensam riskbedömning tillsammans med den danska behöriga myndigheten.

Det krävs författningsstöd i syfte att säkra inflödet av de uppgifter som krävs från marknadens aktörer för att Energimyndigheten i egenskap av behörig myndighet ska kunna genomföra riskbedömningen. Det är sannolikt tillräckligt att den behöriga myndigheten har rätt att få ta del av upplysningar och handlingar samt utfärda föreskrifter om informationsutbyte. Förslag i denna del behandlas i avsnitt 5.6.2. Riskbedömningen, inklusive uppdaterade versioner, ska utan dröjsmål göras tillgänglig för kommissionen.

Artikeln omfattar i övrigt instruktioner för genomförandet av riskbedömningen vilka direkt berör Energimyndigheten i egenskap av behörig myndighet. Dessa åtgärder föranleder således åtgärder från svensk sida, vilka emellertid inte specificeras ytterligare i denna bedömning.

5.5.20 Artikel 10 – Krisplaner och krisnivåer

I punkten 1 specificeras omfattningen av en krisplan. En nationell eller regional krisplan ska:

- a) Utformas med utgångspunkt från de krisnivåer som specificeras i punkten 3,
- b) Fastställa roller och ansvarsfördelning mellan naturgasföretag och industrikunder inklusive värme- och kraftproducenter. Planen ska dessutom ta hänsyn till i vilken omfattning dessa olika typer av kunder drabbas vid en störning i tillförseln av gas. Vidare ska planen beskriva relationen mellan naturgasföretag och industrikunder å ena sidan och den behöriga myndigheten å den andra sidan. Planen ska även beskriva motsvarande relation till den nationella tillsynsmyndigheten då detta är relevant. Genomgående är att roller, ansvarsfördelning

- och relationer ska fastställas och beskrivas för var och en av de olika krisnivåerna enligt punkten 3,
- c) För varje krisnivå fastställa roller och ansvarsfördelning mellan olika behöriga myndigheter och andra berörda organ som har delegerats ansvar enligt artikel 2 punkten 2,
  - d) Tillförsäkra att naturgasföretag och industrikunder ges erforderlig möjlighet att kunna reagera och vidta åtgärder vid var och en av de olika krisnivåerna,
  - e) Om så är erforderligt identifiera åtgärder i syfte att lindra effekterna för gaseldad kraftproduktion och fjärrvärme vid störningar i tillförseln av gas,
  - f) Fastställa detaljerade åtgärder och tillvägagångssätt att användas för varje enskild krisnivå. Informationsflödet ska beskrivas i form av flödesscheman,
  - g) Utse en krisledare eller en krisgrupp av personer som ansvarar för krishantering och definiera dess roll,
  - h) Beskriva i vilken utsträckning som marknadsbaserade åtgärder kan bidra till att hantera en krissituation. I första hand ska marknadsbaserade åtgärder enligt bilaga II användas för att hantera beredskaps- och krissituationer,
  - i) Beskriva i vilken utsträckning de åtgärder som inte är marknadsbaserade kan bidra till att hantera en krissituation. I första hand ska de icke-marknadsbaserade åtgärder som specificeras i bilaga III användas. Av planen ska också framgå i vilken utsträckning de icke-marknadsbaserade åtgärderna är nödvändiga, dess konsekvenser liksom tillvägagångssättet för att genomföra dem. Åtgärder som inte är marknadsbaserade ska endast användas då de marknadsbaserade åtgärderna inte är tillräckliga för att kunna säkra leveranserna till de skyddade kunderna,
  - j) För varje krisnivå beskriva de mekanismer som ska användas för samarbete med andra medlemsstater,
  - k) Specificera rapporteringskraven för naturgasföretag vid beredskaps- och krissituationer,
  - l) Upprätta en lista över i förväg bestämda åtgärder i syfte att säkra gasleveranserna vid en krissituation. Listan ska om så

erfordras även innehålla kompenseringsmekanismer och affärsöverenskommelser mellan berörda parter, t.ex. avtal mellan olika medlemsstater och/eller naturgasföretag. Kravet på konfidentiell hantering av kommersiellt känslig information ska beaktas.

I punkten 2 fastställs att de nationella och gemensamma krisplanerna ska uppdateras vartannat år om det inte föreligger särskilda skäl att uppdatera dem mer frekvent. Vid uppdatering av krisplanen ska hänsyn tas till gjorda uppdateringar av riskbedömningen. Krisplanen får inte tillämpas innan samråd ägt rum med berörda behöriga myndigheter enligt artikel 4.2.

Punkten 3 ger en beskrivning av de olika krisnivåerna. Det finns tre huvudsakliga krisnivåer enligt följande:

- a) Nivå för tidig varning (Tidig varning): Denna nivå inträder då det finns konkret, seriös och tillförlitlig information som talar för att gasförsörjningen allvarligt kan hotas. En tidig varning kan aktiveras genom olika typer av varningsmekanismer och innebär per definition en sannolikhet för att högre krisnivåer kommer att inträda.
- b) Beredskapsnivå (Beredskap): Varningsnivån övergår till beredskapsnivå i händelse av en störning i gasförsörjningen eller vid exceptionellt hög gasförbrukning i kombination med en känslig försörjningssituation. Utmärkande för beredskapsnivån är att marknaden kan hantera situationen utan att några icke-marknadsbaserade åtgärder behöver användas.
- c) Krisnivå (Kris): I händelse av en exceptionellt stor efterfrågan på gas eller i händelse av en allvarlig störning av gasförsörjningen inträder krisnivån. När denna nivå inträder är de marknadsbaserade åtgärderna inte längre tillräckliga för att säkerställa leveranserna till de skyddade kunderna i enlighet med artikel 8. Vid en krissituation tillämpas därför icke-marknadsbaserade åtgärder som ett komplement till de marknadsbaserade åtgärderna för att trygga gasförsörjningen.

Punkten 4 fastställer att en krisplan ska säkerställa gränsöverskridande tillträde till infrastruktur vid en krissituation i enlighet med gasförordningen. Detta under förutsättning att det är möjligt ur säkerhetsteknisk synvinkel. Planen ska överensstämma med artikel 3 punkten 6 och får inte bidra till att otillbörligt begränsa

flöden i gränsöverskridande infrastruktur. Enligt artikel 17 ska artikel 10.4 första meningen tillämpas från och med den 3 mars 2011.

Enligt punkten 5 ska en behörig myndighet som utlyser någon form av krisnivå omedelbart underrätta kommissionen om detta samt delge kommissionen all tillgänglig information. Det är speciellt viktigt att den behöriga myndigheten informerar kommissionen om vilka åtgärder den avser tillämpa. I det fall en krisituation skulle leda till att en medlemsstat behöver hjälp från EU ska den behöriga myndigheten i denna medlemsstat meddela detta till kommissionens övervaknings- och informationscentrum för civilskydd.

När en behörig myndighet tillkännager kris ska den enligt punkten 6 vidta åtgärder som överensstämmer med krisplanens på förhand fastställda åtgärder och rutiner. Den behöriga myndigheten ska omedelbart informera kommissionen om de åtgärder som avses vidtas i enlighet med punkten 1. Under exceptionella förutsättningar kan den behöriga myndigheten emellertid göra avsteg från krisplanen om så anses vara nödvändigt. Den behöriga myndigheten ska då omedelbart underrätta kommissionen om varje åtgärd som avviker från krisplanen och lämna en motivering till detta.

Medlemsstaterna, och i synnerhet de behöriga myndigheterna, ska enligt punkten 7 försäkra att:

- a) inga åtgärder introduceras som på ett otillbörligt sätt begränsar gasflödet på den inre marknaden vid något tillfälle,
- b) inga åtgärder introduceras som allvarligt kan riskera försörjningssituationen i en annan medlemsstat, och
- c) tillträde till gränsöverskridande infrastruktur upprätthålls så länge som möjligt ur ett tekniskt och säkerhetsmässigt perspektiv med beaktande av såväl krisplanen som gasförordningens krav. Detta ska enligt artikel 17 tillämpas från och med den 3 mars 2011.

I punkten 8 fastställs att kommissionen snarast möjligt, dock inom 5 dagar, ska bekräfta huruvida tillkännagivandet av ett krisläge är motiverat i förhållande till punkten 3c. Kommissionen ska även bekräfta huruvida de vidtagna åtgärderna överensstämmer med aktuell krisplan. Det åligger även kommissionen att följa upp att de

vidtagna åtgärderna inte lägger en orimlig börda på berörda naturgasföretag, samt att de överensstämmer med kraven enligt punkt 7.

Kommissionen kan efter begäran från en behörig myndighet, naturgasföretag, eller på eget initiativ, begära att berörd behörig myndighet ändrar sina åtgärder om de vidtagna åtgärderna inte överensstämmer med de som bestämts i förväg. Kommissionen kan också besluta om att upphäva krisläget om den anser att förutsättningarna enligt punkten 3c inte längre är uppfyllda.

Inom 3 dagar efter det att kommissionen har framfört sin begäran ska den berörda behöriga myndigheten vidta åtgärder enligt kommissionens begäran. Alternativt ska den behöriga myndigheten meddela kommissionen att begäran inte kan godtas. Kommissionen kan då inom 3 dagar välja att dra tillbaka sin begäran eller att justera den. Det är också möjligt för kommissionen att kalla den eller de berörda behöriga myndigheterna, och om så är nödvändigt även sammankalla Gas Coordination Group, för att få vägledning i ärendet. Kommissionen ska redogöra för sitt bakomliggande resonemang till grund för ändringen av sin begäran och den eller de berörda behöriga myndigheterna ska ta hänsyn till kommissionens ställningstagande. Om den eller de behöriga myndigheternas slutliga beslut skiljer sig från kommissionens ställningstagande, ska orsakerna till detta framgå av beslutet.

5.5.21 Överväganden och förslag artikel 10

Utredningens förslag artikel 10: Den behöriga myndigheten ska få överlämna till den systembalansansvarige att utlysa krisnivåer enligt artikel 10.3 i gasförsörjningsförordningen. När den systembalansansvarige utlyser någon av de krisnivåer som anges i nämnda punkt, ska den omedelbart informera den behöriga myndigheten om detta och förse myndigheten med all nödvändig information.

Krisplaner

Sverige ska upprätta en nationell, och om det bedöms lämpligt även en regional, krisplan enligt de tre krisnivåerna tidig varning, beredskap och kris med i artikel 10 angivet innehåll. Utredningen tolkar begreppet "regional" som att det är möjligt för Sverige att tillsammans med Danmark upprätta en gemensam krisplan. Som tidigare redogjorts för i avsnitt 5.5.9 behövs det stöd i förordning för att Sverige ska kunna ingå en överenskommelse med Danmark, det vill säga upprätta gemensamma krisplaner. Eftersom Sverige är beroende av gastillförsel från Danmark är det lämpligt att samarbeta med Danmark så långt det är möjligt.

Den behöriga myndigheten ansvarar enligt gasförsörjningsförordningen för att upprätta erforderliga krisplaner samt hålla dem aktuella och uppdatera dem minst vartannat år. Av planerna ska det framgå de åtgärder som står till buds för respektive krisnivå. Icke-marknadsbaserade åtgärder som att stänga av kunder från gasleveranser får bara tas till om krisnivån kris är utlyst. Det medför att möjligheten att beordra minskning eller ökning av uttag av gas eller stänga av kunder helt från gasleveranser i syfte att balansera det svenska naturgassystemet inte stämmer överens med gasförsörjningsförordningens reglering. Det framstår inte som rimligt att en systembalansansvarig i syfte att kortsiktigt kunna balansera det svenska naturgassystemet ska kunna ta till sådana tvångsmedel som normalt bara står till buds vid en kris. Som en konsekvens av detta bör 7 kap. 2 § naturgaslagen upphävas. Förslaget behandlas i avsnitt 5.2.4.

Den svenska behöriga myndigheten ska vid arbetet med framtagandet av planer samråda med andra behöriga myndigheter i unionen på lämplig nivå. Den behöriga myndigheten är också ansvarig för att kommissionen underrättas i de fall myndigheten utlyser någon form av krisnivå.

Det är värt att notera att det i krisplanerna bland annat ska utses en krisledare eller en krisgrupp samt definiera krisledarens respektive krisgruppens roll. Med hänsyn till att den behöriga myndigheten inte har tillgång till någon driftcentral för övervakning av naturgassystemet är det lämpligt att låta ett naturgasföretag ingå i krisgruppen eller vara krisledare. Lämpligt naturgasföretag borde vara den systembalansansvarige eller en transmissionsnätoperatör.

Delegering av utlysande av krisnivå

Enligt artikel 10 är det den behöriga myndigheten som utlyser någon av krisnivåerna. Den behöriga myndigheten förfogar inte över någon driftcentral för övervakning av det svenska naturgas-systemet. Detta kan medföra fördröjningar med resultat att Sverige inte kan upprätthålla försörjningsnormen om krisnivån kris till exempel inte utlyses i rätt tid på grund av att det är helg. Därför måste enligt utredningens bedömning den behöriga myndigheten kunna delegera utlysandet av krisnivåerna enligt artikel 10.3 till annan, exempelvis den systembalansansvarige eller en transmissionsnätoperatör. De olika krisnivåerna framgår av gasförsörjningsförordningen och reglerar även detaljerat vad planerna ska innehålla. Då den behöriga myndigheten ska upprätta planerna är det möjligt att delegera utlysandet av en krisnivå utan att därmed öppna upp för godtycke hos den som får rätt att utlysa en krisnivå. Den behöriga myndigheten bör få delegera uppgiften till den systembalansansvarige.

Enligt artikel 10.5 och 10.6 ska kommissionen omedelbart informeras om någon av krisnivåerna tillkännages. Det är dock lämpligt att kontakten med kommissionen sköts av den behöriga myndigheten även om utlysande av krisnivåer är delegerat till den systembalansansvarige. För det fall en kris enligt artikel 10.6 tillkännages ska den behöriga myndigheten, för det fall avsteg från krisplanen planeras, informera kommissionen och lämna en motivering till varför ett avsteg från krisplanen måste göras. Det är inte lämpligt att överlämna denna kommunikation åt någon annan. Det är heller inte lämpligt att någon annan än den behöriga myndigheten ska kunna besluta om att göra avsteg från krisplanen. Den behöriga myndigheten bör involveras och alltid vara den som beslutar om eventuella avsteg vid en kris. Vidare ska den behöriga myndigheten utöva tillsyn över att gasförsörjningsförordningen efterlevs. Även ur denna aspekt är det motiverat att det är den behöriga myndigheten som kommunicerar med kommissionen.

Företagsplaner

Som redogjorts för under avsnitt 5.5.9 bör den behöriga myndigheten få kräva att företag ska upprätta förebyggande åtgärdsplaner respektive krisplaner för företags verksamhet. Företagsplanerna

kan även förse den behöriga myndigheten med mycket av den information som myndigheten behöver för att upprätta de nationella planerna. Den behöriga myndigheten bör få meddela föreskrifter om skyldighet för företag att upprätta en förebyggande åtgärdsplan respektive krisplan för sin verksamhet.

För naturgasföretag bör en förebyggande åtgärdsplan innehålla de åtgärder som måste vidtas för att undanröja eller minska de risker som identifierats i den riskbedömning som den behöriga myndigheten ska genomföra enligt artikel 9. Ett naturgasföretags förebyggande åtgärdsplan bör bland annat innehålla de åtgärder och volymer samt den kapacitet och den tid som behövs för att uppfylla infrastruktur- och försörjningsnormerna. I förekommande fall ska även framgå i vilken mån åtgärder på efterfrågesidan ska vidtas. Vilka naturgasföretag som omfattas av kravet på företagsplaner framgår av myndighetens föreskrifter. Förutom att naturgasföretagen har en viktig roll när det gäller trygg naturgasförsörjning pekar gasförsörjningsförordningen även ut kunder som använder gas för elproduktion och för industriella ändamål som viktiga. Det beror på dessa företags möjligheter att reagera på en kris med åtgärder på efterfrågesidan. Förutom naturgasföretag bör därför också kunder som använder gas för elproduktion och/eller för industriella ändamål upprätta en krisplan för företaget.

För vissa företag ska företagsplanen även precisera vilka åtgärder som ska vidtas för att mildra de möjliga följderna av ett avbrott i gasförsörjningen. Naturgasföretagens roll vid någon krisnivå omfattar bland annat rapportering till behörig myndighet, uttag av gas från lager och marknadsmässig minskning av gasleveranser till kunder. Vid krisnivå kris omfattas även frånkoppling av kunder. Efter en kris har naturgasföretagen ett viktigt arbete att i samspel med gaskunder återställa driften av gassystemet.

Påverkan på den inre marknaden för gas

Det torde inte vara möjligt för Sverige att vidta några åtgärder som enligt punkten 7 kan utgöra ett allvarligt hot mot gasförsörjningen i en annan medlemsstat då Sverige endast importerar gas. Det torde heller inte vara möjligt för Sverige att begränsa gasflödet på den inre marknaden på ett otillbörligt sätt. Gränsöverskridande infrastruktur utnyttjas endast i riktningen mot Sverige och så länge det är tekniskt och säkerhetsmässigt möjligt är gasledningen tillgänglig.

Sverige ska självklart beakta punkten 7, men i dagsläget torde det inte vara aktuellt att vidta några åtgärder med anledning av punkten 7. Den behöriga myndigheten ska beakta punkten 7 vid utformandet av krisplanerna och genom tillsyn säkerställa att punkten 7 efterlevs.

5.5.22 Artikel 11 – Krishantering på unionsnivå och regional nivå

På begäran av en behörig myndighet som utlyst kris och efter kontroll enligt artikel 10 punkten 8 kan kommissionen enligt punkten 1 tillkännage att det föreligger en krissituation på unionsnivå eller på regional nivå för en speciellt drabbad region. På begäran av minst två behöriga myndigheter som utlyst en krissituation enligt villkoren ovan, ska kommissionen utlysa en krissituation på regional nivå eller på unionsnivå. För detta krävs dock att de behöriga myndigheterna har utlyst en krissituation av anledningar som på något sätt hör samman. Oavsett vilket ska kommissionen på bästa möjliga sätt jämföra situationerna i berörda medlemsstater och samla all erforderlig information från övriga berörda behöriga myndigheter. Så snart kommissionen bedömer att förutsättningarna för kris på regional nivå eller på unionsnivå inte längre är uppfyllda, ska kommissionen upphäva krissituationen. Kommissionen ska i samband med detta informera om de bakomliggande skälen till hävningen och informera rådet om sitt beslut.

Enligt punkten 2 ska kommissionen sammankalla Gas Coordination Group så snart den tillkännager en krissituation på regional nivå eller på unionsnivå. Vid en krissituation på regional- eller unionsnivå, och efter begäran från minst tre medlemsstater, kan kommissionen besluta om att begränsa deltagandet i Gas Coordination Group till deltagarna från medlemsstaterna och deras behöriga myndigheter. Det begränsade deltagandet kan omfatta ett helt möte eller en del av ett möte.

Vid en kris på regional eller unionsnivå ska kommissionen enligt punkten 3 koordinera de behöriga myndigheternas åtgärder. I detta arbete ska kommissionen ta hänsyn till all erforderlig information från, liksom slutsatserna av, samråd med Gas Coordination Group. Kommissionen ska särskilt:

- a) Säkerställa informationsutbytet mellan berörda parter,
- b) Säkerställa att medlemsstaternas åtgärder är effektiva och samverkar med varandra på regional nivå och i relation till EU som helhet,
- c) Koordinera åtgärder med koppling till tredje land.

I punkten 4 stadgas att kommissionen kan sammankalla en speciell krisgrupp bestående av de ansvariga för krishantering inom berörda medlemsstater enligt artikel 10 punkten 1g. Kommissionen kan i samråd med krisledarna bjuda in andra berörda intressenter att delta i gruppen. Kommissionen ska säkerställa att Gas Coordination Group regelbundet hålls informerad om arbetet inom krisgruppen.

Enligt punkten 5 ska medlemsstaterna och i synnerhet de behöriga myndigheterna säkerställa att:

- a) Inga åtgärder vidtas som på ett otillbörligt sätt begränsar flödet av gas på den inre marknaden vid några tidpunkter och speciellt inte gasflöden till särskilt drabbade delar av den inre marknaden,
- b) Inga åtgärder vidtas som allvarligt kan försämra försörjningssituationen i en annan medlemsstat,
- c) Gränsöverskridande tillträde till infrastruktur enligt krisplanen upprätthålls så långt som möjligt med beaktande av tekniska förutsättningar och säkerhetsskäl i enlighet med gasförordningen. Enligt artikel 17 ska punkten 5c tillämpas från och med den 3 mars 2011.

En behörig myndighet, ett naturgasföretag eller kommissionen kan finna att en medlemsstats eller behörig myndighets åtgärder strider mot vad som stadgas i punkten 5. I samband med en krissituation på regional eller unionsnivå ska kommissionen då enligt punkten 6 begära att medlemsstaten eller den behöriga myndigheten ändrar sina åtgärder. Erforderlig hänsyn ska alltid tas till en säker drift av naturgassystemen.

Inom 3 dagar efter det att medlemsstaten eller den behöriga myndigheten har mottagit kommissionens begäran ska medlemsstaten eller den behöriga myndigheten vidta åtgärder och informera kommissionen om detta. Alternativt ska medlemsstaten eller den

behöriga myndigheten informera kommissionen om att man inte godtar kommissionens begäran.

Kommissionen kan då inom 3 dagar välja att dra tillbaks sin begäran eller att justera den. Det är också möjligt för kommissionen att kalla den eller de berörda medlemsstaterna eller behöriga myndigheterna, och om så är nödvändigt, sammankalla Gas Coordination Group för att få vägledning i ärendet. Kommissionen ska redogöra för sitt bakomliggande resonemang till grund för ändringen av sin begäran och den eller de berörda medlemsstaterna, eller behöriga myndigheterna, ska ta hänsyn till kommissionens ställningstagande. Om den eller de berörda medlemsstaterna eller behöriga myndigheternas slutliga beslut skiljer sig från kommissionens ställningstagande, ska orsakerna till detta framgå av beslutet.

Kommissionen ska enligt punkten 7, efter samråd med Gas Coordination Group, upprätta en permanent lista över aktörer i syfte att skapa en övervakande arbetsgrupp med experter från industrin och kommissionen. Gruppen kan vid behov bemannas med deltagare utanför EU och ska övervaka och rapportera aktuella gasflöden till EU i samarbete med producent- och transitländer.

Enligt punkten 8 ska den behöriga myndigheten meddela kommissionens övervaknings- och informationscentrum för civilskydd om eventuella hjälpbehov. Kommissionens övervaknings- och informationscentrum för civilskydd ska utvärdera helhetsituationen och bistå med råd kring den hjälp som erfordras till de mest drabbade medlemsstaterna, och om så är erforderligt, även till tredje land.

5.5.23 Överväganden och bedömning artikel 11

Utredningens bedömning: Artikel 11 föranleder inte några förslag.
--

Artikeln punkter 1–4 vänder sig direkt till kommissionen. Enligt punkten 1 kan en behörig myndighet begära att kommissionen ska tillkännage att en unionskris eller en regionskris föreligger under förutsättning att minst två behöriga myndigheter har utlyst kris och att orsakerna till medlemsstaternas krissituationer hänger samman. Kommissionen ska samla in övriga behöriga myndigheters

ståndpunkter. Således innehåller punkten 1 vissa skyldigheter för den behöriga myndigheten i form av att lämna ståndpunkter till kommissionen, samt en möjlighet att begära unions- eller regionskris. Enligt utredningens bedömning kan inte lämnandet av ståndpunkter enligt punkten 1 anses vara sådan uppgift som den behöriga myndigheten bör kunna överlämna åt annan, då all kommunikation med kommissionen bör ske genom den behöriga myndigheten och ingen annan. Möjligheten att begära att kommissionen utlyser en unions- eller regionskris bör inte heller kunna överlämnas till någon annan än den behöriga myndigheten eftersom det är just en möjlighet och inte en skyldighet.

Punkten 5 riktas mot medlemsstaterna och i synnerhet de behöriga myndigheterna. Utredningen bedömer emellertid, i likhet med tidigare, att Sverige inte kan riskera att vidta några åtgärder som på ett otillbörligt sätt begränsar gasflödet inom den inre marknaden. Det är även utredningens uppfattning att svenska åtgärder i syfte att trygga gasförsörjningen inte kan utgöra ett allvarligt hot mot gasförsörjningen i en annan medlemsstat. Vidare är upprätthållandet av gränsöverskridande infrastruktur, ur ett svenskt perspektiv, en angelägenhet som inte bör ha någon påverkan på försörjningstryggheten i andra medlemsstater inom EU. Oaktat detta bör den behöriga myndigheten beakta detta särskilt vid utformandet av planer och i andra förekommande situationer. Eftersom den behöriga myndigheten har till uppgift att säkerställa efterlevnad av gasförsörjningsförordningen kan i likhet med resonemanget fört under artikel 10.7 den behöriga myndigheten vid utformandet av krisplanerna och genom tillsyn säkerställa att punkten 5 efterlevs. Det är inte lämpligt att överlämna tillsyner till någon annan.

Artikels övriga punkter riktas huvudsakligen mot kommissionen. Enligt punkten 6 föreligger en skyldighet för medlemsstaten eller den behöriga myndigheten att inom tre dagar se till att tillvägagångssätt ändras så att en medlemsstats, behörig myndighets eller ett naturgasföretags agerande upphör att strida mot punkten 5. Enligt förordningens ordalydelse kan kommissionen uppmana medlemsstaten eller den behöriga myndigheten att vidta åtgärder eller ändra tillvägagångssätt. Enligt utredningens bedömning är det den behöriga myndigheten som ansvarar för att se till att åtgärder som strider mot punkten 5 ändras eller upphör eftersom den behöriga myndigheten är ansvarig för tillsyner av efterlevnaden av gasförsörjningsförordningen. Det är således den

behöriga myndighetens tillsynsarbete som ska förhindra att en sådan situation som artikel 11 uppstår. Som ett led i den behöriga myndighetens tillsynsansvar bör inte skyldigheten att vidta rättelse inom tre dagar kunna överlämnas åt någon annan att ansvara för. Utredningen bedömer att artikeln inte föranleder några konkreta åtgärder från svensk sida.

5.5.24 Artikel 12 – Grupp för samordning av gasförsörjningen (Gas Coordination Group)

Gas Coordination Group bildades i syfte att underlätta koordineringen av åtgärder som rör försörjningstryggheten för gas. Enligt punkten 1 ska gruppen bestå av medlemmar från medlemsstaterna och i synnerhet deras behöriga myndigheter, liksom av medlemmar från ACER, ENTSOG och representanter från gasindustrin samt relevanta kunder. Kommissionen ska i samråd med medlemsstaterna besluta om gruppens sammansättning och säkerställa att den är representativ. Kommissionen ska agera som gruppens ordförande och gruppen ska gemensamt utforma sina stadgar.

I punkten 2 fastställs att Gas Coordination Group ska rådfrågas av kommissionen och bistå kommissionen med följande:

- a) Försörjningstrygghet för gas vid alla tidpunkter och i synnerhet vid en krissituation,
- b) All relevant information beträffande försörjningstrygghet för gas på nationell, regional och unionsnivå,
- c) Bäst möjliga praxis liksom vägledning åt samtliga berörda parter,
- d) Graden av försörjningstrygghet, jämförelser mellan länder och metoder för bedömning,
- e) Scenarier och tester av vidtagna förberedelser på nationell, regional och unionsnivå,
- f) Bedömningar av förebyggande åtgärdsplaner och krisplaner liksom de åtgärder som omfattas av dessa planer,
- g) Koordinering av åtgärder för att hantera kriser inom EU, kriser inom länder som omfattas av fördraget om upprättandet av en energigemenskap liksom kriser inom tredje land,

- h) Erforderlig assistans till de mest drabbade medlemsstaterna i händelse av en störning eller kris.

I punkten 3 fastställs att kommissionen regelbundet ska sammankalla Gas Coordination Group och dela med sig av information erhållen från de behöriga myndigheterna samtidigt som kravet på konfidentiell hantering av kommersiellt känslig information beaktas.

5.5.25 Övervägande och bedömning artikel 12

Utredningens bedömning artikel 12: Den behöriga myndigheten bör vara Sveriges representant i Gas Coordination Group.

Energimyndigheten bör i egenskap av behörig myndighet delta i Gas Coordination Group och i övrigt fullgöra de uppgifter som åligger representanter i gruppen. Eftersom de behöriga myndigheterna pekas ut speciellt i artikel 12, får uppdraget att vara representant i Gas Coordination Group anses följa av uppdraget att vara behörig myndighet. I övrigt är det upp till kommissionen att avgöra vilka som ska vara med i Gas Coordination Group.

5.5.26 Artikel 13 – Informationsutbyte

I det fall en medlemsstat redan har existerande samhällstjänster med koppling till försörjningstrygghet för gas, ska medlemsstaten enligt punkten 1 offentliggöra information om dessa senast den 3 januari 2011. Tillkommande samhällstjänster rörande försörjningstryggheten, liksom utvidgning av redan befintliga, ska också offentliggöras så snart dessa börjar tillämpas inom en medlemsstat.

Enligt punkten 2 ska berörda naturgasföretag i händelse av en krissituation dagligen rapportera följande till den behöriga myndigheten:

- a) Prognoser för efterfrågan och tillförsel per dygn för de kommande tre dyggen,
- b) Gasflöden (MNm^3/dygn) i samtliga gränspunkter (inmatnings- och uttagspunkter) till utlandet liksom i samtliga anslutningspunkter avseende produktion, lager och LNG-anläggningar,

- c) Tidsrymd (dygn) under vilken gasförsörjningen till skyddade kunder förväntas kunna upprätthållas.

I punkten 3 fastställs att kommissionen i händelse av en kris-situation på regional eller unionsnivå har rätt att begära information från den eller de behöriga myndigheter som berörs. Den information som kommissionen har rätt att begära ska utan dröjsmål ställas till kommissionens förfogande och ska som ett lägsta krav omfatta:

- a) Information enligt punkten 2 ovan,
- b) Information om planerade åtgärder liksom redan vidtagna åtgärder av den behöriga myndigheten i syfte att mildra effekterna av krissituationen. Informationen ska även innehålla en bedömning av åtgärdernas effektivitet,
- c) De krav som ställts på andra behöriga myndigheter att vidta kompletterande åtgärder,
- d) Vidtagna åtgärder till följd av begäran från andra behöriga myndigheter.

De behöriga myndigheterna liksom kommissionen ska enligt punkten 4 säkerställa att kommersiellt känslig information hanteras konfidentiellt.

Enligt punkten 5 ska den behöriga myndigheten snarast möjligt, dock senast inom 6 veckor efter en krissituation, delge kommissionen en detaljerad utvärdering av den situation som hanterats, samt effektiviteten hos de genomförda åtgärderna. Utvärderingen ska innehålla en bedömning av de ekonomiska effekterna av krissituationen, inverkan på landets elmarknad samt eventuell hjälp till eller från EU och dess medlemsstater. Utvärderingen ska även delges Gas Coordination Group. Vid efterföljande uppdateringar av den förebyggande åtgärdsplanen och krisplanen ska hänsyn tas till utvärderingens slutsatser.

Kommissionen ska analysera de behöriga myndigheternas bedömningar och informera medlemsstaterna, Parlamentet och Gas Coordination Group om resultatet i aggregerad form.

För att kommissionen ska ha möjlighet att utvärdera graden av försörjningstrygghet för gas på unionsnivå fastställs i punkten 6 att följande ska ske senast den 3 december 2011:

- a) Medlemsstaterna ska informera kommissionen om redan befintliga nationella överenskommelser med tredje land. De överenskommelser som är av intresse är de som har inverkan på den fortsatta utvecklingen av infrastruktur och gasleveranser. Kommissionen ska informeras om alla tillkommande överenskommelser på nationell nivå enligt ovan,
- b) Naturgasföretagen ska informera berörda behöriga myndigheter om ingångna kontrakt med tredje land med en löptid längre än ett år. Informationen ska omfatta följande:
  - i) Kontraktets löptid,
  - ii) Total kontrakterad volym samt genomsnittlig volym per år och månad,
  - iii) I händelse av beredskap eller kris även kontrakterade maximala dygnsvolym,er,
  - iv) Uppgifter om kontrakterade leveranspunkter.

Den behöriga myndigheten ska rapportera uppgifterna i aggregerad form till kommissionen. I händelse av att nya avtal tecknas eller att det görs förändringar i befintliga avtal ska all information enligt ovan översändas på nytt i aggregerad form. Den behöriga myndigheten liksom kommissionen ska säkerställa en konfidentiell behandling av kommersiellt känslig information.

5.5.27 Överväganden och bedömning artikel 13

Utredningens bedömning artikel 13: Naturgasföretag ska anmäla avtal med leverantörer i tredjeland, inklusive Norge, till den behöriga myndigheten före den 3 december 2011. Den behöriga myndigheten bör i sin tur meddela kommissionen senast den 3 december 2011 om ingångna avtal mellan Sverige och tredjeland, inklusive Norge.

Naturgasföretag ska dagligen vid kris ställa information enligt artikel 13.2 till den behöriga myndighetens förfogande.

Utredningen bedömer att det i nuvarande svenska regelverk inte finns några krav på tillhandahållande av allmännyttiga tjänster med anknytning till gasförsörjningstryggheten. I det fall dessa typer av

tjänster förekommer, måste Energimyndigheten i egenskap av behörig myndighet offentliggöra dessa senast en månad efter gasförsörjningsförordningens ikraftträdande. Utredningen bedömer således att punkten 1 i dagsläget inte föranleder några åtgärder från svensk sida.

Naturgasföretagen ska vid en kris, enligt punkten 2, tillhandahålla information till den behöriga myndigheten. Skyldigheten följer direkt av gasförsörjningsförordningen. Den behöriga myndighetens föreskrifträtt omfattar att föreskriva hur informationen ska ställas till den behöriga myndighetens förfogande. Det bör även anges i krisplanerna vem som ska lämna erforderlig information.

På begäran av kommissionen måste Energimyndigheten, i egenskap av behörig myndighet, enligt punkten 3 vidarebefordra den erhållna informationen enligt punkten 2. Punkten 3 är utformad som en rättighet för kommissionen att kräva informationen från den behöriga myndigheten. Det är således inte möjligt för den behöriga myndigheten att delegera uppgiften till någon annan eftersom kommissionen ändå kommer att ha rätt att kräva informationen från den behöriga myndigheten. Detta hindrar inte att eventuella uppgifter som den behöriga myndigheten av praktiska skäl inte kan utföra överlämnas till den systembalansansvarige.

Punkterna 4–5 specificerar vissa övriga åtaganden hos den behöriga myndigheten respektive kommissionen i fråga om kommersiellt viktig information samt åtaganden i händelse av en kris.

Som redogjorts för under artikel 4 föreligger det sekretess för handlingar som finns hos Energimyndigheten eller Energi marknadsinspektionen och som rör enskilda affärs- eller driftförhållanden om det kan antas att den enskilde lider skada om uppgiften röjs. För det fall den behöriga myndigheten skulle ge i uppdrag åt något företag att samla in informationen som den behöriga myndigheten ska lämna till kommissionen följer sekretessen inte med. Den behöriga myndigheten måste således i ett uppdragsavtal eller liknande skriva in en sekretessklausul så att företaget förbinder sig att inte sprida uppgifter vidare.

Enligt punkten 5 ansvarar den behöriga myndigheten för att kommissionen får en detaljerad utvärdering senast sex veckor efter det att en krissituation har upphört. Med hänsyn till den behöriga myndighetens tillsynsansvar för gasförsörjningsförordningen ska

myndigheten ansvara för utvärderingen som kommissionen ska ha. Det framstår inte som behövt att överlämna åt någon annan att fullgöra utvärderingsskyldigheten då sex veckor även under sommaren framstår som en överkomlig längsta tidsfrist.

Enligt punkten 6 ska medlemsstaterna senast 12 månader efter gasförsörjningsförordningens ikraftträdande underrätta kommissionen om mellanstatliga avtal som slutits med tredje land och som påverkar utvecklingen av infrastrukturen för gas och gasförsörjningen. Norge är i detta avseende intressant då det för närvarande är oklart om landet i fråga om gasförsörjningsförordningen är att betrakta som tredje land eller ej. Utredningen har erfarit att Norge har genomfört el- och gasmarknadsdirektiven, men däremot inte träffat något avtal med EU vad gäller försörjningstryggheten. Eftersom Norge troligen är att betrakta som tredjeland ska kommissionen meddelas om befintliga avtal senast den 3 december 2011. Gasförsörjningsförordningen riktar sig direkt till naturgasföretag som ska anmäla vissa uppgifter till den behöriga myndigheten senast den 3 december 2011 om avtal med leverantörer i tredje land. Gasförsörjningsförordningen pekar ut naturgasföretag direkt varför naturgasföretagens skyldighet att upplysa om avtal ingångna med tredjeland ska fullgöras i tid. Det behövs inget författningsstöd för att ålägga naturgasföretagen anmälningskyldigheten. Den behöriga myndighetens skyldighet att informera kommissionen i tid bedöms följa redan av uppdraget som behörig myndighet.

5.5.28 Artikel 14 – Kommissionens övervakning

Kommissionen ska kontinuerligt följa upp och rapportera medlemsstaternas vidtagna åtgärder i syfte att öka försörjningstryggheten för gas. Av speciellt intresse är de årliga rapporter som medlemsstaterna åläggs att utforma enligt artikel 5 i gasmarknadsdirektivet. Likaså är information kopplad till genomförandet av gasmarknadsdirektivets artiklar 11 och 52.1 av intresse. Så snart medlemsstaterna upprättat och offentliggjort sina riskbedömningar och planer i enlighet med denna förordning kommer även dessa att vara föremål för den fortsatta uppföljningen.

Senast den 3 december 2014 ska kommissionen mot bakgrund av rapporten enligt artikel 4.6, och efter att ha rådfrågat Gas Coordination Group:

- a) sammanfatta sina slutsatser kring hur försörjningstryggheten för gas på unionsnivå kan förbättras. Kommissionen ska också utvärdera möjligheterna att utforma riskbedömningar, förebyggande åtgärdsplaner och krisplaner på unionsnivå. Kommissionen ska vidare rapportera till Parlamentet och Rådet om medlemsstaternas genomförande av gasförsörjningsförordningen, liksom om utvecklingen i fråga om gränsöverskridande infrastruktur.
- b) ge parlamentet och rådet en övergripande bild av hur medlemsstaternas förebyggande åtgärdsplaner och krisplaner förhåller sig till varandra, liksom hur de bidrar till solidaritet och beredskap ur ett unionsperspektiv.

Rapporten ska, om så är tillämpligt, innehålla rekommendationer om förbättringar av gasförsörjningsförordningen.

5.5.29 Övervägande och bedömning artikel 14

Utredningens bedömning: Artikel 14 föranleder inte några förslag.
--

Artikel 14 riktar sig huvudsakligen till kommissionen, som ska sammanfatta slutsatser kring försörjningstryggheten och rapportera det till Europaparlamentet och rådet. Informationen som kommissionen ska sammanställa och dra slutsatser av, ska tillhandahållas av medlemsstaterna i enlighet med andra artiklar. Artikeln föranleder enligt utredningens bedömning inte några åtgärder från svensk sida.

5.5.30 Artikel 15 – Upphävande

Artikeln stadgar att utan inverkan på medlemsstaternas skyldighet att uppfylla redan ställda krav enligt gasförsörjningsdirektivet, upphör gasförsörjningsdirektivet att gälla fr.o.m. den 2 december 2010. Undantag är gasförsörjningsdirektivets artiklar 4.1 och 4.2 som även fortsättningsvis gäller till dess att berörda medlemsstater har definierat skyddade kunder i enlighet med denna förordning.

Av artikeln framgår att medlemsstaterna även ska identifiera berörda naturgasföretag i enlighet med artikel 8.1 i gasförsörjningsförordningen. Gasförsörjningsdirektivets artiklar 4.1 och 4.2 upphör att gälla efter den 3 juni 2012.

5.5.31 Överväganden och bedömning artikel 15

Utredningens bedömning: Artikel 15 föranleder inte några förslag.

Gasförsörjningsdirektivets artikel 4 berör försörjningstrygghet för särskilda kunder. Artikel 4.1 stadgar vad som gäller för gasförsörjningen till konsumenter och motsvaras av gasförsörjningsförordningens artikel 8.1. Direktivets artikel 4.2 motsvaras i det närmaste av förordningens artikel 2.1a, dvs. artiklarna reglerar möjligheterna att utvidga definitionen av skyddade kunder till att även omfatta små och medelstora företag.

I samband med genomförandet av gasförsörjningsdirektivet i svensk rätt valde Sverige att låta definitionen av skyddade kunder endast omfatta konsumenter. Denna tillämpning kommer att kvarstå intill dess att någon förändring görs. I bedömningen av artikel 2 föreslår emellertid utredningen att någon utvidgning av Sveriges definition av skyddade kunder inte bör göras. Energimyndigheten ska i egenskap av behörig myndighet senast 12 månader efter gasförsörjningsförordningens ikraftträdande meddela kommissionen om Sverige väljer att utöka begreppet skyddade kunder till att omfatta mer än bara konsumenter. Detta framgår också av bedömningen av artikel 2. Sammanfattningsvis bedömer utredningen att artikel 15 inte föranleder några förslag.

5.5.32 Artikel 16 – Undantag

Artikeln fastställer att förordningen inte gäller för Malta och Cypern så länge dessa medlemsstater inte har någon tillförsel av naturgas. De tidsperioder som fastställs i artiklarna 2.1, 3.2, 4.2, 4.5, 6.1, 6.5, 8.1, 9.1 och 13.6 a och 13.6 b ska gälla enligt följande:

- a) för artiklarna 2.1, 3.2, 9.1, 13.6 a och 13.6 b: 12 månader
- b) för artiklarna 4.2 och 8.1: 18 månader
- c) för artikel 4.5: 24 månader
- d) för artikel 6.5: 36 månader
- e) för artikel 6.1: 48 månader

från och med den första dag det finns gasförsörjning på deras respektive territorier.

5.5.33 Överväganden och bedömning artikel 16

Utredningens bedömning: Artikel 16 föranleder inte några förslag.

Artikeln bedöms inte föranleda några förslag då Sverige inte berörs av artikeln.

5.5.34 Artikel 17 – Ikraftträdande

Av artikeln framgår att förordningen träder ikraft den 20:e dagen efter det att den publicerats i Europeiska unionens officiella tidning, vilket skedde den 12 november 2010. Artiklarna 6.8, 10.4 första meningen, 10.7 c och 11.5 c ska dock tillämpas fr.o.m. den 3 mars 2011. Förordningen är bindande i sin helhet och är direkt tillämplig i samtliga medlemsstater.

5.5.35 Överväganden och bedömning artikel 17

Utredningens bedömning: Artikel 17 föranleder inte några förslag.

Av artikel 6.8 framgår att de nationella tillsynsmyndigheterna vid godkännande av tariffer ska ta hänsyn till de faktiska kostnaderna för att fullgöra skyldigheten enligt artikel 6.1 (infrastruktur-

normen) och kostnaderna för ständig kapacitet för flöden i båda riktningarna. Sverige har erhållit undantag från artikel 6.1, och i bedömningen av artikel 7 föreslår utredningen att Energimyndigheten i egenskap av behörig myndighet bör bevilja undantag från kapacitet för flöden i båda riktningarna i Dragör.

I artikel 10.4 första meningen stadgas att de nationella och gemensamma krisplanerna ska säkerställa att gränsöverskridande tillgång till infrastruktur i enlighet med gasförordningen upprätthålls i den utsträckning det är tekniskt och säkerhetsmässigt möjligt i en krissituation.

Artikel 10.7c stadgar att gränsöverskridande tillgång till infrastruktur i enlighet med gasförordningen upprätthålls i den utsträckning det är tekniskt och säkerhetsmässigt möjligt, i enlighet med krisplanen.

Artikel 11.5c stadgar att gränsöverskridande tillgång till infrastruktur i enlighet med gasförordningen upprätthålls i den utsträckning det är tekniskt och säkerhetsmässigt möjligt, i enlighet med krisplanen.

Som framgår av bedömningen av artikel 11 bedömer utredningen att Sverige inte kan riskera att vidta några åtgärder som på ett otillbörligt sätt begränsar gasflödet inom den inre marknaden. Ur ett svenskt perspektiv torde upprätthållandet av gränsöverskridande infrastruktur vara en angelägenhet som inte har någon påverkan på försörjningstryggheten i andra medlemsstater inom EU. Mot bakgrund av detta bedömer utredningen att artikel 17 inte föranleder några ytterligare åtgärder från svensk sida, vid sidan av befintliga uppgifter med anknytning till driften av den gränsöverskridande infrastrukturen för gas.

5.5.36 Bilaga I – Beräkning av N-1-formeln

Punkten 1 ger en förklaring till infrastrukturnormens användning och syfte. Infrastrukturnormen är ett mått på infrastrukturens kapacitet för att kunna tillmötesgå efterfrågan på gas inom ett givet område vilket kallas det beräknade området. Genom infrastrukturnormen fastställs en lägsta nivå för befintlig kapacitet vid ett bortfall av den enskilt största infrastrukturen under ett dygn med en exceptionellt hög gasförbrukning som statistiskt sett inträffar en gång vart 20:e år.

Med infrastruktur avses transmissionsnät inklusive sammankopplingar med andra medlemsstater liksom produktions-, lagrings- och LNG-anläggningar anslutna till nätet inom det beräknade området.

Den tekniska kapaciteten hos återstående infrastruktur vid ett bortfall av den enskilt största infrastrukturen ska som ett lägsta krav motsvara summan av det totala dygnsbehovet inom beräkningsområdet under ett dygn med en exceptionellt hög gasförbrukning som statistiskt sett inträffar en gång vart 20:e år.

Vid beräkning enligt infrastrukturnormens formel ska resultatet som lägst vara 100 procent för att infrastrukturnormens krav ska anses vara uppfyllt.

I punkten 2 presenteras själva formeln enligt nedan:

$$N-1 [\%] = \frac{(EP_m + P_m + S_m + LNG_m - I_m)}{D_{max}} * 100$$

N-1 ska vara större eller lika med 100%.

I punkten 3 lämnas förklaringar till infrastrukturnormens parametrar.

Med "Beräknat område" avses ett geografiskt område för vilket beräkningen av infrastrukturnormen sker.

Med D_{max} (Demand-side) avses den totala efterfrågan av gas uttryckt i $MNm^3/dygn$ inom det beräknade området under ett dygn med exceptionellt hög gasförbrukning som statistiskt sett inträffar en gång vart 20:e år.

Med EP_m (Entry Point) avses summan av den tekniska kapaciteten hos alla gränspunkter med inmatning från annan medlemsstat, genom vilka tillförseln av gas sker till det beräknade området. Den tekniska kapaciteten ska uttryckas som $MNm^3/dygn$ och omfattar inte inmatning från produktions-, lagrings- eller LNG-anläggningar.

Med P_m (Production) avses summan av den tekniska produktionskapaciteten uttryckt i $MNm^3/dygn$, hos alla produktionsanläggningar från vilka inmatning av gas kan ske till det beräknade området.

Med S_m (Storage) avses summan av den tekniska kapacitet som maximalt kan utnyttjas uttryckt i $MNm^3/dygn$, i samtliga lagringsanläggningar vilka kan användas för inmatning av gas till det

beräknade området. Vid beräkningen måste hänsyn tas till respektive lagringsanläggnings fysiska egenskaper.

Med LNGm (Liquefied Natural Gas) avses summan av den tekniska kapacitet som maximalt kan utnyttjas uttryckt i MNm³/dygn, i samtliga LNG-anläggningar vilka kan användas för inmatning av gas till det beräknade området. Vid beräkningen måste hänsyn tas till anläggnings specifika egenskaper som lossning, erforderliga stödtjänster, korttidslagring och återförgasning. Likaså måste varje anläggnings maximala uttagskapacitet beaktas.

Med Im (Infrastructure) avses den tekniska kapaciteten hos den enskilt största infrastrukturen uttryckt i MNm³/dygn av störst betydelse för gasförsörjningen i det beräknade området. I det fall flera naturgasledningar är sammankopplade till en över- eller underliggande naturgasledning och inte kan drivas separat ska samtliga ledningar vid beräkningen betraktas som en enda.

Punkten 4 beskriver användningen av infrastrukturnormen kompletterad med åtgärder på efterfrågesidan i syfte att minska gasförbrukningen. Formeln är i stort sett densamma som formeln för beräkningen enligt den ursprungliga infrastrukturnormen, bortsett från att nämnaren har kompletterats med parametern Deff.

$$N-1 [\%] = \frac{(EPm + Pm + Sm + LNGm - Im) * 100}{Dmax - Deff}$$

N-1 ska vara större eller lika med 100%.

Med Deff (Demand) avses de förbrukningsdämpande åtgärdernas andel av den totala efterfrågan på gas. Dessa åtgärder ska vara effektiva och kunna tillämpas inom en skälig tidsrymd enligt artiklarna 5.1 a och 6.2. Parametern uttrycks liksom övriga parametrar som MNm³/dygn.

Punkten 5 beskriver tillämpningen av infrastrukturnormen på regional nivå. Om möjligt ska det beräknade området enligt punkten 3 utökas till att omfatta ett område på regional nivå. Vid beräkningen enligt infrastrukturnormens formel på regional nivå ska den enskilt största infrastrukturen av gemensamt intresse användas. Med detta menas den infrastruktur som direkt eller indirekt är av störst betydelse för gasförsörjningen i medlemsstaterna inom den region som beräkningen avser. I det fall beräkningen görs på regional nivå ska detta avspeglas i den

gemensamma förebyggande åtgärdsplan som upprättas av berörda medlemsstater.

En regional beräkning kan endast ersätta en nationell beräkning då den enskilt största infrastrukturen av gemensamt intresse är av avgörande betydelse för gasförsörjningen inom samtliga medlemsstater enligt den gemensamma riskbedömningen.

5.5.37 Överväganden och bedömning bilaga I

Utredningens bedömning bilaga I: Sveriges naturgasföretag bör sträva efter att förbättra försörjningstryggheten för gas på marknadsvillkor.

Sverige har erhållit ett undantag från kravet på att uppfylla infrastrukturnormen enligt artikel 6.1. Utredningen bedömer att detta undantag i allra högsta grad är relevant.

För att infrastrukturnormen ska kunna uppfyllas måste täljaren vara större eller lika med nämnaren. För svensk del saknas till stor del kapacitet i form av produktion, lager och LNG. Det som återstår är kapaciteten i den gränsöverskridande infrastrukturen, vilken dock utgår vid ett bortfall av den enskilt största infrastrukturen enligt formeln.

Utredningen anser att det är viktigt att Sverige inte betraktar det erhållna undantaget som en bekräftelse på att några ytterligare åtgärder för att stärka försörjningstryggheten för gas inte behövs. Infrastrukturnormen visar på ett mycket konkret sätt att diversifieringen av tillförselvägar och försörjningskällor för svenskt vidkommande är under all kritik. Det fortsatta arbetet för att öka försörjningstryggheten bör således betraktas som viktigt. I detta arbete anser utredningen att strävan bör vara att finna lösningar, som vid sidan av att öka försörjningstryggheten, även är kommersiellt gångbara och bidrar till att öka konkurrensen på den svenska gasmarknaden.

5.5.38 Bilaga II – Marknadsbaserade åtgärder för ökad gasförsörjningstrygghet

Vid utformningen av förebyggande åtgärdsplaner och krisplaner ska den behöriga myndigheten ta hänsyn till de åtgärder som presenteras i bilaga II. Bilagan ska betraktas som ett hjälpmedel och listan över åtgärder är varken tvingande eller fullständig.

Den behöriga myndigheten ska ta vederbörlig hänsyn till miljöpåverkan vid utformningen av den förebyggande åtgärdsplanen och krisplanen. Så långt som möjligt ska alltid de åtgärder användas som medför minst miljöpåverkan, samtidigt som försörjningstryggheten för gas givetvis ska beaktas.

Åtgärder rörande gasförsörjning

- Ökad flexibilitet i produktion
- Ökad flexibilitet i import
- Underlättande av inmatning av gas från förnybara energikällor
- Kommersiella lagringsanläggningar, uttagskapacitet och volym
- LNG-anläggningar, uttagskapacitet och total kapacitet
- Diversifiering av gasleveranser och tillförselvägar
- Omvända flöden
- Koordinering av driften i olika transmissionssystem
- Användning av såväl kort- som långfristiga avtal
- Investeringar i infrastruktur
- Avtal och överenskommelser i syfte att säkerställa försörjningstryggheten för gas

Åtgärder rörande gasförbrukning

- Användning av avbrytbara avtal
- Möjlighet till byte av bränsle inklusive användning av back-up bränslen för industri och kraftproduktion
- Frivillig fränkoppling av fast last

- Ökad effektivitet
- Ökad användning av förnybara energikällor

5.5.39 Överväganden och bedömning artikel II

Utredningens bedömning: Bilaga II föranleder inte några förslag. Den behöriga myndigheten bör beakta bilaga II vid framtagandet av planer.

Bilagan är att betrakta ett hjälpmedel. De uppräknade åtgärderna är inte tvingande och listan heller inte fullständig. Den behöriga myndigheten kan således använda listan som ett hjälpmedel. Trots detta ska den behöriga myndigheten ”ta vederbörlig hänsyn till miljöpåverkan” när den förebyggande åtgärdsplanen och krisplanen tas fram. Minsta möjliga miljöpåverkan ska eftersträvas, vilket utredningen anser ska beaktas.

Listan över förslag på åtgärder rörande gasförsörjning bedöms utgöra bra riktlinjer, men många av förslagen kan Sverige dock inte tillämpa. Sverige har t.ex. ingen produktion av naturgas. Ökad flexibilitet i import kan vara svårt att uppnå så länge det bara finns en tillförselledning till Sverige.

Inmatning av gas från förnybara energikällor bör underlättas i den mån det är möjligt på kommersiella villkor, vilket ligger i linje med regeringens vision att andelen förnybar energi år 2020 ska vara minst 50 procent av den totala energianvändningen.

Investeringar i kommersiella lagringsanläggningar och LNG-anläggningar ska också ske på kommersiella grunder och dessa investeringar bedöms således vara en fråga för marknaden att hantera.

Utredningen bedömer att listan över förslag så långt som möjligt bör beaktas av Sverige då så kan anses vara relevant för den svenska försörjningstryggheten för gas.

5.5.40 Bilaga III – Icke-marknadsbaserade åtgärder för ökad gasförsörjningstrygghet

Vid utformningen av förebyggande åtgärdsplaner och krisplaner ska den behöriga myndigheten ta hänsyn till de åtgärder som presenteras i bilaga III. Bilagan ska betraktas som ett hjälpmedel och listan över åtgärder är varken tvingande eller fullständig. Åtgärderna ska endast användas i det fall de marknadsbaserade åtgärderna inte är tillräckliga i händelse av ett nödförsörjningsläge.

Åtgärder rörande gasförsörjning

- Användning av strategiska lagringsanläggningar
- Påbjuden användning av beredskapslager av alternativa bränslen (i enlighet med reglerna för beredskapslagring av olja)
- Påbjuden användning av el producerad av andra bränslen än gas
- Påbjuden produktionsökning av gas
- Påbjudet uttag ur lagringsanläggningar

Åtgärder rörande gasförbrukning

- Stegvis och obligatorisk minskning av gasförbrukningen vilket omfattar:
- Påbjudet bränslebyte
- Påbjuden användning av avbrytbara kontrakt i det fall de marknadsbaserade åtgärderna inte bidrar till detta i tillräcklig grad
- Påbjuden fränkoppling av fast last

5.5.41 Överväganden och bedömning bilaga III

Utredningens bedömning: Bilaga III föranleder inte några förslag.
--

Bilagans lista över icke-marknadsbaserade åtgärder är indikativ. Flera av förslagen på åtgärder rörande gasförsörjning är inte tillämpbara för svensk del. Användning av strategiska lagringsanläggningar utgår enligt utredningens bedömning. Existerande biogasproduktion bör i viss mån kunna bidra till att öka försörjningstryggheten för de skyddade kunderna lokalt. Utredningen bedömer emellertid att några mer omfattande produktionsökningar i befintliga produktionsanläggningar kan vara svårt att erhålla. Påbudet uttag ur lagringsanläggning kan till viss del tillämpas genom lagret i Skallen för att säkerställa försörjningen av de skyddade kunderna.

Påbjuden användning av el producerad av andra bränslen än gas bör ur ett svenskt perspektiv kunna betraktas som relevant, med en elproduktion som till ungefär lika delar baseras på vatten- och kärnkraft. När det gäller påbjuden användning av beredskapslager av alternativa bränslen, anser utredningen att kostnaden för denna åtgärd måste ställas i relation till värdet av den ökade försörjningstryggheten. För stora naturgasförbrukare som konverterat från olja till naturgas, och som fortfarande har möjlighet att byta gasen mot olja, bedömer utredningen att bränslebyte kan utgöra en alternativ möjlighet. Utredningen ser emellertid inte att det finns skäl att i dagsläget införa några tvingande krav på beredskapslagring av olja för stora naturgasförbrukare. Försörjningstryggheten bör enligt utredningens uppfattning snarare säkerställas genom åtgärder på mer övergripande nivå, som är kommersiellt gångbara och därmed till fördel för marknaden i helhet.

5.5.42 Bilaga IV – Regionalt samarbete

Bilagan inleds med att konstatera att regionalt samarbete är ett viktigt uttryck för solidaritet och att solidaritet har varit en genomgående tanke vid utformningen av gasförsörjningsförordningens krav. Regionalt samarbete är en nödvändighet i syfte att kunna genomföra riskbedömningen enligt artikel 9 och för att kunna utforma den förebyggande åtgärdsplanen och krisplanen enligt artiklarna 4, 5 och 10. Likaså är samarbetet nödvändigt för att kunna uppfylla gasförsörjningsförordningens krav enligt infrastrukturnormen och försörjningsnormen enligt artiklarna 6 och 8, liksom för att kunna garantera åtgärder på regional och unionsnivå vid krissituationer enligt artikel 11.

Formerna för det regionala samarbetet enligt gasförsörjningsförordningen bygger på redan befintligt samarbete mellan naturgasföretag, medlemsstater och deras nationella myndigheter. Genom gasförsörjningsförordningen kan samarbetet utökas till att ytterligare förbättra försörjningstryggheten och integreringen på den inre marknaden för gas. Flera steg har redan tagits i denna riktning genom inrättandet av ett antal olika grupperingar på unionsnivå. Dessa grupper är viktiga i det fortsatta arbetet.

Mot bakgrund av den ökade integreringen av nationella naturgassystem, det ömsesidigt ökade beroendet och fullbordandet av den inre marknaden är samarbetet mellan vissa medlemsstater av speciell vikt. Medlemsstaterna nedan kan utgöra exempel på sådana som kan förbättra såväl sin egen försörjningstrygghet som försörjningstryggheten ur ett kollektivt perspektiv genom utökat samarbete:

- Polen och de tre baltiska staterna
- Iberiska halvön och Frankrike
- Irland och Storbritannien
- Bulgarien, Grekland och Rumänien
- Danmark och Sverige
- Slovenien, Italien, Österrike, Ungern och Rumänien
- Polen och Tyskland
- Frankrike, Tyskland, Belgien, Nederländerna och Luxemburg
- Tyskland, Tjeckien och Slovakien
- Övriga

Om så betraktas som nödvändigt och erforderligt kan regionalt samarbete mellan medlemsstaterna ovan även utökas till att stärka samarbetet mellan andra grannländer. Detta är speciellt viktigt vid förekomst av isolerade system där en högre grad av integrering är av stor betydelse. Medlemsstaterna kan också ingå i olika arbetsgrupper.

5.5.43 Överväganden och bedömning bilaga IV

Utredningens bedömning bilaga IV: Den behöriga myndigheten bör samarbeta med Danmark i lämplig omfattning.

För svensk del faller det sig naturligt att samarbeta med Danmark då all gas till Sverige levereras via Danmark. Utredningen har i tidigare bedömningar framfört att Sverige bör upprätta planer i samarbete med Danmark.

5.6 Följdändringar i författningar

5.6.1 Överväganden och förslag om tillsyn

Utredningens bedömning: Den behöriga myndigheten ska utöva tillsyn över efterlevnaden dels av den nya lagen om trygg naturgasförsörjning och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen, dels av gasförsörjningsförordningen och de planer som upprättas enligt förordningen.

Den behöriga myndigheten ska ha rätt att på begäran få de upplysningar och ta del av de handlingar som behövs för tillsynen. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, den behöriga myndigheten, ska få meddela föreskrifter om insamling av de uppgifter som behövs för att den behöriga myndigheten ska kunna fullgöra sina uppgifter.

Den behöriga myndigheten ska få meddela de förelägganden som behövs för att säkerställa efterlevnaden av de föreskrifter, villkor och planer som omfattas av tillsynen. Ett föreläggande ska få förenas med vite. Ett föreläggande ska gälla omedelbart, om inte annat beslutas.

Tillsyn

Statens energimyndighet är i dag tillsynsmyndighet för trygg naturgasförsörjning och Energimarknadsinspektionen är tillsynsmyndighet för övriga delar av naturgaslagen. Eftersom gasförsörjningsförordningen använder uttrycket behörig myndighet är det

lämpligt att använda uttrycket behörig myndighet i de svenska författningar som reglerar Energimyndighetens uppdrag som just behörig myndighet för gasförsörjningen. Energimyndigheten bör i den nya lagen om trygg naturgasförsörjning pekas ut som tillsynsmyndighet för den lagen, gasförsörjningsförordningen och för de föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen och de planer som upprättas enligt gasförsörjningsförordningen.

Energimyndighetens tillsyn över gasförsörjningen framgår av lagen om trygg naturgasförsörjning och förordningen om trygg naturgasförsörjning, genom utpekandet som behörig myndighet.

Begära information och ta del av handlingar

Till stöd för tillsynen bör den behöriga myndigheten ha rätt att på begäran få de upplysningar och ta del av de handlingar som behövs för tillsynen. Eftersom tillsynen omfattar gasförsörjningsförordningen kan den behöriga myndigheten även begära de upplysningar och ta del av de handlingar som myndigheten behöver för att upprätta alla de planer som framgår av gasförsörjningsförordningen.

Föreläggande

Enligt 8 § lagen om trygg naturgasförsörjning får den behöriga myndigheten meddela de förelägganden som behövs för att säkerställa efterlevnaden av de föreskrifter och planer som omfattas av tillsynen. Den behöriga myndigheten får förena ett föreläggande med vite. Om inte annat beslutas gäller ett föreläggande omedelbart. Bestämmelserna motsvarar de som i dag återfinns i 10 kap. 2–3 §§ naturgaslagen. För att Energimyndigheten ska kunna utöva sitt tillsynsuppdrag är det viktigt med sanktionsmöjligheter.

5.6.2 Överväganden och förslag överklagande

Utredningens förslag: Ett beslut av den behöriga myndigheten om föreläggande ska få överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd ska krävas vid överklagande till kammarrätt.

Enligt 8 § lagen om trygg naturgasförsörjning får den behöriga myndigheten meddela de förelägganden som behövs för att säkerställa efterlevnaden av de föreskrifter och planer som omfattas av tillsynen. Den behöriga myndigheten får förena ett föreläggande med vite. Om inte annat beslutas gäller ett föreläggande omedelbart. Bestämmelserna motsvarar de som i dag finns i 10 kap. 2–3 §§ naturgaslagen.

Den behöriga myndighetens beslut om förelägganden enligt 8 § i den nya lagen om trygg naturgasförsörjning bör vara överklagbara. Detta föranleder att en överklagandebestämmelse ska föras in i lagen om trygg naturgasförsörjning och att 11 kap. 4 § naturgaslagen justeras så möjligheten att överklaga relevanta beslut tas bort från naturgaslagen.

Precis som tidigare ska beslut överklagas hos allmän förvaltningsdomstol och prövningstillstånd behövs till kammarrätt. Utredningen finner ingen anledning att föreslå avsteg från denna ordning.

5.6.3 Avgifter

Utredningens förslag: Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, den behöriga myndigheten ska få meddela föreskrifter om avgifter för att finansiera de uppgifter som den behöriga myndigheten har enligt lagen om trygg naturgasförsörjning och enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen samt enligt gasförsörjningsförordningen.

Regeringen bör ha möjlighet att meddela föreskrifter om avgifter för att finansiera de uppgifter som den behöriga myndigheten har enligt den nya lagen och enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av den samt enligt gasförsörjningsförordningen. Möjligheten att meddela föreskrifter om avgifter bör föras in i lagen om trygg naturgasförsörjning. Som en konsekvens av det bör 10 kap. 5 a § naturgaslagen upphävas då trygg naturgasförsörjning istället regleras i den nya föreslagna lagen.

6 Konsekvensutredning

6.1 Utredningsuppdrag och sammanfattning av konsekvenser

6.1.1 Utredningsuppdrag

Regeringen beslutade den 3 juni 2010 att utse en särskild utredare med uppgift att hantera frågorna gällande systemansvar, marknadsmodell och Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 994/2010 av den 20 oktober 2010 om åtgärder för att trygga naturgasförsörjningen och om upphävande av rådets direktiv 2004/67/EG (gasförsörjningsförordningen). Uppdraget för Utredningen om framtida hantering av systemansvaret för gas m.m. (N 2010:05) preciseras i kommittédirektiv 2010:60 och innebär i korthet att:

- Lämna förslag till hur en överföring av dagens systemansvarsverksamhet vid Svenska kraftnät till en ny aktör bör genomföras.
- Utreda om den svenska marknadsmodellen för gas behöver anpassas för att uppfylla EU:s formella krav, och om utredaren så finner lämpligt, lämna ett förslag till anpassning av det svenska regelverket.
- I förekommande fall föreslå anpassningar i lagstiftning och regelverk för att Sverige ska kunna uppfylla kraven enligt gasförsörjningsförordningen.

I det följande redogörs för konsekvenserna av utredningens förslag. Av kommittédirektiv 2010:60 framgår att utredaren bl.a. ska belysa:

- konsekvenser för Svenska kraftnät av att gasverksamheten avvecklas,

- konsekvenser för naturgasmarknaden av att Svenska kraftnät upphör som systemansvarig myndighet,
- konsekvenser för Energimarknadsinspektionens tillsyn, och
- konsekvenser för den svenska försörjningstryggheten för naturgas beroende på vald systemansvarslösning.

6.1.2 Sammanfattning av konsekvenser

Systemansvar

Utredningens förslag innebär att Svenska kraftnäts nuvarande kortsiktiga balansering av det svenska naturgassystemet överförs till den privata aktören Swedegas AB. Svenska kraftnäts nuvarande myndighetsuppgifter överförs till Energimarknadsinspektionen respektive Statens energimyndighet.

För Svenska kraftnäts del väntas konsekvenserna av detta bli obetydliga då gasverksamheten endast utgör en blygsam del av den samlade verksamheten. Energimarknadsinspektionens tillsyn kan till viss del förenklas i och med att myndigheten inte längre behöver utöva tillsyn över en annan myndighet. Statens energimyndighet väntas inte beröras av överföringen av systemansvaret överhuvudtaget.

För marknadens aktörer innebär överföringen av systemansvarsverksamheten en konsolidering med tydligare roll- och ansvarsfördelning där nuvarande tudelade funktioner och avtalsrelationer kan undvikas. Färre rapporteringsvägar, snabbare beslutsgång och ökat mandat väntas dessutom vara till fördel vid eventuella störningar i gasförsörjningen.

En eventuell framtida sammanslagning av dagens två transmissionstariffer kan få stora konsekvenser för de svenska slutförbrukarna. För slutförbrukarna i den södra delen av naturgassystemet kan en sammanslagning innebära en totalt sett lägre tariff, men slutförbrukare i naturgassystemets norra del kan få en höjd tariff. Det är dock möjligt att genomföra en förändring av ägandet i det svenska transmissionssystemet utan att denna omfördelning av kostnader uppstår.

Marknadsmodell

En konsekvens av att den nuvarande marknadsmodellen för gas bibehålls är att överföringen av systembalansansvaret från Svenska kraftnät till Swedegas AB underlättas. Swedegas AB kan dock komma att exponeras för nya tvingande krav enligt EU:s rättsakter varför ett eventuellt behov av justering av marknadsmodellen i framtiden bör följas upp. För övriga aktörer och slutförbrukare innebär ett bibehållande av dagens marknadsmodell inte några förändringar.

Försörjningstrygghet för gas

En direkt konsekvens av gasförsörjningsförordningens genomförande är att Statens energimyndighet utses till behörig myndighet med övergripande ansvar för den svenska gasförsörjningstryggheten. Statens energimyndighets ansvar och arbetsuppgifter utökas därmed jämfört med i dag.

Ett problem vid säkerställandet av gasförsörjningstryggheten är att den behöriga myndigheten inte har tillgång till någon driftcentral för naturgassystemet och därför inte kan övervaka försörjningen. Mot bakgrund av detta är det nödvändigt att Statens energimyndighet kan delegera uppgifter till den systembalansansvarige, vilken enligt utredningens förslag även är en transmissionsnätoperatör.

Enligt gasförsörjningsförordningen har emellertid kommissionen i händelse av kris rätt att kräva vissa uppgifter direkt av den behöriga myndigheten. Vissa uppgifter bör således inte delegeras till någon annan. Det är därför sannolikt nödvändigt att Statens energimyndighet måste upprätta viss jourberedskap för att kunna sköta kommunikationen med kommissionen utanför ordinarie kontorstid när så krävs. Försörjningstrygghetsavgiften som i dag delas av Statens energimyndighet och Svenska kraftnät föreslås dock oavkortat finansiera Statens energimyndighets fortsatta arbete med försörjningstryggheten för gas. Försörjningstrygghetsavgiftens storlek är en fråga att hanteras av regeringen och Statens energimyndighet.

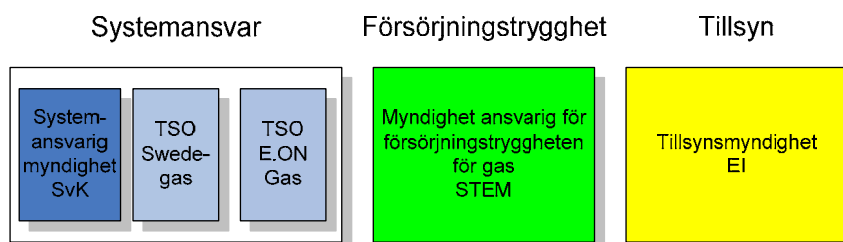
För naturgasföretagen väntas tillämpningen av gasförsörjningsförordningen innebära ett ökat administrativt arbete i form av upprättande av nya förebyggande åtgärdsplaner och krisplaner. Till

följd av den kraftigt skärpta försörjningsnormen krävs även snabbare och mer omfattande åtgärder i krissituationer för att säkerställa gasförsörjningen till skyddade kunder. Som en konsekvens av detta kan stora och små företag vid en krissituation komma att kopplas bort snabbare än tidigare. Innebörden av begreppet skyddade kunder är dock oförändrat jämfört med tidigare, varför gasförsörjningen till hushållskunder även fortsättningsvis kommer att prioriteras vid ett avbrott i tillförseln av gas till Sverige.

6.2 Systemansvaret för gas

Utredningens förslag kring den framtida hanteringen av systemansvaret för gas är inte något resultat av tvingande regler från EU. Sverige kan således välja att bibehålla nuvarande ordning där för närvarande tre aktörer i praktiken delar på systemansvaret. Detta förutsätter dock att samtliga aktörer uppfyller kraven för att kunna certifieras i enlighet med gasförordningens artikel 3. Konsekvenserna av föreslagen överföring av dagens systemansvarsverksamhet för gas hos Svenska kraftnät bör på sikt bli mer gynnsamma för den svenska gasmarknaden jämfört med att bibehålla dagens ordning.

Figur 6.1 Nuvarande rollfördelning på den svenska gasmarknaden.

6.2.1 Konsekvenser för Svenska kraftnät

Ur ett ekonomiskt perspektiv väntas en överföring av systemansvarsverksamheten för gas till en privat aktör inte medföra annat än ytterst marginella konsekvenser för Svenska kraftnäts del.

Organisationsmässigt är Svenska kraftnäts verksamhet för gas integrerad i verksamheten för el. Av koncernens drygt 325 anställda uppges motsvarande 4–5 personer beröras av överföringen av systemansvaret för gas till Swedegas AB. Majoriteten av den personal som arbetar med gas har emellertid även motsvarande uppgifter eller ansvar inom el. Konsekvensen för den berörda personalen av en överföring av systemansvaret för gas blir att dessa personer fortsättningsvis enbart kommer att arbeta med frågor inom el.

En överföring av Svenska kraftnäts nuvarande systemansvarsverksamhet för gas till Swedegas AB väntas därför inte medföra annat än marginella konsekvenser för Svenska kraftnäts nuvarande organisation. Svenska kraftnäts nuvarande uppgifter som systemansvarig myndighet beskrivs i betänkandets avsnitt 2.5.

6.2.2 Konsekvenser för Energimarknadsinspektionens tillsyn

En överföring av systemansvarsverksamheten för gas hos Svenska kraftnät till det privata företaget Swedegas AB bedöms ha direkt inverkan på Energimarknadsinspektionens tillsyn. Detta ligger i sakens natur då Svenska kraftnät i dag är systemansvarig myndighet och Swedegas AB ett privat företag utan någon möjlighet till myndighetsutövning.

Utredningen bedömer emellertid att konsekvenserna för Energimarknadsinspektionens tillsyn bör bli av begränsad omfattning. Detta beror bl.a. på att Energimarknadsinspektionen redan i dag utövar tillsyn mot Swedegas AB i egenskap av ledningsinnehavare på den svenska gasmarknaden. Vidare omfattar Energimarknadsinspektionens nuvarande tillsyn utformningen av Svenska kraftnäts balansavtal.

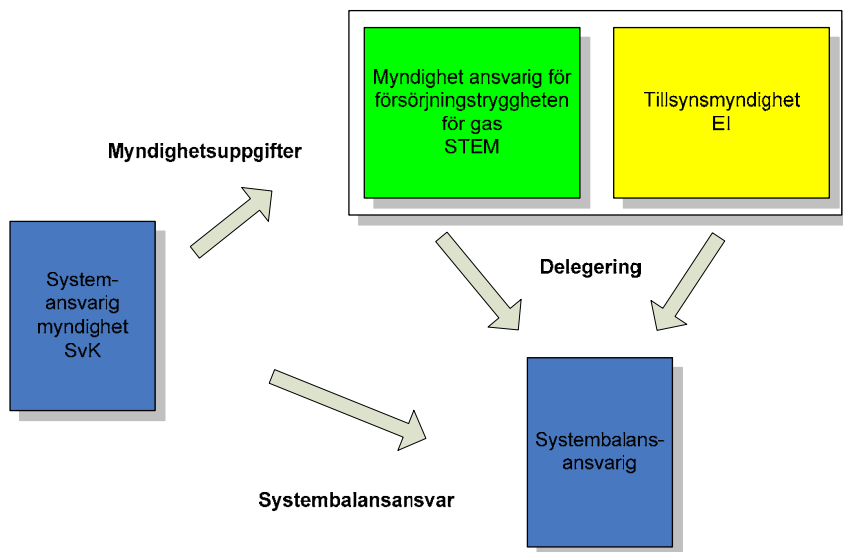
Utredningen föreslår att Swedegas AB, i samband med överföringen av systembalansansvaret från Svenska kraftnät, övertar Svenska kraftnäts nuvarande balansavtal genom att dessa överläts från Svenska kraftnät till Swedegas AB. Alternativt kan Swedegas AB ingå motsvarande avtal med de balansansvariga aktörerna. Härigenom kommer den tillsyn som i dag omfattar två aktörer istället att omfatta en aktör, Swedegas AB, som redan står under tillsyn av Statens energimyndighet. Föreslagen ordning för hanteringen av systembalansansvaret på gasmarknaden bedöms

härigenom bli tydligare ur tillsynssynpunkt. Att den nuvarande systemansvariga myndigheten utgår och ersätts av en privat aktör bedömer utredningen därför inte bidra till en mer omfattande tillsyn än dagens.

Utredningen föreslår vidare att Energimarknadsinspektionen ska godkänna balansavtalets villkor på förhand. Detta ligger i linje med Sveriges intention att införa ex-ante reglering av nättariffer. Konsekvenserna av förändringen bedöms i första hand utgöras av en omfördelning av Energimarknadsinspektionens arbete i tiden. Uppgifter som i dag görs i efterhand kommer med utredningens förslag att utföras på förhand. Nuvarande balansavtal löper dessutom tills vidare vilket ytterligare begränsar antalet förhandsgranskningar. I samband med en överföring av systembalansansvaret är det visserligen rimligt att balansavtalet inledningsvis kan behöva justeras oftare än vad som är fallet i dag, eftersom det nuvarande balansavtalet är resultatet av cirka fem års utveckling. På sikt bör emellertid antalet förhandsgranskningar sjunka i takt med att de nya förutsättningarna stabiliseras. Förhandsgranskningen av balansavtalet bedöms vara relevant mot bakgrund av att den systembalansansvarige kan utgöras av ett privat företag.

Utredningen föreslår vidare att nuvarande myndighetsuppgifter med koppling till Svenska kraftnäts systemansvarsverksamhet för gas överförs till Energimarknadsinspektionen. För Energimarknadsinspektionens del väntas de tillkommande myndighetsuppgifterna utgöras av föreskriftsrätt enligt naturgasförordningens (2006:43) 23 och 27 §§, vilka i dag riktar sig till Svenska kraftnät. Omfattningen av den utökade föreskriftsrätten bedöms motsvara maximalt 20 procent av en heltidstjänst, vilket motsvarar en kostnad på cirka 200 000 kronor per år. Vidare väntas Energimarknadsinspektionen särskilt samverka med Svenska kraftnät i frågor som rör utvecklingen av den gemensamma marknaden för el. Detta enligt förslaget till förordning om ändring i förordningen (2007:1118) med instruktion för Energimarknadsinspektionen. Dessa uppgifter utförs emellertid redan i dagsläget. Förändringen väntas därför inte leda till några kostnadsökningar.

Figur 6.2 Utredningens förslag bygger på att den systemansvariga myndighetens myndighetsuppgifter överförs till andra myndigheter medan övriga uppgifter överförs till den systembalansansvarige aktören

6.2.3 Konsekvenser för den svenska försörjningstryggheten för gas

Överföringen av systembalansansvaret från Svenska kraftnät till Swedegas AB är sannolikt till fördel vid eventuella störningar i gasförsörjningen. Konsekvenserna av överföringen är dock betydligt mindre omfattande än konsekvenserna av att säkerställa gasförsörjningsförordningens tillämpning i Sverige. Då det svenska naturgassystemet i dag är helt beroende av en enda inmatningspunkt är en i grunden starkare försörjningstrygghet beroende av att nya inmatningspunkter tillkommer.

Att överföringen av systembalansansvaret tidsmässigt kan ske i relativt nära anslutning till genomförandet av gasförsörjningsförordningen är positivt. Det ansvar som i dag delas mellan Statens energimyndighet, Svenska kraftnät, Swedegas AB och E.ON Gas Sverige AB övertas av Statens energimyndighet som behörig myndighet och Swedegas AB som systembalansansvarig aktör. Härigenom erhålls en betydligt tydligare roll- och ansvarsför-

delning på marknaden jämfört med nuläget. Detta väntas innebära fördelar för gasförsörjningstryggheten i form av färre och kortare beslutsvägar med kortare reaktionstider och bättre förutsättningar för att säkerställa försörjningen till de skyddade kunderna.

Konsekvenserna beror dock endast till viss del på själva överföringen av systembalansansvaret, även om denna i sig inverkar positivt. Gasförsörjningsförordningens krav att utse en behörig myndighet liksom gasmarknadsdirektivets skärpta krav på ägarmässig åtskillnad av transmissionsnätsoperatörer bidrar i hög grad till den nya strukturen på marknaden.

6.2.4 Konsekvenser för den svenska gasmarknaden

Konsekvenser för den kortsiktiga balanseringen av naturgassystemet

Som systemansvarig myndighet har Svenska kraftnät bland annat utvecklat och förfinat balansavtalet med de balansansvariga aktörerna och vidareutvecklat de verksamhetsrutiner och nätverk som krävs för att den löpande kortsiktiga balanseringen av naturgassystemet ska fungera.

En tänkbar kostnadsminskning till följd av överföringen av systembalansansvaret till Swedegas AB bygger på att dagens systemansvarsverksamhet för gas hos Svenska kraftnät överförs mer eller mindre i befintligt skick till Swedegas AB. Förändringar i verksamhetsrutiner och IT-stöd för t.ex. meddelandehantering, rapportering, balanshållning och avräkning bör därför endast genomföras om de är nödvändiga i syfte att uppnå eftersträvarade effektivitetsvinster eller är påkallade till följd av förändringar i EU:s tvingande regelverk.

Arbetet med att utforma den nuvarande gasmarknadsplattformen omfattade ett intensivt förändringsarbete inom den svenska gasbranschen under åren 2003–2007. Om väsentliga delar av detta arbete skulle behöva göras om till följd av överföringen av systembalansansvaret från Svenska kraftnät till Swedegas AB, är den förväntade ekonomiska vinsten av överföringen snabbt ersatt av ytterligare kostnader.

Det är därför viktigt att nuvarande balansavtal mellan Svenska kraftnät och de balansansvariga aktörerna överläts från Svenska kraftnät till Swedegas AB, alternativt tecknas på nytt mellan

Swedegas AB och de balansansvariga i samband med överföringen av systembalansansvaret. Härigenom är det möjligt att undvika kostnadsökningar till följd av förändringar i balansavtalet. Om överföringen genomförs i form av ett projekt under ett års tid inklusive erforderliga integrations- och verksamhetstester, uppskattas den specifika projektkostnaden inte att överstiga 2 miljoner kronor. Beloppet utgjorde den ekonomiska ramen för gasbranschens gemensamma projekt under 2005 i samband med driftsättningen av den nya gasmarknadsplattformen. Parallellt med detta projekt bedrevs inom Svenska kraftnät ett separat projekt i förberedelserna för rollen som systemansvarig myndighet. Överföringen av systembalansansvaret från Svenska kraftnät till Swedegas AB bedöms emellertid vara av mindre omfattning än det förändringsarbete som genomfördes 2005.

I samband med överföringen kommer aktörerna att behöva uppdatera sina Ediel-adresser då Swedegas AB träder in i rollen som systembalansansvarig. Denna typ av uppdatering ligger emellertid inom ramen för relativt vanligt förändringsarbete på marknaden. Vid genomförandet av den testfas som föreslås av utredningen kommer aktörerna att få rapportera parallellt till Svenska kraftnät och Swedegas AB fram till dess att Svenska kraftnät har genomfört sin sista slutavräkning i egenskap av systemansvarig myndighet. Den parallella rapporteringen är nödvändig för testfasens genomförande och väntas inte bidra till något väsentligt merarbete för aktörerna. De fortsatta löpande kostnaderna med koppling till den kortsiktiga balanseringen väntas kunna sänkas till följd av effektivitetsvinster genom överföringen.

Konsekvenser i form av roll-, ansvarsfördelning och effektivitetsvinster

De tänkta fördelarna med en överföring av den kortsiktiga balanseringen, eller systembalansansvaret, är i första hand inte kopplade till att verksamheten överförs från Svenska kraftnät. Fördelarna väntas uppnås genom att samla systembalansansvar och ägande av transmissionsnät hos en och samma aktör, vilket i övrigt är fallet i fråga om den svenska elmarknaden där Svenska kraftnät såväl är systemansvarig myndighet som ägare till det svenska stamnätet.

Om systembalansansvaret för hela det svenska naturgassystemet hanteras av den aktör som dessutom ansvarar för drift, övervakning, underhåll och utbyggnad av det svenska transmissionsnätet för gas, kan en aktör ansvara för och utföra samma uppgifter som i dag delas av tre aktörer. Den övervakning av systemet som i dag upphandlas av Svenska kraftnät finns inom den nya föreslagna systembalansansvarige aktörens organisation, Swedegas AB. Systemövervakningen som i dag utförs parallellt av såväl E.ON Gas Sverige AB som av Swedegas AB, kan hanteras av Swedegas AB.

Dagens samarbetsavtal mellan den danska systemansvariga aktören Energinet.dk och Svenska kraftnät respektive Swedegas AB är utformat som ett trepartsavtal, vilket kan ersättas av ett avtal mellan Energinet.dk och Swedegas AB. De systemansvarigas representation inom ENTSOG, vilken i dag utgörs av såväl Svenska kraftnät som Swedegas AB, kan ombesörjas av Swedegas AB.

De övergripande konsekvenserna för den svenska gasmarknaden i konsekvens med detta bedömer utredningen bli en tydligare roll- och ansvarsfördelning med effektivitetsvinster till följd av att uppgifter som i dag hanteras av tre aktörer kan överföras och utföras av en aktör. Sammantaget bör en sådan konsolidering främja kunderna i det svenska naturgasnätet genom att de får del i uppnådda effektivitetsvinster och kostnadsminskningar.

Enligt en uppskattning från Swedegas AB bedöms företaget kunna utföra Svenska kraftnäts nuvarande uppgifter kopplade till den kortsiktiga balanseringen inom ramen för tre personår, jämfört med nuvarande 4–5 personår hos Svenska kraftnät. Den förväntade effektiviseringen har bland annat sin grund i att Swedegas AB redan i dag utför uppgifter som Svenska kraftnät upphandlar av Swedegas AB eller E.ON Gas Sverige AB. Den systembalansansvariges personella kostnader för den kortsiktiga balanseringen bedöms härigenom kunna sänkas med 1–2 miljoner kronor per år.

När det gäller avgiften för medlemskapet i ENTSOG fördelas denna per medlemsstat utifrån respektive medlemsstats röstvikt i organisationens generalförsamling. Att Swedegas AB ensamt kan representera Sverige inom ENTSOG innebär därför inte någon ekonomisk vinst, utan innebär att Swedegas AB framöver får bära hela avgiften då Svenska kraftnät träder ur sin nuvarande roll. Sveriges avgift till ENTSOG för 2011 uppgår till 147 000 euro, vilken för närvarande fördelas med 2/3 på Swedegas AB och 1/3 på Svenska kraftnät.

6.2.5 Konsekvenser för slutförbrukare

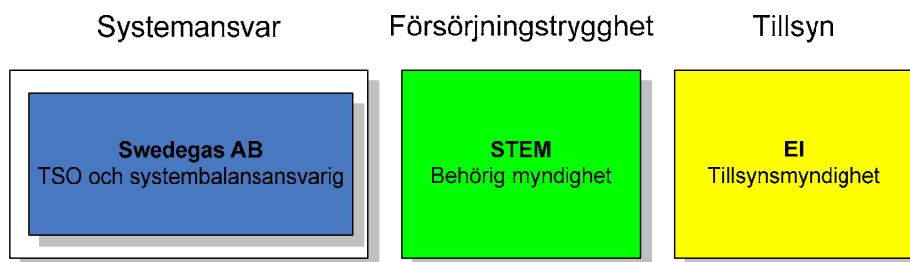
Konsekvenserna för de svenska slutförbrukarna kan i dag uppskattas men inte förutsägas. Detta beror bl.a. på att de framtida ägarförhållandena i det svenska transmissionssystemet för gas är okända, vilket även gäller för resultatet av Energimarknadsinspektionens framtida tillsyn. Dessutom är naturgasmarknadens konkurrenskraft en viktig faktor när tarifferna sätts, dvs. det finns hos nätägarna ett intresse att hålla tarifferna på en sådan nivå att naturgasen bibehåller sin konkurrenskraft gentemot konkurrerande alternativ. Utredningens förslag är därför utformade i syfte att ge en ökad flexibilitet i regleringen av den svenska gasmarknaden. Denna flexibilitet kommer även att kräva vederbörlig hänsyn till slutförbrukarna på marknaden med tanke på den osäkerhet som kan följa av en ökad flexibilitet.

Genom att rollen som TSO formellt skiljs från rollen som systembalansansvarig öppnar utredningens förslag för åtminstone tre olika möjliga scenarier i framtiden. Tillvägagångssättet är nödvändigt i syfte att erhålla ett regelverk som går att tillämpa oavsett framtida marknadsförutsättningar.

Beroende på eventuella förändringar i den framtida avgränsningen mellan transmission och distribution och/eller framtida ägarförhållanden i det svenska transmissionssystemet kan slutförbrukarnas tariffnivå komma att påverkas i olika omfattning. Utredningen har av denna anledning anlitat konsultföretaget Pöyry Management Consulting AB för att räkna på den uppskattade inverkan på tarifferna i transmissionsnätet vid olika förutsättningar. Konsultrapporten återfinns i sin helhet i bilaga 10.

Alternativt scenario 1 – En TSO tillika systembalansansvarig

Figur 6.3 Rollfördelning enligt scenario 1

Utredningens förslag möjliggör en lösning som bygger på att Swedegas AB i egenskap av certifierad TSO övertar rollen som systembalansansvarig. I detta scenario antas Swedegas AB äga hela det svenska transmissionssystemet för gas. Detta kan enligt utredningens bedömning ske på två sätt:

1. Swedegas AB förvärvar den del av transmissionssystemet som för närvarande ägs av E.ON Gas Sverige AB.
2. Energimarknadsinspektionen beslutar att E.ON Gas Sverige AB:s nuvarande transmissionsnät ska definieras som distributionsnät varvid Swedegas AB per definition blir ensam ägare till det som återstår av det svenska transmissionssystemet.

Alternativt scenario 1.1 – Swedegas AB förvärvar E.ON Gas Sverige AB:s grenledningar

I det fall Swedegas AB förvärvar de delar av transmissionssystemet som i dag ägs av E.ON Gas Sverige AB, kan de nuvarande två tarifferna i transmissionssystemet antas övergå till en. De slutförbrukare i den södra delen av naturgassystemet som i dag sammanlagt betalar för två transmissionstariffer och en distributionstariff, kommer härigenom att avlastas kostnaden för E.ON Gas Sverige AB:s nuvarande transmissionstariff och istället bära sin del av den nya gemensamma transmissionstariffen.

Samtidigt kan de slutförbrukare i den norra delen av naturgassystemet, som i dag inte berörs av E.ON Gas Sverige AB:s transmissionstariff, få bära en större del av den sammanlagda

kostnaden för överföringen i transmissionssystemet genom den nya gemensamma transmissionstariffen. Detta beror på att en del av kostnaden för transmissionssystemet som tidigare endast burits av vissa slutförbrukare kan komma att fördelas på alla.

Om denna tariffsammanlagning genomförs med de volymer och kostnader som följer av år 2009 som basår väntas den samlade överföringskostnaden i transmissionssystemet, i enlighet med konsultföretagets bedömning, för det norra kundkollektivet att öka med cirka 64 miljoner kronor per år. Detta motsvarar en kostnadsökning på 65 procent. Utjämningsen innebär en motsvarande sänkning om knappt 64 miljoner kronor för det södra kundkollektivet. Då det södra kundkollektivet står för en större naturgasanvändning än det norra, väntas den procentuella kostnadsminskningen i söder uppgå till cirka 21 procent.

Det kan således antas finnas starka incitament för kundkollektivet i den norra delen av naturgassystemet att bibehålla nuvarande tariffstruktur. Samtidigt torde det av naturliga skäl finnas tydliga incitament för en gemensam transmissionstariff hos kundkollektivet i den södra delen av naturgassystemet.

Det är i sammanhanget viktigt att påpeka att det är möjligt att genomföra en förändring av ägandet i transmissionssystemet utan att erhålla den utjämningsseffekt som beskrivits ovan. Genom att t.ex. låta förvaltningen av stamledning och grenledningar ske inom separata bolag med samma ägare kan nuvarande tariffstruktur i praktiken bibehållas. Som nämnts tidigare är naturgasmarknadens konkurrenskraft grundläggande i sammanhanget. Den framtida transmissionstariffen är emellertid en fråga att hantera av den nya ägaren vid en eventuell affär i framtiden.

Alternativt scenario 1.2 – Ny gränsdragning mellan transmission och distribution

Om Energimarknadsinspektionen skulle finna att den del av transmissionssystemet som i dag ägs av E.ON Gas Sverige AB bör definieras som distributionsnät, kan dagens tariffstruktur i allt väsentligt förväntas kvarstå.

Den del av transmissionssystemet som i dag utgörs av stamledningen kommer i konsekvens med detta alternativ att utgöra transmissionssystemet i sin helhet. E.ON Gas Sverige AB:s nuvarande transmissionstariff utgår och kvar blir Swedegas AB:s

befintliga tariff i transmissionssystemet. För kundkollektivet i den norra delen av naturgassystemet väntas detta leda till en oförändrad tariffnivå jämfört med i dag.

För kundkollektivet i den södra delen av naturgassystemet bedömer utredningen att utfallet blir ungefär detsamma. Slutförbrukare anslutna till E.ON Gas Sverige AB:s nuvarande distributionsnät skulle komma att bära kostnaden för en transmissionstariff till Swedegas AB och en distributionstariff till E.ON Gas Sverige AB. Jämfört med tidigare torde nivån på distributionstariffen öka till följd av att E.ON Gas Sverige AB:s nuvarande transmissionsnät införlivas i distributionsnätet. Eftersom infrastrukturen är densamma, oavsett om den benämns transmissions- eller distributionsnät, torde kostnadsmassan att fördela på kundkollektivet vara oförändrad.

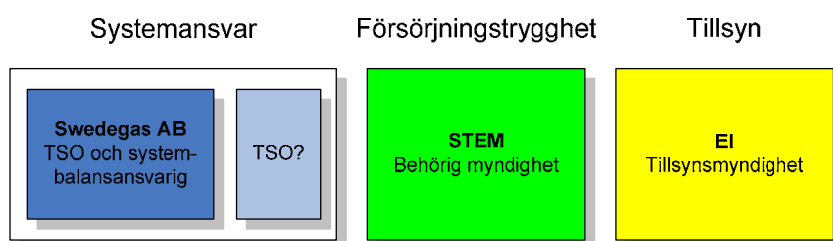
För slutförbrukare anslutna till distributionsnätägare, annan än E.ON Gas Sverige AB, nedströms E.ON Gas Sverige AB:s nuvarande transmissionsnät, väntas konsekvensen bli att nuvarande två transmissionstariffer och en distributionstariff ersätts av en transmissionstariff och två distributionstariffer. Enligt resonemanget att kostnadsmassan torde vara densamma, oavsett var gränsen dras mellan transmission och distribution, bör den sammanlagda nätkostnaden för dessa slutförbrukare i allt väsentligt bli oförändrad jämfört med tidigare. Nuvarande tariffstruktur kommer i princip att bibehållas.

Tariffstrukturen är av naturliga skäl svår att hantera. Konsekvenserna av att förändra strukturen har med åren blivit allt mer kritiska. Detta beror på att nya slutförbrukare har trätt in på marknaden efter överväganden baserade på förutsättningar som radikalt kan förändras vid en omstrukturering av tarifferna. Samtidigt tydliggör de tänkbara konsekvenserna av en omstrukturering i hög grad det förhållande som råder för kundkollektivet i den södra delen av systemet. Genom de nuvarande två tarifferna i transmissionssystemet bidrar slutförbrukarna i den södra delen i praktiken till att subventionera överföringen av gas till företag som i vissa fall konkurrerar på samma marknad. Utredningen bedömer att det är viktigt att nå en form av lösning som kan uppfattas som rättvis och realistisk av kundkollektivet i sin helhet. Möjligen ligger denna lösning någonstans mitt emellan att genomföra en fullständig omstrukturering och att befästa dagens förhållanden. Tariffutjämnningen mellan norr och söder kan t.ex. ske under lång tid. Detta är möjligt genom att en framtida ägare av det nuvarande

transmissionssystemet i sin helhet förvaltar stam- och grenledningar i separata bolag, vilket har belysts ovan. Genom att bibehålla separata transmissionstariffer är det möjligt att fasa ut den ena tariffen under kontrollerade former. Upplägget med separata bolag hos en och samma ägare gör det även möjligt att bibehålla dagens tariffstruktur. Utredningen bedömer att Energimarknadsinspektionen i egenskap av tillsynsmyndighet har en viktig roll att fylla i det fortsatta arbetet med tariffstrukturen på den svenska gasmarknaden. I detta arbete bedömer utredningen att det är lämpligt att inhämta synpunkter från naturgaskunderna och i synnerhet från de stora industriella slutförbrukarna.

Alternativt scenario 2 – Två TSO:er varav Swedegas AB är systembalansansvarig

Figur 6.4 Rollfördelning enligt scenario 2

Föreslaget regelverk möjliggör även en lösning där E.ON Gas Sverige AB avyttrar sina delar av transmissionssystemet till en annan aktör än Swedegas AB. I detta scenario övertar Swedegas AB systembalansansvaret och är samtidigt certifierad som TSO. Swedegas AB delar ägandet av transmissionssystemet med ytterligare en certifierad TSO.

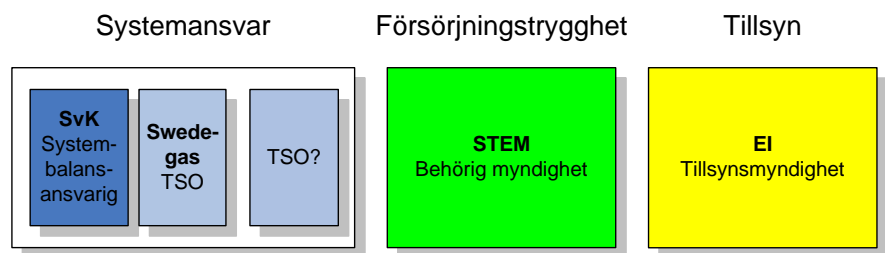
För den nytillkomna TSO:n gäller som för övriga transmissionsnätoperatörer att tariffnivån är föremål för Energimarknadsinspektionens tillsyn. Under förutsättning att tillsynsmyndigheten inte har anledning att förändra förutsättningarna torde tariffnivån för kundkollektivet som helhet således kvarstå oförändrad, liksom nuvarande tariffstruktur.

Den huvudsakliga skillnaden mellan detta scenario jämfört med scenario 1 ovan, är att systemansvaret för transmissionssystemet i

praktiken kommer att delas av två aktörer istället för att innehas av en aktör. Trots att detta scenario bygger på att också den nytillkomna aktören är certifierad som TSO, kommer systembalansansvaret att innehas av Swedegas AB. Detta beror på att regeringen enligt detta scenario har utsett Swedegas AB till systembalansansvarig. I detta scenario väntas roll- och ansvarsfördelning inte bli lika tydlig som i scenario 1. I konsekvens med detta finns inte samma förutsättningar för tänkbara effektivitetsvinster.

Alternativt scenario 3 – Två TSO:er och Svenska kraftnät som systembalansansvarig

Bild 6.5 Rollfördelning enligt scenario 3

Slutligen möjliggör utredningens förslag en ordning som i princip motsvarar dagens. I detta scenario har E.ON Gas Sverige AB:s nuvarande delar av transmissionssystemet avyttrats till en ny aktör vilken uppfyller kraven för certifiering som TSO. Till följd av utredningens förslag är Svenska kraftnät inte längre systemansvarig myndighet. Däremot har något i detta scenario bidragit till att det inte har skett någon överföring av dagens systemansvarsverksamhet för gas hos Svenska kraftnät till en privat aktör. Svenska kraftnät har istället gått från att vara systemansvarig myndighet till att vara systembalansansvarig.

För den nytillkomna TSO:n gäller som för övriga transmissionsnätoperatörer att tariffnivån är föremål för Energimarknadsinspektionens tillsyn. Under förutsättning att tillsynsmyndigheten inte har anledning att förändra förutsättningarna torde tariffnivån för kundkollektivet som helhet således kvarstå oförändrad, liksom nuvarande tariffstruktur.

Detta scenario innebär att systemansvaret för transmissions-systemet fortfarande delas av tre aktörer. Den huvudsakliga skillnaden jämfört med i dag är att utredningens föreslagna regelverk tillåter en övergång i enlighet med något av de två först beskrivna scenarierna utan vidare förändring av naturgaslagen. I detta scenario väntas roll- och ansvarsfördelning bli mer otydlig än i scenario 1 och 2. Konsekvenserna av detta är sämre förutsättningar för effektivitetsvinster och otydligare roll- och ansvarsfördelning till nackdel för gasförsörjningstryggheten.

6.3 Marknadsmodellen för gas

6.3.1 Konsekvenser av att bibehålla nuvarande marknadsmodell

Konsekvenser för naturgasföretagen

Det bredaste stödet för den nuvarande marknadsmodellen för gas finns hos de integrerade energibolag vilka bedriver produktion, överföring och handel med el samt överföring och handel med gas. En del av förklaringen till detta är de synergivinster som kan erhållas internt genom likheterna mellan de nuvarande marknadsmodellerna för el och gas. Konsekvenserna av att bevara nuläget är således att betrakta som positivt för dessa aktörer då det inte innebär några förändringar av ett fördelaktigt utgångsläge.

Swedegas AB, som äger den svenska stamledningen från gränspunkten i Dragör, är den enda aktör på den svenska gasmarknaden som träffas direkt av EU:s tvingande krav gällande gränsöverskridande infrastruktur. Att bibehålla nuvarande marknadsmodell underlättar sannolikt den föreslagna överföringen av systembalansansvaret från Svenska kraftnät eftersom detta innebär en förändring mindre i samband med överföringen. Samtidigt kan Swedegas AB komma att exponeras för nya tvingande krav enligt EU:s rättsakter i framtiden. I konsekvens med detta kan osäkerheten för Swedegas AB:s del bli större genom att bibehålla den nuvarande marknadsmodellen än att justera den. Av detta skäl bör eventuella framtida behov av justering av marknadsmodellen kontinuerligt följas upp av såväl Swedegas AB som av Energi-marknadsinspektionen och Näringsdepartementet.

Konsekvenserna för utländska handelsaktörer som agerar i Sverige genom dotterbolag eller ombud är svåra att uppskatta.

Inom den svenska gasbranschen råder olika uppfattningar om huruvida den nuvarande marknadsmodellen underlättar för nya aktörer att komma in på den svenska marknaden eller ej.

Konsekvenser för de svenska slutförbrukarna

Grunden för den svenska gasmarknadens existens utgörs av dess slutförbrukare med sitt behov av energi till konkurrenskraftiga priser. En av svårigheterna för den svenska gasmarknaden är just att bibehålla konkurrenskraften gentemot andra energibärare. Att undvika ytterligare kostnader som i slutänden överförs till slutförbrukarna är därför av stor betydelse för den svenska gasmarknaden där antalet anslutna kunder successivt sjunkit under de senaste åren. Den direkta konsekvensen av att bibehålla nuvarande marknadsmodell är att marknaden inte påförs några ytterligare kostnader till följd av erforderligt förändringsarbete, nya aktörsroller och nya verksamhetsrutiner.

6.3.2 Konsekvenser av en justering av marknadsmodellen

Konsekvenser för naturgasföretagen

Genom att införa tvingande kapacitetsbokningar av gashandelsföretag i gränspunkten till det svenska naturgassystemet skulle det svenska regelverket redan i dagsläget kunna anpassas till framtida transit av gas genom Sverige. Detta är en tänkbar konsekvens av eventuellt tillkommande tillförselledningar. Investeringar i nya tillförselledningar skulle samtidigt kunna säkerställas genom kapacitetsbokningar av gashandelsföretag utan att eventuellt behöva ett undantag från tillämpningen av bestämmelser i naturgaslagen. Det svenska regelverket skulle härigenom bli mer flexibelt än i dag. Det är samtidigt svårt att se att ytterligare tillförselledningar skulle byggas som en direkt konsekvens av regelverkets nya flexibilitet.

En justering av marknadsmodellen enligt ovan skulle däremot innebära införandet av ett nytt moment, handel med kapacitet, i gränspunkten till det svenska naturgassystemet. Detta innebär att en ny aktörsroll (transportkunden) införs på den svenska gasmarknaden samt att ett nytt avtal mellan transportkunder och transmissionsnätägare upprättas. Vidare kan vissa av befintliga avtal mellan svenska och utländska gashandelsföretag, liksom avtal med

svenska slutförbrukare, behöva omförhandlas till följd av det nya gränssnittet. Genom införande av tvingande kapacitetsbokningar av gashandelsföretag i inmatningspunkten till det svenska transmissionssystemet kan det även uppstå en risk för strategiska överbokningar i syfte att utestänga konkurrerande handelsaktörer. Denna risk föreligger inte med nuvarande marknadsmodell och kräver således speciell uppmärksamhet vid en eventuellt framtida justering. Pågående arbete inom EU kring harmoniserade villkor för kapacitetstilldelning och s.k. flaskhalshandling, syftar till att lindra nuvarande risker för strategiska överbokningar.

Konsekvenser för de svenska slutförbrukarna

För slutförbrukarna innebär en justering av marknadsmodellen att en del av nuvarande överföringskostnad i det svenska transmissionsnätet överförs till gaspriset. Huruvida detta skulle leda till ett totalt sett högre eller lägre pris för slutförbrukarna är svårt att bedöma. Under förutsättning att dagens transmissionstariff i stamledningen är skälig torde en fungerande konkurrens mellan de gashandelsföretag som skulle komma att boka kapacitet i en del av transmissionssystemet i den justerade modellen, att leda till motsvarande pris för överföringen i denna del.

Konsekvenserna av en justering är sannolikt hanterbara för den svenska gasmarknaden. Förändringarna väntas dock bidra till ökade administrativa kostnader i övergångsskedet och bör därför undvikas så långt som möjligt. Att hantera konsekvenserna av en justerad marknadsmodell bör därför bli aktuellt först då nya tvingande krav enligt EU:s rättsakter föranleder en förändring, eller när fördelarna av en förändring framstår som tydliga för slutförbrukarna.

6.4 Försörjningstryggheten för gas

Utredningens förslag rörande försörjningstryggheten för gas är föranledda av gasförsörjningsförordningen som riktar sig till medlemsstaterna.

Det framgår tydligt av gasförsörjningsförordningen att naturgasföretagen, medlemsstaterna (genom främst sina behöriga myndigheter) och kommissionen tillsammans ansvarar för att

trygga gasförsörjningen inom ramen för sina respektive verksamhets- och behörighetsområden. Den exakta ansvarsfördelningen bör framgå av planerna som den behöriga myndigheten ska upprätta. Av detta följer att naturgasföretag får ett ansvar och kostnader för att trygga gasförsörjningen.

Enligt gasförsörjningsförordningen ska naturgasföretagen även anmäla ingångna avtal med tredjeland inklusive Norge. Detta kan medföra en administrativ kostnad för naturgasföretagen.

Enligt artikel 3 i gasförsörjningsförordningen ska Sverige senast den 3 december 2011 ha utsett en behörig myndighet. Den lagstiftning som utredningen förslår kommer inte att hinna träda i kraft till dess. Utredningen förslår därför en tillfällig lösning i instruktionen till Statens energimyndighet i väntan på att föreslagna lagändringar kan träda i kraft.

6.4.1 Konsekvenser för den långsiktiga försörjningstryggheten för gas

Sverige har i viss mån en utsatt situation då det endast finns en tillförselledning för gas. Det som i verklig mening skulle stärka den långsiktiga försörjningstryggheten för gas är tillkomsten av en ytterligare tillförselledning för gas till Sverige. Vid sidan av det kan en eller flera LNG-anläggningar liksom ökad inmatning av biogas bidra till att stärka den långsiktiga försörjningstryggheten. Uppförande av LNG-anläggningar och åtgärder för att möjliggöra ökad inmatning av biogas är dock förenat med stora kostnader och långa ledtider.

I fråga om denna typ av investeringar i ny infrastruktur bör Sveriges undantag från tillämpningen av infrastrukturnormen enligt gasförsörjningsförordningens artikel 6 beaktas. Nuvarande undantag gäller under förutsättning att Sverige inte har någon transit av gas till andra medlemsstater, en årlig inhemsk gasförbrukning understigande 2 Mtoe, samt att naturgasens andel understiger 5 procent av den totala primära energianvändningen. En ny tillförselledning kommer sannolikt att innebära att Sverige inte längre uppfyller förutsättningarna för undantag från tillämpningen av infrastrukturnormen. Det är därför viktigt att en ny tillförselledning bidrar till att Sverige kan uppfylla kraven fullt ut enligt infrastrukturnormen.

6.4.2 Konsekvenser för den kortsiktiga försörjningstryggheten för gas

Enligt artikel 2.1 kan en medlemsstat välja att utöka begreppet skyddade kunder till att utöver hushållskunder avse vissa gasanvändare angivna i artikelns punkter a) och b). Om Sverige utökar begreppet skyddade kunder kan det bli svårt att upprätthålla gasförsörjningen under de i artikel 8 angivna omständigheterna. Det är därför av stor vikt att skyddade kunder i Sverige omfattar så få gasanvändare som möjligt samtidigt som samtliga konsumenter omfattas, för att Sverige ska kunna fullgöra gasförsörjningsförordningens minimikrav.

Minimikraven i artikel 8 är för svenska förhållanden högt ställda då Sverige är helt beroende av fungerande gasleveranser från Danmark. Vid störningar i denna tillförsel får Sverige förlita sig på lagret Skallen i kombination med att snabbt minska leveranser till andra slutförbrukare än skyddade kunder. I syfte att leva upp till gasförsörjningsförordningens krav är det sannolikt viktigt att Sverige har möjlighet att upprätta gemensamma planer med Danmark. Det är också viktigt att den behöriga myndighetens planer är väl förankrade hos naturgasföretagen, vilka snabbt måste agera om kris skulle uppstå. Ett nära samarbete måste således upprättas mellan den behöriga myndigheten och naturgasföretagen. Med den tydligare roll- och ansvarsfördelning som följer av att Statens energimyndighet utses till behörig myndighet och att Swedegas AB utses till systembalansansvarig aktör, erhålls färre och kortare beslutsvägar med bättre beredskap och kortare reaktionstider för säkerställandet av försörjningen till skyddade kunder.

Ett problem vid säkerställandet av gasförsörjningstryggheten är att den behöriga myndigheten inte har tillgång till någon driftcentral för naturgassystemet och därför inte kan övervaka försörjningen. Mot bakgrund av detta är det nödvändigt att Statens energimyndighet kan delegera operativa uppgifter till den systembalansansvarige, vilken enligt utredningens förslag även är en transmissionsnätsoperatör.

Utredningen tolkar gasförsörjningsförordningen som att kommissionen emellertid kan kräva viss information specifikt av den behöriga myndigheten i händelse av en kris. Mot bakgrund av detta bedömer utredningen att kommunikationen med kommissionen, som enligt gasförsörjningsförordningen åligger den behöriga myndigheten, inte ska delegeras till någon annan. Det är därför

sannolikt nödvändigt att Statens energimyndighet måste upprätta någon form av jourberedskap för att kunna sköta kommunikationen med kommissionen utanför ordinarie kontorstid när så krävs. Hur detta sker anser utredningen vara en fråga att hanteras av Statens energimyndighet. Utredningen betraktar detta som en direkt konsekvens av säkerställandet av gasförsörjningsförordningens tillämpning i Sverige.

Att införa en ordning för tjänsteman i beredskap hos Statens energimyndighet i syfte att säkerställa kommunikationen med kommissionen i händelse av kris är förenat med kostnader. Så länge någon kris inte utlyses utgörs den största kostnaden sannolikt av utbildningsinsatser i syfte att erhålla erforderligt antal tjänstemän för att kunna upprätthålla kontinuerlig beredskap. I praktiken innebär detta att minst en tjänsteman med kort varsel ska kunna träda i tjänst under dygnets alla timmar genom upprättande av ett rullande beredskapsschema. Kostnaden för denna beredskap bör täckas av försörjningstrygghetsavgiften vilken utredningen föreslår oavkortat ska gå till Statens energimyndighet. Försörjningstrygghetsavgiftens storlek är en fråga att hanteras av regeringen och Statens energimyndighet.

6.5 Konsekvenser för små och stora företag samt konsumenter

6.5.1 Konsekvenser för små företag med anledning av utredningens förslag

Enligt kommissionens rekommendation 2003/361/EG av den 6 maj 2003 definieras ett litet företag som ett företag med färre än 50 anställda och en årsomsättning understigande 10 miljoner euro.

Bland de naturgasföretag som agerar på den svenska gasmarknaden finns det i dag inte något som ryms inom kategorin små företag. De slutförbrukare som ryms inom kategorin ovan berörs i olika omfattning av utredningens förslag, men till övervägande del endast indirekt. Detta beror på att föreslagna förändringar i det svenska regelverket träffar naturgasföretag och myndigheter. I bästa fall överförs en del av de positiva konsekvenserna av föreslagna förändringarna till de små slutförbrukarna och i sämsta fall överförs även en del av tänkbara negativa konsekvenser.

Effektivitetsvinster till följd av överföringen av systembalansansvaret kan således komma att föras vidare av den systembalansansvarige aktören Swedegas AB till de balansansvariga aktörerna. Dessa kan i sin tur föra effektivitetsvinsten vidare till gashandelsföretag vilka kan återföra effektivitetsvinsten i form av lägre pris till kund. En påverkan på gaspriset genom denna typ av återföring av effektivitetsvinster blir dock sannolikt marginell.

En tänkbar konsekvens som är mer konkret är att de små slutförbrukarnas nättariff kommer att påverkas beroende på vad som händer i fråga om ägandet av transmissionssystemet liksom avgränsningen mellan transmission och distribution. Nättariffen kan visserligen bli oförändrad. För små slutförbrukare tillhörande det norra kundkollektivet kan den även komma att öka med upp till cirka 65 procent, medan den för motsvarande slutförbrukare i det södra kundkollektivet kan minska med cirka 21 procent. Även om de tänkbara förändringarna procentuellt sett är stora behöver de inte innebära lika kännbara förändringar i absoluta tal. Med en förhållandevis liten gasförbrukning väntas tänkbara höjningar eller sänkningar av nättariffen innebära en begränsad påverkan på slutförbrukarens totala gaskostnad. I denna ligger även gaspriset, energiskatt, koldioxidskatt och moms. Resonemanget är inte ett försök att minska betydelsen av väl avvägda överföringstariffer utan snarare ett sätt att relatera dess inverkan till förbrukningens storlek.

Stora och hastiga ökning av överföringstarifferna kan emellertid inverka på de små slutförbrukarna såväl direkt som indirekt. I det fall en eller flera stora slutförbrukare väljer att minska sin naturgasförbrukning eller helt övergå till ett alternativt bränsle ökar kostnaden för överföring av gas för kvarvarande slutförbrukare i nätet. Denna indirekta höjning av nättariffen kan betraktas som ett större hot än risken för direkta höjningar till följd av en omstrukturering av nuvarande transmissionstariffer.

I likhet med återföringen av tänkbara effektivitetsvinster till små slutförbrukare kan en ökning av administrativa kostnader i samband med en justering av marknadsmodellen återföras till de små slutförbrukarna. En eventuell kostnadsökning till följd av en justerad marknadsmodell torde dock återföras via nätägarnas nättariffer, medan eventuella sammanlagringsvinster genom gashandelsföretagens kapacitetsbokningar torde återföras genom ett lägre gaspris. Eftersom utredningen inte föreslår någon justering av

marknadsmodellen uteblir såväl ökade administrativa kostnader som tänkbara sänkningar av gaspriset.

När det gäller försörjningstryggheten för gas ligger tyngdpunkten på att säkerställa gasförsörjningen till skyddade kunder. Små företag omfattas inte av begreppet skyddade kunder. En kraftigt skärpt försörjningsnorm i kombination med tydligare roll- och ansvarsfördelning kan vid en krissituation vara till de små företagens nackdel jämfört med tidigare. Detta beror på att marknadsaktörerna fortsättningsvis sannolikt kommer att ha bättre förutsättningar och ett tydligare incitament att snabbare säkerställa gasleveranserna till hushållskunderna. Vid ett eventuellt avbrott i tillförseln av gas till Sverige väntas därför hushållskunderna skyddas på bekostnad av gasförsörjningen till näringsidkare, oavsett förbrukning.

6.5.2 Konsekvenser för stora företag med anledning av utredningens förslag

Med stora företag avser utredningen alla företag som är större än de små företagen. De beskrivna konsekvenserna för små företag ovan gäller i allt väsentligt även för stora företag. Skillnaden är att dessa utgörs av såväl naturgasföretag som av slutförbrukare och att konsekvenserna kan få betydligt större effekt, såväl positiv som negativ, än för de små slutförbrukarna.

För de stora slutförbrukarna anslutna till det svenska naturgas-systemet leder tänkbara förändringar av tariffnivån i transmissionssystemet till konsekvenser med stor inverkan på framtida konkurrenskraft. En stabil gasförsörjning till konkurrenskraftig kostnad utgör ett grundläggande ramvillkor för den industriella verksamheten. För energi- och kapitalintensiv verksamhet är det även viktigt med stabilitet och förutsebarhet i marknadens spelregler. Väsentliga förändringar av spelreglerna påverkar gjorda långsiktiga investeringar och kan även utgöra hinder för framtida tillväxt. En utebliven sänkning av transmissionstariffen kan därför av stora slutförbrukare i den södra delen uppfattas lika negativt som en höjning av transmissionstariffen i norr.

Det är i sammanhanget viktigt att understryka att de beräkningar av svenska överföringskostnader som gjorts av konsultföretaget Pöyry Management Consulting är schematiska. Beräkningarna utgår från genomsnittsvärden från de uppgifter som

nätföretagen lämnar i sin årliga särredovisning till Energimarknadsinspektionen. Det råder dock en stor skillnad mellan det överföringspris som en industrikund betalar jämfört med t.ex. en hushållskund. För de fem typer av industrikunder som omfattas av SCB:s statistik låg den genomsnittliga svenska överföringskostnaden den 1 januari 2011 i intervallet 3–17 öre/kWh exklusive moms. Detta kan jämföras med de tre typer av hushållskunder som omfattas av statistiken, vars överföringskostnad återfinns i intervallet 25–68 öre/kWh inklusive moms.

Vid sidan av de redovisade scenariernas tänkbara effekter har tariffernas konstruktion och beräkningsgrunder en stor betydelse för slutförbrukarnas totala kostnad för gas.

6.5.3 Konsekvenser för konsumenter med anledning av utredningens förslag

De beskrivna konsekvenserna för små företag ovan gäller i allt väsentligt även för konsumenter. Konsekvenserna bedöms emellertid få betydligt mindre effekt, såväl positiv som negativ, än för de små och stora företagen. Detta har en direkt koppling till gasförbrukningens storlek, vilken för konsumenter normalt sett är betydligt mindre än företagens.

Konsumenter omfattas liksom tidigare av definitionen av skyddade kunder. Genom gasförsörjningsförordningens försörjningsnorm har emellertid kraven på försörjning av skyddade kunder i händelse av kris ökat markant jämfört med tidigare. I händelse av en störning i gasförsörjningen kommer därför leveranser av gas till andra slutförbrukare än skyddade kunder sannolikt att inskränkas eller avbrytas snabbare än tidigare. Detta är till fördel för konsumenterna.

Det finns starka skäl som talar för att bostadsrättsinnehavare bör omfattas av begreppet skyddade kunder. I fråga om den fysiska överföringen av gas är det emellertid inte möjligt att skilja mellan bostadsrättsföreningar och fastighetsbolags hyresfastigheter. Vid en krissituation med behov av en snabb reducering av den samlade gasförbrukningen kan därför bostadsrättsföreningar komma att hanteras i likhet med fastighetsbolag. Detta är till nackdel för bostadsrättsinnehavare som inte är spiskunder. Att utvidga begreppet skyddade kunder till att omfatta såväl bostadsrättsföreningar som fastighetsbolag bidrar dock inte till en ökad

försörjningstrygghet för gas. Sannolikt kan situationen för bostadsrättsinnehavare förbättras endast genom åtgärder för att förbättra tillgången på gas vid en krissituation, t.ex. genom ökad inhemska biogasproduktion och/eller LNG-anläggningar. Dessa åtgärder är emellertid förenade med stora kostnader vilket kommer att avspeglas i högre kostnader för kundkollektivet i den mån de genomförs.

7 Författningskommentar

7.1 Förslag till ny lag om trygg naturgasförsörjning

Lag om trygg naturgasförsörjning

1 § I denna lag finns bestämmelser om trygg naturgasförsörjning. Bestämmelser om trygg naturgasförsörjning finns också i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 994/2010 av den 10 oktober 2010 om åtgärder för att trygga naturgasförsörjningen och om upphävande av rådets direktiv 2004/67/EG.

Paragrafen anger tillämpningsområdet för lagen. Förutom bestämmelserna i lagen anges det att det också finns bestämmelser i förordning (EU) nr 994/2010.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.7.

2 § Termer och uttryck som används i denna lag har samma betydelse som i naturgaslagen (2005:403).

Paragrafen anger genom hänvisningen till naturgaslagen (2005:403) att de termer och uttryck som används i denna lag har samma betydelse som i naturgaslagen.

3 § Regeringen meddelar föreskrifter om vilken myndighet som ska vara behörig myndighet enligt förordning (EU) nr 994/2010.

I paragrafen finns en upplysning om att regeringen utser vilken myndighet som ska vara behörig myndighet enligt gasförsörjningsförordningen. Regeringen har även tidigare utsett vilken myndighet som ska ansvara för trygg gasförsörjning och utöva tillsyn över samma frågor, men det har inte kommit till uttryck så direkt som i den föreslagna 3 §.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.7.

4 § Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, den behöriga myndigheten får meddela föreskrifter om skyldighet för företag att upprätta en förebyggande åtgärdsplan och en krisplan för företagets verksamhet (företagsplaner).

Av paragrafen, som saknar motsvarighet i den gamla naturgaslagen, framgår det att regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, den behöriga myndigheten får meddela föreskrifter om skyldighet för företag att upprätta både en förebyggande åtgärdsplan och en krisplan för företagets verksamhet. Detta kallas företagsplaner. Skyldigheten för ett företag att upprätta en företagsplan följer således av regeringens föreskrift i lämplig förordning, eller av myndighetens föreskrift för det fall regeringen delegerar föreskriftsmöjligheten till den behöriga myndigheten.

Föreskrifterna kan bland annat ange vad företagsplanerna ska innehålla. Uppgifterna i en företagsplan kommer att utgöra värdefull information för den behöriga myndigheten, liksom vid myndighetens upprättande av de planer som följer av gasförsörjningsförordningen. Det föreligger inte någon skyldighet att upprätta företagsplaner enligt gasförsörjningsförordningen.

Övervägandena redovisas i avsnitt 5.5.9 och 5.5.21.

5 § Den behöriga myndigheten får överlämna åt den systembalansansvarige att utlysa krisnivåer enligt artikel 10.3 i förordning (EU) nr 994/2010. När den systembalansansvarige utlyser någon av de krisnivåer som anges i nämnda punkt, ska den omedelbart informera den behöriga myndigheten om detta och förse myndigheten med all nödvändig information.

Enligt paragrafen föreslås den behöriga myndigheten kunna överlämna åt den systembalansansvarige att utföra uppgifter som den behöriga myndigheten egentligen ska göra enligt artikel 10.3 i gasförsörjningsförordningen. Eftersom artikel 2.2. i gasförsörjningsförordningen inte innehåller några materiella bestämmelser har Sverige möjlighet att reglera vad som kan överlämnas i nationell rätt. Enligt regeringsformen 12 kap. 4 § ska ett överlämnande göras i lag.

Enligt gasförsörjningsförordningens artikel 2.2 får en medlemsstat tillåta den behöriga myndigheten att delegera specifika uppgifter till andra organ. Med specifika uppgifter avses uppgifter som anges i gasförsörjningsförordningen. Av planerna ska noga

framgå vilka uppgifter som delegeras. Med andra organ åsyftas andra myndigheter men även privata rättssubjekt. I Sverige skulle en delegering till den systembalansansvarige vara möjlig. Delegationsrätten avser uppgifter som den behöriga myndigheten enligt gasförsörjningsförordningen måste vidta eller se till att de vidtas. De uppgifter som den behöriga myndigheten bör kunna överlämna är utlysande av krisnivåer och kris enligt gasförsörjningsförordningens artikel 10.3. Även om en uppgift överlämnas åt den systembalansansvarige ska all kommunikation med kommissionen skötas genom den behöriga myndighetens försorg, vilket framgår på så sätt att den behöriga myndigheten omedelbart ska få nödvändig information för att kunna meddela kommissionen enligt gasförsörjningsförordningens artikel 10.5–6.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.21.

6 § Den behöriga myndigheten utövar tillsyn över efterlevnaden av
1. denna lag och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen, och
2. förordning (EU) nr 994/2010 och de planer som upprättas enligt förordningen.

Paragrafen reglerar att den behöriga myndigheten också är tillsynsmyndighet för gasförsörjningen. Tillsynen omfattar lagen om trygg naturgasförsörjning och föreskrifter som har meddelats med stöd av bestämmelser i lagen samt gasförsörjningsförordningen. Således omfattas lagen om trygg naturgasförsörjning, förordningen om trygg naturgasförsörjning, myndighetsföreskrifter meddelade med stöd i lagen om trygg naturgasförsörjning och gasförsörjningsförordningen av den behöriga myndighetens tillsyn. Överväganden återfinns i avsnitt 5.6.1

7 § Den behöriga myndigheten har rätt att på begäran få de upplysningar och ta del av de handlingar som behövs för tillsynen.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, den behöriga myndigheten, får meddela föreskrifter om insamling av de uppgifter som behövs för att den behöriga myndigheten ska kunna fullgöra sina uppgifter enligt denna lag och förordning (EU) nr 994/2010.

Enligt paragrafens första stycke har den behöriga myndigheten rätt att få ta del av de upplysningar och ta del av de handlingar som behövs för att kunna utöva tillsyn. Den behöriga myndigheten får begära handlingar eller upplysningar. För att kunna fullgöra

uppdraget att utöva tillsyn över bestämmelser meddelade med stöd i lagen om trygg naturgasförsörjning är det mycket viktigt att myndigheten får den information den behöver.

Paragrafens *andra stycke* reglerar regeringens möjlighet att meddela föreskrifter om insamling av de uppgifter som behövs för att den behöriga myndigheten ska kunna fullgöra sina uppgifter enligt denna lag och gasförsörjningsförordningen. Regeringen kan även välja att bemyndiga den behöriga myndigheten att utfärda föreskrifter.

Överväganden finns i avsnitt 5.6.1.

8 § Den behöriga myndigheten får meddela de förelägganden som behövs för att säkerställa efterlevnaden av de föreskrifter och planer som omfattas av tillsynen. Ett föreläggande får förenas med vite.

Ett föreläggande gäller omedelbart, om inte annat beslutas.

Enligt paragrafen får den behöriga myndigheten meddela de förelägganden som behövs för att säkerställa efterlevnaden av de bestämmelser som omfattas av tillsynen. Den behöriga myndigheten kan till exempel förelägga ett naturgasföretag att vidta rättelse om någon bestämmelse inte skulle följas. Ett föreläggande får förenas med vite. Möjligheten att förelägga omfattar också begäran om handlingar enligt 7 §.

Enligt paragrafens *andra stycke* gäller ett föreläggande som huvudregel omedelbart. Detta medför att ett föreläggande gäller även om det överklagas. Den behöriga myndigheten kan välja att besluta att ett föreläggande inte ska gälla omedelbart.

Överväganden finns i avsnitt 5.6.1.

9 § Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, den behöriga myndigheten får meddela föreskrifter om avgifter för att finansiera de uppgifter som den behöriga myndigheten har enligt denna lag och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen samt enligt förordning (EU) nr 994/2010.

I paragrafen ges regeringen, eller efter regeringens bemyndigande, den behöriga myndigheten en rätt att meddela föreskrifter om avgifter för att finansiera de uppgifter som den behöriga myndigheten har enligt lagen. Föreskrifter om avgifter får även meddelas enligt de föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen om

trygg naturgasförsörjning. Tidigare hade den systemansvariga myndigheten motsvarande möjlighet.

Överväganden finns i avsnitt 5.6.3.

10 § Ett beslut av den behöriga myndigheten om förelägganden enligt 8 § får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätt.

Av paragrafen framkommer det att den behöriga myndighetens beslut om förelägganden enligt 8 § kan överklagas hos förvaltningsdomstol, det vill säga i första instans förvaltningsrätt. Som tidigare gäller att prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätt.

Överväganden finns i avsnitt 5.6.2.

7.2 Förslag till förordning om trygg naturgasförsörjning

1 § Denna förordning kompletterar bestämmelserna i lagen (2012:xx) om trygg naturgasförsörjning. Bestämmelser om trygg naturgasförsörjning finns också i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 994/2010 av den 10 oktober 2010 om åtgärder för att trygga naturgasförsörjningen och om upphävande av rådets direktiv 2004/67/EG.

Paragrafen anger förordningens tillämpningsområde genom att ange att förordningen kompletterar lagen (2012:xx) om trygg naturgasförsörjning samt ange att bestämmelser också återfinns i gasförsörjningsförordningen, som är direkt tillämplig i alla EU:s medlemsstater.

2 § De termer och uttryck som används i förordningen har samma innebörd som i lagen (2012:xx) om trygg naturgasförsörjning.

I paragrafen anges det att de termer och uttryck som används i förordningen har samma innebörd som i lagen om trygg naturgasförsörjning. Den hänvisar i sin tur till naturgaslagen (2005:403).

3 § Statens energimyndighet är behörig myndighet enligt lagen (2012:xx) om trygg naturgasförsörjning och förordning (EU) nr 994/2010.

Energimyndigheten pekas här ut som behörig myndighet enligt lagen om trygg naturgasförsörjning och enligt gasförsörjningsförordningen.

4 § Statens energimyndighet får meddela föreskrifter om skyldighet för företag att upprätta en förebyggande åtgärdsplan och en krisplan för företagets verksamhet (företagsplaner).

Statens energimyndighet får samarbeta med andra medlemsstaters behöriga myndigheter och upprätta gemensamma förebyggande åtgärdsplaner och gemensamma krisplaner enligt förordning (EU) nr 994/2010.

Av paragrafen framgår det att regeringen medger att Energimyndigheten får meddela föreskrifter om företagsplanerna. Föreskriftsrätten avser till exempel vad företagsplanerna ska innehålla, hur ofta de ska uppdateras och vilka uppgifter ett företag måste meddela Energimyndigheten.

Andra stycket handlar om gemensamma planer. Gasförsörjningsförordningen medger i artikel 4.3 att behöriga myndigheter får upprätta gemensamma planer med andra medlemsstaters behöriga myndigheter. Sverige har i dag endast en tillförselledning för gas från Danmark. Det framstår därför som lämpligt att den behöriga myndigheten upprättar gemensamma planer med Danmarks behöriga myndighet. Således ges Energimyndigheten som behörig myndighet rätt att samarbeta med och upprätta gemensamma planer med andra medlemsstaters behöriga myndigheter om Energimyndigheten anser det vara lämpligt.

En gemensam krisplan förutsätter troligen ett nära samarbete och gemensamt agerande mellan de behöriga myndigheterna, men ett överlämnande av beslutanderätt på så sätt som regeringsformen avser bedöms inte vara aktuellt eller kunna uppstå. Vid upprättande av eventuella gemensamma planer får Energimyndigheten utforma planerna med hänsyn till ovanstående på ett lämpligt sätt.

Övervägandena finns i avsnitt 5.5.9.

5 § Statens energimyndighet får meddela föreskrifter om insamling av de uppgifter som behövs för att fullgöra sitt uppdrag som behörig myndighet enligt lagen (2012:xx) om trygg naturgasförsörjning och förordning (EU) nr 994/2010.

Enligt paragrafens utformning ges Energimyndigheten en rätt att utfärda de föreskrifter som myndigheten anser behövas för att erhålla nödvändig information för fullgörandet av uppdraget som behörig myndighet. Eftersom Energimyndigheten är behörig myndighet enligt gasförsörjningsförordningen och förordningen är relativt detaljerad framstår det som väl avvägt med en omfattande föreskriftsrätt.

Överväganden finns i avsnitt 5.6.1.

7.3 Förslag till lag om ändring i naturgaslagen (2005:403)

7 kap. Systembalansansvar

1 § Regeringen ska utse en juridisk person eller myndighet att ha det övergripande ansvaret för att balansen kortsiktigt upprätthålls mellan inmatning och uttag av naturgas i det nationella naturgassystemet (systembalansansvarig).

Regeringen får meddela föreskrifter om den systembalansansvariges uppgifter.

Regeringen ska utse en myndighet eller juridisk person som ska ansvara för den kortsiktiga balansen i det svenska naturgassystemet. Uppgiften utförs i dag av Svenska kraftnät, men ska istället kunna utföras av ett företag eller av en annan myndighet. Istället för systemansvarig myndighet är benämningen systembalansansvarig. Det finns inget krav på att en systembalansansvarig också ska vara transmissionsnätoperatör. Behovet av en systembalansansvarig följer av att det kan finnas fler än en transmissionsnätoperatör och därför är det lämpligt att det som komplement finns en aktör som har ett övergripande balansansvar för det nationella naturgasnätet.

I det *andra stycket*, som är nytt, ges regeringen en rätt att meddela föreskrifter om den systembalansansvariges uppgifter. Eftersom den systembalansansvarige kan komma att vara en privat

aktör ges regeringen möjlighet att reglera den systembalansansvariges uppgifter om det skulle behövas.

Överväganden återfinns i avsnitt 5.2.4.

3 § Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om skyldighet för dem som bedriver överföring av naturgas att till den systembalansansvarige lämna de uppgifter som behövs för utövandet av systembalansansvaret.

Paragrafens första stycke upphävs då det till följd av att föreskriftsrätten tidigare aldrig utnyttjats inte kan anses finnas behov av föreskrifter om skyldigheter för dem som ingått balansavtal. Istället kan eventuella skyldigheter regleras i balansavtalet.

Det kvarvarande stycket ändras på så sätt att tillsynsmyndigheten, Energimarknadsinspektionen, istället för den systemansvariga myndigheten får möjlighet att utfärda föreskrifter, eftersom den systembalansansvarige kan komma att vara ett företag som inte kan utfärda myndighetsföreskrifter. Det bedöms fortfarande föreligga ett behov av föreskrifter i syfte att reglera hur uppgiftsskyldigheten ska fullgöras.

Överväganden finns i avsnitt 5.2.4.

4 § En leverantör av naturgas får bara leverera naturgas i uttagspunkter för vilka leverantören eller någon annan, gentemot den systembalansansvarige, har åtagit sig det ekonomiska ansvaret för att det nationella naturgassystemet tillförs lika mycket naturgas som tas ut i uttagspunkten (balansansvar). Ett sådant åtagande ska göras genom ett avtal med den systembalansansvarige (balansavtal).

Första stycket tillämpas inte under den tidsfrist som anges i 7 a § första stycket.

Med uttagspunkt avses därvid den punkt där en gasförbrukare, enligt avtal med innehavaren av naturgasledning, tar ut naturgas för förbrukning.

Paragrafens första stycke ändras på så sätt att den systemansvariga myndigheten byts ut till den systembalansansvarige. Ett balansavtal ska således ingås med den systembalansansvarige. Andra och tredje styckena berörs inte av några ändringar.

Överväganden finns i avsnitt 5.2.3.

5 § Villkoren i balansavtalen ska vara objektiva och icke-diskriminerande.

Den systembalansansvarige får inte ingå balansavtal förrän avtalsvillkoren har godkänts av tillsynsmyndigheten. Godkännande ska lämnas om villkoren uppfyller kraven enligt första stycket.

Ett beslut enligt andra stycket gäller omedelbart.

Tillsynsmyndigheten ska delge beslutet enligt 49 § första stycket 1 och andra stycket delgivningslagen (2010:1932).

I huvudsak är det paragrafens *andra stycke* som omfattas av ändringar, då balansavtalets villkor måste godkännas av tillsynsmyndigheten, Energimarknadsinspektionen, innan den systembalansansvarige får ingå ett balansavtal. I dagsläget finns det 4 balansansvariga på den svenska marknaden och Svenska kraftnät har upprättat ett standardavtal. Således är det i praktiken ett avtal som i dag skulle komma att godkännas innan det ingås med de balansansvariga. Mot den bakgrunden framstår det som att ett krav på att tillsynsmyndigheten ska godkänna balansavtalet är väl avvägt och rimligt, trots att det inledningsvis kan bli fråga om avtalsperioder på ett år och därmed fler godkännanden som krävs. Vidare framstår det som rimligt att tillsynsmyndigheten ska godkänna avtalen i förväg då den systembalansansvarige kommer att kunna vara en privat aktör. Genom förhandsgranskningen möjliggörs en effektiv tillsyn över den privata aktören. Liksom tidigare krävs att villkoren i balansavtalet uppfyller kraven på att vara objektiva och icke-diskriminerande.

EU håller för närvarande på att ta fram gemensamma riktlinjer för balansering (ENTSOG Early Thoughts on Market-Based Balancing Rules). Detta kan komma att påverka balansavtalets framtida utformning.

Överväganden finns i avsnitt 5.2.6.

6 § *Den systembalansansvarige ska offentliggöra de villkor som tillämpas i balansavtalen samt på begäran utan dröjsmål lämna skriftlig uppgift om dessa villkor.*

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om offentliggörande av villkor enligt första stycket.

Första stycket ändras endast på så sätt att den systemansvariga myndigheten byts ut till den systembalansansvarige.

7 § När den systembalansansvarige får kännedom om att ett avtal med den systembalansansvarige om balansansvar enligt 4 § första stycket ska upphöra att gälla, ska den systembalansansvarige utan dröjsmål underrätta de innehavare av naturgasledning på vars ledningsnät de uttagspunkter är belägna där balansansvaret sålunda kommer att upphöra att gälla. Ledningsinnehavarna ska utan dröjsmål underrätta berörda leverantörer av naturgas.

När någon, som i ett avtal med en leverantör av naturgas har åtagit sig balansansvaret i de uttagspunkter där leverantören levererar naturgas, får kännedom om att detta avtal ska upphöra att gälla, ska den balansansvarige utan dröjsmål underrätta den systembalansansvarige och de innehavare av naturgasledning på vars ledningsnät de uttagspunkter är belägna där balansansvaret sålunda kommer att upphöra att gälla. Innehavarna av naturgasledning ska utan dröjsmål underrätta leverantören av naturgas.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten meddelar närmare föreskrifter om underrättelseskyldigheten enligt första och andra styckena.

Paragrafen ändras endast på så sätt att den systemansvariga myndigheten byts ut till den systembalansansvarige.

9 § Den som övertar balansansvaret i en naturgasförbrukares uttagspunkt efter en anmälan enligt 8 § första stycket får göra det från och med den dag då naturgasleverantören övertar leveranserna.

I andra fall får balansansvaret bara övertas från och med den första dagen i en kalendermånad. Den leverantör som enligt 7 d § är leveransskyldig i uttagspunkten ska enligt de närmare föreskrifter som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten meddelar underrätta innehavaren av naturgasledning om övertagandet senast en månad innan det ska ske.

Den systembalansansvarige får, om det finns särskilda skäl, i det enskilda fallet medge att balansansvaret i en uttagspunkt ska börja gälla tidigare än vad som följer av andra stycket.

En innehavare av naturgasledning som tar emot en anmälan enligt andra stycket ska sända underrättelser i anledning därav enligt de närmare föreskrifter som meddelas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten.

Andra stycket ändras på så sätt att den systembalansansvarige myndigheten byts ut till den systembalansansvarige.

10 § Den som bedriver överföring av naturgas ska enligt de närmare föreskrifter som meddelas av regeringen eller av den myndighet som regeringen bestämmer hålla den systembalansansvarige underrättad om byte av balansansvarig enligt 7 b § första och tredje styckena, 7 c § första stycket och 9 §. Den som bedriver överföring av naturgas ska dessutom hålla den systembalansansvarige underrättad om vem som har åtagit sig balansansvaret för dennes egna inköp.

Paragrafen ändras på så sätt att alla som bedriver överföring av naturgas ska meddela den systembalansansvarige om byte av balansansvarig. Vidare ska alla som bedriver överföring hålla den systembalansansvarige underrättad om vem som har åtagit sig balansansvaret för företagets eget inköp av gas.

11 § Den systembalansansvarige ska svara för avräkningen mellan de balansansvariga enligt de föreskrifter som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten meddelar.

Paragrafen ändras på så sätt att den systemansvariga myndigheten byts ut till den systembalansansvarige. Istället för den systemansvariga myndigheten får tillsynsmyndigheten (Energimarknadsinspektionen) meddela föreskrifter.

Överväganden finns i avsnitt 5.2.7.

12 § En leverantör av naturgas som har levererat gas till en uttagspunkt där det saknas någon som är balansansvarig ska vid den systembalansansvariges avräkning anses som balansansvarig i uttagspunkten. Ersättning ska betalas enligt de villkor som den systembalansansvarige tillämpar mot balansansvariga.

Paragrafen ändras endast på så sätt att den systemansvariga myndigheten byts ut till den systembalansansvarige.

10 kap. Tillsyn m.m.

1 § Tillsynsmyndigheten utövar tillsyn över efterlevnaden av 1. denna lag och föreskrifter och villkor som har meddelats med stöd av lagen, och

2. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 715/2009 av den 13 juli 2009 om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnäten och om upphävande av förordning (EG) nr 1775/2005.

Tillsynen omfattar inte efterlevnaden av bestämmelserna i 8 kap. med undantag för 13 – 20 §§ och inte heller efterlevnaden av bestämmelserna i 5 kap.

Paragrafen ändras på så sätt att tillsynsmyndigheten inte utövar tillsyn enligt trygg naturgasförsörjning, tidigare 8 a kap. Med tillsynsmyndighet avses i dag Energimarknadsinspektionen. Tillsynsmyndigheten utövar tillsyn över efterlevnaden av naturgaslagen, naturgasförordningen, föreskrifter och villkor som har meddelats med stöd av naturgaslagen och gasförordningen. Detta medför att en ökning av tillsynen sker då hela 7 kap. ska omfattas av tillsynen eftersom Svenska kraftnät ersätts av en systembalansansvarig som kan vara en juridisk person. Liksom tidigare undantas 5 kap. och delar av 8 kap. från tillsynen. Vidare utökas undantaget till att även omfatta gasförsörjningen som tidigare återfanns i 8 a kap. och nu istället regleras i lagen om trygg naturgasförsörjning med en egen tillsynsbestämmelse i den lagen.

Överväganden finns i avsnitt 5.2.7.

4 § Tillsynsmyndigheten ska fatta beslut i ett ärende inom två månader från det att en anmälan kom in till myndigheten om anmälan

1. har lämnats in av någon som har ett intresse i saken, och
2. innehåller ett påstående att en innehavare av en naturgasledning, lagringsanläggning eller förgasningsanläggning eller en systembalansansvarig inte följer bestämmelser som omfattas av myndighetens tillsyn enligt 1 §.

Om myndigheten behöver ytterligare tid för att avgöra ärendet får tillsynsmyndigheten förlänga tiden med två månader eller, om sökanden medger det, med den ytterligare tid som kan behövas för att ärendet ska kunna avgöras.

Paragrafens första stycke reglerar inom vilka tidsfrister tillsynsmyndigheten ska fatta beslut och ändas bara på så sätt att en systembalansansvarig läggs till i punkten 2 då Energimarknadsinspektionen utövar tillsyn över 7 kap. som reglerar systembalansansvar.

Paragrafens *sista stycke* upphävas då det inte kommer finnas någon systemansvarig myndighet längre. Överväganden finns i avsnitt 5.2.7.

11 kap. Övriga bestämmelser

4 § Beslut av tillsynsmyndigheten enligt 2 kap. 15 och 16 §§, 6 kap. 5 § första stycket, 7 kap. 5 § andra stycket samt 10 kap. 3, 4, 7 och 10 §§ får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövnings-tillstånd krävs vid överklagande till kammarrätt.

Regeringen får meddela föreskrifter om överklagande av andra beslut enligt denna lag eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av lagen.

Överklagandebestämmelsen ändras på så sätt att beslut av den systemansvariga myndigheten tas bort. Paragrafen behandlar således bara tillsynsmyndighetens Energimarknadsinspektionens beslut framöver.

De beslut av tillsynsmyndigheten som ska vara överklagbara kvarstår som tidigare, med undantaget att beslut om ersättning enligt 7 kap. 2 § utgår helt. Detta eftersom beordringsrätten till följd av gasförsörjningsförordningen tas bort och det då saknas beslut enligt 7 kap. 2 §.

Det saknas skäl att i övrigt ändra på rätten att överklaga beslut enligt naturgaslagen.

Överväganden finns i avsnitt 5.2.7.

7.4 Förslag till förordning om ändring i naturgasförordning (2006:1043)

Rubriken närmast före 21 § , Övergripande systemansvar, ändras till Systembalansansvar

21 § Swedegas AB ska vara systembalansansvarig enligt 7 kap. 1 § naturgaslagen (2005:403).

I paragrafen pekas Swedegas AB ut som systembalansansvarig enligt naturgaslagens 7 kap. 1 § istället för Svenska kraftnät. Regeringen har beslutat att möjliggöra en hantering av

systemansvaret i enlighet med gasmarknadsdirektivets sammanhållna lösning för systemansvar och transmission, TSO-lösning. En given förutsättning är att transmissionsnätet för gas även fortsättningsvis ska förvaltas i icke-statlig regi. Således föreslås Swedegas AB bli det sammanhållande organet med ansvar för balanseringen i det nationella gassystemet enligt 7 kap. 1 § naturgaslagen (2006:1043).

Överväganden finns i avsnitt 5.2.5.

22 § Den som bedriver överföring av naturgas ska hålla Swedegas AB kontinuerligt underrättad om temperatur, tryck, flöde och ventillägen i mät- och reglerstationer och om sådana driftsstörningar som kan påverka driften av det svenska naturgassystemet.

Den som bedriver överföring av naturgas ska också hålla Swedegas AB underrättad om volymen naturgas i ledningarna.

Den som bedriver överföring av naturgas ska utan dröjsmål underrätta Swedegas AB om sådana planerade åtgärder på de egna ledningarna som kan påverka driften av det svenska naturgassystemet.

Paragrafen ändras på så sätt att istället för att Svenska kraftnät ska hållas underrättad om olika saker ska istället Swedegas AB hållas underrättad på samma sätt. Skyldigheten att vidta åtgärder åvilar den som bedriver överföring, vilket uttrycks genom att den som bedriver överföring av naturgas ska hålla Swedegas AB underrättad om det som anges i paragrafen.

23 § Energimarknadsinspektionen får meddela närmare föreskrifter om underrättelser enligt 22 §.

Energimarknadsinspektionen får istället för Svenska kraftnät meddela föreskrifter om hur underrättelser enligt 22 § ska verkställas. Eftersom Swedegas AB är ett privat företag kan företaget själv inte utfärda föreskrifter om hur den information som företaget har rätt att få ska gå till. Istället får Energimarknadsinspektionen utfärda föreskrifter, vilket borde ske i samarbete med Swedegas AB så att informationslämnandet fungerar tillfredsställande i praktiken.

27 § Energimarknadsinspektionen får meddela närmare föreskrifter om underrättelser enligt 7 kap. 10 § naturgaslagen (2005:403).

Enligt paragrafen får Energimarknadsinspektionen i stället för Svenska kraftnät meddela föreskrifter enligt 7 kap. 10 § naturgaslagen, som reglerar hur ett byte av balansansvarig ska meddelas den systembalansansvarige.

34 § Energimarknadsinspektionen är tillsynsmyndighet enligt 1 kap. 9 § naturgaslagen (2005:403).

Av paragrafen framgår det att Energimarknadsinspektionen är den myndighet som utövar tillsyn enligt naturgaslagen. Bestämmelsen är ändrad på så sätt att Energimyndighetens tillsynsansvar enligt 8 a kap. naturgaslagen har tagits bort och istället återfinns motsvarande bestämmelse i förordningen om trygg naturgasförsörjning. Tillsynen för Energimarknadsinspektionen följer av naturgaslagen och naturgasförordningen som förut.

7.5 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:1118) med instruktion för Energimarknadsinspektionen

2 § Energimarknadsinspektionen ska särskilt samverka med

- 1. Konsumentverket och Konkurrensverket i frågor som rör kundfrågor och marknadsövervakning av de konkurrensutsatta energimarknaderna,*
- 2. Elsäkerhetsverket i frågor som rör leveranssäkerhet och överföringskvalitet i elnätet, och*
- 3. Affärsverket Svenska kraftnät i frågor som rör utvecklingen av den gemensamma marknaden för el inom Norden och Europa.*

Av paragrafen framgår det vilka myndigheter Energimarknadsinspektionen särskilt ska samverka med. *Punkten 3* ändras på så sätt att Energimarknadsinspektionen ska samverka med Svenska kraftnät i frågor som rör utvecklingen av den gemensamma marknaden för el. Således försvinner samrådet avseende naturgas eftersom Svenska kraftnät inte längre är systemansvarig myndighet för gas.

7.6 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:1119) med instruktion för Affärsverket svenska kraftnät

2 § Svenska kraftnät är systemansvarig myndighet enligt 8 kap. 1 § ellagen (1997:857) och 1 § förordningen (1994:1806) om systemansvaret för el. Svenska kraftnät är även elberedskapsmyndighet enligt elberedskapslagen (1997:288).

Paragrafen ändras på så sätt att systemansvaret för gas tas bort. Svenska kraftnät ska fortfarande vara systemansvarig myndighet enligt ellagen (1997:857) men inte enligt naturgaslagen eller naturgasförordningen.

3 § Svenska kraftnät ska också

- 1. bygga ut stamnätet för el baserat på samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningar,*
- 2. svara för tillsyn i frågor om driftsäkerhet hos det nationella elsystemet enligt ellagen (1997:857) och förordningen (1994:1806) om systemansvaret för el,*
- 3. främja konkurrensen på elmarknaden,*
- 4. främja forskning, utveckling och demonstration av ny teknik av betydelse för verksamheten,*
- 5. svara för beredskapsplaneringen inom sitt verksamhetsområde under kris- eller krigsförhållanden,*
- 6. bedriva tjänsteexport inom sitt verksamhetsområde,*
- 7. främja dammsäkerheten i landet,*
- 8. bygga ut, installera och förvalta ledningar för elektronisk kommunikation, främst på stamnätet, samt upplåta nätkapacitet i dessa,*
- 9. svara för uppgifter som följer av att verket är kontoförande myndighet enligt lagen (2003:113) om elcertifikat,*
- 10. som kontoföringsmyndighet handlägga frågor om ursprungsgarantier enligt lagen (2010:601) om ursprungsgarantier för el,*
- 11. bevaka tillgången på höglastkapacitet i det svenska elsystemet och löpande förmedla information om effekttillgång till marknadens aktörer,*
- 12. inom sitt verksamhetsområde se till att möjligheterna att bygga ut förnybar elproduktion underlättas,*
- 16. årligen senast den 10 januari, den 10 april, den 10 juli samt den 10 oktober redovisa statistiska uppgifter om elimport från tredje land för föregående kvartal enligt Europaparlamentets och rådets direktiv*

2009/72/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om upphävande av direktiv 2003/54,
17. se till att de regelverk och rutiner som affärsverket disponerar över är kostnadseffektiva och enkla för medborgare och företag,
18. inkassera kapacitetsavgifter,
19. delta i utvecklingen av regionala marknader för el inom Norden och EU,
20. ska delge Energimarknadsinspektionen resultatet av sin tillsyn över det nationella elsystemet driftssäkerhet, och
21. utföra de uppgifter som åligger den systemansvariga för överföringssystem för el i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 2009/714/EG av den 13 juli 2009 om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel.

Som en följd av att Svenska kraftnät inte längre ska vara systemansvarig myndighet för gas görs också ändringar i 3 §. Punkterna 13, 14 och 15 tas bort då de inte längre är aktuella då punkterna rör gas.

7.7 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:1153) med instruktion för Statens energimyndighet

2 § Statens energimyndighet ska

1. verka för rationell tillförsel, omvandling, distribution och användning av energi,
2. samordna arbetet med omställningen av energisystemet och verka för en ökad användning av förnybara energikällor, särskilt vindkraft,
3. inom sitt verksamhetsområde främja forskning, utveckling, demonstration, innovation, affärsutveckling och kommersialisering, marknadsintroduktion av ny teknik och nya tjänster samt nyttiggörande av resultat från sådan verksamhet,
4. vara behörig myndighet enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 994/2010 av den 20 oktober 2010 om åtgärder för att trygga naturgasförsörjningen och om upphävande av rådets direktiv 2004/67/EG och fullgöra de uppgifter som följer av förordningen,
4 a. ansvara för att de marknadstester som avses i artikel 6.10 i förordning (EU) nr 994/2010 genomförs,
5. utarbeta underlag för utvärdering och omprövning av de samlade energipolitiska programmen,

6. bevaka energimarknadernas och energisystemets utveckling och särskilt energiomvandlingens och energianvändningens inverkan på och betydelse för miljö och klimat samt näringslivets konkurrenskraft och den ekonomiska tillväxten,
7. följa den internationella utvecklingen inom verksamhetsområdet och främja svenskt deltagande i internationellt samarbete,
8. ansvara för officiell statistik i enlighet med vad som anges i förordningen (2001:100) om den officiella statistiken,
9. bevaka att Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 106/2008 av den 15 januari 2008 om ett gemenskapsprogram för energieffektivitetsmärkning av kontorsutrustning följs,
10. för Sveriges räkning, som nationell expertmyndighet för de projektbaserade mekanismerna gemensamt genomförande och ren utveckling, ansvara för att formellt godkänna klimatprojekt i enlighet med beslut 16/CP.7 och 17/CP.7 under Förenta nationernas ramkonvention om klimatförändring,
11. inom sin verksamhet för en effektiv energianvändning, beakta behoven av funktionalitet, hanterbarhet och andra konsumentaspekter vid utformning av märkning och tekniska standarder samt vid provning av energianvändande utrustning,
12. ha ett särskilt sektorsansvar för miljömålsarbetet,
13. tillsammans med Naturvårdsverket delta i arbetet med att genomföra och föreslå förbättringar av systemet för handel med utsläppsrätter,
14. medverka i och förvärva utsläppsenheter från projekt inom ramen för Kyotoprotokollets projektbaserade flexibla mekanismer JI och CDM samt liknande marknadsbaserade flexibla mekanismer upprättade under Förenta nationernas ramkonvention om klimatförändring eller inom ramen för beslutet om ansvarsfördelning inom EU,
15. medverka i genomförandet av det regionala tillväxtarbetet med utgångspunkt i förordningen (2007:713) om regionalt tillväxtarbete och i enlighet med prioriteringarna i En nationell strategi för regional konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning 2007–2013,
16. se till att de regelverk och rutiner som myndigheten disponerar över är kostnadseffektiva och enkla för medborgare och företag, och
17. ha ett samlat ansvar för information och för att ta fram underlag i enlighet med vad som anges i Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/28/EG om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor och om ändring och ett senare upphävande av direktiven 2001/77/EG och 2003/30/EG.

Paragrafens punkt 4 ändras så att Energimyndigheten pekas ut som behörig myndighet för gasförsörjningsförordningen och är ansvarigt för att fullgöra de uppgifter som följer av gasförsörjningsförordningen. Enligt övergångsbestämmelsen kan punkten 4 träda i kraft den 3 december 2011.

Paragrafen får också en ny punkt, 4 a, vari det framgår att Energimyndigheten har i uppdrag att ansvara för att de marknadstester som avses i artikel 6.10 i förordning (EU) nr 994/2010 genomförs.

17 § Statens energimyndighet ska bistå regeringen med att ta fram underlag till sådan rapportering som faller inom myndighetens ansvarsområde.

Myndigheten ska i fråga om sitt miljöarbete rapportera till Naturvårdsverket och samråda med verket om vilken rapportering som behövs.

Paragrafens tredje stycke handlar om en årlig rapport som följer av gasmarknadsdirektivet. Eftersom gasförsörjningsförordningen upphäver nämnda direktiv och inte innehåller något krav på någon årlig rapport om naturgasförsörjningen utgår tredje stycket.

Övergångsbestämmelse

Denna förordning träder i kraft den x x 2012 utom i fråga om 2 § 4, som träder i kraft den 3 december 2011.

Till följd av att gasförsörjningsförordningen kräver att Sverige utser en behörig myndighet senast den 3 december 2011 införs en övergångsbestämmelse. 2 § punkten 4 föreslås träda i kraft den 3 december 2011. Övriga bestämmelser träder i kraft i samband med lagen (2012:xx) om trygg naturgasförsörjning.

7.8 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2008:1330) om vissa avgifter på naturgasområdet

1 § Denna förordning innehåller bestämmelser om avgifter för att finansiera den del av verksamheten vid Energimarknadsinspektionen som sker enligt naturgaslagen (2005:403) (tillsynsavgift) samt den del av verksamheten vid Statens energimyndighet (Energimyndigheten)

som sker enligt lagen (2012:xx) om trygg naturgasförsörjning (försörjningstrygghetsavgift).

Eftersom Svenska kraftnät inte längre ska vara involverad när det gäller naturgas tas Svenska kraftnät bort från paragrafen. Kvar blir då Energimarknadsinspektionen beträffande tillsynsavgift respektive Energimyndigheten beträffande försörjningstrygghetsavgiften. Avseende försörjningstrygghetsavgiften hänvisas istället för naturgaslagen 8 a kap. nu till lagen om trygg naturgasförsörjning.

8 § Försörjningstrygghetsavgiften ska betalas till Energimyndigheten.

Energimyndigheten ska lämna uppgift till den avgiftsskyldige om storleken av den försörjningstrygghetsavgift som ska betalas vid varje betalningstillfälle.

Som en följd av Svenska kraftnäts ändrade uppdrag måste även 8 § ändras. Försörjningstrygghetsavgiften ska istället betalas till Energimyndigheten. Tidigare delade Svenska kraftnät och Energimyndigheten avgiften lika. Eftersom Svenska kraftnät inte längre kommer att ha någon uppgift på den svenska naturgasmarknaden, bör försörjningstrygghetsavgiften justeras och oavkortat gå till Energimyndigheten. Avgiftens storlek får regeringen efter äskande från Energimyndigheten ta ställning till.

Paragrafens *andra stycke* ändras på så sätt att Energimyndigheten ska lämna de uppgifter till den avgiftsskyldige om storleken på försörjningstrygghetsavgiften som Svenska kraftnät tidigare skulle lämna.

Då Energimyndigheten inte förfogar över några naturgasledningar är inte volymerna överförd gas, som försörjningstrygghetsavgiften baseras på, känd för Energimyndigheten. Uppgifter om volym överförd gas får Energimyndigheten från Energimarknadsinspektionen enligt förordningens 10 §. Energimyndighetens möjligheter att meddela föreskrifter om hur informationen ska lämnas och innehållet i det samma följer av delegeringen i 5 § förordningen om trygg naturgasförsörjning.

10 § Den som är avgiftsskyldig enligt denna förordning ska senast en månad efter utgången av varje kvartal till Energimarknadsinspektionen rapportera den mängd naturgas som överförts i anslutningspunkten.

Energimarknadsinspektionen ska vidarebefordra uppgifter som lämnas enligt första stycket till Energimyndigheten.

Paragrafens *andra stycke* ändras på så sätt att uppgifterna som Energimarknadsinspektion ska vidarebefordra, ska vidarebefordras till Energimyndigheten istället för Svenska kraftnät. Genom Energimarknadsinspektionens vidarebefordrande av mängden överförda naturgas till Energimyndigheten kan Energimyndigheten kontrollera underlaget för avgiftsskyldigheten enligt 8 §.

12 § Energimarknadsinspektionen får meddela föreskrifter om hur överföring av naturgas ska rapporteras.

Samrådsskyldigheten med Svenska kraftnät tas bort men Energimarknadsinspektionens rätt att meddela föreskrifter om hur överföring av naturgas ska rapporteras kvarstår. När en myndighet tar fram föreskrifter är det brukligt att de som berörs av föreskrifterna får lämna synpunkter. Det framstår därmed inte som erforderligt att kräva i förordning att Energimarknadsinspektionen ska samråda med exempelvis Energimyndigheten innan föreskrifter om hur överföring av naturgas ska rapporteras.

Referenser

Den absoluta merparten av betänkandets referenser utgörs av EU:s rättsakter samt svenska lagar, förordningar och föreskrifter vilka namnges i respektive avsnitt. I de fall uppgifter har erhållits muntligen från utredningens sakkunniggrupp, referensgrupp eller externa källor framgår även detta av betänkandet genom hänvisning till branschen eller specifika aktörer. Övriga referenser utgörs av följande:

www.energinet.dk

Uppgifter om historisk och framtida kapacitet i Dragör Exit

www.energimyndigheten.se

Energiläget 2010, uppgift om total tillförd energi i Sverige 2009

www.eon.se

Uppgifter om nätavgift avseende transmission liksom nätavgiftsbestämmelser

www.scb.se

Nätpris för naturgas den 1 januari 2011 för industri- respektive hushållskunder

Svenska kraftnät respektive www.svk.se

Information om Svenska kraftnäts samlade verksamhet samt nuvarande systemansvarsverksamhet för gas

Uppgifter rörande balansavtal

Information om avgiftsmodell inom ENTSOG

Historiska värmevärden

Samarbetsavtal mellan Energinet.dk och Svenska kraftnät respektive Swedegas AB

Swedegas AB respektive www.swedegas.se

Information om ledningslängd mellan Dragör och Klagshamn

Fördelning av medlemsavgift till ENTSOG mellan Swedegas AB och Svenska kraftnät

Överföringsavtal mellan Swedegas AB och överföringskund med tillhörande bilagor

Särskilt yttrande

Av sakkunnige Hans Kreisel

Jag delar i stort utredningens förslag men vill lämna mitt särskilda yttrande inom följande område.

Utredningen har felaktigt likställt den definition av begreppet ”transmission” som har uppstått i samband med tariffsättningen under den gamla Naturgaslagen, med begreppet ”överföring” i det tredje gasmarknadsdirektivet. Det förra begreppet utgår från transport av gas genom en viss typ av rör medan det senare utgår från en aktörs funktion på marknaden. Konsekvensen för utredningstexten är bl.a. att E.ON Gas Sverige vid ett flertal tillfällen felaktigt betecknas som transmissionsnätoperatör. Företagets samlade verksamhet kommer, enligt min uppfattning, att såväl enligt direktivets definition som enligt den för närvarande föreslagna svensk lagstiftningen till definitioner av transmission och distribution (Certifieringslagen) sannolikt kommer att betraktas som distributionsverksamhet.